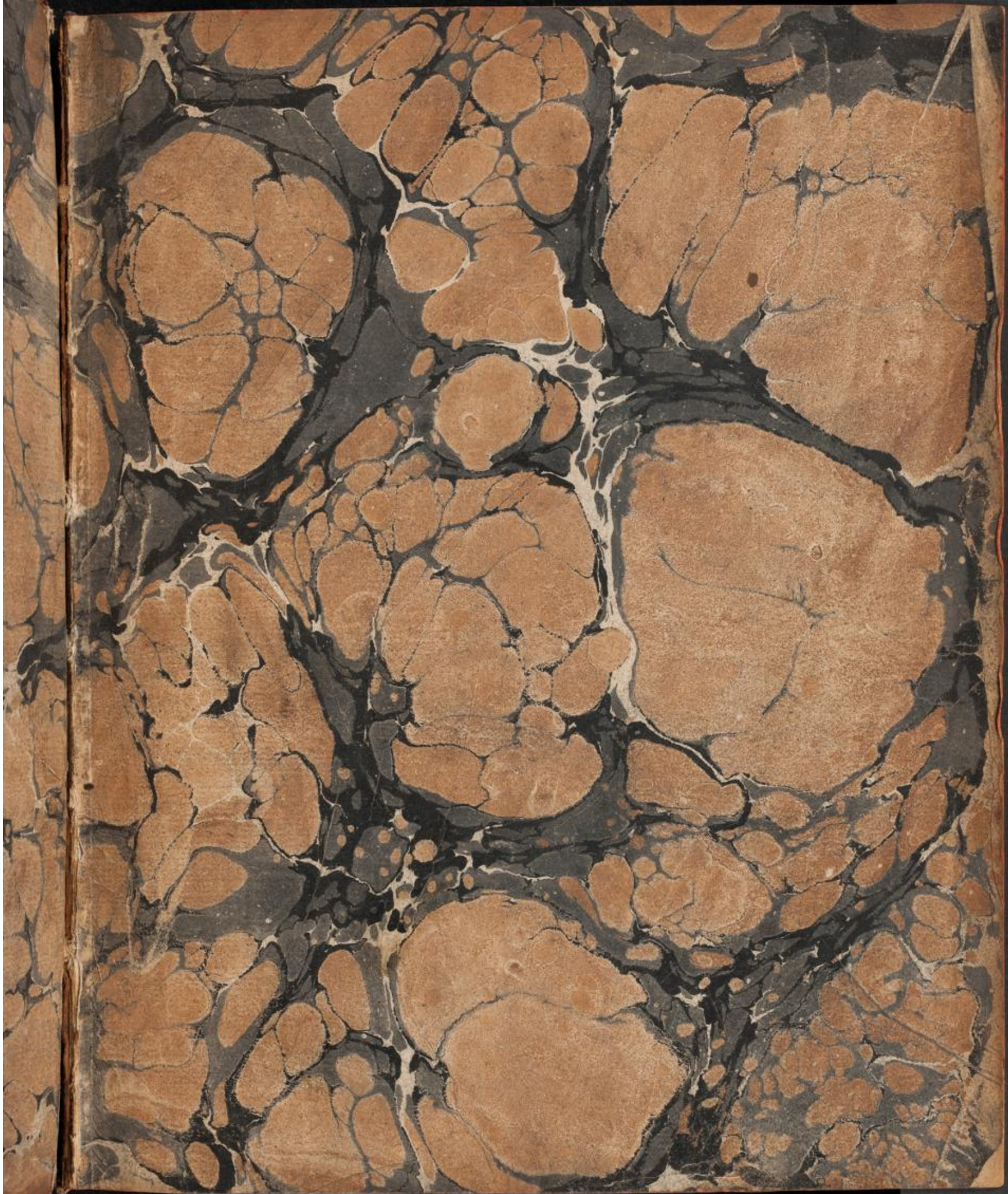

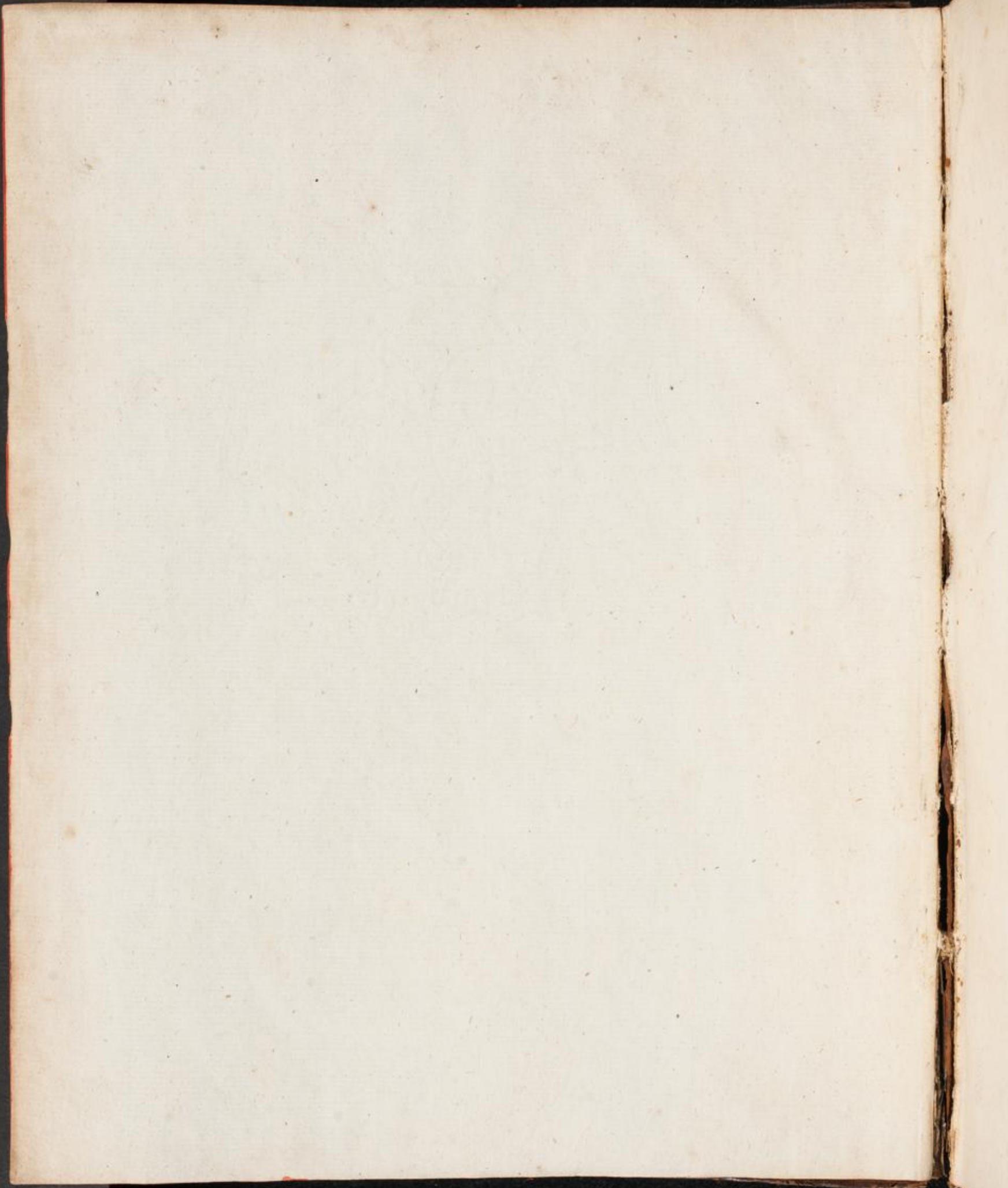
Bibliotheca

*Palatina
Düsseldorf-
piensis.*

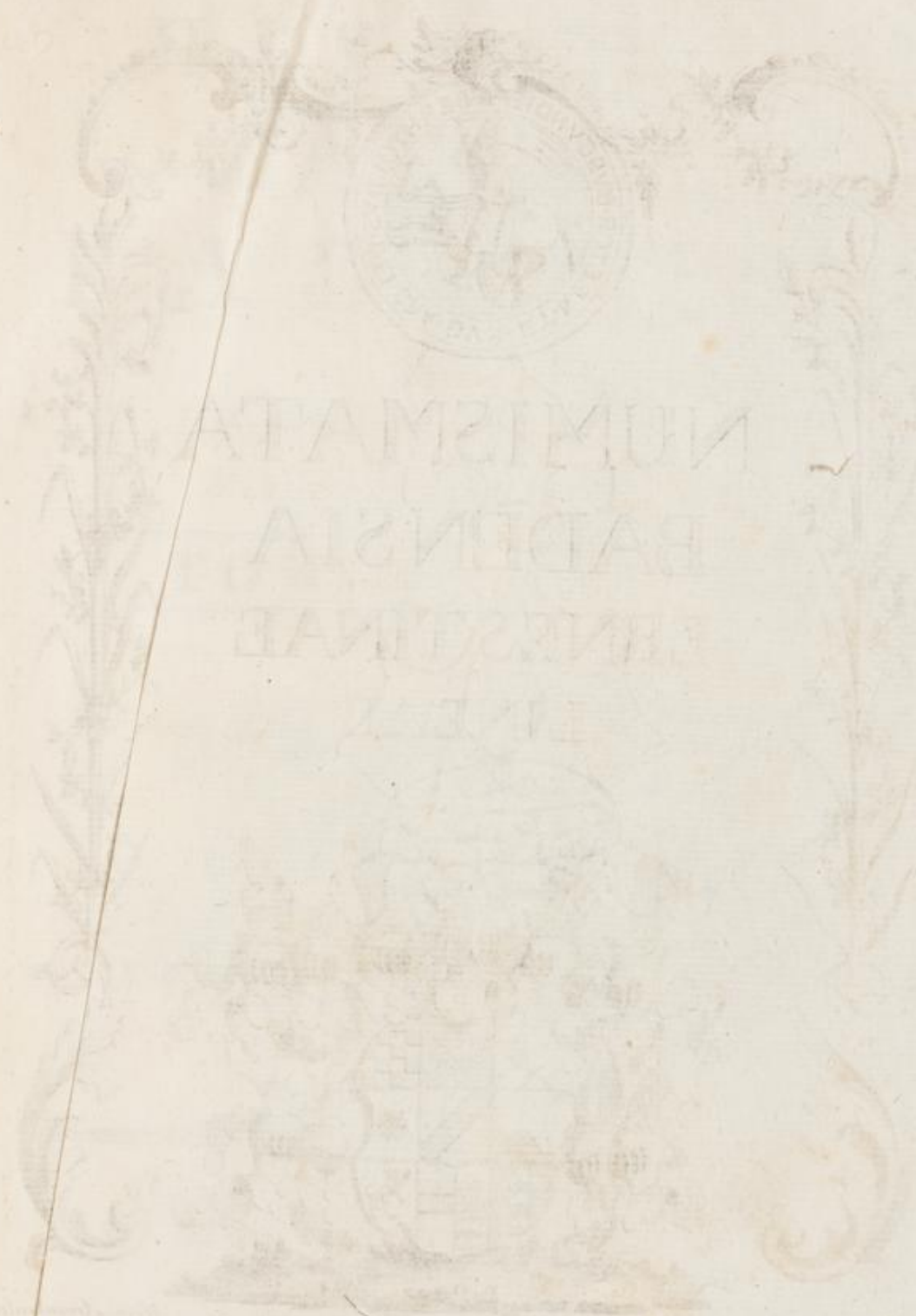
nicht ausleihbar

D. Sp. I No 310.

[Handwritten signature]

NUMISMATA
BADENSIA
ERNESTINAE
LINEAE

Weiss Argent. sculp.

HISTORIA.
ZARINGO
BADENSIS

AUCTOR
IO. DANIEL SCHOEPFLINUS
HISTORIOGRAPHUS FRANCIAE

TOMUS QUARTUS

CAROLSRUHAE
EX OFFICINA AULICA MACKLOTIANA

MDCCLXVI.

HISTORIA
COMPARINGO
BADENSI

AUCTOR
IO. DANIEL
L. sp. g. 310
POMUS

EX OFFICINA
MACCLOTIANA

CON

LIBER
LINEA

BAD
ERNESTUS Chri
CAROLUS II E
ERNESTUS FRI
JACOBUS III C
GEORGIUS F
CAR. V.
FRIDERICUS V.
Tom. IV.

CONSPECTUS
TOMI IV.

I.

LIBER VI. BADENSIS.

L I N E A E R N E S T I N A

S E U

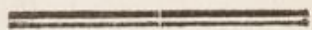
B A D A - D U R L A C E N S I S .

ERNESTUS Christophori I. Filius CAP. I.	pag. 5
CAROLUS II. Ernesti Filius CAP. II.	35
ERNESTUS FRIDERICUS Caroli II. Fil. CAP. III.	67
JACOBUS III. Caroli II. Fil. CAP. IV.	119
GEORGIUS FRIDERICUS Caroli II. Fil. CAP. V.	137
FRIDERICUS V. Georgii Friderici Fil. CAP. VI.	229

Tom. IV.

(*)

FRIDERICUS VI. Friderici V. Fil.	
CAP. VII.	pag. 279
CAROLUS MAGNUS Friderici VI. Frater	
CAP. VIII.	307
GUSTAVUS ADOLPHUS Friderici VI. Fra-	
ter CAP. IX.	315
FRIDERICUS MAGNUS Friderici VI. Fil.	
CAP. X.	321
CAROLUS GUSTAVUS Friderici Magni Frater	
CAP. XI.	349
CAROLUS WILHELMUS Friderici Magni	
Fil. CAP. XII.	355
CHRISTOPHORUS Caroli Wilhelmi Fra-	
ter CAP. XIII.	391
CAROLUS FRIDERICUS Caroli Wilhelmi Nepos	
CAP. XIV.	399

II.

NUMISMATUM BADA - DURLACENSIVM

EXPOSITIO

pag. 433

ORDO

TABULARUM GENEALOGICARUM.

LINEÆ ERNESTINÆ Tab. I.

5

EJUSDEM LINEÆ Tab. II.

279

ORDO

TABULARUM INCISARUM.

DELINEATIO PALATII ET CIVITATIS

CAROLSRUH.

369

(C) 2

NUMISMATUM BADENSIIUM ERNESTINÆ
LINEÆ TABULÆ XXV. CUM SUP-
PLEMENTIS IV.

pag. 433

HISTORIÆ

PH-433

HISTORIAE
ZARINGO-BADENSIS
LIBER SEXTUS
IN QUO
ERNESTINA LINEA
SIVE
BADA-DURLACENSIS.

ORIE

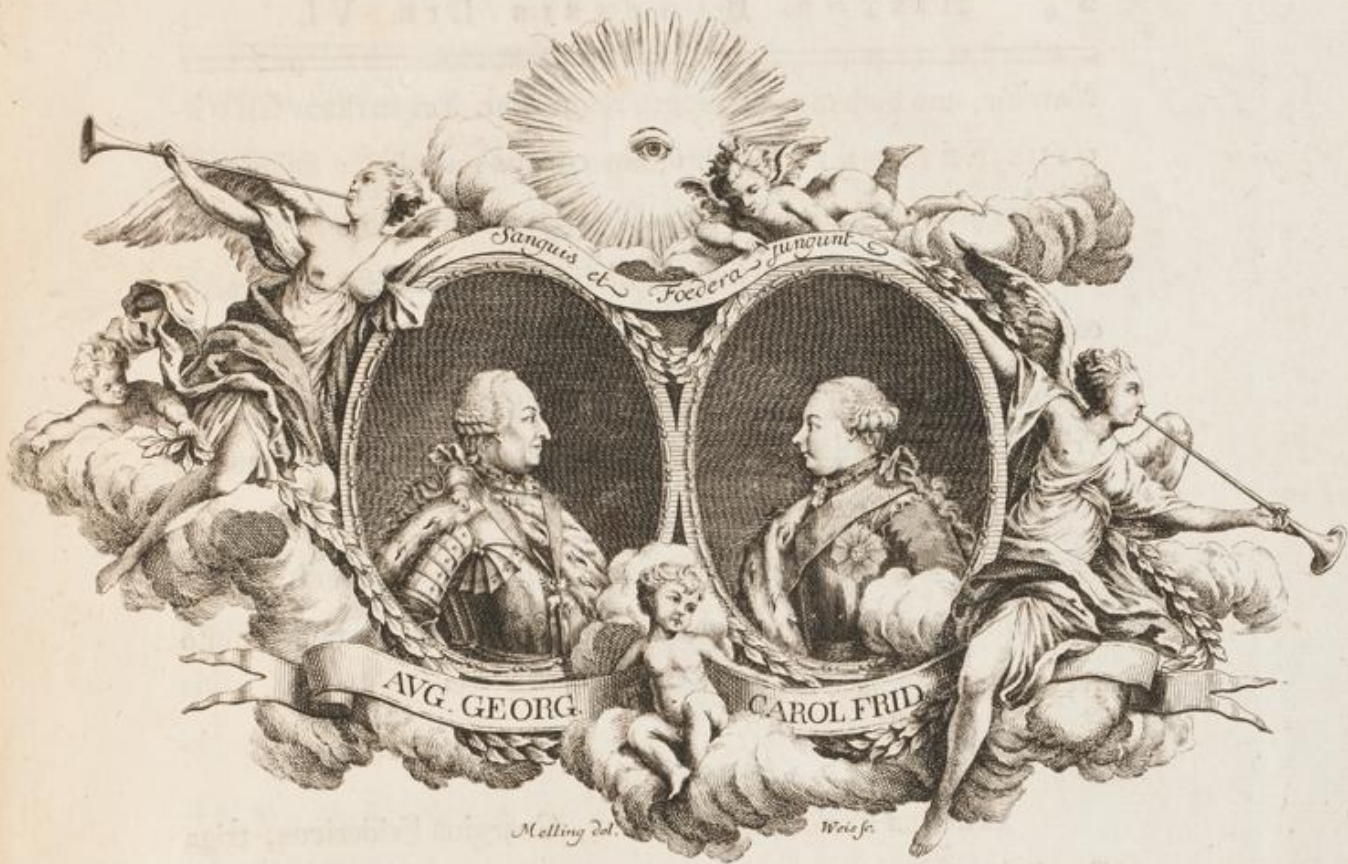
HISTORIA
BARINGO: BODINIS
IUSC: SINEIS
ERNESTINA LINA
BUDA-BUDAENSIS

DEA COE

Tom. I

Postremam Historiæ Badensis partem describere ag-^{Nexus}
 gredior, quæ *Ernestinam* sive *Durlacensem Lineam* ^{histor.}
 omnem exponit, atque adeo opus nostrum omne
 absolvit. Marchionibus decem regentibus hæc Li-
 nea constat ; ex quibus tres filii Caroli, divisa inter se Durlacensi

Tom. IV.

A

Marchia, uno eodemque tempore regnarunt. Tripartitam GEORGIUS FRIDERICUS in unum corpus redegit; a cujus temporibus utraque Marchia (nam & BERNHARDINA aliquando biceps fuit) terrarum suarum divisionis ignara est. Sanctio eam prohibens (a) tranquillitatem, felicitatem & splendorem Domus Badensis promovit. Tot seculis opus erat, ut inveterato Principatuum dividendorum errori tandem valediceret Germania; nec turbarum intestinarum, ex divisione nascentium, exemplis, nec provenientibus inde infortunis civium, nec evidendi dignitatis & potentiae illustrium Familiarum decremento, a tam funesto avertenda proposito.

Ernestus Fridericus, Jacobus, Georgius Fridericus, trigam Caroli II. filiorum, qui a prima pueritia literis artibusque imbuti, sed controversiis inter Theologos magno cum ardore agitatis, ex seculi illius genio, nimis addicti, diversa finguli

(a) Georgius Fridericus A. 1615. testamento suo divisionem terrarum prohibuit. Fridericus V. & sua dispositione A. 1649. eandem constitutionem roboravit. Ferdinandus III. Imp. A. 1654. d. 25. Aprilis eam reddidit perpetuam.

amplexi sunt sacra. Ex Lutherano senior Calvinianus evasit. Secundus reversus est ad sacra majorum. Tertius religionem patris secutus, Invariatae Augustanae Confessioni constanter adhæsit. Tam firmo proposito omnes, ut sobolem si reliquissent, in sola Durlacensi Marchia trium diversarum religionum tres Lineæ regnassent. Fata voluerunt, ut quatuordecim annorum spatio duo rami exarescerent seniores.

Georgio Friderico soli, fratribus superstiti, reservata est Marchionum Durlacensium propagatio. Hi ab oppido, Marchiæ Inferioris tum principe, & a constituta ibi fede Marchionum, (b) *Pforzheimenses* primum, dein fede per CAROLUM SECUNDUM translata Durlacum, *Durlacenses* appellati sunt.

Ernestinam hanc posteritatem si spectes, Marchiones, qui ex ea regnarunt, benignitatis & humanitatis laude celebrati sunt

Tom. IV.

A 2

(b) Ludovici Bavari Imp. in literis A. 1335. ad Rudolphum Marchionem; qui & ipse in literis, A. 1336. Pforzheimensi Xenodochio datis, ita vocatur.

omnes. Bellicæ virtutis gloria claruerunt nonnulli; artium & scientiarum amore floruerunt plerique. Docebunt hoc vitæ eorum, quas ad nostra usque tempora ex ipsis rerum documentis & ex idoneis Scriptoribus, sine fūco, expositurus sum, Scriptor ex Marchia Hachbergenfi prognatus.

claruerunt nonnulli; tunc
rique. Docebunt hoc res
ora ex ipsis rerum de
co, expositurus sum, S
rgenti prognos.

STINA E.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

PROGNAZ DER ERNÄHRUNG TABELLE I

ERNÄHRUNG

Die Tabelle zeigt die Ernährung der Bevölkerung in den Jahren 1872 bis 1890. Die Spaltenüberschriften sind: 1. Bevölkerung, 2. Getreide, 3. Kartoffeln, 4. Hülsenfrüchte, 5. Ölsaaten, 6. Futter, 7. Vieh, 8. Schweine, 9. Geflügel, 10. Fisch, 11. Milch, 12. Butter, 13. Eier, 14. Fleisch, 15. Sonstige.

Jahr	Bevölkerung	Getreide	Kartoffeln	Hülsenfrüchte	Ölsaaten	Futter	Vieh	Schweine	Geflügel	Fisch	Milch	Butter	Eier	Fleisch	Sonstige
1872	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1873	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1874	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1875	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1876	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1877	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1878	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1879	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1880	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1881	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1882	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1883	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1884	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1885	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1886	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1887	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1888	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1889	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1890	1.200.000	1.500.000	2.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000

TABULA I PROSAPIAE ERNESTINAE.

Tom. IV. pag. 5.

ERNESTUS

natus 7. Oct. 1485. † 7. Febr. 1553.
ux. 1) Elisabetha, Friderici Brandeb. filia, 29. Sept. 1510. † 21. Maji 1521.
2) Ursula de Rosenfeld, † 16. Febr. 1528.
3) Anna Bombalia de Hohenheim, † 6. Jun. 1574.

1. ALBERTUS † 11. Dec. 1542.	1. ANNA nupta Carolo Comiti Hohen- zollerni 1497.	1. ANALIA nupta Friderico Lorwenfelsii Comiti 1502. † 1594.	1. MARIA JA- CORRA nupta Wolfgango Comiti Barbiensi A. 1577. † 1592.	1. MARIA CLEO- PHE nupta Wilhelmo Salzio Comiti 1584. 148. Aug. 1586.	1. ELISABETHA nata 20. Maji 1505. nupta 1) Gabrieli Salamanca Comiti 1531. 2) Conra- do Comiti de Castello 1544. † 9. Maji 1592.	1. BERN- HARDUS natus 1517. † 20. Jun. 1591.	1. MARGARE- THA ux. Wolfgangi Oettinge Comitis 11. Nov. 1518.	2. SALOME ux. Uladis- lai Comitis ab Haag A. 1547. † 1519.	2. CAROLUS n. 14. Jul. 1519. Protestantium sacra introducti, † 21. Mart. 1577. ux. 1) Conigonda, Casimiri Brand. filia, 18. Mart. 1551. † 1578. 14. Febr. 2) Anna, Ruperti Comitis Valdeont. filia, 1. Aug. 1558. † 20. Mart. 1586.		
1. MARIA nata 1553. 5. Jun. † 11. Nov. 1594.	1. ALBERTUS natus 12. Jun. 1515. † 4. Maji 1574.	2. URSULA DO- ROTHEA n. 20. Jun. 1519. ux. Ludovici Wirtemb. Nov. 1575. † 10. Maji 1581.	2. ERNESTUS FRIDERICUS natus 17. Oct. 1560. Superiorem Mar- chiam occupat 1594. Reform. relig. addictus, † 14. Apr. 1604. ux. Anna, Edvardi Comitis Frisii Orient. filia, Ludovici Electoris Palat. vidua, nupta 21. Dec. 1581. † 1591.	3. JACOBUS natus 26. Maji 1564. ad Ca- tholica sacra transit, † 17. Aug. 1590. ux. Elisabetha, Florisii, Culenburgii Com. filia, 6. Sept. 1584. † 1620.	2. ANNA MARIA nata 4. Aug. 1591. † 1. Oct. 1576.	3. ELISA- BETHA nata 27. Sept. 1570. † 6. Oct. 1591.	2. GEORGIUS FRIDERICUS natus 20. Jan. 1575. Lutheri doctrinam adheret. A. 1614. filio regimen tradit; ad Wimpenam a Tilio factus. † 14. Sept. 1591. ux. 1) Juliana Ursula, Comes Sylvestri & Rhemana, 2. Jul. 1592. † 20. Apr. 1604. 2) Agatha, Georgii Comitis Erpaceris filia, 23. Oct. 1604. † 20. Apr. 1604. 3) Elisabetha Scotala, ad morgagnaticum desponsata, 20. Jul. 1601. † 14. Maji 1613.				
ANNA nata 12. Jun. 1527. ux. Volradi Waldeckii Comitis, 1607. † 1648.		ERNESTUS CAROLUS natus 21. Jun. 1538. † 18. Sept. d. r.		JACOBUS natus 1. Jun. 1539. † 29. Sept. 1595.		ERNESTUS JACOBUS posthumus nat. 14. Aug. 1590. † 2. Mart. 1596.					
1. CATHA- RINA UR- SULA nata 19. Jun. 1591. ux. Ottonis Hassie Landgr. 14. Aug. 1613. † 15. Febr. 1611.	1. FRIDERICUS V. natus 6. Jul. 1594. Superiorem Marchiam amittit A. 1604. † 8. Sept. 1629. ux. 1) Bar- bara, Friderici Wirtemberge Ducis filia, 11. Dec. 1618. † 8. Maji 1627. 2) Eleonora, Comes Solmenis, 8. Dec. 1627. † 6. Jul. 1631. 3) Maria Elisabetha, Comes Waldeck, mense Nov. 1628. † 19. Febr. 1641. 4) Anna Maria Hohengerolseccia Comes, Friderici Solmenis Comitis vidua 1644. † 25. Maji 1649. 5) Elisabetha Eolibia Furstenbergica 1649. † 1. Jun. 1676.		1. ANNA ANALIA nata 9. Jul. 1597. ux. Wilhelmi Comitis Nassov. Sarrepon. 1591. † 1652.	1. PHILIP- PUS nat. 10. Dec. 1596. † 24. Mart. 1597.	1. CAROLUS natus 11. Maji 1598. † 27. Jul. 1621.	1. JULIANA URSU- LA nat. 1. Jan. denat. 31. Aug. 1600.	2. RUODOL- PHUS natus 21. Januarii 1602. † ultimo Maji 1603.	1. CHRISTOPHORUS natus 16. Mart. 1603. † 20. Apr. 1614. ad Ingolstadt ex- sus.	1. ANNA AUGUSTA nata 10. Mart. 1604. † 2. Apr. 1608.		
			2. SIBYLLA MAGDALENA nata 21. Jul. 1604. ux. Johannis Comi- tis Nassov. Sarrepon. 7. Jan. 1629. † 1644.	1. FRAN- CISCA nata 29. Aug. 1606. † 17. Aug. d. r.	2. URSULA MARIA nata 2. Nov. † 22. Dec. 1607.	1. FRANCISCA SIBYLLA nata 4. Febr. † 2. Mart. 1609.	1. SOPHIA DOROTHEA nata 14. Mart. 1610. † 22. Oct. 1611.	1. ERNESTINA SOPHIA nata 26. Dec. 1613. † 4. Jul. 1658.	2. AGATHA nata 2. Sept. 1614. † 1616.	2. ANNA nata 29. Maji 1617. † 16. Oct. 1672.	2. ELISABETHA nata 5. Febr. 1620. † 13. Oct. 1692.
2. FRIDERICUS VI vid. Tab. II	1. JULIANA nata 4. Nov. 1618. † 7. Jul. 1623.	1. SIBYLLA nata 5. Febr. 1620. † 23. Apr. 1623.	2. CAROLUS MAGNUS natus 27. Mart. 1624. † 8. Nov. 1652. ux. Maria Juliana Hohen- lolea, 21. Jan. 1650. † die Palm. 1675.	1. BARBARA nata 6. Jun. 1622. † 11. Sept. 1629.	1. JOHANNA nata 5. Dec. 1623. ux. 1) Joannis Banerii Ducis Svecici. 2) Henrici Comitis de Thura 1648. † mense Febr. 1661.	1. FRIDERICA nata 6. Apr. 1625. † 16. Jun. 1645.	1. CHRISTINA nata 25. Dec. 1628. † 11. Jul. 1647.	2. ANNA PHILIPPINA nata 9. Sept. † 27. Decembr. 1629.	2. ELEONORA nata † 15. Novembr. 1639.	2. BERNHARDUS GUSTAVUS natus 14. Dec. 1638. mutata religione Cardinalis Abbas Ful- densis † 16. Dec. 1677.	
CAROLUS FRIDERICUS natus 11. Jan. 1651. mutata sacra equa Medtronia; † 5. Oct. 1676.			CAROLA SOPHIA nata 13. Sept. 1652. ux. Ericonis Comitis Leining. 1676. † 1678. mense Jan.			ELEONORA BARBARA nata 12. Jun. 1656. † 4. Nov. 1657.		FRIDERICA CHRISTINA posthumus nata 1658. † mense Mart. 1658.			

PROSA

I. ALBERTUS † 12. Dec. 1542.	I. ANNA nupta Carolo Comiti Hohen- zollerano 1537.	I. AMALIA nupta Friderico Lœwensteinii Comiti 1561. † 1594.	I. MARIA JA- COBBA nupta Wolfgango Comiti Barbiensi A. 1577. † 1592.	MAI † 13. Mart. 1577. nupta Mart. 1551. Sulzi Veldent. filia, † 2.
I. MARIA nata 1553. 3. Jan. † II. Nov. 1561.	I. ALBERTUS natus 12. Jun. 1555. † 4. Maji 1574.	2. URSULA DO- ROTHEA n. 20. Jun. 1559. ux. Ludovici Wirtenb. 8. Nov. 1575. † 19. Maji 1583.	ERNESTUS natus 17. Oct. et. A. 1622. chiam occupallio fufus. addictus, † 14. Edzardi Comina, 2. Jul. 1592. Ludovici E nupta 21. 23. Oct. 1614.	
ANNA nata 13. Jun. 1587. ux. Volradi Waldeccii Comitis, 1607. † 1648.		ERNESTUS CAROL natus 21. Jun. 1588. † 19. S ta, 29. Jul. 1621.		
I. CATHA- RINA UR- SULA nata 19. Jun. 1593. ux. Ottonis Haffiæ Landgr. 24. Aug. 1613. † 15. Febr. 1615.	I. FRIDERICUS V. natus 6. Jul. 1594. superiorem Marchiam amittit A. 1622. † 8. Sept. 1659. ux. 1) Bar- bara, Friderici Wirtenbergæ Ducis filia, 21. Dec. 1616. † 8. Maji 1627. 2) Eleonora, Comes Solmenfis, 8. Dec. 1627. † 6. Jul. 1633. 3) Maria Elifabetha, Comes Waldecc, mense Nov. 1633. † 19. Febr. 1643. 4) Anna Maria Hohengerolseccia Comes, Friderici Solmenfis Comitis vidua 1644. † 25. Maji 1649. 5) Elifabetha Eufebia Furftenbergica 1649. † 8. Jun. 1676.	I. ANNA ANNA GUSTA 9. Jun. nata ux. Wilhe Mart. 1604. Naffov. † 2. Apr. 1615. 1616.	2. SIBELISABETHA MAGD nata 21. ux. Joha tis Naffov 7. Jan. 162	
I. FRIDERICUS VI. vid. TAB. II.	I. JULIANA nata 4. Nov. 1618. † 7. Jul. 1623.	I. SIBYLLA nata 5. Febr. 1620. † 23. Apr. 1623.	I. CAROLUS MAGNUS natus 27. Mart. 1621. † 8. Nov. 1658. ux. Maria Juliana Hohen- loica, 21. Jan. 1650. † die Palm. 1675.	I. GUSTAVUS 1631. nalis Abbas Ful- 1677.
CAROLUS FRIDERICUS natus 11. Jan. 1651. mutatis sacris eques Melitenfis, † 5. Oct. 1676.				I. STINA nata 13 Mart.

CAPUT I.

ERNESTUS.

A. 1527. - - - - 1553.

§. I.

Ernestus, filiorum Christophori septimus, <sup>Ernesti
initia.</sup> Pforzhemii natus die VII. Octobris A. 1482. cum fratribus a tenera ætate bonis literis & artibus institutus est puer. Infita primis annis virtus ætatis progressu firmata fuit & aucta. Cum Ulrico, Wirtembergæ Duce, amicitia junctus, una cum conjuge festivitati interfuit, (c) quæ A. 1511. Stutgardia celebrata, quum Sabinam Bavaricam, Alberti IV. Bavariæ Ducis filiam, Ulricus duceret uxorem; ille, qui octennio

A 3

(c) In Comitatu Ernesti tum fuerant: Wolfius & Neuhaufen, Georgius de Herfenstein, Johannes de Hertzstein, Otto & Dietericus de Gemmingen, Christophorus de Habsburg, Georgius de Uffenloch, Johannes de Ehingen, Christophorus Weischenfelder, Melchior & Johannes de Hirnheim.

ERNEST.

post a Suevico foedere expulsus Ducatu, nonnisi revolutis tribus
lustris (A. 1534.) in eundem restitutus est.

§. II.

Ditiones
ejus.

ERNESTUS ex patris testamento Hachbergam, Sau-
fenbergam, Usenbergam, Roetelam, Badevillam, ut & oppida
Schopfheim & Sulzberg, A. 1515. vivo parente accepit; (d) ita
nimirum, ut terras illas eodem jure regeret, quo fratres duo se-
niores suas regendas acceperant. Sedem regiminis sui tum fixit
Sulzbergæ, quæ Hachbergicæ ditionis est. Marchiæ Hachber-
gensis intuitu, in Comitibus Imperii sedem ei atque suffragium Ma-
ximilianus I. Cæsar concessit. Carolus V. autem in Wormatien-
sibus Comitibus A. 1521. jura & privilegia omnia Domus Badensis
ei & Philippo fratri confirmavit; collata ei quoque præsentis inve-
stitura; additaque conditione, ut post obitum patris, ambo fratres
ex Cæsaribus manibus eandem iterum reciperent. Wilhelmus IV. Ba-
variae Dux, cum Domo Badensi vinculum ambiens, Mariam Ja-
cobeam, Philippi filiam, ex Elifabetha Palatina genitam, Erne-
sti nostri ex fratre neptem, A. 1522. in matrimonium petiit. Er-
nestus, patris loco, eam comitatus est Monachium.

(d) Displicuerat Ernesto terrarum divisio, quam A. 1510. ordinaverat pater;
unde A. 1515. nova hæc divisio inita. Vid. supra Tom. II. pag. 264.

ERNE
Prima hæc es
in Bavaricam Domum
vicissim Domo in B
Marchionibus
lum Bonis dedit on
imminent, magni
fina

Benedictinum
Sulzberg, a Birtlon
dram (f) ad annum
Moniales. Ernestu
regiminis sui sedem
pius observavit.
Sub Magistr
quam expulsio earum
scopum, cui Monaster
confertente, Moniales
bona recuperavit, restit
nados commisit. In t

(e) Vid. Tom. III. Hist. Bad
(f) Cod. Tom. I. pag. 21.
(g) Postquam fuit Gualterus Sp

Prima hæc ex sanguine Marchionum Badensium Princeps in Bavaricam Domum migravit. Mathildis filia ejus ex Bavarica vicissim Domo in Badensem prima transfivit; (e) in Philiberti Marchionis thorum traducta. Reciprocum hoc sanguinis vinculum Bavaris dedit occasionem, ut Badensibus rebus se subinde immiscerent, magnisque in Marchia mutationibus darent occasionem.

§. III.

Benedictinum S. Cyriaci Parthenium, prope oppidum Moniales Sulzberg expulsa. Sulzberg, a Birtilone Dynasta, qui ibi sepultus est, A. 996. conditum (f) ad annum usque 1521. ordine non interrupto suas aluit Moniales. Ernestus ex patris Christophori destinatione A. 1515. regiminis sui sedem quum fixisset Sulzbergæ, mores earum propius observavit.

Sub Magistra hæc sua licenter cum viverent, nec aliud, quam expulsio earum, superesset remedium, ad Basiliensem Episcopum, cui Monasterium suberat, se convertit Ernestus, eoque consentiente, Moniales cum Magistra ejecit; (g) dilapidata ab illis bona recuperavit, reditusque Monasterii A. 1521. administratori curandos commisit. In medio Ecclesiæ Monasterii superest lapis,

(e) Vid. Tom. III, *Hist. Bad.* pag. 35.

(f) Conf. Tom. I. pag. 21.

(g) Postrema fuit *Gunfia Spoerlin*.

ERNEST.

cui hæc inscripta sunt verba: „ Obiit Venerabilis Vir frater
 „ Georgius Locher Administrator & Prior hujus loci - - -
 „ Anno Dom. MDXX. „

Monast.
Rhein-
thal.

In illis quoque partibus (*h*) aliud olim viguerat Parthe-
 nium, sed Regulæ Cisterciensi adscriptum, quod *Rheinthal* voca-
 batur; circa A. 1255. a Conrado, Friburgi Comite, institutum;
 Abbatizæ Lucellenfi in Sundgovia Alsatica subordinatum.

Moniales fatis adversis extinctæ sunt, Abbatia in Priora-
 tum, a Lucella pendentem, redacta. (*i*) Lucellenfis Abbas Er-
 nesto A. 1533. Marchioni nostro, promisit, si ipse vel successores
 Rheinthalensem Prioratum aliquando vendituri essent, ante omnes
 offerendum Marchioni. Lucellenfes eum hodieque possident.

Ferdinandus Archidux Austriae, Caroli V. frater, quum
 A. 1523. in Brisgoviam venisset, Ernestus Marchio in honorem
 ejus venationes instituit. (*k*)

§. IV.

(*h*) Neoburgum inter Rhenense atque Mulhemium, ubi Badevillanzæ Præfe-
 cturæ sedes.

(*i*) BERNHARDINUS in *Fastis Lucellenfibus* pag. 149.

(*k*) In districtu, quem vocant Ried, qui per Beckingenfem, Scaphufianum,
 Gottenheimenfem, Mördringenfem, Waffenvilleranum & Ihringenfem
 agros se extendit.

§. I V.

Rusticorum tumultuantium furor, qui A. 1525. magnam ^{Turbæ rustica-} Germaniæ partem & inferiorem quoque aliquandiu turbaverat ^{næ.} Marchiam, (l) velut contagio quodam Brisgovicæ Rœtelæ & Saufenbergæ Dynastias invasit.

Hœhingæ & Landeckii Castra Ernesti a tumultuantibus combusta sunt. Res tamen sine sanguinis effusione fere fuit peracta. Rebellionis auctores mulctati sunt capite. Reliquos Ernestus mulctavit pecunia. (m) Securitati suæ consulturus Argentinam se contulit Ernestus, Castri Hachbergæ tutela Georgio ab Hohenheim, Ord. S. Joh. Equiti, & deinde Magistro supremo commissa. Biennio post (A. 1527.) die S. Galli super damna, accepta & data, Neoburgi ad Rhenum transactum est inter Austriacos Brisgoviæ Status ex una parte, atque Ernesti subjectos ex altera; illos nempe, qui in Hachbergæ, Sufenbergæ, Rœtelæ & Badevillanis terris habitaverant, atque tumultibus suis infestaverant Austriacos. Conventum est, ut rustici pro damnis illatis 5600. florenos persolverent; Austriacis incolis ablata fideliter restituerent; census debitos novo laterculo consignandos curarent; chartas enim & urbaria, quæ vocantur, rustici tumultuantes

Tom. IV.

B

(l) Vid. Tom. III. pag. II.

(m) FOERSTERUS in *Commentariis Mss. de reb. Hachberg.*

ERNEST.

comburere solebant. Contra Austriæ rusticos, seditionis participes, actio vicissim Ernesto servata. Comitum ac Dynastarum nomine Sigismundus de Falckenstein, Baro; pro Ecclesiastico Ordine Conradus, Schutterensis Abbas, & Wilhelmus de Wyger, Ord. Teut. Commendator Friburgensis; pro Equestri Ordine Joh. de Reyfchach & Conradus Sturtzel de Bucheim, cum Civitate Friburgensi, sigillis suis Instrumentum transactionis firmarunt.

Conventionis hujus participes fuerunt Jo. de Hatftein, Ordinis Melitenfis per Germaniam Prior; Johannes Abbas S. Blasii; Laurentius Abbas Ettenheimensis; Jo. Abbas Thennebacensis; Leonhardus Abbas S. Mariæ; Jos. Abbas S. Petri; Abbatia S. Trudperti; Præceptoria S. Antonii Friburgi; Capitulum Waldkirchense; Prioratus S. Ulrici; Carthusia Friburgensis; Abbatia Monialium in Guntersthal, Adelhausen, S. Catharinæ & Wunnenthal. Inter Dynastas & Equites comparent Conradus, Comes Tubingensis; Dominus in Lichteneck; Dynastæ in Stauffen. Ex Nobilium quoque ordine quamplures.

§. V.

Comitia
Spirens.

Annus, qui transactionem præcessit (A. 1526.) memorabilis est Comitibus Spirensibus, quæ religionis & belli Turcici causa Carolus V. indixit. Interfuit illis Ernestus noster. Præfuit illis, post Ferdinandum, Cæsaris nomine, Philippus frater Er-

nesti; inter quatuor Vicarios primus; (n) cujus res supra exposui. (o)

Post multas contentiones decretum est denique, in terris suis ita se gerant Imperii Ordines, ut nec Deo, nec Cæsari displiceant. (p)

Transivit A. 1527. ad plures Christophorus Marchio. Ernestus noster & Philippus frater a Regimento Imperii, quod Maximilianus I. instituit, quodque Cæsare absente res Germaniæ ordinavit, prorogationem investituræ A. 1528. impetrarunt. Bienio post, in Comitibus Augustanis, Carolus V. Imp. præfens feuda Imperii Ernesto contulit, qui ea suo & Philippi fratris nomine accepit.

§. VI.

Carolus V. in Augustanis Comitibus A. 1530. Pacem Religionis Protestantibus quum constanter recusasset, Principibus Evangelicis discedentibus, perstitit Ernestus; novas de compositione religionis conditiones proponens. Inter alias hæc erat, ut in causa religionis in posterum nihil typis vulgaretur, donec in

Tom. IV.

B 2

(n) *Recessus Spirensis* hujus anni in *Præfat. & Subscriptione.*

(o) Tom. III. pag. 53.

(p) SLEIDANUS Lib. VI. pag. 150.

Concilio, intra sex menses convocando, controversiæ tollerentur. Lutherus & Wittenbergenses restiterunt Theologi. Saxo legatis suis, qui Comitibus intererant, die 15. Octobris rescripsit, ut hac super re mandata se non accepisse responderent. (q) Augustanis his Comitibus, ut Wormatiensibus ante decennium, intererat Cancellarius Badensis, Hieronymus ille Vehus, vir doctus, probus, moderatus; a Luthero adversario his laudibus ornatus. Placida ille Principis sui sensa Catholicis & Protestantibus Germaniæ Statibus, medius inter utrosque, exposuit; ex gravaminibus religionis nonnulla admittens; nonnulla rejiciens; omnia ad concordiam & pacem reducens; (r) qui rem tanti momenti vel in Synodo, vel in Comitibus discuti & definiri, non ex privatorum arbitrio decidi debere contendit.

In iisdem Comitibus Ernestus damna, bello rusticano e Brisgovia Marchicis terris illata, ut resarcirentur, a Cæsare petiit. Hic nonnullis ex consiliariorum ordine causæ cognitionem commisit.

Institutus paulo post Conventus, quem Austriaci Brisgoviae, privilegiorum prætextu, adire noluerunt. Ernestus, qui

(q) SECKENDORFF. *Hist. Lutheranismi* Lib. II. Sect. XXXV. §. 80. pag. 209.

(r) COELESTINI *Historia Comitiorum Augustanor.* A. 1530. Tom. III. pag. 80. SECKENDORFF. *l. c.* Lib. I. pag. 155. & Lib. II. pag. 177. & 195.

ante triennium Austriacis damni restitutionem præstiterat, (s) suam impetrare non potuit. Nec transeundum silentio est, quod Consul & Senatus Friburgi Brisgoviae litteras ad Ernestum Marchionem Bad. A. 1523. die 30. Jan. scripserint, quibus eum monent, tres homines in tractu Kayferstuhl Lutheri doctrinam inter rusticos disseminare, petuntque, ut eos impediat atque custodiæ tradat.

§. VII.

A. 1530. die 19. Febr. Ferdinandus, Hungariæ & Bohe-Varia. miæ Rex, Ernestum Marchionem, literis Pragæ datis, monuit, ut periculoso hoc tempore, belli face in Helvetia ardente, communi Brisgoviae securitati prospiceret; atque prohiberet, ne ex ferraria ejus officina Canderensi ad Ulricum Wirtenbergæ Ducem, hostem suum, ferrei globi deportarentur.

Ernestus Kalendis Maji, epistola Sulzbergæ data, respondit, globos incio se fuisse confectos atque exteris venditos ab homine, cui pater jam officinam locaverat. Ceterum de futuro se prospecturum & communi Brisgoviae paci invigilaturum promittit. Plures aliæ metallifodinæ in terris, Ernesto subjectis, tum temporis se manifestaverant. Marchio, rei tam proficuae intentus, Corpus juris Metallici jussit conscribi (t) & ad inquiren-

B 3

(s) Vid. supra §. 4.

(t) Berg-Ordnung.

ERNEST.

da, tractandaque metalla non modo cives suos, sed & externos liberaliter invitavit. (u) Continuatum interea apud Hungaros Turcicum bellum. Ernestus A. 1532. Procerum quorundam exemplo suas quoque copias in Hungariam misit.

Anno sequente Christophorus de Venningen, qui una cum Marchione vicum Koenigsbach tenebat, ob lites de venatione exortas, Seboldum de Siglingen, praefectum Steinensem, in via publica gravi injuria affecit, brevique post nonnullos Ernesti Confiliarios atque Ministros, Pforzheimium inter atque Bretthemium aggressus, captivitati mandavit. Venningius, fractae pacis publicae reus, punitus est Imperii banno. Res non sine turbis agitata, Philippi denique Spirensis Episcopi interventu A. 1541. composita.

§. VIII.

Philippus Ernesti frater A. 1533. quum decessisset, ma-
 scula nulla prole relicta, Ernestus cum fratre Bernhardo terras
 ejus ita divisit, ut superior Marchia, ubi Bada est, ad Bernhar-
 dum; inferior, vel Pforzheimensis, ad Ernestum pervenerit, uti
 supra docuimus. (x)

Inferiorem Marchiam tum composuerunt: Pforzheimium
 oppidum & Castrum, cum Praefectura; Stein Castrum, vicus

(u) Ostendunt hoc literae ejus impressae d. 20. Mart. 1530. datae Sulzbergae.

(x) Vid. Tom. III, pag. 9.

Portio
 haeredi-
 tatis Phi-
 lippi.

& Præfectura, ut & Remchingen vicus. Durlacum oppidum, Castrum & Præfectura cum Monasterii Godesaviensis Advocatia. Mülberg Castrum, Burgus olim & Præfectura. Vici Knielingen, Neureuth, Eckenstein, Schreck cum vectigalibus terræ & Rheni, Linckenheim, Hochstetten cum Harda inferiore, quæ est infra Mülbergam; Graben Castrum, vicus & Præfectura. Staffort Castrum, Burgus & Præfectura. Speck, vicus. Altenstaig, oppidum, Castrum & Præfectura; quam Philippus, quadriennio ante mortem, a Fœdere Suevico, in cuius potestate tum fuerat Wirtembergæ Ducatus, redemit. Liebenzell, oppidum, Castrum & Præfectura. Omnia hæc Marchiam inferiorem tum composuerunt.

Duæ posteriores Præfecturæ sub Ernesto Friderico avulsæ sunt, ut suo loco docebitur.

A. 1534. cum Civitate Basiliensi de jurisdictione superiore & inferiore in minorem Hünigam, ut & de aliis quibusdam controversiis, transactionem inivit Ernestus, cuius opera tum quoque Bremgarticum bellum, inter Helvetios, ob religionem discordes, compositum est.

§. IX.

Neque vero Philippi ditiones modo, sed & onera, eis in-
Conventio de debitis.
 hærentia, æquis partibus inter fratres divisa sunt, ita quidem, ut
 dimidiam eorum partem ferret uterque, nec alterius negligentia
 alteri esset damnosa. Repetita hæc Conventio clariusque expo-

ERNEST.

fita fuit post mortem Bernhardi, quæ A. 1536. evenit. Nova tum A. 1537. S. Michaëlis festo inter Ernestum Marchionem & tutores filiorum Bernhardi, Wilhelmum nempe, Bavarix Ducem, & Johannem, Comitem Palatinum Simmerensem, inita est pactio. (y) Adjecta conditio, si onerum sibi incumbentium partem alter fratrum negligentius curet, atque creditoribus communibus, solutionem persequentibus, alteri damnum afferatur, licitum sit læso alterius terras occupare, iisque tanquam propriis frui, donec de damno dato fuerit satisfactum. Sarcito autem damno, terræ occupatæ restituantur. Dubium si oriatur, an resarcitum sit damnum, cognitio causæ ad Electorem Palatinum, vel ad Spirensem deferatur Episcopum, qui controversiam intra sex menses componant; neque victo liberum sit uti provocationis remedio. Conventionem hanc a parte Bada-Badensium consules, judicia & senatus Badæ, Etlingæ, Cuppenhemii, Stolhovii, Beinhemii, Steinbaci, Raftadii atque Bielæ suis sigillis signarunt.

Inter

(y) Pactio nem hanc exhibit Diatriba cujus Rubrum: *Warhafter und bestendiger Bericht, was sich vor und nach unlangst durch den durchlauchtigsten Fursten und herrn, herrn Ernst Friederichen Marggraffen zu Baden, etc. rechtmæssig und befugter weis fürgenommenen occupation des Obertheils des Furstenthumbs der Marggraffschafft Baden - - - verlossen p. 10. LUNIG in Reichs - Archiv tit. Baden & SCHAEDAËUS in Sleidano cont. Lib. 19. part. 3. pag. 735.*

Inter hæc, ut diximus, e vivis excessit Bernhardus, relictis filiis, ætate minoribus, Philiberto & Christophoro. Tutelam eorum ad se pertinere contendit Ernestus. Prælatuſ tamen ei Wilhelmus IV. Bavarie Dux, gener Philippi Marchionis, ante quadriennium mortui, ut supra jam docui. (z)

Tutela
filiorum
Bernh.

Ernestus in tutela præteritus est, quod lites ob inæqualem, ut Bernhardus ajebat, terrarum divisionem exortæ, nondum erant compositæ. Lites hæ ad Philibertum filium transferunt a patre.

A. 1537. Ferdinandus, Rex Romanorum, literis Pragæ die 10. Junii datis, Christophoro Episcopo Augustano, Ulrico Wirtembergæ Duci & Ernesto nostro Marchioni, tanquam Circuli Suevici præfectis, (a) injunxit, ut ob sustentationem Cameræ Imperialis imminensque a Turcis periculum, Ordinum Sueviæ conventum indicerent.

§. X.

Ernestus noster ad Christophori patris sui exemplum A. 1537. inter tres filios, Albertum, Bernhardum & Carolum, de terris suis disposuit Pforzhemii die 27. Junii, qua nempe ratione post mortem dividerentur. Usus est in hac re consiliis Guilielmi ab Honstein, Argentinenſis Episcopi, quem præ aliis ama-

Diviso
Ernesti
inter fi-
lios,

Tom. IV.

C

(z) Tom. III. pag. 19.

(a) Obern des Schwæbischen Creyses.

ERNEST.

vit, Guilielmi & Ludovici, Comitum Palatinorum Rheni, Georgii, Marchionis Brandenburgici. Partitio hæc est:

I. Marchionatus Badensis & Dynastiæ Befigheim, Mundelsheim, & Altensteig Alberto primogenito assignantur.

II. Ad Bernhardum & Carolum perveniant reliqua; ita quidem, ut duæ constituentur partes, quarum una Hachbergam, Usenbergam, Sulzbergam, Hœhingam & Landeckium; altera Saufenbergam, Rœtelam, & Badevilam comprehendat. Optio fit penes Bernhardum.

III. Cautum est, ne partes hæ subdividerentur in posterum.

IV. Si Albertus moriatur sine heredibus masculis, portio ejus accedat feniori, & in ejus linea subsistat. Hac autem deficiente, natu minimus succedat.

V. Quod si ex junioribus intereat unus, reliqui duo succedant, ita tamen, ut tertiam illam partem non dividant, sed indivisam relinquunt. Dos filiarum fit 10. mille florenorum.

VI. Circa onera decernitur, ut Pforzheimensis portio quinque partes, Hachbergenfis duas, Saufenberga, Rœtela & Badevilera tres partes exsolvant.

VII. Singuli fratres feudorum suorum investituram pro se & suis fratribus accipiant.

VIII. Debita, quæ Ernestus pro sustentatione sua contrahet, tres filii solvant.

- IX. Nova acquisita dividantur æqualiter.
- X. Si vivo patre unus ex filiis aliquid vel iudicio vel vi amittit, reliqui fratres pro rata ei refarciant damnum.
- XI. Quamdiu mares superfunt, nulla femina succedat; unde filia singulæ renuncient, quoties annum tredecimum ineunt; & matrimonialibus pactis inferatur exclusio.
- XII. Lineæ extinctæ filia octies vel decies mille florenos accipiat.
- XIII. Alienatio terrarum prohibita.
- XIV. Ubi vendendi & oppignerandi necessitas occurrit, non modo res offeratur agnatis, sed & reluendi eisdem concedatur facultas.
- XV. Singulis fratribus chartæ & documenta tradantur, quæ eorum terras respiciunt; communia autem senior conservet.
- XVI. Singuli communibus titulis insignibusque fruantur.
- XVII. Lites per Austregas, Conventiones vel per Judices ordinarios decidentur.
- XVIII. Tutela proximo conferatur agnato, &, ubi similis est gradus, seniori. Testamentaria tamen permittitur tutela.
- XIX. In religione antiqua nihil immutetur, nisi ex decreto Concilii, vel Comitiorum Imperii, nihilque ex bonis ecclesiasticis ad seculares usus transferatur.

ERNEST.

XX. Carolus, junior filiorum, decimum quartum annum adeptus, functionem hanc quoque jurejurando confirmet.

Dispositio hæc Ernestina A. 1537. Pforzhemii facta, a Carolo V. Augustæ Vindel. A. 1550. die 20. Augusti firmata est.

§. XI.

Johanna
Sausen-
berg.

Inter filios hæc dum ita ordinat Ernestus, Johanna Sausenbergica, Ludovici, Longuevillæ Ducis, uxor, Philippi, postremi Sausenbergæ Marchionis, A. 1503. mortui, filia, tum senex, de Dynastiis Brisgovie Badensibus, quas ad se pertinere credebat, apud Helvetios frequenter conquesta, ad Basilienses se denique convertit, eisque jura sua obtulit. Basilienses conditionibus propositis aures ab initio præbere visi sunt. Plures hac super re A. 1538. instituti sermones. Albertus de Annvil, Sausenbergæ & Roetelæ Præfectus, missus est ab Ernesto Basileam, qui veterum Marchionum in Civitatem merita illis in memoriam revocavit, ostenditque, Christophorum patrem Dynastiæ Brisgovicarum possessionem, ex pacto cum Philippo, Cæsaris consensu, bona fide adiisse. Basilienses promiserunt Marchioni, omnibus Johannæ oblationibus se renunciaturos, si difficultates Marchionem inter & Civitatem, jam diu durantes, rationabili mox transactione componantur. De jurisdictione criminali in Hütinga mi-

nore & in Nova Domo (*b*) de vico *Riehen*, aliisque similibus pridem disputatum & de illis tandem A. 1547. transactum.

A. 1538. Ernestus & Christophorus Landeccii, accepta pecuniæ summa, juri, quod in dimidiam partem vici *Köndringen* habuerant, renunciarunt.

A. 1541. Ernestus Marchio dimidiam partem vici *Königschafhausen* ab Agnete de *Ramstein* coëmit.

§. XII.

Hungaria hoc tempore in magno fuit constituta periculo. Comitia Spirensia. Solymannus, ille heros Turcarum, regiam urbem occupavit *Budam*, ultima regno minatus. Aeger animo Cæsar, ab infelici Algeriana expeditione redux, Comitiam Imperii indixit *Spiræ*, quæ A. 1542. Februario mense ceperunt initium. Ex Germaniæ Principibus nonnisi *Brandeburgicus*, *Palatinus*, *Electores*, & *Mecklenburgi Dux* fuerunt præsentés. Præfens quoque fuit Ernestus noster, Cæsari & Regi Romanorum, quorum causa præfertim agebatur, ut placeret. Ceterorum aderant legati. Cæsaris loco *Ferdinandus* præfedit. (*c*) In Comitibus his contra Turcas decernitur indictio belli. Decernitur indictio Concilii generalis.

C 3

(*b*) In dem *Neuen Haus*.

(*c*) SLEIDANUS Lib. XIV. p. 396.

ERNEST.

Auditæ Galliæ Regis, de violatis a Cæsare legatis suis in Insubria, querelæ. De causis religionis statutum est nihil, quia ad Concilium deferendæ.

In iisdem Comitibus Ernestus, ut senior gentis, ante fratris sui natu majoris Bernhardi filios locum postulavit. Reluctantibus autem pupillorum tutoribus, Ferdinandus, Romanorum Rex, decrevit, ut nihil mutaretur, sed & simul literis cavuit, ne res ullo modo noceret Ernesto, nec posteris.

Eodem anno inter Cameræ Imperialis Emendatores Marchio noster comparet.

Circa id tempus Castrum Landeck & vicus Kœndringen in Marchia Hachbergæ, ut & vicus Brunstatt in Sundgovia, occasionem litis cum Austriaca domo dederunt Ernesto. Litem Erasmus, Argentinensis Episcopus, A. 1549. componere studuit.

§. XIII.

Monast.
Nym-
burg.

Nymburgi in eadem Marchia haud procul Emmedinga, Monasterium fuit Eremitarum Ordinis D. Antonii, simile illis, quæ olim Friburgi Brisgovia, Villingæ in Nigra Sylva, Memmingæ apud Suevos floruerunt. (d) Carolus I. Marchio Ecclesiam parochialem Nymburgi, in quam jus patronatus habebat, Præceptori Ordinis D. Antonii, in Friburgenfi Civitate habitanti,

(d) MANLIJ Chronicon Constantiense, & ex eo PETRUS in Suevia Ecclesiastica.

A. 1456. tradidit, ut Monasterium ejusdem Ordinis ibi constitueret. Monachi ad paupertatem redacti, A. 1545. locum illum paulatim deseruerunt. Ernestus & successor ejus Carolus Nosodochium ibi constituere.

Albertus, natu maximus filiorum Ernesti, quum A. 1542. præmatura morte obiisset, de portione terrarum ejus inter Bernhardum & Carolum fratres enata est controversia, quam Ernestus pater, A. 1547. ita composuit, ut inferiorem Marchionatum Bernhardus; Marchiam Hachbergæ, cum reliquis Brisgoviæ Dynastiis acciperet Carolus.

In Comitiis Germaniæ A. 1548. decretum est, ut novum Imperii conficiatur Laterculum, quod vocant Matriculam, ad quod tributa publica, huc usque inæqualiter distributa, in posterum exigerentur. Curam ejus rei in Circulo Suevico Elector Moguntinus Augustano Episcopo & Ernesto Marchioni, literis die 24. Jun. scriptis, commendavit. Ordines Imperii in Comitiis Augustæ habitis, eadem repetierunt. Literæ Ordinum ad memoratos Principes die ultimo Junii conscriptæ sunt; ex quibus apparet, jus convocandi Circuli Suevici Ordines soli Wirtembergæ Duci illo tempore nondum competiisse; quod & aliis exemplis firmatur.

A. 1551. Ernestus cum Friderico, Septemviro Palatino, Wolfgango Bipontino, Johanne Brandenburgico, Christophoro

ERNEST.

Wirtembergico aliisque Principibus pro liberando Landgravio Hassiæ ad Cæsarem misit legatos. (e)

§. XIV.

Regimen
filiis tra-
dit.

Post regimen 38. annorum Ernestus, privatam acturus vitam, certa sub lege duobus filiis (Albertus enim jam ante decennium obierat) regimen tradidit; suam cuique partem assignans; ut, qui ab eo vitam acceperant, artem quoque regnandi ab eo adhuc vivo, addicerent, atque adeo non tam ordini naturæ, quam patris voluntati, suum regimen deberent. Instrumenta hac super re, Christophori, Wirtembergæ Ducis, interventu, A. 1552. condita sunt.

Cum Bernhardo, filio natu seniore, in hunc modum convenit.

1. Pater die XI. Augusti, Pforzheimensem partem concedit Bernhardo.
2. Bernhardus, ut Vicarius patris, quotannis festo D. Martini, in œconomicos parentis usus Offenburgum 500. quartalia frumenti, 500. quartalia avenæ, 25. plaustra vini sumptibus suis curet transferri.
3. Bernhardus & Carolus fratres duas virgines forores, eodem modo dotent, quo maritatae dotatae sunt; mortuoque
patre

(e) THUANUS Lib. VIII. Cap. 6. pag. 281. SLEIDANUS Lib. XXIII. p. 370.

patre sumtibus sustententur communibus fratrum. Fine anni de acceptis & expensis patri reddantur rationes, ut de Marchiæ administratione sit omnino securus.

4. Pecuniarios redditus ex fortibus & bonis, ab ipso acquisitis, sibi pater reservat, ut & ex metallifodinis.
5. Liberum sit patri, quodcumque voluerit, recipere regiminis fasces.

Simile Instrumentum in Caroli filii junioris favorem die 26. Septembris ejusdem anni, ratione Hachbergæ, Rœtelæ, Saufenbergæ & Badevillæ condi jussit Ernestus.

§. X V.

In privato hoc statu non ultra quinque menses Ernestus ^{Obitus & Character.} transegit, sexto Februarii anni sequentis (1553.) ereptus e vis, anno ætatis 71. Pforzhemii in Choro Collegiatæ Ecclesiæ, quæ olim Aulica fuit, atque adhuc, sed absque Canonicis subsistit, sepultus.

Monumentum in Ecclesiæ choro magnificentum, duplex; altera pars Ernestum, altera uxorem Urfulam repræsentat.

Sepulcralis inscriptio nonnisi simplex est, nomen ejus & ætatem indigitans.

Ex omnibus Ernesti gestis Princeps vere bonus, justus, lenis, æquus, & prudens elucet. Maximiliano & Carolo V. Cæsaribus, ut & Regi Romanorum Ferdinando, semper carus, con-

ERNEST.

stanti quoque Principum Imperii amicitia floruit; cum quibus nunquam in gratiam redierat; quod nullum eorum offenderat unquam. Moderatio, quæ omnibus ejus præfedit actionibus, in negotio religionis, ubi rara esse solet, præsertim apparuit. Vetera sacra nec aboluit; nec persecutus est, quæ visa sunt nova. Comitiorum vel Concilii futuri decreta expectans, suoque diffusis judicio, caute omnia tractavit; Friderici II. Electoris Palatini, amici sui, imitatus exemplum, antequam hic arma contra Cæsarem corripuit. Unde nec Smalcaldico fœderi A. 1536. nec Smalcaldico contra Cæsarem religionis bello, A. 1546. subscripsit.

Lenitas Ernesti ita fuit comparata, Principis dignitati ut nihil decederet. Auctoritate cum opus, severum se ostendit & gravem; quod exprimit lemma ejus nummo impressum: *Ernesto illudere noli. (f)*

§. XVI.

Religio.

Regimen ejus in illa incidit tempora quibus religionis negotia igne tractabantur & ferro. Lutheranismus & Zwinglianismus in Germania & in reliquo Europæo orbe magnas vires tum acquirere visi sunt. Cæsar, veteris religionis tenax, eam contra Protestantes defendere; hi sermonibus & scriptis suam promovere quovis modo studuerunt. Mediam Ernestus ingressus

(f) *Nit Schimpf mit Ernst.* Nummum, qui hoc ejus symbolum refert, vide infra inter Numismata.

est viam. In abolendo veteri cultu lentus, in admittendo novo non præceps, nec Cæsarem offendit, nec Protestantes a se alienavit; futuram religionis pacem, quam speraverat, expectans; cujus initium Passaviensi Transactione lætus vidit; complementum Pace Augustana videre non potuit.

Lutheranum tamen Concionatorem, quem Philippus frater vocaverat, Ungererum, Pforzheimi publice docere permisit. Quin & ipse Concionatorem Aulicum, Protestantium sacris additum, denique habuit, Jacobum Truckenbrotium, qui dein ad Ecclesiam S. Theodori Basileæ Minoris vocatus est Pastor. Hoc auctore non semel Augustanam Confessionem in terris suis introducere cogitavit Ernestus, nisi Cæsarem timuisset. Filios tamen sacris Lutheranis imbui curavit. In Clericos, dissolutis moribus viventes, inclemens. Ferdinandus Romanorum Rex, ad Prælatorum Brisgovix, Sundgovix & Silvæ Nigræ preces A. 1536. a proposito avocare studuit Ernestum; sed ille jus suum in Clericos, ditioni suæ subjectos, eorumque bona, in Marchionatu sita, literis, die 12. Martii A. 1537. ad Ferdinandum scriptis, defendit.

Ernestus in Badensium Marchionum serie primus est, qui *Landgravii* axioma in sua Gente renovavit, illudque *Sausenbergico* axiomatici junxit, *Landgravium Sausenbergæ* se vocans.

ERNEST.

§. XVII.

Uxor I.
Brandenburgica.

Tres Conjuges thoro suo induxit Ernestus; cum quibus constanti vixit concordia.

Prima fuit ELISABETHA, Friderici Brandenburgici filia; Alberti, Borussiae primi Ducis, soror, quæ A. 1494. die 26. Martii nata, nupta die 29. Sept. 1510.

Ceremoniam Maximilianus Cæsar legatione ornavit, Elisabetha post octennale connubium obiit Stutgardia die 31. Maji A. 1518. in primaria illius Civitatis Ecclesia sepulta; ubi inscriptio ejus sepulchralis hodieque superest, nihil præter nomen continens.

§. XVIII.

II. Rosenfeldia.

Secunda Ernesti uxor fuit URSULA DE ROSENFELD; (g) ex perantiqua Suevicæ Nobilitatis gente prognata; quæ nomen suum traxit ab oppido, quod Wirtenbergicæ Præfecturæ cognominis caput est. Urslingensis Dynastiæ veteris pars fuit. Eberhardus, Wirtenbergæ Comes, Wernero de Rosenfeld immunitatem bonorum Rosenfeldæ A. 1389. confirmavit. (h)

In hastiludio Wirzburgensi A. 1479. decretum fuit, ut, quorum majores jam frequentaverant hastiludia, & qui quartum No-

(g) Nonnulli male *Rosensfels*. Rosenfeldiorum Insignia extant in *Libro Insignium*, Norimbergæ impresso, Part. II. Tab. 98.

(h) BURGERMEISTER *Cod. Diplom. Equestr.* Tom. II. pag. 631.

bilitatis gradum probaverint, ad certamen admitterentur foli. Wolffius de Rosenfeld senior testimonia protulit. (i)

A. 1488. inter Nobiles Clypei S. Georgii, qui Fœderi Suevico nomen dederunt, Wernerus Georgius & Wolffius de Rosenfeld numerantur. (k)

A. 1518. Georgius de Rosenfeld Nobilis decessit cum conjugē Margaretha de Hoheneck, (l) in Byhelenfi Ecclesia prope Turingam sepultus. (m)

Eberhardus de Rosenfeld, Ecclesiasticam vitam eligens, A. 1525. cælebs decessit, in eadem Ecclesia sepultus. Cum eo Rosenfeldia gens periit, ut CRUSIUS testatur. (n) Urfulæ de Rosenfeld, quæ Ernesto Marchioni nupsit, pater videtur fuisse Georgius ille, qui A. 1488. Fœderi Suevico accessit & A. 1518. extinctus est.

Urfula Rosenfeldia die 26. Febr. A. 1538. decessit, Pforzhemii prope maritum sepulta. Sepulcrum simplici Inscriptioe ornatum; absque chronologicis & genealogicis notis.

D 3

(i) CRUSIUS *Paraleipom. Rev. Suev.* pag. 103.

(k) DATT. *de Pace Publica* Lib. II. Cap. 7. pag. 280.

(l) A. 1488. Rodulfus & Johannes de Hoheneck in Fœdere Suevico partis Hægovicæ; A. 1512. Endriſs de Hohneck in Fœdere Nobilitatis Suevicæ occurrit. DATT. *de pace publica* Lib. II. Cap. 7. pag. 279. Cap. 22. pag. 204.

(m) Epitaphium exhibet CRUSIUS *Annales, Suev.* Part. III. Lib. XII. pag. 81e.

(n) Loco alleg.

ERNEST.

§. XIX.

III. Bombastia de Hohenh.

Tertia Ernesti conjux erat **ANNA BOMBASTIA DE HOHENHEIM**, quam Genealogi Badenses ignorant.

Hæc ex veteri quoque Suevorum Nobilitate prodiit. Hohenheim vicus, supra Plieningam, in Wirtembergico Ducatu, Castro quondam conspicuus, quod Nobiles, nomen inde ducentes, inhabitarunt. Seculi XIII. medio Hohenheimenses Nobiles dimidiam Præfecturæ Eslinganæ partem tenuerunt. (o) Eiusdem seculi fine (A. 1292.) Fridericus & Hugo patruelles, dicti de Hohenheim vixerunt. Wilhelmus Bombast de Hohenheim cum fociis Clypei S. Georgii ad Neccarum Suevico Fœderi A. 1448. accessit. (p) Hic Annæ Marchionissæ vel pater fuit vel avus.

Obiit post maritum vidua XXI. annorum A. 1574. die 6. Junii. Epitaphium ejus duplex Sulzbergæ in Ecclesia Aulica in choro conspicitur. Duo nempe lapides sepulcrales: alter muro inclusus, cum quatuor gentilitiis insignibus, alter in plano. Conjugium hoc sterile. At numerosam Ernesto sobolem conjuges duæ priores dederunt.

§. XX.

Albertus filius Ernesti,

Ex Elisabetha prodiit Albertus; cujus annus nativitatis ignotus. Turcico bello A. 1541. in Hungaria interfuit; ex qua

(o) CRUSIUS *Paraleipom. Annal. Suev.* pag. 91.(p) DATT. *de Pace Publ. L. II. C. 7.* pag. 280.

redux anno sequenti, die XII. Decembris Wasserburgi in Bavaria, in ipso juventutis flore, decessit. Juvenis non satis obsequens patri, ad secundas pater quod progressus est nuptias.

JOHANNES SAPIDUS, Selestadiensis, inter bonarum literarum restauratores illustris, Argentorati docens, *Consolationem* de morte Alberti hujus ad Guilielmum Bœcklinum, Episcopi Argentinensis Præfectum Rubeaquensem scripsit, quæ Argentorati A. 1544. impressa (q) ostendit, Albertum bonis literis non mediocriter fuisse ornatum. Scriptum hoc Sapidi Albertum, Christophori Marchionis fratrem, respicere supra (r) relatam est. Sed Albertum nostrum Christophori nepotem, Ernesti filium, a Sapido laudatum esse, monendus est Lector.

§. XXI.

Alberto nascendi ordine successit *Anna*, Carolo Hohenzollerano Comiti A. 1537. nupta; Johannis Georgij, Hohenzollerani Comitis avia; quem Ferdinandus II. A. 1623. Imperii Principem Ratisbonæ creavit.

Filiæ Ernesti.
I. Anna.

Secunda filiarum Ernesti, *Amalia*, Friderico Lœwensteini Comiti, Cameræ Imperialis Præfidi, A. 1561. nupta, A. 1594. absque liberis defuncta est.

II. Amalia.

(q) GESNERUS in *Bibliotheca* pag. 494. HERTZOG in *Chron. Alsat.*

Lib. VII. pag. 36.

(r) Tom. II. pag. 291.

ERNEST.

III. Maria
Jacobæa.

Tertia Ernesti filia fuit *Maria Jacobæa*, Wolfgango, Comiti Barbiensi, apud Saxones A. 1577. maritata, A. 1594. mortua.

IV. Maria
Cleophe.

Quarta fuit, *Maria Cleophe*, Wilhelmo, Sulzio Comiti, in matrimonium collocata A. 1584. decessit d. 28. Augusti A. 1580.

V. Elifabeta.

Quinta fuit *Elifabeta*, nata d. 20. Maji A. 1516. Primo hæc matrimonio A. 1533. nupsit Gabrieli, Salamancæ Comiti, Ferdinandi I. Cæsaris Aulico, qui eum Ortenburgæ apud Carentanos Comitem creavit.

Ephorus hic fuerat Ferdinandi I. Imp. quum ex Hispania in Germaniam proficisceretur. Salamancano mortuo Elifabeta secundis nuptiis A. 1554. Conrado Comiti de Castello, Wolfgangi filio, nupsit atque A. 1552. die 9. Maji diem obiit supremum.

§. XXII.

Bernhardus
filius.

Secundus filiorum Bernhardus A. 1517. natus, adolescens A. 1534. Lutetiam & Aurelianum profectus est. Redux indomitus juvenis, liberiolem cum ageret vitam, divisione terrarum, a patre inter filios A. 1537. facta, non contentus, debitis immerfus, ad Basilienses se vertit & ab illis jus Civitatis ad 20. annos pro se & pro terris, quas ex paterna hæreditate aliquando in Hachbergæ, Saufenbergæ & Roetelæ ditionibus accepturus erat, A. 1540. die 2. Aug. obtinuit.

In conventionem cum Basiliensibus inita, promisit illis jus aperturæ in Castris suis; promisit, insciis illis, se non suscepturum

rum

rum esse bellum; nec contra religionem aut leges illius Civitatis aliquid se suscepturum, si in ea fortassis commorari decreverit. Bernhardus enim, uti pater, Protestantium sacris nondum publice accesserat. Evenerunt hæc, senior dum viveret frater Albertus.

Mortuo cælibe fratre A. 1542. sororum & affinium intercessione Bernhardus anno sequenti die 15. Octob. a patre in gratiam his conditionibus receptus est:

- I. Bernhardus per triennium militet sub Cæsare, vel sub Rege, Electore quodam aut Principe.
- II. Juri Civitatis Basiliensium renunciet. Pater ejus debita, ibi contracta, solvat.
- III. Alberti, natu maximi filiorum, nuper mortui, Pforzheimensem Marchiæ portionem pater assignavit Bernhardo. Carolo Hachberga, Saufenberga, Rætela & Badervilla concessæ.

Bernhardus, XXXVI. annorum juvenis, die 20. Jan. decessit cælebs, ante patrem, sepultus Pforzhemii. (s) IMHOFIUS eum cum Beato Bernhardo confudit. (t)

Tom. IV.

E

(s) Epitaphium ejus est: *Anno a Christo nato MDLIII. XIII. Cal. Febr. illustriss. Princeps Bernhardus Marchio Badæ & Hochbergæ. &c. cum ex febre laboraret suam in Jesum Christum fidem pie testatus universæ carnis viam ingressus est.*

(t) *Tabular. Genealogicar. Part. II. Tab. 78.*

ERNEST.

§. XXIII.

VI.
Margaretha filia.

Sexta Ernesti Marchionis filia, Margaretha, Wolfgango, Oetingæ Comiti, qui fuerat filius Ludovici senioris, nupsit die 12. Nov. A. 1538.

VII. Sa-
lome
filia.

Septima filia Salome, Uladislao, Comiti ab Haag, A. 1540. nupta; sine liberis A. 1559. defuncta.

Carolus
filiorum
postre-
mus.

Carolus Ernesti filiorum fuit postremus, ex Rosenfeldia A. 1529. prognatus. Ernestinæ hic Lineæ propagator in regimine successit patri, quem omnino felicem diceres, si nonnisi hunc filium habuisset; cujus nativitatem ægre tulisse videntur fratres natu majores.

Nec transeundum silentio est, Tabularii Marchici illorum temporum custodes, in annotanda matrimoniorum Ernesti Marchionis & nativitatis liberorum ejus chronologia non fuisse satis diligentes.

jam pridem f
 jel. locum aff
 quidem A. 15
 Tom. IV.
 (a) Sub Ber

CAPUT II.

CAROLUS II.

A. 1553 - - 1577.

§. I.

ostremus filiorum Marchionis Ernesti Ca-
 rolus, Ernestiadum & Carolorum Ba-
 densium fuit ordine secundus. Sub eo
 in juniore hac Linea, ejusque terris,
 evenit quoque religionis mutatio, quæ
 in Linea feniore & Marchia superiore

Caroli II.
initia.

jam pridem fuerat introduc̄ta. (a) Carolus II. A. 1529. die 24.
 Jul. lucem aspexit Sulzbergæ, ubi pater tum habitabat. Hic
 quidem A. 1537. ordinaverat, ut vel Hachbergicus Marchiona-

Tom. IV.

E 2

(a) Sub Bernhardo & Philiberto. Vid. Tom. III, pag. 15. 20.

tus, vel Saufenbergicæ, Rœtelanæ & Badevillanæ ditiones, instituta cum Bernhardo fratre fortitione, ad Carolum transfirent. Sed immutata est rerum facies, cum Albertus atque Bernhardus, fratres natu majores Caroli, ante patrem obiissent.

Omnem patris hereditatem A. 1553. vigesimo quarto ætatis anno Carolus solus adivit.

Primaria ejus cura fuit, ut contentiones, cum Wirtembergico Duce de territorio componeret, atque Basilienses vicinos artiori fœdere, mutuae defensionis causa, sibi conjungeret.

Primo Regiminis anno hoc fœdus confectum, & res cum Wirtembergico composita. Controversia de ære alieno, quod Bernhardus, Caroli frater, quondam Basileæ contraxerat, aliisque de rebus minoris momenti, pactione quoque sublata est.

Circuli Suevici dux eodem anno a Christophoro, Wirtembergæ Duce ac reliquis Sueviæ Ordinibus creatus est Carolus. At dignitatem recusavit; rerum bellicarum se non satis gnarum causatus.

§. II.

Mutatio
sacro-
rum.

Paulo post in Augustanis Comitibus A. 1555. Pax publica Religionis quum stabilita fuisset, Carolus animi sui sensa, quæ huc usque occultaverat, anno sequente publice explicuit, missoque legato Augustanæ Confessioni & Protestantium sacris se accersurum eaque in Marchiam suam publice introducturum, declaravit. Quin & ipse brevi post in Comitibus comparuit, ac ea, quæ

declaraverat legatus, suo præfens ore firmavit, Recessui Imperii sua manu subscribens.

Anno sequente ea, quæ in Comitiiis promiserat, executioni daturus, Jacobo Andreae & Jacobo Heerbrando, Tubingen-
fium Theologis, ut & Simone Sulcero, Basiliensium Antistite, (b) aliisque Protestantium Doctoribus, Pforzhemium invitatis, veterem cultum aboluit, illumque instituit, quem Confessio Augusta commendat; (c) & qui in superiore pridem Marchia obtinuit. Idem quoque tunc facere cœperat Otto Henricus, Palatinus Elector, & Spirensis Senatus.

Carafa in Commentariis suis (d) ita scribit: „Minus constantes fuerunt Otto Henricus, Elector Palatinus & Carolus Marchio Badensis, qui anno uno post Edictum Pacis, e suis ditionibus veterem religionem profligarunt, & novam introduxerunt. Unde paulo post contra Pacis Edictum Ecclesiasticos omnes redditibus, possessionibus ac beneficiis in suis ditionibus spoliarunt, eaque in proprios usus, aut in ministerium suarum

E 3

(b) Basilea Lutheranis sacris per aliquod tempus tum fuerat addicta mortuo-
que Sulcero ad Reformata rediit.

(c) SLEIDANUS Lib. XXVI. pag. 871. THUANUS Lib. XVII. Cap. 22. p. 603.
litteræ ejus hac super re extant in JOH. CHRISTIAN. SACHSII pro-
grammate de Carolo II.

(d) De Germania sacra, pag. 35.

„ Ecclesiarum aut scholarum novæ doctrinæ applicarunt. „ Saxonica illius ævi cum Badensibus comparare si lubeat, Ernestum Badensem cum Friderico Sapiente, Carolum nostrum cum Johanne Constante haud immerito compares. Ernestus, Caroli V. reverentia ductus, in religionis negotio, ut Fridericus Elector, lente & caute processit. Carolus Badensis, ut Johannes Saxo, Friderici successor, nova sacra amplexus, in suis illa terris promovit atque defendit; *Constantis* elogium apud Protestantes promeritus, quod Saxones suo tribuerunt Johanni.

§. III.

Monasteria seculo addicta.

Pleraque monasteria, præsertim Pforzhemii, præscriptam religionis formulam subire tenebantur. (e) Wirtembergæ Dux regulam, qua in reformandis Ducatus sui monasteriis usus est, cum Marchione communicaverat. At Pforzheimenses Moniales non nisi A. 1564. Cœnobium relinquentes, apud Kirchbergenses denique invenerunt refugium. (f)

Immutatio hæc rerum difficultatibus obnoxia fuit. De institutione pastorum & ministrorum Ecclesiæ cum Collatoribus

(e) Tria feminarum, sex virorum monasteria fuerunt Pforzhemii, in tam modica civitate, quæ nonnisi octingentos cives continebat. Monasteria hæc recenset PETRI *Svevia Ecclesiast.* p. 664. sq. Godesavienses Monachi plures in Monasterium Ochsenhusanum transferunt.

(f) PETRI *Svevia Ecclesiast.* pag. 460.

Catholicis exortæ sunt lites; quæ Austriacos inter & Carolum Stutgardiaë, Pforzhemii, Basileæ & Neoburgi A. 1560. & sequentibus amica compositione pedetentim sopitæ; ita quidem, ut Catholici, quibus jus Patronatus competiit, Pastores Augustanæ Confessioni addictos, Marchioni se oblaturos promiserint. Circa vicum Stetten, Lœraco vicinum, A. 1559. difficultas nata est. Vicum hunc Schœnavii Nobiles ab Abbatia Seckingenfi tenent in feudum. Marchio, cui jus vitæ & necis aliaque superioritatis jura in eo competunt, Evangelica quoque sacra ibi introducere studuit. Sed intercedentibus Schœnaviis & Austriaco Regimine, quod vici hujus suprematum ad Austriacam Domum spectare contendit; ipsoque Cæsare A. 1565. ad Marchionem scribente, in pristino res statu relicta.

A. 1556. Carolus Castrum Weyher, prope Emmedingam, Melchiori de Au vendidit, sed post novendecim annos illud recepit.

§. I V.

Albertus, Brandenburgicus Marchio, ille Germanorum Alberti Brandeb. obitus. Achilles, qui nominis sui terrore tum compleverat omnia, post varia bella, prælio denique ad Siversshufam Luneburgicam A. 1553. victus, suisque pulsus ditionibus, fuga se in Galliam receperat. Interventu Caroli Marchionis, affinis sui, aliorumque Principum reditus ei in Germaniam concessus est. Arrepto igitur per Lotharingiam & Alfatiam itinere ad Carolum nostrum venit Pforz-

CAR. II.

hemium; ubi morbo correptus A. 1557. die 8. Januarii ætatis anno XXXV. decessit, in Collegiatæ S. Michaëlis Ecclesiæ crypta Marchionum sepultus. (g)

Statua ejus éléganter exsculpta inter Durlacenses Marchiones in Ecclesiæ Choro incorrupta subsistit. (h)

§. V.

Comitia
Franco-
furt.

Celebrata sunt anno sequenti (A. 1558.) Februariò mense Francofurti Electorum Comitia, ut Ferdinandus I. Carolo V. deponente Imperium, ex Rege Romanorum constitueretur Cæsar. (i) Comitibus his Carolus Badensis interfuit.

In

(g) THUANUS Lib. XIX. Cap. 4. p. 642. CRUS. *Annal. Suevicor.* Lib. XII. Part. III. p. 698. HEERBRANDUS, qui interfuit morienti, in *Relatione peculiari* apud HORTLEDER. Cap. XXX. & sq. HEUTERUS Lib. XV. Cap. I. THRASYBULUS LEPTA, vel, qui sub nomine hoc latuit, CONRADUS DINNER, in *Historia de Rebus Gestis Ludovici a Seinsheim*, Lib. II. pag. 136.

(h) Inscriptionem monumenti dedit MAJUS in *vita Reuchlini* pag. 129. & ante eum ZEILERUS in *Itinerario German.* pag. 563. Item HENR. PETRI *Cont. Sleidani* pag. 127.

(i) CHYTRAEUS in *Chronico Saxonix* Lib. XIX. p. 557. GODELEVAEUS *de Abdicatione Caroli V.* apud SCHARD. Tom. II. pag. 1893.

In illis Cæsaris legati, deposita ejus nomine Imperatoria dignitate, in Ferdinandum Romanorum Regem eam transtulerunt. (k) Occasione hac Electores Protestantes, cum Veldentino & Wirtenbergico Ducibus, cum Landgravio Hassiæ & Carolo nostro, de dissidio religionis inter ipsos Evangelicos super Eucharistiam exorto, ejusque componendi ratione, iniverunt consilia; Augustanæ Confessioni, Carolo V. oblatae, Invariantam quam vocant, constanter se adhæfuros professi.

§. VI.

Succefferunt anno sequente (A. 1559.) Augustana Comititia, Comitia Augustana. quibus Carolus Marchio interfuit. Tum vero Wormatiensis Colloquii Acta coram Imperii Ordinibus recitata sunt publice. Ex quibus concilianda religionis spes nullâ cum affulgeret, Cæsar Tridentinæ Synodi, quæ ab A. 1552. interrupta fuit, instaurandæ consilium Ordinibus aperuit, sed Augustanæ Confessionis refragati sunt Principes. Religiosa tamen Pax, denuo firmata. (l) In iisdem Comititiis Carolus noster & fœderati Principes de Reservati Ecclesiastici abolitione Cæsarem fortiter sollicitarunt; nun-

Tom. IV.

F

(k) CHYTRÆUS in *Chron. Saxon.* Lib. XX. p. 579. THUANUS Lib. XXII. Cap. VII. pag. 748. Orta tamen sunt brevi post Gravamina, quæ apud LEHMANNUM de *pæce religiosa* Lib. II. Cap. I. & II. leguntur.

(l) SCHADÆI *Continuatio Sleidani* Part. I. Lib. IV. pag. 171.

CAR. II.

quam illud se agnovisse, nec unquam agnituros esse, professi. Cæsar rem omnem ad Conventum Deputatorum, qui vocantur, Imperii, Spiræ habendum, rejecit. (m)

A. 1559. Carolus noster Wilæ & Altensteigæ dissidia varia super jus forestale & alia hujus generis cum Wirtembergæ Duce terminavit, quæ enarrare heic necesse non ducimus.

Eodem anno Salome, Caroli nostri soror, Ladislao Comiti de Haag nupta, cum obiisset, maritus superstes dotem ejus & cetera bona, titulo donationis inter vivos, sibi vindicavit. Camera Imperialis pro Carolo Marchione litem decidit.

A. 1560. Delubrum D. Mariæ Virginis ad Quercum, prope Wilferdingam, eximio opere & peregrinationibus religiosis celebre, aboluit Marchio.

§. VII.

Conven-
tus
Naum-
burg.

Anno sequenti plerique Augustanæ Confessionis Principes apud Thuringos convenerunt Naumburgi. Septemviri aderant duo, Fridericus Palatinus & Augustus Saxo. Aderant Johannes Fridericus Saxoniae, Ernestus & Philippus Brunsvici, Ulricus Meclenburgi, Christophorus Wirtembergæ, Duces, Philippus Landgravius Hassiæ, Wolfgangus Comes Palatinus Rheni, Ernestus Hennebergæ Princeps, Principumque reliquorum legati. Aderat etiam Carolus Badensis.

(m) SCHADÆI *Continuatio Sleidani* Part. I. Lib. IV. pag. 171.

Augustanam Confessionem, cui Pacis Religiosæ beneficium competit, Protestantes deseruisse, Romanenses urgebant; alios Zvinglii; alios aliorum Doctorum sententias & opiniones amplexos causati. Doctrinam eorum vagam esse atque instabilem. Objectionibus his ut occurrerent Principes, Augustanam Confessionem Carolo V. exhibitam, quæ ab hoc tempore Invariata (n) appellatur, subscriptione sua denuo Naumburgi firmarunt; quod & Carolus noster fecit Badensis.

Ardua denique eodem in Conventu agitata est quæstio; An Principum Protestantium legati ad Concilium mittendi sint Tridentum. Sollicitandis Principibus Zachariam Delfinum & Franciscum Commendonum (nn) Nuntios ad Conventum hunc misit Pius IV.

Tom. IV.

F 2

(n) Philippus Melanchthon in Nova Editione Augustanæ Confess. A. 1540. in articulo X. ubi de S. Cœna sermō est, hæc verba posuit: *Quod cum panne & vino verè exhibeantur Corpus & Sanguis Christi vescentibus in Cœna Domini.* In Exemplari authentico Confessionis A. 1530. Augustæ Vindel. Carolo V. exhibitæ legitur: *Quod Corpus & Sanguis Christi vere adsint.* Ab hoc tempore inter Variatam & Invariata Confessionem August. distinctio.

(nn) FLECHIER *Vie du Cardinal Commendon* Lib. II. Cap. 2. seq. ex Schedis Gratiani. PAULUS SARPIUS *Hist. Concil. Trident.* Lib. V. §. 63. PALLAVICINUS *Histor. Concil. Trident.* Lib. XV. Cap. 2. RAYNALDUS ad A. 1561. num. 25.

Misit & legatos suos Cæsar Ferdinandus. Re deliberata decrevit Conventus, Protestantibus abstinendum Tridento, eaque de re mentem suam Cæsareis aperuerunt legatis. Consilii rationes consignatæ libello, qui Cæsari Francofurti oblatus. (o)

§. VIII.

Acta varia.

Argentineses, veteri amicitiae vinculo cum Badenlibus juncti, Carolum nostrum induxerunt, ut negotiis eorum cum Episcopo se immisceret. Senatus Argentinesis in Ecclesiis Collegiatis urbis suæ Sacrificium Missæ A. 1529. suspendit. Vicennio post cum Erasmo Episcopo transactionem inivit, virtute cujus in iisdem Ecclesiis pristinus restitutus est cultus. Finito Naumburgensi Conventu, cui Henricus de Mulnheim, legatus urbis intererat, Argentineses in Summo templo, quod Ecclesiastici A. 1559. mense Nov. deseruerant, (p) Lutherana sacra eum in modum, qui ante Transactionem cum Erasmo obtinuerat; die 18. Maji 1561. restituerunt.

In omni hoc negotio sine Caroli Marchionis consilio Argentineses nihil susceperunt. (q)

(o) CHYTRÆUS, qui Conventui interfuit, Lib. XX. p. 586. seq. THUANUS Lib. XXVIII. Cap. XXI. Libri rubrum est: *Stattliche Ausführung der Ursachen* &c. Editus quoque latine Argentorati A. 1565. 4to.

(p) GUILLIMAN, *de Episcopis Argent.* p. 451.

(q) BERNH. HERZOG. in *Chron. Alsatiae* Lib. VIII. pag. 100.

A. 1562. Castrum Remichingen & vicum Minoris Steinbach (r) aliaque Remichingorum Nobilium jura coëmit Carolus & suæ Marchiæ adjecit.

Eodem anno Conventui Circuli Suevici una cum Christophoro, Wirtembergæ Duce, interfuit Ulmæ.

A. 1563. idem cum Christophoro Wirtembergico super redditus Ecclesiasticos Conventionem inivit; utrique Principi utilem. Conventum est, ut reddituum, quos alter in alterius ditione habuerat, permutatio fieret, adeoque minoribus impensis redditus suos uterque perciperet. Tractatus conclusus fuit Wilæ Suevorum.

Apud Fridericum Electorem Palatinum, qui Calviniana sacra tum in terris suis introducebat, una cum Christophoro Wirtembergico & Wolfgango Bipontino pro Lutheranis eodem anno (1563.) intercessit.

Anno sequente Moniales D. Mariæ Virginis & D. Mariæ Magdalenæ, Ordinis Prædicatorum, Pforzhemii, accepta undecim florenorum millium summa, Monasterium suum, una cum vicis, hominibus, redditibus, juribusque Carolo Marchioni tradiderunt.

Idem cum Marquardo, Spirensi Episcopo, pactioem inivit, qua homines proprii, quos alter in alterius ditione habue-

(r) Klein Steinbach.

CAR. II.

rat, permutati sunt. In alterius ditionem in posterum migraturi ejusdem juri atque dominio addicti. Detractionis jure tamen prior Dominus libere utatur. Conventio hæc A. 1576. ad Capitulum Cathedrale apud Spirenses extensa.

§. I X.

Lites
cum Sue-
viæ No-
bilibus.

Nuperorum Imperii Comitiorum Decreta (s) libertati suæ periculosa esse Sueviæ Nobiles suspicati sunt. Post varios Conventus denique Munderkingæ die VII. Aug. A. 1560. arctiori se foederi junxerunt, quo libertatem avitam & jura sua adversus Principum conatus se defensuros jurarunt. Fœdus hoc Cæsar A. 1561. firmavit.

Confirmatio Principes vicinos commovit. Fridericus III. Palatinus Elector, Albertus Dux Bavarizæ, Wolfgangus Palatinus, Christophorus Wirtenbergæ Dux, Philippus Landgravius Hassiæ; Carolus & Philibertus, Marchiones Badenses, de communi salute tuenda inter se iniverunt consilia; publicoque sibi prospexerunt scripto A. 1562. ne ex confirmatione foederis Nobilium, a Cæsare obtenta, ipsi detrimenti quid caperent. (t) A.

(s) *Recess. August. Part. I. §. 46.*

(t) Protestationes exhibet liber, cui rubrum: *Reichsständische Archival-Urkunden ad Caufani Equestrem Part. II. Cap. I. pag. 21. & 22.* ubi & alia huc pertinentia occurrunt.

parte Principum celebratus quoque Maulbronnæ Conventus; ubi de jungendarum inter se virium modo deliberatum. (u)

§. X.

Iisdem temporibus Grumbachianæ in Franconia turbæ surrexerant; quibus pleraque Nobilitas credebatur implicita. PrincipumCon-
silia.

Crevit suspicio, ne Equester Ordo, sociatis per Germaniam armis, bellum inferret Principibus. Unde in Wormatiensi Deputatorum Imperii ejusdem anni Conventu, ad quem gravamina Principum delata sunt, res militaris Circulorum sollicitè ordinata; copiæ, ut in re subita, conscribi jussæ, nihilque prætermisum, quo publica Imperii firmaretur tranquillitas. (x) De universis quoque Principibus, in fœdus contra Nobilitatem cogendis, non semel deliberatum.

At Carolus noster, Princeps providus, circumspectus & prudens, ad Wirtembergæ Ducem A. 1566. die 28. Januarii scripsit, sibi & Philiberto agnato rem non tanti apparere periculi, quanti putatur. Singulis Principibus ad coërcendos suæ cujusque regionis Nobiles satis virium esse, neque confirmationes Cæsareas, a Nobilitate obtentas, Principibus esse posse periculo. (y)

(u) Acta hujus Conventus extant in Libro alleg. Part. II. Cap. I. pag. 66.

(x) SCHADAEI *Contin. Sleidani* Part. I. p. 375. & *Recessuum Imp.* Tom. III. pag. 201. seq.

(y) Literæ hæc extant in *Actis Wirtemberg.* loco alleg. p. 59.

§. XI.

Sedes
Durla-
cum
translata.

Hos inter rerum motus Regiam suam Pforzhemio Durlacum transtulit Carolus. Sexagesimus quintus seculi XVI. annus est, quo in Badensium Annalibus translatio hæc figitur.

Ab eo tempore Bada-Pforzheimensis Linea, mutato nomine, Bada-Durlacensis appellatur.

Subitum fuit hoc Marchionis consilium. Paulo ante enim Cancellariam, Themidis sedem, prope Palatium suum a fundamentis extruxerat. (z) Traditio est, Pforzheimenses petitum aliquod Caroli pertinaciter recusasse, tabulamque, translationis causas continentem, in Palatio ibi suspensam, jam pridem interiisse. Quæcunque consilii hujus fuerit causa, Carolus noster spatiosum, & magnificentum, pro illo ævo, Palatium Durlaci magnis sumptibus extruere cœpit; opus festinavit, brevique tempore perduxit ad finem; indito
Caro-

(z) Cancellariæ hi versus inscripti leguntur:

Carolus has Princeps Badensis condidit ædes

Ut sint consiliis Curia sancta bonis.

Hic populo par est æquas præscribere leges

Omnibus ex merito reddere jura suo.

Hinc procul affectus animi seponere pravos

Et rem judicio noscere quemque suo.

Caroloburgi nomine; conditoris memoria in eo ut perpetua perstaret. Formam & ædificii reliqua ipse invenit, direxit, urfit, perfecit. Successores illud auxerunt, donec omne palatium cum oppido A. 1689. bellicis flammis consumptum, postquam per 124. annos stetisset. Sed & ipsum Durlaci oppidum aliis operibus exornatum a Carolo. Oppidani in animi grati memoriam publico urbis suæ fonti statuam ejus imposuerunt, quæ perstat hodieque. Hachbergæ Castrum A. 1554. jam restauraverat Carolus atque in formidabile munimentum erexerat. (a) Ad opus perficiendum Rœtelani, Saufenbergici & Badevillani cives gratuitum quindecim crucigerorum, in singulos centum florenos, subsidium, ad quindecim annos Principi suo dederunt. (b)

§. XII.

Eodem anno (1565.) die Lunæ post Laurentii Marchio ^{Gesta varia.} ab Antonio, Dynasta Staufeni, jurisdictionem sex Curtium in tractu Vifnach, & tres Curtes in Reichenbach, cum silva adhærente coëmit. (c)

Insequentis anni die tertio Octobris cum Friburgensi Civitate de limitibus Friburgum inter, Haslacum & Bœzenhusam

Tom. IV.

G

(a) Tom. I. pag. 333.

(b) FOERSTERVS MS. de Rebus Hachberg.

(c) Die Vogteyen der 6. Hüfe.

transegit. Georgius Bombastius ab Hohenheim, Prior Ordinis Melitenfis in Germania, transactionem promovit. Tum quoque inter Austriacam & Badenses Domos de supremo Imperio in Dynastias Roetelæ, Saufenbergæ & Badevillæ diu agitata lis, Spirensis Episcopi, Austregalis Judicis, Laudo contra Carolum decisa est; qui a Laudo hoc ad Imperii Cameram provocavit. (d)

Circa idem tempus cum Georgio Friderico, Marchione Brandenburgico, de dote Cunigundæ, uxoris Caroli, haud ita pridem defunctæ, disputatum, ut & de pecuniæ summis, quas Albertus Brandenburgicus, nuper in Aula Caroli mortuus, (e) a Sulzbergenfi Monasterio & ab Ecclesia Collegiata Pforzheimensi mutuo acceperat. Christophorus, Wirtenbergæ Dux, arbiter electus, A. 1566. rem omnem composuit.

Abbatia St. Georgii in Nigra silva tum quoque motibus Austrios inter & Christophorum Wirtenbergicum dedit occasionem. Hic Ducis Circuli munus Carolo nostro tradidit Marchioni, qui bellicum ejusdem Circuli Senatum Weilam evocavit, ut de conservanda tranquillitate publica cum illis deliberaret. Res pedetentim sopita. Austriacis jus supremum in Abbatiam servatum.

(d) Vid. Tom. II. pag. 270.

(e) Vide supra §. 4.

Lites, quæ ob divisionem terrarum, a Philippo fratre relictarum, inter Bernhardum & Ernestum inceperant, sub Carolo nostro in Camera Imperiali continuatæ fuerunt. Unde Cæsar, ne fraudi id esset Lineæ seniori, investituram Marchioni nostro negavit; indultis tamen, quæ A. 1553. 1554. & A. 1566. ei concesserat, juribus ejus prospexit.

§. XIII.

A. 1567. Carolus cum Saxonie & Brandeburgi Electoribus, cum Duce Wirtembergæ, Hassiæque Landgravio in Belgium Legati in Belg. missi. misit legatos, qui apud Margaretham Parmensem, Gubernatricem Belgarum, pro Protestantibus Inferioris Germaniæ, quæ decimum Germanici Regni Circulum componit, intercederent. Antverpiam, factionibus plenam, Gubernatrix nuper in deditionem receperat. Starebergius obviam missus est legatis, qui moneret, in civitate, vix pacata, adventum eorum minus opportunum videri. At Principum suorum dignitatem, ut admittantur, exigere cum regressissent legati, admissi sunt, posteroque die frequenti Senatu auditi; libellum protulerunt, cujus hæc fere sententia fuit: Confessionem Augustanam virtute Pacis Religiosæ apud Germanos admissam, in Inferiore Germania quoque non posse prohiberi. Proinde a superioris Germaniæ Principibus Margaretham orari,

CAR. II.

ne populos, cetera innoxios, divexari hoc nomine ac pœnarum immanitate plecti patiatur. Gubernatrix, in Senatu deliberans, remittendos absque responso legatos censebat. Mutata tamen deinceps sententia, Starenbergium in hæc verba respondere iussit: Legati quæ de religione monuerunt, indigna esse responso. Ex illis autem, quæ pro excusanda rebellium contumacia addiderunt, patere, Germanos Principes non tam habuisse rationem eorum, quæ Hispanorum Rex & Belgii Gubernatrix publice declararunt, quam quæ feditiosi homines disseminant, quorum impietatem everfa & spoliata templa, vis illata Magistratibus, excitati ad arma populi, abunde testentur. Admoneant suos Principes legati, ut Provinciarum Regiarum curam Regi permittant, neque turbulentorum hominum patrocinium porro suscipiant. Quo responso accepto legati quarto, ex quo venerant, die recesserunt. (f)

§. XIV.

BellaGallica.

Protestantium causam in Belgio sine successu Carolus noster dum suscipit, de adducendis contra Protestantes in Gallia auxiliis cum Carolo IX. tractavit.

Exardescente ibi secundo religionis bello in Germaniam missus est a Rege A. 1567. Bernardus Bocatellus, Britanniae Mi-

(f) FAMIANVS STRADA de Bello Belgico Decad. I. Lib. VI. p. 188.

noris Rhedonum Episcopus, qui Imperii Status doceret, non de religione jam agi, sed falso religionis obtentu Majestatem Regis offendi, atque adeo ab iisdem delectus pro Rege expeteret. (g) Wilhelmo, Landgravio Hassiæ, & Augusto Saxoni, Joachimo Brandenburgico Electoribus, id haud difficulter persuasum, qui Regi permiserunt delectus; ita tamen, ut sub Johannis Wilhelmi, Saxoniae Ducis, & Caroli, Marchionis Durlacensis ductu, & auctoritate fierent. Conscripti Regis nomine ter mille quingenti equites; quos Claudius Aumalius in Lotharingia accepit. Expeditioni in Galliam num interfuerit Carolus, neque Thuanus, neque alius illius temporis Scriptor prodiderunt. At Philibertus, Caroli nostri patruelis, in eodem bello contrarias fecutus est partes; una cum Casimiro Palatino Protestantibus adducens auxilia. (h)

§. X V.

In tertio autem religionis bello, quod anno sequente exortum est, Philibertus contra Protestantes Regi adhæsit, in prælio Moncontoriano, uti supra docuimus, (i) A. 1569. occisus. Inter heroës prælii hujus Carolum quoque nostrum refert THUA-

Bello III.
num in-
terfuit
Carolus?

G 3

(g) THUANVS Lib. XLII. Cap. 10.

(h) Tom. III. p. 27.

(i) Ibid. p. 32.

CAR. II.

NUS, (k) additque, in secunda regionum acie eum mille duxisse equites & dextrum Andini latus cinxisse; denique fortissime pugnans in primo occidisse conflictu. At Carolum nostrum cum Philiberto Bada-Badenfi, qui haud dubie tum perit, & inter occisos a THUANO quoque relatus est, (l) manifeste confundit Thuanus. Carolus noster Bada-Durlacensis nonnisi octennio post placida morte in palatio, a se condito, obiit Durlaci. Hæc de Gallico bello.

§. XVI.

Gesta
cum Longuevill.

Juridiciale bellum cum Principe Gallo his ipsis temporibus Marchioni nostro apud Germanos exortum est.

Helionorus ab Aurelia', Longuevillæ Dux, virtute juris, quod ab avia Johanna', Philippi Hachbergenfium Marchionum postremi filia, super Dynastias Rœtelæ, Saufenbergæ & Badevillæ, in se derivatum credebat, in Camera Imperiali Spirensi A. 1568. Carolo Marchioni nostro, litem intendit. (m) Hubertus Languetus, ab Augusto Electore Saxonie A. 1569. in Galliam missus, in transitu per Marchiam Carolo promisit, hac de controversia se cum Longuevillano Duce acturum, &, ut eo

(k) Lib. XLVI. Cap. I. p. 738.

(l) Loc. alleg. p. 739.

(m) FOERSTERUS in *Relatione Genealogica & Historica de Marchionibus Hachbergicis* Lib. II. Cap. 6.

promptius res fieret, ad eum suscepturum esse iter. Iter, incio Electore, suscepit Languetus, remque eo redegit, ut A. 1570. legati a Longuevillano & Carolo Marchione Argentinam mitterentur, qui transactione amica litem finirent. Languetus, Electoris jussu Argentinæ tum hærens, ab utroque rogatus est, ut negotio interesset, ac utrique parti addictus, transactionem promoveret. (n) Res transacta tum non est, sed brevi post Caroli mortem composita, ut suo loco videbimus.

§. XVII.

Circa tempus hoc in Gallia quoque de tertio religionis bello, quod per biennium jam duraverat, finiendo laboratum. Johannis Casimiri Palatini & Elisabethæ, Principis Saxonix, nuptiarum festivitas die V. Junii A. 1570. Heidelbergæ celebrata est. Præter Palatinum & Saxonem, Electores, aderant Georgius Fredericus Brandenburgicus, Ludovicus Wirtenbergicus, Wilhelmus, Philippus & Georgius Hassi, Adolfus Holsatiæ Dux, & Carolus noster Marchio. Principes hi ad Gallix Regem Heidelbergæ scripserunt, ex Reginæ ad Hassum literis se intellexisse, res in Gallix regno ad pacem pedetentim disponi; ad quam illi Regem prolixè hortantur, docentes, ad amicitiam Imperii retinen-

Pro Pro-
testanti-
bus Gall.
interce-
dit.

(n) LANGUETI *Epistolarum* Lib. I. Epist. 87.

CAR. II.

dam necessarium esse, ut abolitis intestinis bellis, libertas religionis per Galliam & æquale inter subditos jus constituatur. (o)

Mense Augusto 1570. subsecuta est Pax omnium amplissima, quæ Protestantes ad munera & dignitates Gallici Regni admisit.

§. XVIII.

Comitia
Spirenf.

Heidelbergæ Carolus profectus est Spiram, ubi Maximilianus II. Imp. die 3. Idus Quinctiles Comitia celebravit, in quibus de Pace publica firmanda; de emendanda Cameralis Judiciæ in Imperio forma; de belli Gothani sumptibus; de rei Monetariæ fraudibus corrigendis, aliisque tractatum. Cæsar cum Imperatrice duas quoque filias secum adduxerat, Annam & Elifabetham. Illa Philippo Hispaniarum, hæc Carolo IX. Galliarum Regibus desponsatæ fuerunt. Annam Johannes ab Hoya, Monasteriensis Episcopus & Ordinis Borussiæ Præfectus, in Belgium, & inde classis in Hispaniam deduxit.

Caroli
iter in
Galliam.

Elifabetham Cæsar, peractis Spiræ sponfalibus, (p) Jacobo Trevirensi Præfule Septemviro, Johanni Argentinensi Episcopo

(o) THUANUS Lib. XLVII. Cap. 3. pag. 778. CRUSIUS *Annal. Suevicor.* Part. III. Lib. XII. Cap. 16. pag. 738.

(p) Sponsalia hæc describit HUBERT. LANGUETUS *Epistolar.* Lib. I. Epistol. 51. Carolus noster mensæ tum Cæsaris cum aliis Principibus affedit.

po & Carolo nostro Badensi, Philippo Arscotano Duci, Hohenloënsi & Zollerensi Comitibus ad Galliae Regem ducendam tradidit. (q) Excipiendæ suæ sponsæ Mazerias ad Mosam in Campania Carolus Rex venit in occursum. Præmissi sunt Andegavenfis & Alençonius, Regii fratres, cum Carolo Lotharingæ Duce, Guisio, Aumalio & Mommorantio, Ducibus, aliisque proceribus, qui Elisabetham exceperunt Sedani & inde ad Regem duxerunt Mazerias, ubi a Trevirensi Electore, Cæsaris nomine tradita est Regi. (r) Rex per Vicecancellarium suum Cæsari & Germaniæ Principibus atque inprimis Trevirensi, Argentinensi Episcopo, Marchioni Badensi & Hohenloënsi Comiti, præsentibus, gratias egit atque Elisabetham honore & amore conjugali se profecuturum declaravit. Postridie, qui fuit XXVI. Novembris, regali pompa celebratæ sunt nuptiæ. Conviviis & hastiludiis more

Tom. IV.

H

(q) THUANUS Lib. XLVII. Cap. 5. pag. 780. SCHADÆUS *Contin. Sleidan.* Part. II. Lib. VI. pag. 196.

(r) In introitu urbis Mazeriarum Trevirensis Elector Andegavensem inter & Alençonium fratres Regis, Episcopus Argentinensis inter Lotharingæ & Montpensierii Duces, Badensis noster inter Principem Delphinum (le Prince Dauphin) & Aumalium, Hohenloënsis & Zollerensis Comites inter Guisium & Mommorantium medii inceserunt. WICQUEFORT in libro: *L'Ambassadeur & ses fonctions*, Part. I. Lib. I. pag. 200. qui p. 49 Germaniæ Principes legatione hac suæ derogasse dignitati contendit.

CAR. II.

folenni peractis, legati cum muneribus (s) dimissi, in Germaniam redierunt. (t)

§. XIX.

Legati
ejus ad
Regem.

Redux Spiram ad Comitia Carolus noster, Cæsaris Legatus, ipse jam cum aliis Principibus auctor fuit legationis ad eundem Regem mittendæ. Palatinus, Saxo, Brandenburgicus, Electores, Richardus Palatinus, Friderici III. Electoris frater, Georgius Fridericus, Brandenburgicæ Domus, Julius Brunsvicensis, Ludovicus Wirtenbergicus; Wilhelmus, Hassiæ Landgravius, Johannes Albertus Meclenburgi Dux, ut & Carolus Marchio Legatos communi nomine miserunt in Galliam, qui Regem adierunt Villeriis ad Cotiam, (u) in Insula Franciæ die 24. Decembris. Legati de matrimonio cum Cæsaris filia gratulati Regi, ad servandas pacis, nuper in Regno factæ, condiciones longa & prolixa oratione (x) eum hortati sunt.

Ab Evangelicis Principibus legationem hanc petierant Joanna, Navarræ Regina, & Protestantes in Gallia Principes.

(s) In Inventario mobilium Caroli Marchionis leguntur dona, quæ a Galliæ Rege accepit. Adde POPELINIERE *Hist. de France* Tom. II. fol. 3.

(t) THUANUS *loco alleg. Cap. 21, pag. 806.*

(u) Villers-Cotterez.

(x) Exhibet eam POPELINIERE *Hist. de France* Tom. II. Lib. XXIV. p. 3. a.

Missus ab illis ad Comitiam Johannes Hangeſtus, (y) qui & pro ſuppetiis, in bello nuper ſubmiſſis, literisque haud ita pridem Heidelberga ad Regem ſcriptis, gratias egit. (z) Carolus IX. Principum Legatis benigne reſpondit eosque muneribus donatos dimiſit. (a)

§. X X.

Philippus Badenſis, filius Philiberti, per tutores a reli-^{Gesta reli-}gione patris ad Romanam traductus, Proteſtantium ſacr^{liqua.}, ſub Philiberto patre in Marchia ſuperiore latius propagata, quum abolere decreviſſet, Carolus noſter a conſilio hoc eum avertere ſtudit, rem periculi plenam oſtendens, quæ ſeditionibus materiam præbere poſſit. Sed & una cum Electoribus & Principibus Auguſtanæ Confeſſionis ea de re apud Cæſarem interceſſit. Philippus tamen, obtenta A. 1571. a Cæſare ætatis venia, Bavari atque Zollerani auxilio, priſtinum cultum reduxit atque Auguſtanæ Confeſſionis doctrinam in Bada-Badenſibus ſuis terris aboluit. (b)

A. 1572. die 22. Jan. Ordines Sueviæ, ex præſcripto Comitiorum Imperii, inter ſe convenerunt, ut per totum Sueviæ

Tom. IV.

H 2

(y) Jean d'Hangest Sieur d'Argenlieu.

(z) THVANVS Lib. XLVII. Cap. 6. pag. 781.

(a) IDEM loco alleg. Cap. 21. pag. 807.

(b) Vid. Tom. III. pag. 54.

CAR. II.

Circulum nonnisi quatuor Officinæ Monetariæ constituerentur, Stutgardiaë nimirum, Tettngæ & Augustaë Vindelicorum; quarta, destinata Badensibus, in loco, quem utraque Linea designaverit. Carolus noster cum Philippo Agnato, Lineæ senioris, die 19. Aprilis, ejusdem anni convenit, ut per singula sexennia, nunc Durlaci, nunc Badæ, officina monetaria esset. A Durlaco autem initium fieri placuit, quod Carolus rem monetariam ibi jam ante ordinaverat. Oppidum hoc, officinæ monetariæ in Badenium ditionibus sedes, eodem anno a Circuli Deputatis Norimbergæ designatum est. Sed alternatio, quam memoravimus, non habuit locum. (c)

Castrum in Oberwœfingen, quod ad Steinios nobiles pertinuerat, Badenfi superioritati jam ante subjectum, A. 1573. cum juribus, illi annexis, emtione ad Marchionem pervenit.

Jus Patronatus in Sellingen, & alia, quæ inde pendent & ad Marchionem hucusque spectaverant, cum jure patronatus in Sinzheim & parte decimarum in Moers Carolus noster A. 1574. tradidit Collegiataë Badenfi.

(c) Ernestus Fridericus A. 1586. cum Bada - Badenfibus de communi tractavit moneta, ita ut damna quoque & lucra invicem compensarentur; sed res in tractatibus substitit.

Udenheimense vel Philippiburgense vectigal ad Rhenum inter Episcopum & Civitatem Spirensis jam pridem excitavit defensum, quod immunitatem ab eo sibi arrogaverat Civitas. Ernestus, Caroli pater, constitutus jam fuerat arbiter. Carolus, mortuo patre, pro Civitate pronunciavit. Laudum ejus Camera Spirensis A. 1575. firmavit. (d)

Anno sequenti pro Parochia in Schupffart a Canonissis Collegiatæ S. Fridolini Ecclesiæ in Seckingen Marchio decimas vici Maulburg in Dynastia Rœtelenfi accepit.

§. XXI.

A. 1577. die XXIII. Martii Carolus, nondum quinquagenarius, Caroloburgi in arce, ab eo exstructa, decessit, Pforzheimii in Ecclesiæ Aulicæ choro sepultus. (e) Vita longiore, si quis

Obitus &
chara-
cter.

H 3

(d) LEHMANN. *Chron. Spir.* Lib. IV. Cap. 22. p. 323. & 326.

(e) Elogium ejus sepulcrum his verbis conceptum: „Illustrissimus atque magnanimus Princeps & Dominus, Dominus CAROLUS Marchio Badensis & Hochbergensis, Dominus in Rœteln & Badenweiler, S. Romani Imperii totiusque Marchiæ singulare Decus, qui mortuo Patre domino Ernesto unicus successor ditiones hereditarias imprimis divino cultu ab antiquis fordibus repurgato, insigni animi prudentia, justitia & fortitudine tam belli, quam pacis tempore, XXIV. annos placidissime gubernavit, amplissimis ædificiis ornavit & singulari in-

CAR. II.

unquam Principum Domus Badensis dignissimus; Princeps moribus & vita integer; mansuetus, parsimoniae deditus, qui civium tributis non ad voluptates & delicias inanes est usus, sed in utilia patriae instituta convertit. Nævos in eo paucos invenias. Non tenax offensio- num, si Pforzheimenses excipias, quos ut puniret, Durlacum migra- vit. In Comitibus & Conventibus publicis assiduus & frequens; ut Cæ- sari placeret; simul & sollicitus, ne detrimenti quid religio, quam professus est, caperet, publicæ nunquam indormiens causæ. Natu- ra liberalis, munificus; quin & splendidus, pro illo tempore, ædi- ficator. Decessit postquam omnia, quæ sibi proposuerat, in Reli- gione ordinasset; Bada - Durlacensium Numa; omnium civium, quos ipse amaverat, a quibus ipse amatus est, compositus lacri- mis. Filios non Aulico Comitatu corrumpi, sed continuo stu- diorum ordine institui, virtutum & disciplinarum cultu ornari,

„ dustria indefessoque labore multo fertiliores reddidit digno longio-
 „ re vita, si Deo placuisset, nondum expleto XXXXVIII. ætatis suæ an-
 „ no die 23. Martis Anno Domini 1577. in arce Caroliburgo immatura
 „ morte eripitur atque hic, ut vivus jussisset, sepelitur, gloriosam resur-
 „ rectionem expectans, quam ei largiri dignetur omnipotens Pater per
 „ Jesum Christum Filium suum unigenitum Amen. Marito ac parenti
 „ charissima conjux secunda Anna Palatina & tres filii Ernestus Fri-
 „ dericus, Jacobus & Georgius Fridericus in perennem & bene me-
 „ ritam memoriam H. M. P. „

educarique curavit, nisi quod vicinarum more Aularum Theologicis disputationibus nimis imbuti sunt. Religionum initia plerumque fervida & plena fervoris. In omnibus hujus generis negotiis circumspectus & prudens; felix, quod in illa incidit tempora, quibus Maximilianus II. præfuit Imperio; princeps ejusdem cum Carolo indolis; qui cognatum hunc suum, divi patris exemplo, præ ceteris amavit.

Christophorus, Wirtembergæ Dux, testamento A. 1568. Carolum nostrum inter tutores Ludovici filii nominavit.

§. XXII.

Carolus bis matrimonium inivit. Uxor prima fuit **C**U-^{Uxor 1.}
^{& liberi.}
NIGUNDA, Casimiri Marchionis Brandenburgici in Franconia & Sufannæ Bavaricæ filia; desponsata die 10. Martii A. 1551. defuncta Gemundæ Suevorum, die 24. Febr. A. 1558. ætatis anno XXXIV. cum Onolsbaco rediret Pforzheimium; ubi condita in Marchionum sepulcro. Ex ea prodierunt:

1. **MARIA**, nata Hachbergæ A. 1553. die 3. Jan. quæ post octennium decessit Pforzheimii A. 1561. die 11. Nov. ibique sepulta.
2. **ALBERTUS**, natus Pforzheimii A. 1555. die 12. Jun. novendecim annorum juvenis, podagra, quam vita intemperanti contraxerat, A. 1574. die 4. Maji decessit, sepultus Pforzheimii; ubi ejus Epitaphium extat.

§. XXIII.

Uxor 2.
& liberi.

Secunda Caroli uxor fuit ANNA, Ruperti Comitis Palatino Veldentini, filia, A. 1540. die 12. Novembris nata, Marchioni nupta Heidelbergæ Calendis Aug. 1558.

Hæc marito superstes tutelam filiorum A. 1577. adiit; A. 1585. deposuit; vixitque Grabæ; ubi Castrum olim; nunc omnino destructum: A. 1586. d. 30. Martii ibi decessit; sepulta Pforzhemii; sex liberorum felicissima mater; ex quibus tres filii terras Badenses inter se diviserunt.

1. ERNESTUS FRIDERICUS.

2. JACOBUS.

3. GEORGIUS FRIDERICUS; quorum singulorum expositurus sum fata.

Tres filiaë fuerunt:

1. DOROTHEA URSULA, nata die 20. Junii 1559. dein uxor Ludovici Wirtenbergici; cujus tutelam gesserat Carolus pater; nupta Stutgardiaë A. 1575. die 8. Novembris. Nuptias has, magna pompa celebratas, eleganti carmine illustravit illustris Wirtenbergenfium Poëta, NICODEMUS FRISCHLINUS. (f)

Hæc,

(f) In Parte Epica Operum Poëticorum, pag. 86.

Hæc, A. 1583. die 19. Maji ex Aula Vinariensi domum reditura, Noribergæ improlis decessit; sepulta Tubingæ.

2. ANNA MARIA, nata A. 1565. die 4. Aug. denata 1573. die 8. Octobris.

3. ELISABETHA, nata A. 1570. die 27. Sept. Hæc apud Urfulam Palatinam, Ducis Wirtenbergici viduam, A. 1611. die 6. Oct. Nuringæ Wirtenbergicæ obiit cælebs, Pforzheimii sepulta.

§. XXIV.

Paulo ante mortem Carolus noster conceperat testamen-^{Testam.} tum, quo tres filios, omnium principatum ac ditionum suarum^{Caroli.} conjunctarum instituit heredes; prohibita omni omnino alienatione atque divisione; jussitque adeo, communi ut regimine filii uterentur.

Annam Palatinam, conjugem viduam, cum Ludovico Electore Palatino, Philippo Ludovico Neoburgi, & Ludovico Wirtenbergæ Ducibus, quorum hic gener ejus futurus, liberis tutores constituens.

Ludovico Electori, ante tutelam finitam si decederet, Johannem Casimirum fratrem ejus, atque Philippo Ludovico Neoburgico, Johannem fratrem substituit.

CAR. II.

Testamentum tamen imperfectum reliquit. Filii, ad legitimam ætatem provecti, reprobata communionem regiminis, reddituum divisionem iniverunt.

Testamentaria vero, quam memoravimus, tutela ex Caroli mente observata.

die 17. Oct. p
nam matrem
Lobovicum I
cen, ex testat
mente Maj A
um Caroli ve
Tom. IV.

CAPUT III.

ERNESTUS FRIDERICUS.

A. 1577. - - - - 1604.

§. I.

Regimen viginti septem annorum nobis describendum occurrit; nec felix, nec prudens. Ernestus Fridericus, natu major Caroli filiorum, natus Müllbergæ A. 1560. die 17. Oct. patre amisso, ipse cum fratribus suis, Annam Palatinam matrem, Ludovicum Electorem Palatinum, Philippum Ludovicum Neoburgicum & Ludovicum Wirtembergæ Ducem, ex testamento patris accepit tutores. Hi a matre invitati, mensè Majo A. 1577. convenerunt Caroloburgi, atque testamentum Caroli vel ipsi, vel per legatos subscribendo, firmarunt. Si-

Ernesti
Frid. tu-
tela.

ERNEST.
FRIDER.

gillum tutorium commune confectum; omniaque ordinata, quæ præfens rerum usus videbatur exigere. Regimen terrarum, ex legibus defuncti, Vicario & Consiliariis delatum; illisque injunctum, ut de causis gravioribus ad tutores referrent. In alio ejusdem anni Conventu, mense Novembri, Caroloburgi quoque habito, visum est tutoribus, confirmationem testamenti neque a Cæsare, neque a Camera Imperiali petendam; reparandas esse Mülbergæ & Hachbergæ Castrorum munitiones; Judæos omnibus Marchicis terris expellendos; Principes juvenes, Ernestum Fridericum atque Jacobum, qui paulo ante in Aulam Wirtenbergicam fuerant translati, a se invicem separandos; hunc ob erectum ingenium, studiorum causa, Tubingam mittendum; illum diutius domi retinendum. Elector Palatinus tutorum nomine homagium civium solus suscepit.

In Aula Wirtenbergica cum versaretur Ernestus Fridericus, comite fratre, seculari Tubingensis Academiae festo A. 1578. interfuit. (a)

Variis itineribus dein per Europæ regna institutis A. 1580. in patriam redux, in senatum regiminis a tutore Wirtenbergico introductus est; Anna matre præfente. Adolescens viginti annorum, omnibus deliberationibus interfuit, sed decidendi potestatem nonnisi quinquennio post, tutela cum exivisset, accepit.

(a) CRUSIUS *Annal. Suevicor.* Part. III. Lib. XII. Cap. 24. pag. 764.

§. II.

Longuevillanæam de Sausenbergica successione litem, per octoginta fere annos durantem, ut tandem componerent, omni studio laboraverunt tutores. Composita est denique, post reditum Ernesti Friderici, Bernatium interventu, in Caroloburgensi Palatio Durlaci A. 1581. Maria Borbonia, Helionori, Longuevillæ Ducis, vidua ejusque filii, Henricus & Franciscus, acceptis ducentis viginti quinque millibus florenis, omni in Dynastias Sausenbergæ, Rœtelæ & Badevillæ juri, quod habere se credebant, renuntiarunt. (b)

Acta varia sub tutela.

Eodem anno Friolshemii in Wirtembergica ditione de finibus & de jure conducendi gravamina plura Wirtembergicos inter atque Badenses tandem transactione sopitæ sunt die 30. Septembris. Enimvero jam A. 1516. inter Ulricum Wirtembergæ Ducem & Philippum Marchionem convenerat, ut ille a Neuenburgo oppido ad suburbium Pforzheimense; Marchio a Pforzhemio ad portam Neuenburgicam reciproca conducendi facultate uterentur. Porro ut a Neuenburgo Etingam, Gernspacum & Ellmen-

I 3

(b) Instrumenta extant in Tabulario Bada-Durlacensi. Add. FOERSTERUS in *Hist. geneal. March. Hachberg. MS*, Lib. II. Cap. 6. Conf. Tom. II. *Hist. Zaringo-Bad*, pag. 262.

ERNEST.
FRIDER.

dingam Wirtenbergicus, & versa vice Badensis, conduceret. Pforzhemio Gernspacum, omisso Neuenburgo, euntes, Badensis Pforzhemio Schwanam, & Schwana Gernspacum comitaretur Wirtenbergicus. Ex adverso Pforzhemium Gernspaco euntes, Badensis Gernspaco Schwanam & Schwana Pforzhemium Wirtenbergicus conduceret. At Friolshemiana transactione cautum est, ut pons Mettlingam inter & Haugstættē juris conducendi versus Liebenzellam inter utramque Domum constitueret litem. Equitibus conducentibus non licitum sit pontem transire. Stutgardiam inter atque Pforzhemium limes extra vicum Friolshemium in editiore constituitur loco. Pactiones hæ juris conducendi in illis partibus normam inter utramque Domum hodieque constituunt.

Diuturna lis duas inter Lineas Badenses de divisione terrarum Marchionis Philippi, quadragesimo octavo seculi XVI. anno ab Ernesto Marchione ad Cameram Imperii provocatione (c) delata, ejusdem Camerae sententia die 12. Maji A. 1582. decisa est. Confirmatum Ludovici, Electoris Palatini Laudum. Caroli II. filii, Ernesti nepotes, condemnati in litis expensas.

A. 1582. die 12. Sept. Feudorum Imperii investituram in Comitibus, Augustæ Vindelicorum habitis, a Rudolpho II. Imperatore, trium fratrum nomine susceperunt tutores; (d) qui jam ante

(c) Provocaverat Ernestus a Laudo Electoris Palatini ad Cameram. v. Tom. III. pag. 13.

(d) Enumerantur in literis investituræ: Marchionatus Badensis & Hachber-

quadiennium a Jacobo Christophoro, Basiliensi Episcopo, Brisgovica feuda Brondruti acceperant.

In iisdem Comitibus inter quatuor Domos, Badensem, Hafsiacam, Pomeranicam, Wirtenbergicam de alternatione in Comitibus per singulos dies promiscue observanda, convenit.

§. III.

Enimvero post obitum Caroli II. communi trium ejus Divisio terrarum. filiorum nomine a tutoribus administrata est omnis Marchia Badensis, ex patris testamento, quod ille tamen non omnino perfecerat. Hinc communi quoque eorundem trium fratrum nomine Paulus Wonecker, Doctor, Comitibus Augustanis A. 1582. interfuit, atque comitali recessui subscripsit legatus. (e) Communio hæc abrogata A. 1584. die IV. Decembris, quo iidem tres fratres, con-

gensis, dimidia pars Comitatus Ebersteinensis, Dynastia Usenbergensis, feuda Windeckiana cum omnibus vassallis, banno ferino, vicis majoribus & minoribus, hominibus, bonis in Rietha, in Kippenheim, Ichenheim, Kirchzelle, Tundenheim & Altenheim, ut & dimidia pars in Ottenheim, Frisenheim, Schopfheim, Obernweiler & Heiligenzelle, &c. In aliis literis die 11. Sept. Augustæ tum datis, in quibus jura Domus Badensis confirmavit Imperator, memorabilis hæc adjecta est clausula, ne privilegia, a Cæsare ejusque prædecessoribus ac successoribus concessa, Marchionum juribus & privilegiis damnum inferrent.

(e) Vid, Corpus Recoff. Imperii ex editione Senckenbergiana Tom. III. pag. 414.

ERNEST.
FRIDER.

ventione inter se inita, Philippi Ludovici, Palatino-Neoburgici (f) & Ludovici, Wirtembergæ Ducis, interventu, communionem testamento Caroli II. præscriptam aboluerunt.

Placuit divisio, quam A. 1537. conditor Lineæ inter filios suos constituerat Ernestus.

Ernestus Fridericus, senior fratrum, Marchiam Inferiorem vel Pforzheimensem partem, cum Besighemii, Mundelsheimii & Altensteigæ Præfecturis accepit.

Hachberga, Usenberga, Sulzberga, Hœhinga, Landekium composuere partem Jacobi, filiorum secundi.

Sausenberga, Rœtela & Badevilla, Georgio Friderico obvennerunt. Metallifodinæ Sulzbergenfis portiones inter fratres æqua lance divisæ; jurisdictione Domino terræ servata. Mobilia bona, quæ a Carolo II. relicta, inter fratres quoque æqualiter divisa. Elifabethæ sorori cælibi, eadem decreta est summa, quam Dorothea Ursula, Duci Wirtemberg. nupta, acceperat; X. mille florenorum pro dote, & V. mille flor. pro additamento.

Ad hos decem mille florenos Ernestus Fridericus quinque partes, Hachberga duas, reliquæ Dynastiæ tres conferant partes. Eodem modo onera publica & æs alienum inter fratres distributa. Soror renuntiavit juribus, quæ potuerat habere.

Mortuæ

(f) Ludovicus VI. Elector Palatinus paullo ante divisionem decesserat.

Mortuæ sine liberis dos reditura ad fratres. Conventum porro, ut non modo pro se, sed & pro reliquis singuli fratres sua feuda acciperent; utque senior frater Regalia Imperii solus, sed communi sumptu, reciperet. Suæ quisque portionis conferat feuda. Ad pecuniam & usuras, Longuevillanis solvendas, omnes fratres concurrant. Lis contra heredes Ladislai Comitis de Haag, de dote uxoris, communibus trium fratrum sumtibus assumatur, & quæ inde obvenerint, æquis distribuantur portionibus. Eadem intuitu aliarum quoque litium ac creditorum (g) observentur.

Ita cessavit Regiminis communio, & ad Sanctionis hujus normam facta est inter fratres terrarum divisio. Georgio Friderico Marchioni reservatum, ut legitimam ætatem adeptus, contra divisionem hanc possit proponere gravamina.

§. V.

Tutores eodem anno & die, quo pactum divisionis co-^{Regi-}luit, abdicata tutela, Ernesto Friderico & Jacobo, senioribus Ca-^{men adit.}roli filiis, regimen tradiderunt; qui una cum matre, fratris ætate minoris, Georgii Friderici, in se susceperunt tutelam. In Circuli Suevici Conventu A. 1585. Ulmæ celebrato, tres fratres singula obtinuerunt suffragia. (h)

Tom. IV.

K

(g) Inter alia Carolus Principi Condeo 10000 florenorum A. 1562. mutuo dederat.

(h) Biennio post tamen ad alium Circuli Conventum, Ulmæ mense Nov. habi-

ERNEST.
FRIDER.

A. 1586. die 20. Martii, Ernestus Fridericus investituram terrarum & jurium Imperii, a Rudolpho II. Imp. suo & fratrum atque agnatorum nomine, tanquam senior gentis, Pragæ per Legatos accepit.

Legati hi cum Vice-Cancellario Imperii de Durlacensium in Comitii suffragio tractarunt. Petierunt nempe tres fratres, ut singuli non modo vocarentur ad Comitata, sed & loco & suffragio peculiari uterentur. Vice-Cancellarius Cæsari pergratum esse testatus est, si Principes frequentes ad Comitata conveniant, quæstiones autem de loco & suffragio decidendas esse in Imperii Senatu. Defuncto tamen Jacobo, superstites duo fratres singuli ad Comitata Ratisbonensia A. 1594. vocati, duplex in illis tulerunt suffragium.

§. V.

Gymnaf.
Durlac.

Hoc tempore (A. 1586.) ceremonia solenni inauguratum est Durlacense Gymnasium; quod jam triennio ante, Cancellario Martino Amelio seu *Achtsynit*, Durrio Superintendente Gene-

tum, Ernestus Fridericus tantum vocatus & ad suffragium admittus est. Fratres ejus sibi injuriam fieri arbitrati sunt, quod divisim semel ditionibus, cum Imperii Circulique onera spectent ad singulos, æquum sit, ut singulis quoque permittantur suffragia. Quod si neque vocati fuerint, neque consenserint, tributa denegaturos. Rationibus his num cesserint Ordines, non liquet. At A. 1588. & 1590. Recessibus Circuli singulorum fratrum nomine subscriptum.

rali & Joanne Pistorio suavoribus, sub communi trium fratrum regimine, durante adhuc tutela, institutum est. (i) Durlacum, ubi Caroloburgi Palatium est, nupera divisione cum obtigisset Ernesto, illius tantum nomine A. 1586. aperta est Schola; *Ernestina* hinc dicta. (k) Præter sex Præceptores, qui totidem Classibus præfecti, quatuor Professores & Rector constituti sunt, qui in publico Auditorio suas scholas haberent.

Stipendiarii Juvenes, qui Basileæ & Tubingæ, Marchionum sumtibus huc usque alebantur, literis jam incubuerant Durlaci; duodecim ordinarii, cum famulo communi.

His ex liberalitate Principis victus, amictus, libri comparati. Ex illis, qui ad Theologiam applicuerant animum, sele-

Tom. IV.

K 2

(i) PAULUS CHERLERUS, Binzheimensis Pastor, tum vivens, in *Præfat. ad opus Poëticum*, ex quo FECHTIUS in *Apparatu ad Ep. Marbach.* p 956. scribit; Martinum Blanckium hujus Gymnasii primum extitisse Rectorem.

(k) JUNGLERUS ita: „Scholam Durlaci aperuit Ernestus Fridericus
 „ A. 1586. excitato a fundamentis ædificio, in quo præter VI. Classes,
 „ quibus juvenus distinctis gradibus eruditur, etiam auditorium continetur publicum, Philosophiæ & Theologiæ docendæ, nec non exercendis declamando & disputando auditoribus destinatum. Rectorem, Professores & Præceptores idoneos magno sumtu conquisivit, & honestis stipendiis ornavit, alendis ex subditorum pueris, qui ceteris indole præcellerent, rei divinæ præficiendis perpetuos decrevit reditus. „

ERNEST.
FRIDER.

ſti ſunt, ad exteras qui mitterentur Academias, ut ad ſummos in Theologia promoverentur honores, aut ad Profeſſoris munus, in Gymnaſio obtinendum, ſe idoneos redderent.

Abeuntes comitabatur beneficentia Principis. Georgius Fridericus annuos mille florenos pauperum ſtudioſorum alimentis A. 1614. adjecit.

§. VI.

Fata il-
lius.

Gymnaſium haud procul diſtabat a Templo. Aedificium amplum, quod rudera ejus hodieque teſtantur. Reducta Pace aliud exſtructum eſt minus. Laterculum lectionum primus Eloquentiæ & Poëſeos Profeſſor, Johannes Schoepſius, in Programme (l) Inaugurationis exhibuit. Leges ejus A. 1588. prodierunt in lucem.

Sub Friderico V. Chriſtianus Keckius Jctus, literas humaniores egregie doctus, Gymnaſii Ephorus fuit. Succellit ei Fechtius, axiomate Inſpectoris ornatus. Præter Fechtium, Arnoldus, Foertſchius, Majus, & alii, quos fama doctriinæ ad illuſtres Germaniæ Cathedras Academicas vocavit, (m) tum Durlacici docebant.

(l) Scriptum eſt verſibus latinis. FECHTII *Colloq. Emmeding.* p. 41.

(m) FECHTIUS Roſtochii, ARNOLDUS Francofurti ad Mœnum, FOERTSCHIIUS Jenæ, MAJUS Gieſſæ docuerunt, ex Durlacenti Gymnaſio vocati.

Pace Rißvici constituta, Gymnasium, bellica face A. 1689. cum oppido destructum, Fridericus Magnus, pristino nitore restituere decreverat. Sed interveniens Hispanicam ob successionem bellum intervertit consilium.

Carolus Wilhelmus, Friderici Magni successor & filius, novo Palatio Carolsruhæ exstructo sedeque Regiminis in illud translata, Gymnasium quoque eodem transtulit A. 1724. Joan. Casparus Malschius, poetica præsertim laude clarus, alterum quem Ovidium diceret, Gymnasii Prorektoratum eo tempore gessit. (n)

§. VII.

A. 1587. Guifius Dux cum Lotharingicis copiis in Comitatum Montisbeliardensem irrumpens, quum late omnia vastaret, Ernestus Fridericus, belli propinquitate permotus, vasallis suis injunxit, ut ad defensionem se pararent. Fridericus Wirtenbergæ Dux lineæ junioris, quæ Montisbeliardum tenebat, & agnatus ejus Ludovicus, regens Ducatum, a Marchione tum petierant auxilia. Hic non transitum modo Ludovici copiis concessit, sed & delectus per suam ditionem haberi permisit.

K 3

(n) Illustris Gymnasii hujus Rectores enumerantur in *Programmate* erudito, quod JO. CHRISTIANVS SACHSIVS, hodiernus ejus Rector A. 1765. conscripsit.

ERNEST.
FRIDER.

A. 1588. decimas & jus patronatus in Hochstetten Ernestus Fridericus acquisivit. Decimas illas & jura annexa, clientelari nexu, a Spirensi Ecclesia Fridericus Læwensteinius tenuerat; quo extincto Eberhardus Spirensis Episcopus, ad quem feudum redierat, illud vendidit Marchioni; qui eodem anno varias cum Wirtembergico de finibus lites transactione composuit.

Kaufbeuræ, quæ Imperialis Sueviæ Civitas est, quum gravissimi inter Catholicos atque Protestantes illo tempore motus fuissent exorti, Ernestus Fridericus cum Wirtembergico aliisque suarum partium Sueviæ Ordinibus civium Protestantium causam suscepit & pro illis A. 1589. apud Cæsarem intercessit.

§. VIII.

Tutela liberor. Jacobi.

A. 1590. Jacobi Marchionis, nuper defuncti, viduæ, enixa est posthumum, Ernestum Jacobum, cujus tutelam & administrationem terrarum patruus Ernestus Fridericus suscepit, eaque de re Cameram Imperii literis certiolem reddidit.

Jacobus pater ultima voluntate ordinaverat, ut in terris, ab ipso relictis, Catholica conservaretur religio, in qua & educarentur pupilli, quibus præter Ernestum Fridericum agnatum & Elifabetham matrem, Wilhelmum quoque Baviariæ Ducem & Carolum, Zolleranum Comitem, tutores nominaverat. Sed Ernestus Fridericus, nulla testamenti, quod variis modis impugnabat, habita ratione, Catholica sacra ex fratris defuncti ditionibus proscri-

psit fibique soli vindicavit tutelam. Quem in finem cum Elifabetha, Jacobi vidua, die 5. Nov. A. 1590. inita pactione, Mulburgense Castrum, insigni supellectile instruendum, viduitatis illi sedem assignavit, addita conditione, ut liberum ipsi esset Emmedingam redire. Pupillorum educationem Marchioni, ut legitimo tutori, Elifabetha reliquit, eidemque bonorum suorum, quæ in Luxenburgica ditioe & in Ducatu Lotharingæ habebat, administrationem concessit.

§. I X.

Indigne hæc tulit Zolleranus Comes, tutor, qui surreptas Lis de ea & trans-actio. Emmedingæ testamenti tabulas ad Cæsarem perferens, die 14. Decembris Rescriptum obtinuit, quo Marchioni, innovata ut corrigeret & ad aperiendum testamentum se sifteret iudicio, injunctum. Marchio, protrahendæ liti, jurisdictionem Consilii Aulici declinavit atque ad Judicem ordinarium causam hanc remitti petiit; sed irrito conatu. Post biennii moram Consilium Aulicum A. 1592. testamentum Jacobi confirmavit, & Wilhelmum, Ducem Baviariæ, tutorem filiarum Jacobi & testamenti executorem agnovit. Ernestus Fridericus ea de re per Bavarum certior factus, die 11. Decembris (A. 1592.) a Cæsare male informato ad melius informandum sibi provocandum putavit. Denique Friderici Wirtembergæ Ducis interventu die 9. Nov. A. 1594. Leonbergæ inter Ernestum Fridericum & Wilhelmum Bavarum inita est transactio,

ERNEST.
FRIDER.

qua in communionem tutelæ quidem admissus est Marchio, sed educatio pupillarum nonnisi ad certum tempus illi relicta. Natu major enim illarum post sex menses, at natu junior post bien- nium, aliis locis, ubi Romana Religio viget, ex voluntate testa- toris, donec elocentur, educari jussæ sunt. Legatorum vero pio- rum nomine Ernestus Fridericus certam pecuniæ summam se solu- turum promisit. De cetero, compensatis expensis, renunciatum est liti.

Marchio
heres Ja-
cobi.

Inter hæc Ernestus Jacobus posthumus septimo nativitatibus mense quum A. 1591. decessisset, Hachbergicæ ejus & Usenbergicæ ditiones ad patruos pervenerunt. Ditionum investituram Er- nesto Friderico ejusque fratri, qui legitimam nondum attigerat ætatem, A. 1592. die 27. Junii Rudolphus II. Cæsar Pragæ con- cessit.

§. X.

Turbæ
Argent.

Apud Argentinenses Capitulum Cathedrale, sub Johanne Manderfcheidio Episcopo, in duas sese partes, Catholicos & Pro- testantes, divisit. Sopiendis difficultatibus, inter eos exortis, omnem operam impendit Antistes.

Ernestus Fridericus, cum Johanne Casimiro, Electoratus Palatini Administratore, Richardo & Johanne, Palatinis, ut & cum Jacobo fratre, Hachbergenfi Marchione, ad Episcopum & Canonicos, Catholicæ Religioni addictos, A. 1584. misit legatos, qui

qui eos ad concordiam hortarentur, atque Marchiones officio suo ea in re non defuturos ostenderent. (o) Compositio frustra tentata. Canonicorum Protestantium causam ergo Marchio sibi defendendam suscepit. Missa A. 1589. plerorumque Principum Aug. Confess. & inter eos Ernesti Friderici ad Rudolphum II. Imp. legatio, quæ pro Canonicis Protestantibus apud Cæsarem intercessit, remque eo perducere laboravit, ut omnis controversia Ordinum Imperii permitteretur cognitioni. At Cæsar ad suam rem omnem evocavit tribunal. (p)

Mortuus inter hæc A. 1592. Episcopus. Suffragia in electione novi divisa. Canonici Protestantes Joh. Georgium, Joh. Georgii Electoris Brandenburgici nepotem, Argentinae; Catholici Carolum, Caroli II. Ducis Lotharingiæ filium, Tabernis Alfatensis elegerunt successorem. Belli, in Alfatia mox orituri, præludium. Lotharingiæ Dux, filii partes suscepit. Pro Brandenburgico Argentinenses, Tigurini, Bernates, Basilienses & Ernestus Fridericus noster steterunt.

Tom. IV.

L

(o) Mandata, legatis data, una cum responso Argentinensis Episcopi, extant in scripto: *Aus Schreiben und gründlicher Bericht unser Georgen von Seyn, Grafen von Witgenstein &c. num. 34. 35.*

(p) BERNH. HERZOG, *Chron. Alfat. Lib. IV. pag. 128.*

ERNEST.
FRIDER.

§. XI.

Marchio
Protest.
succurrit.

Hic mense Novembri mille equitum, bis mille peditum auxilia in Alsatiam duxit, institutoque per Argentinam itinere, in agro Argentinensi prope Husbergam, una leuca ab urbe, confedit. Brocomagus (*Brumpt*) juris Hanoici burgus; oppidum olim, ab Ernesti copiis die 29. Nov. direptus est, arce illæsa, quam fortiter defenderant rustici. Eadem paulo post fata habuit Hochfelda, Advocatiæ Provincialis Alsatiae vicus, qui ad Austriacos illo tempore spectabat. Christianus Anhaltinus Princeps, copiarum Argentinensium Præfectus, cum centum equitibus, die 7. Decembris, circa Molshemium quum ageret prædas; irruentibus in eum e Dachsteinio Lotharingis, cum omni manu sua in hostium potestatem venisset, nisi equites Marchici advolantes, Lotharingis eripuissent victoriam. Mansfeldius Comes & fortissimus quisque in eo conflictu ceciderunt.

Eodem mense Marchicæ copiae vicos Ebersheim, Kogenheim, Kestenholz, Bliensweiler, Scherweiler, partim ad Episcopum & Capitulum Argent. partim ad Austriacos spectantes, ut & alia in illis partibus loca, diripuerunt. — Dambacum, oppidum, acceptis Argentorato tormentis, ab iisdem expugnatum.

Componendis his turbis Legati Cæsaris Argentinam venerunt. Christianus Anhaltinus, atque Ernestus Fridericus Marchio

posterior ab illis
mentibus,
ut, deponis
causa comm
viderentur Epi
dum Fe
cum raver
ips, Hanov
an querelas.

Durant
dericum, qui
postumo, fuce
cobus tenerat
tionem a Civ
eius suis, Marc
tuum minus
Tom. IV.

(*) Exponit in
quod in
Continu
(*) Turant
(*) Iozu la

noſter ab illis interpellati ſunt. (q) Legatis ultro citroque com-
meantibus, die 15. Febr. A. 1593. in has conditiones tranſactum:
ut, depositis utrimque armis, arbitrio Principum Imperii omnis
cauſa committeretur. Reditus Episcopatus interea duos inter di-
viderentur Episcopos. (r) Pace facta, Ernestus Fridericus rediit
domum. Ferox ejus miles, amicis hoſtibusque infeſtus, late
omnia vaſtaverat. Crudelitatis Ernestus accuſatus a multis. Phi-
lippus, Hanoviae Comes, ad Cameram Imperii detulit contra
eum querelas. (s)

§. XII.

Durantibus his turbis, Lotharingiae Dux Ernestum Fri-
dericum, qui A. 1591. Jacobo Ernesto, fratris ſui Jacobi filio, ^{Dynastia}
^{Bitenſi} ejecitur. ^{Bitenſi}
poſthumo, ſucceſſerat, Dynastia Bitenſi, quam pignoris jure Ja-
cobus tenuerat, forte non reddita, ejecit. Damni hujus repara-
tionem a Civitate Argentinenſi & Canonicis Proteſtantibus, ſo-
ciis ſuis, Marchio flagitavit; ad Lotharingiae Ducis partes ſe tranſi-
turum minatus; niſi fatiſfieret petitis. Senatus & Canonici

Tom. IV.

L 2

(q) Exponit haec Chron. MS. Argentinenſe Germanicum SEBALDI BUHELERI
quod in Bibliotheca mea ſervatur. Böhelerus filius, Chronici paterni
Continuator, Armamentarii Argentinenſis tum fuerat Praefectus.

(r) THUANUS Lib. CV. Cap. 2. pag. 205.

(s) IDEM Lib. CIV. Cap. 10. pag. 185.

ERNEST.
FRIDER.

menſe Septembri A. 1592. Electorem Palatinum, Fridericum IV. & Johannem Comitem Palatinum literis rogarunt, ad æquiores conditiones ut Erneſtum inducerent. Res anno ſequenti ita com- poſita, ut Capitulum quinquagies mille florenorum ſortem, va- riis Germaniæ Principibus mutuo datam, traderet Marchioni; qui, Dynaſtiam Bitenſem, ope fociorum, ſi quando recuperaverit, ſortem ſe reſtituturum promiſit.

A. 1595. die 12. Januarii literas oppignerationis Dynaſtiæ Bitenſis Marchio tradidit Capitulo. (t) At Lotharingæ Dux, Leiningæ & Hanoviæ Comitum interventu, in tranquilla Dynaſtiæ poſſeſſione permanſit. (u)

§. XIII.

Fœdus
Heil-
bronn.

Turbæ hæc aliique in Imperio motus, ob religionem ex- orti, induxerunt Marchionem, ut cum Friderico IV. Electore Palatino, cum Joanne Georgio, Electore Brandenburgico, cum Joanne Bipontino & Friderico, Wirtembergæ Duce, A. 1594. menſe Martio conveniret Heilbronnæ. Prolata ibi in medium longa ſeries Gravaminum, quibus Transactioni Paſſavienſi & Pa- ci Religioſæ vim illatam eſſe Proteſtantes querebantur. Decre- tum, ut ea Cæſari in proximis exhiberentur Comitiis; nec de

(t) Acta Tabularii Argent.

(u) CALMET, *Hiſt. de Lorraine*, Tom. V, pag. 764.

tributis, ad Turcicum bellum conferendis, inirentur suffragia, nisi remedium his malis allatum. Quin & de ferendo inter se celeri deliberatum auxilio, ubi tranquillitatis publicæ id exegerint rationes.

Incunabula hæc inclyti fœderis, quod *Unionem Evangelicam* vocant, A. 1610. Halæ Suevorum initam; cujus consilium jam ante XV. annos dederat Elifabetha, Anglorum Regina; (x) cujus promotor Henricus IV. Gallix Rex, conjunctis Protestantium Germanorum viribus, ad res suas promovendas usus.

§. XIV.

Missus ab eo jam A. 1591. in Germaniam Jacobus Bon-
garfius, Aurelianensis, vir prudens & doctus, Reformatorum R. Gallix
Gallix facris addictus, (y) qui Principum Protestantium Aulas
obambulans, in fœdus eos colligere studuit, atque ad ferendam
Regi suo opem invitavit. Reditus Regis ad sacra majorum Aulas
has aliquandiu retinuit. Bongarfius eas tamen paulatim reduxit in
viam, (z) & Argentina, ubi diu versatus est, ad Heilbronensem
Protestantium Conventum literas dedit, quibus Henrici IV. fœ-

L 3

(x) HUBERTUS LANGUETUS in *Epist. politicis & historicis ad Philippum Sydnæum*. Epist. 64.

(y) THUANUS Lib. CI. Cap. 2. pag. 46.

(z) *Lettres du Cardinal D'Offat*. num. 249. 251.

ERNEST.
FRIDER.

us & amicitiam obtulit Principibus; qui quadringenties mille florenorum subsidia, intra biennium solvenda, Regi promiserunt; ita quidem, ut Brandenburgica Domus centies mille, Elector Palatinus & Wirtembergæ Dux quinquagies mille, totidemque Johannes Veldentinus, una cum Ernesto Friderico Marchione, ut & cum Administratore Argentinensis Episcopatus, ipsaque Civitate Argentinensi persolverent.

In eodem Conventu de afflicto Marchiæ superioris statu, sub Eduardo Fortunato, & de fatiis ejus futuris multa conquestus est Ernestus Fridericus; sociorum ea super re mentem exquirens. Deliberatum; & ulterius deliberandum esse Proceres censuerunt. (a)

§. X V.

Occupatio
Marchiæ su-
perior.

Enimvero infelix & turbidum Eduardi Fortunati regimen Marchiam superiorem fere omnem everterat; ut suo loco ostendi. (b) Debita, quæ a tempore divisionis terrarum, Bernhardum inter atque Ernestum, Marchionatui superiori inhæserant, a Philippo, Bernhardi nepote, adaucta; ab Eduardo, successore ejus, adeo cumulata fuerunt, ut spes emergendi fere nulla superesset.

(a) Recessus Heilbronensis, die 16. Mart. 1594. scriptus, extat in LONDORP.
Tom. III. pag. 509.

(b) Tom. III. *Hist. Badenf.* pag. 71.

Ernestus Fridericus illam æris alieni partem, quæ Marchiæ ejus attributa, jam pridem exsolverat. Sed creditoribus utraque Marchia fuit in solidum oppignerata. Ernestum illi, ut correum, urserunt, variisque obstagiis, decretis, litibus, in Camera Imperiali profecuti sunt. Eduardus, literis ab Ernesto Friderico identidem monitus, (c) vitæ suæ non mutabat rationes, atque omnia rei componendæ media, a Durlacenfibz, conciliante Wilhelmo Baviariæ Duce, ei proposita, spernebat.

Cæsar denique Marchiæ Eduardinae sequestros Bavarum & Lotharingum ordinavit, (d) qui rem omnem commiserunt Fuggero. Periculum fuerat, ne Marchia superior e Domo Badenfi exiret. Ernestus Fridericus ergo, acceptis ab Electore Palatino & Wirtembergæ Duce auxiliis, virtute pacti, quod cum tutoribus Philiberti & Christophori, Marchionum, Ernestus avus A. 1537. iniverat, (e) absente Eduardo Fortunato, die 21. Novembris, noctu Badam, Etlingam, Cuppenhemium, Stollhoyam, Rastadium, aliaque loca, Protestantibus incolis, non resistentibus, plena occupavit, (f) & ab illis sub titulo Administratoris recepit homagium. (g)

(c) Literas has vide in *Gründlichem und wahrhaftem Bericht* &c. pag. 17. seq.

(d) Vid. Tom. III. *loco alleg.*

(e) Vid. supra in Ernesto I. pag. 17.

(f) Occupatio hæc peracta est ductu Wolfii Dieterici de Gemmingen in Tiefenbronn.

(g) BARRIUS in *Historia Germaniæ* Tom. IX. pag. 520. Georgium Frideri-

ERNEST.
FRIDER.

§. XVI.

Causæ
occup.

Rationes facti sui literis, ad Cæsarem datis, (h) exposuit; summa se necessitate ad extrema compulsus esse remedia, ut suo nempe jure uteretur, quod Domus Badensis pacta vetera & juniores transactiones ipsi permittunt. Verum „excusationes hæ, inquit THUANUS, (i) minime bonam in partem a Cæsare acceptæ sunt, quippe qui sciret, odio Eduardi, qui sacra majorum colebat, & secreta Protestantium, ditio- ni Badensi subditorum, coitione factum, ut tot oppida nullo negotio in potestatem Ernesti venissent & pessimi exempli esse, ut quis in Imperio violenta alieni occupatione in propria causa sibi jus dicat. BONGARSIVS (*) ad Camerarium, amicum suum, Argentina scripsit: „ Quid moverit Durlachiensis jam, „ arbitror, cognovisti. Omnino grave erat hisce Principibus & „ Civitati huic (Argentinæ) Fuckarum in sinum suum recipere. Sed Imperator quid ad ista? „

§. XVII.

cum, Fratrem Ernesti, Marchionatum superiorem Eduardi Fortunati filio, matris ejus Eickæ conditionis prætextu, demum abstulisse falso perferibit.

(h) Literas vide ab initio Libri alleg.

(i) *Historiar.* Lib. CIX. Cap. 15. pag. 379.

(*) Epist. 84.

§. XVII.

In tam periculoso rerum statu Ernestus Fridericus repeti-^{Supplicia}
tis die 26. Nov. ad Cæsarem (k) literis & Apologetico, typis vul-^{de noxiis}
gato, causam suam quovis modo defendere fategit. (l) Præter
ea, quæ suo loco exposui, (m) cædes & rapinæ, in Marchia pa-
tratas, infidias Marchionibus Agnatis necromantica arte, venefi-
cio, aliisque modis, structas ab Eduardo exposuit.

Ex Consiliariis ejus incarcerati sunt plures. Christiano,
Anhaltino Principe, Philippo, Comite Ebersteinensi, magnaque
Procerum & Nobilium multitudine adstante, publicæ super eos
quæstiones Durlaci sunt habitæ. (n)

Tom. IV.

M

(k) Cæsar Rescripto d. 3. Apr. 1595. Marchionem hortatus est, ut portionem
primam mensis decimi subsidiorum Turcicorum, quæ in proximis Ratis-
bonæ Comitibus Cæsari fuerant decreta, intuitu utriusque Marchiæ quam-
primum perfolveret.

(l) Edidit A. 1595. scriptum sub titulo: *Gründlicher, wahrhaftiger und bestendi-
ger Bericht, was sich vor und nach unlangst durch den durchleuchtigen hoch-
gebornen Fürsten und herrn, herrn Ernst Friderichen &c. rechtmæssig und
befugter weifs fürgenommenen occupation des Obertheils des Fürstenthums
der Marggraffschafft Baden &c. verlossen &c.* 4to.

(m) Tom. III. pag. 71.

(n) Præfatio scripti allegati.

ERNEST.
FRIDER.

Paulus Pestalotius, Clavenna ortus, & Franciscus Muscatellus, Vicetinus, falsæ monetæ, veneficiorum & magicarum artium, quas ad Ernestum Fridericum e medio tollendum, Francofurti, Etingæ alibique paraverant, convicti, criminaque professi, A. 1594. die 10. Dec. capite plexi sunt. (o) Franciscus Kœcherus, Rodemacheranus, Castri Rohrburgensis (p) præfectus, ad Marchionem interficiendum ab Eduardo se conductum professus, Majo mense anni sequentis a carnifice vivus in quatuor dissectus est partes. (q)

§. XVIII.

Marchio
copias
conferi-
bit.

In tam fervido rerum statu evertenda fuerunt Eduardi Fortunati confilia, omniaque ad defensionem paranda. Conscribendus numerosior miles.

BONGARSIIUS in literis (r) A. 1595. die 21. Maji ad Camerarium ita scribit: „ Marchio noster Durlachiensis egregias
„ copias habet, quales vix vidit Germania, & equites nostrates
„ ducentos ei conduxit Rheingravius Philippus. Quid cogitet
„ obscurum est: nam motus Eduardi omnes observare, non est
„ tanti. Et aperto Marte Eduardus non certabit. „

(o) Scriptum alleg. pag. 35.

(p) Burgvogt zu Rohrburg.

(q) Scriptum alleg. pag. 37.

(r) Epist. 91.

Enimvero tria militum millia Eduardus ex Luxenburgicis & Spanheimensibus terris conscripserat, cum quibus ille versus Rhenum profectus est. Quin & nonnullis Lotharingiæ Nobilibus cogendo militi numeravit pecuniam. (s) Intercesserant quidem Moguntinus & Coloniensis Electores, qui consensu Eduardi Fortunati amicam rei compositionem tentarunt, quam & Palatinus Elector Fridericus & Johannes Bipontinus Ernesto Friderico suaserunt. Sed ille tenax propositi, omnem conciliandi modum rejecit, ductisque in Alsatiam copiis, reliqua Eduardi occupavit. (t)

ERNEST.
FRIDER.

§. XIX.

Johannes Pistorius, a Bavaro missus, cum Ernesto Friderico Scheibehardi mense Junio 1595. has in leges convenit: in

Acta cum
Bavaro.

Tom. IV.

M 2

(s) BONGARSIVS in *Epistola* 93, die 3. Junii A. 1595. Argentinæ scripta, ita loquitur: „ Rheingravius Philippus, cujus forem Durlacensis frater „ uxorem habet, cum nudius tertius huc advenisset, cum equitibus „ circiter 200. heri sub vesperam pernoctatum abiit in Beinem, quod „ est oppidum Badense cis Rhenum, hinc sex milliaribus distans: jus- „ fus ibi Durlacensis Marchionis opperiri mandata. Adventant & co- „ piæ Eduardi, quas ajunt esse trium millium. Constat Vannes & „ Chasteaubrehan Lotharingos pecuniam ab Eduardo, cogendo militi „ accepisse. Apparatus hi quo tandem evadant, expecto: ipsa consilia „ investigare cogitando non possum. Sed fallor, aut nihil subest fo- „ lidi. „

(t) BONGARSIVS *Epist.* 94.

ERNEST.
FRIDER.

antiqua religione nihil immutetur in Marchia superiore: Confiliarii & Officiales constituentur eidem religioni addicti, vel, si haberi nequeant, Evangelicis designatis conservatio religionis Catholicae injungatur: jurisdictio ecclesiastica & jura diocesana Argentinenfi & Spirenfi Episcopis certa ratione relinquuntur: Eduardus Fortunatus, vitæ Durlacensis nunquam non fruens infidias, mancipetur custodiæ: Marchia superior & reliquæ Eduardi ditiones ad certum tempus Ernesto Friderico permittantur: Bavarus actorum confirmationem a Cæsare obtineat. Conventio hæc irrita fuit.

Rescript.
Cæsar.

Cæsar enim de bellicis Badensium motibus certior redditus, cum periculum esse videretur, ne latius incendium serperet, Rescripto, die 3. Junii dato, Ernestum Fridericum ab armis confestim discedere & superiorem Marchiam, donec lis decisa, tradi jussit sibi sequestro. Cæsar, Eduardo quoque Fortunato injunxit, ut sine mora dimitteret copias. Eodem tempore (3. Jun.) quatuor Electores Rhenenses literis hortatus est Cæsar, ne alterutri parti præberent auxilium, sed mandata si spreverint Marchiones, sui quid consilii sit, Cæsarem docerent.

§. X X.

Defensio
Marchio-
nis.

At Ernestus Fridericus literis d. 7. Julii ad Cæsarem graviter suam causam defendit. Eduardum Fortunatum, ait, non pacta modo majorum multis modis violasse, sed & Lotharingiæ Ducem ad pecuniam & copias, ipsi subministrandas, sollicitasse non-

nullosque Lotharingæ Chiliarchas ad conducenda aliquot pedum equitumque millia constituisse; unde sibi vitio verti non posse, quod rebus tam dubiis de tuenda salute sua & de propellenda injuria cogitarit; naturæ & gentium jura, constitutiones Imperii cuius id permittere Principi. Perfectam se pacem cum finitimis colere; neque metuendum esse, ne ea, quæ sui defendendi causa egerit, bello intestino præbeant occasionem; daturum se operam, ne, quas conscripserit, copiæ vicinis inferant damnum. De cetero Marchiam superiorem justis ex causis se occupasse, eamque possessionem aliquoties jam a Cæsare agnitam, adeoque integrum illi non esse, ut sequestri in se munus derivet, seu quod idem est, ab executione inchoet litem. Rogat denique Cæsarem Marchio, ut hanc excusationem suam æqui bonique consulat, nec mandatis eum porro gravare pergat.

§. XXI.

Eduardus Fortunatus, accepto Cæsaris Rescripto, copias ^{Eduard. copias} se dimissurum & propediem suscepturum esse ad Cæsarem ^{iter,} ^{dimittit.} professus est. Enimvero Artigotius, Fresnius & Castellobrehanus, Lotharingi, qui militem pro Eduardo collegerant, in Burgundiam abierunt, militaturi Hispano. Vannius & Sercius itidem Lotharingi, Eduardo quas promiserant, copias, Galliæ Regi adduxerunt. Ipsi Eduardi pars militum maxima ad Hispani-

ERNEST.
FRIDER.

ca transferunt stipendia. Rerum gerendarum nervus Eduardo defuerat; qui cum reliquo milite in Spanheimensi se continuit Comitatu; & una cum Lotharingo Galliae Regis colloquium, sed frustra, expetiit.

BONGARSIVS (u): „ Mihi, inquit, persuasum est
„ omnino, igniculum hunc ab Hispanis & aliis, quibus Germa-
„ niae quies ingrata est, materia subministrata, altum iri. In-
„ terim sumptus graves facere Durlacensis cogitur & nescio an
„ diu ferendos. „

§. XXII.

Ernestus
Frider.
resistit.

Post hæc Cæsar alio Rescripto die 12. Jul. Ernestum Fridericum commonuit, ut Eduardi Fortunati exemplum secutus, imperata faceret. Sed resistit ille, quod Eduardum contra fidem, Cæsari datam, militem alere & vim minari intellexisset. Unde tertio Rescripto die 6. Aug. denuo Marchioni injunctum, ut exaucto- rato milite, Cæsarem agnosceret sequestrum & Wilhelmo Bavariae Duci, cui Cæsar rem commiserat, de sequestratione & de modo eam admittendi sententiam suam patefaceret. Eodem die Cæsar literis ad quatuor Rhenenses Electores de pertinacia Marchionis multum conquestus est. Legati trium Electorum Ecclesiasticorum in Conventu Deputatorum Spirensi censuerunt; Ernestus Fridericus

(u) Epist. 96. & 97. utraque scripta est mense Julio A. 1595.

ERNEST,
FRIDER.

si neque copias dimittat, neque Cæsaris sequestro locum concedat, sua auctoritate Cæsar ut agat. At Palatinus regessit, Ernestum Fridericum vicinis Principibus non inferre molestiam; eum suo jure uti, quod Eduardus, retento milite, Cæsaris mandatis morem non gerat.

§. XXIII.

Denique Ernestus Fridericus cum legato Gallico inita pactione, (x) militem suum Henrico IV. Regi tradidit, literisque die 7. Sept. ad Cæsarem datis, quibus dimissas a se copias significat, enixe Cæsarem rogavit, ne in malam acciperet partem, quod evitandis Eduardi insidiis, ea, qua possit, sibi ratione prospiciat. Addidit, libenter se auditurum, quæ Cæsaris nomine Wilhelmus Baviaræ Dux ipsi propositurus sit, facturumque omnia, quæ salvæ domus suæ juribus pactisque majorum admittere queat.

R. Galliæ
copias
tradit.

Res dein aliquot annis quievit, nisi quod Cæsar A. 1596. die 1. Julii novo Rescripto Marchionem hortatus est, ut ab omni vi in Eduardum Fortunatum ejusque cognatos, ministros & subditos abstineret, ac tranquille litis finem expectans, nihil in religione innovaret, sed Catholica sacra in eo, quo fuerint statu, relinqueret. Ernestus Fridericus nihil in religione se immutasse, neque immutaturum esse in posterum, & quæ contra Eduar-

(x) Rex Galliæ d. 22. Nov. 1595. hanc pactionem firmavit.

ERNEST.
FRIDER.

dum (y) ejusque affeclas egerit, ad depellendas tantum infidias, quas ille fruere pergat, spectasse respondit.

§. XXIV.

Besig-
heim;
Mundels-
heim
alienata.

Occupatam ergo superiorem Marchiam ut retineret, atque contra Eduardum Fortunatum defenderet, Ernestus Fridericus diu fuit armatus. At defendendæ superiori non suffecerat inferior. Diminuenda hæc fuerat, fervaretur ut altera, vel ne utraque amitteretur.

Fridericus Wirtembergæ Dux, Monbeliardenfis, quæ nunc floret, Linæ primus, qui Ludovico, Stutgardianæ postremo, nuper successerat, Besigheimensem & Mundelsheimensem Præfecturas, ad Nicrum & ad Enziam fitas, ab Ernesto Friderico repetebat; Ulrico, Wirtembergico Duci, eas injuste ereptas caussatus. Utramque tamen inter vetera suæ Domus domania reputarunt Badenses. Eberhardum Illustrem, Wirtembergæ Comitem, ab Henrico VII. Imp. proscriptum, Marchio Badensis Hesso A. 1310. suscepit ei que Besigheimium, turribus, muris ac fossis munitum,

(y) Eduardus, quum A. 1598. versaretur in Suecia, Carolum, Sudermanniæ Ducem, induxit, ut æquis conditionibus, ab Ernesto Friderico impetrandis, apud Electores quosdam & Principes Imperii pro eo intercederet. Intercessio caruit effectu.

tum., habitandum concessit. Præfecturam hanc cum Mundelshemio Carolus Marchio, a Friderico I. Palatino captus, pro lytro A. 1463. concessit; reluendi jure sibi servato. (z) Philippus Ingenuus, Friderici successor, a Maximiliano I. A. 1504. proscriptus, Besighemium & Mundelshemium amisit. Ulricus enim Wirtembergæ Dux, utrumque jussu Cæsaris occupavit, & cum aliis Palatinis terris pro sumptibus belli, sub pignoris quoque onere retinuit, uti Palatinus illa ante possederat. Ulrico a Cæsare A. 1519. proscripto, easdem Præfecturas Fœdus Suevicum ei eripuit. Decennio post (A. 1529.) redditæ sunt Philippo, Marchioni Badensi, qui pretium oppignerationis 25. mille florenorum Archiduci Ferdinando, Wirtembergici Ducatus possessori, persolvit; antequam investituram ejus in Comitibus Imperii solennibus A. 1530. acciperet. (a)

Ita ad Domum Badensem Besighemium (b) & Mundelshemium (c) optimo jure redierunt, atque penes eam manserunt usque ad A. 1594. quo Fridericus, Wirtembergæ Dux, ab Ernestó Friderico utramque Præfecturam repetiit; quamvis pater & avus

Tom. IV.

N

(z) Lege Tom. II. pag. 177.

(a) EISENBACH *Geschichte Herzog Ulrichs* pag. 88.

(b) Besigheimensis Præfectura præter oppidum hujus nominis vicus Walheim, Hessigheim & dimidiam vici Loechgau partem composuit.

(c) Mundelshemium Castrum & oppidum cum duabus villis complectitur.

ERNEST.
FRIDER.

per 65. annos post redemptionem sine interruptione eas constanter possederint. Ulricus nonnisi per XV. annos eas jure belli occupaverat; jure belli amiserat. Iniquam postulationem Wirtenbergicus comitatus est minis; Princeps potens, propositi tenax, non lentus, sed ardens & armis exequi postulata paratus. Marchio, in ambiguo positus, qui, occupata superiore Marchia, offenderat Cæsarem, non offensurus quoque vicinum potentem, Ducis petito eo minus restitit, quod hic Marchioni, multos milites alenti, magnam pecuniæ paratæ summam obtulerat, quæ verum utriusque Præfecturæ illius ævi valorem fere transcendit. Trecenties & octogies quater mille ac quadringentos octoginta sex florenos, pro dominiis his Fridericus Wirtenbergicus Ernesto Friderico A. 1595. exsolvit. (d)

§. X X V.

Hach-
berg. &
Usenb.
fratri tra-
dit.

Alienationi huic se opponere visus est frater Georgius Fridericus, vigesimum secundum ætatis annum tum agens. (e) Inhibitorias ille literas a Cæsare obtinuerat; sed in gratiam fratris & Wirtenbergæ Ducis, tandem & ipse in venditionem consensit. Fratris hujus sui tutelam die 30. Januarii ejusdem anni (1595.)

(d) SATTLER *Beschreibung des Herzogthums Wirtenberg.* Part. II. Cap. 47. pag. 218. seq.

(e) Literæ, quibus Georgius Fridericus huic permutationi intercessit, die 17. Julii 1602. perscriptæ sunt.

Ernestus Fridericus dimiserat; tradens ei quoque dimidiam terrarum partem, quas frater utriusque Jacobus, Marchionatus Hachbergæ & Usenbergicæ Dynastiæ possessor, sua & filii posthumi morte, reliquit. Georgius Fridericus vicissim centum septuaginta quinque millium florenorum summam fratri seniori solvit; atque duarum, quas Jacobus reliquit, filiarum dotationem in se suscepit. (f). Conventio Calendis Octobris A. 1596. hac super re facta est.

Eodem anno Marchioni nostro cum Civitate Argentinensi ^{Argenti-} de jure conducendi exorta sunt dissidia. ^{fia.} Conventus institutus Stolhovæ, ubi transactum, Stolhova ut terminus esset, ad quem & a quo cives Argentinenses in itu & reditu conducerentur a suis; salvo tamen jure conducendi Marchionis. (g)

Riepurgenfis vici pars dimidia, quam Nobiles Rieburgenfes hucusque possederant, eodem tempore adjecta est Marchiæ, consentiente Rudolpho II. Imp. qui emtionem A. 1596. suis literis firmavit. (h) Reliquam hujus vici partem A. 1603. Beati Riepurgenfis liberi pro 51000. florenorum summa Marchioni vendiderunt.

Tom. IV.

N 2

(f) Ernestus Fridericus tamen postea unam ex Jacobi filiabus se dotaturum promisit.

(g) Acta extant in Tabulario Argent.

(h) GYLMANN. *Supplic. Camer.* Tom. IV. Part. II. num. 105. pag. 124.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXVI.

Monast.
Frauen-
alb. abo-
let.

A. 1597. Ernestus Fridericus, jure suo reformandi usus, Monasterium Albæ Dominarum, a superiore Marchione pendens, ob corruptos Monialium mores, aboluit; quarum aliæ ad nuptias; aliæ in Lucidæ Vallis Monasterium transferunt. Spirensis Episcopus, ad cujus diœcesin spectant Moniales, improbavit hoc factum. Lis ad Camera Imperii delata; (i) ubi Marchio causam vel plane non tractandam, vel utriusque religionis iudices pari numero constituendos contendit. Denique rebus suis tutissimum esse ratus est, ex Camera ad Comitium Imperii litem evocari; in quorum potestate esset, leges publicas interpretari, quibus Augustanæ Conf. Principum & Statuum jura nituntur. Scripsit eum in finem ad Electorem Palatinum mense Augusto A. 1600. Scripsit ad alios Germaniæ Electores ac Principes, Protestantium religioni addictos; causam cum omnibus Protestantibus communem esse contendens, nisi Catholicorum Assessorum Camerae, quorum major longe numerus erat, iudicio velint submitti. (k) Nec alienus ab hoc Marchionis consilio fuerat Palatinus Elector, qui statim respondit, sese communicasse rem cum Mauritio, Landgra-

(i) Vid. supra Tom. III. pag. 118. seqq. Add. К Л О С К. *Relationum Camerae*. pag. 637.

(k) LONDORP. *Acta Publica* Tom. III. pag. 536.

vio Hassiæ, cum quo tum versabatur Cassellis, eumque Administratoris Electoratus Saxonie explorasse sententiam; sed utrumque arbitrari, non deferendum esse Cameræ forum, si utriusque religionis iudices pari numero adhibeantur. (l)

ERNEST.
FRIDER.

Heilbronnense illud Principum fœdus, A. 1594. percussum, plurium accessione sociorum majus indies robur accepit. A. 1598. & sequentibus frequentes celebrati Conventus, (m) in quibus fœdere firmato, de abolendis gravaminibus consultationes institutæ. Inter gravamina hæc Frauenalbensis controversia quoque fuit relata. Subsidia ad Turcicum bellum Cæsari a fœderatis negata, nisi querelis medicinam afferret.

Conven-
tus uni-
tor.

§. XXVII.

Multiplici ista rerum agitatione Cæsaris animus ab Ernesto Friderico cœpit alienari. Aucta paulo post odia, cum Eduar-

Motus
post mor-
tem
Eduardi.

N 3

(l) *Ibid.* pag. 538. seq.

(m) Francofurti mense Decembri A. 1598. Fridbergæ 30. Julii A. 1599. iterum Francofurti d. 4. Febr. 1600. Spiræ die 27. Octobris anno eodem; Fridbergæ die 2. Febr. A. 1601. iterum Fridbergæ d. 12. Febr. 1603. & eodem anno Heidelbergæ inter Principes conjunctos habiti conventus. Recessus, in singulis conventibus factos, exhibet LONDORP. *Actor. publicor.* Tom. III. p. 511. 520. 522. 552. 560. 580. & liber, cui titulus: *Der Unierten Protestirenden Archiv*, in appendice pag. 2. seqq.

ERNEST.
FRIDER.

us Fortunatus A. 1600. diem obiisset. Ernestus Fridericus enim non Lahrae modo & Malbergæ Dynastias occupavit, vassallosque ac subditos Marchiæ superioris ad suscipienda feuda præstandumque homagium adegit, sed & Spanheimensium ditionum possessionem adire voluit, legitimum se Eduardi successorem professus, quod filios ille non reliquerit, iusto matrimonio prognatos, & fratres Eduardi superstites animi corporisque defectibus laborent. (1)

Verum enimvero Palatinus Elector & Birckensfeldensis Dux Carolus, ejusque filii atque heredes in possessionem citerioris & ulterioris Spanheimensis Comitatus admittere Marchionem noluerunt; cui & investitura a Palatino & Trevirensi denegata. At Eduardi consiliarii, Castellauno, ubi degebant, Carolum Orscelarium, provincialem præfectum, (Landhoffmeister) miserunt ad Cæsarem, ut de obitu Eduardi, & de motibus Ernesti Friderici eum redderet certiore, utque viduam, pupillos, ac omnia Eduardi, eidem Imperatori, tanquam domino feudali, ejusque patrocínio & fidei commendaret.

§. XXVIII.

Cæsaris
sequest.

Cæsar Maximilianum Bavarum denuo administratorem nominavit atque Ernesto Friderico die 16. Nov. 1600. injunxit,

(1) Christophorus Gustavus, Eduardi frater, surdus & mutus erat. Philippum quoque non compotem fuisse mentis perscribunt.

ut superiorem Marchiam, una cum Ebersteinensi Comitatu & Lahræ, Malbergæ ac Grævensteinii Dynastiis, Maximiliano fequestri traderet, donec de successione lis fuerit decisa. Aliis quoque literis Cæsar subditos & officiales Marchiæ superioris soli Cæsari & delegato ejus Bavaro parere & homagium præstare jussit. Maximiliano dein Bavaro collega junctus est Trevirensis Elector Spanheimenses ditiones ante omnia Cæsari & pupillis assertæ.

ERNEST.
FRIDER.

Ernestus Fridericus tantæ tempestati avertendæ fortissima quæque sibi ineunda duxit consilia. Rem ille cum fœderatis communicavit, quorum plerique, Cæsari ut obediret, suaserunt. (o). At ille repetitis mandatis officiales & subditos in officio continuit, omnique studio laboravit, ut, perducto ad aliam sententiam Cæsare, investituram Marchiæ Superioris impetraret.

Conatus
Marchio-
nis.

§. XXIX.

Facti sui rationem Maximiliano Bavaro exposuit literis d. 23. Dec. petiitque, ne delatum a Cæsare susciperet munus, sed benevolo in eum & familiam animo esse pergeret.

Acta cum
Bavaro.

(o) GEORG. MICHAEL LINGELSHEIM, Consiliarius Palatinus, in *litteris ad Jacobum Bongarsium* Epist. 23. hac de re ita scribit: „ Cum propen-
„ deant plerique, suadendum Durlachico, ut pareat mandatis, ad
„ quam cognitionem horreo, & moriendum fatius judico, quam tot
„ indigna, quæ secutura sunt, perferenda.

ERNEST.
FRIDER.

Maximilianus die 27. Jan. A. 1601. respondit, se, ut Cæsari obsequeretur, demandatum sibi suscepisse munus, eaque in re haud magis necessitudinem, qua Domui Badensi devinctus sit, quam ipsius Marchionis commodum spectasse, nulloque se modo dubitare, quin Cæsaris voluntati morem gesturus sit Marchio. Hic tamen Maximiliani monitis non acquievit, sed aliis literis, die 11. Februar. scriptis, a proposito novis eum rationibus avertere studuit, sequestrationem, a Cæsare, precibus adversariorum, decretam, & pactis familiæ & constitutionibus Imperii & communi Electorum, Principum Statuumque libertati adversari contenderet.

Manda-
tum Cæsaris.

At Cæsar novo Mandato die 27. Aug. superiorem Marchiam cum omnibus ejus partibus Electori Trevirensi & Bavariæ Duci, sequestribus, sub pœna ducentarum marcarum auri puri, Marchionem tradere jussit.

§. XXX.

Provoca-
tio Mar-
chionis.

Hic Georgium Fridericum, fratrem suum, Pragam ad Aulam Cæsaris misit; qui eum die 16. Apr. 1602. hortatus est decreto, ut ad admittendos sequestris induceret fratrem; pollicitus, sumptuum & damni illius se initurum rationem, neque impediturum, quo minus unum e consiliariis Durlacensibus suis adjungat sequestribus. Quin & Cæsar promisit, acturum se sedulo, ut
pars

pars adversa compositioni amicabili, Cæsareanorum legatorum interventu, det locum. At Ernestus Fridericus causas, ob quas consentire nequeat, longo Cæsari scripto die 3. Oct. exposuit ac provocatione ab Imperatore male informato ad melius informandum coram tabellione & testibus interposita, sibi consuluit.

Res per reliquum fere Ernesti Friderici regimen in suspenso relicta. Sed tutores (*p*) filiorum Eduardi Catholicos Principes, religionis prætextu, (*q*) ad suas pertrahere partes studuerunt; misso quoque in Poloniam legato, qui Regi cognato commendavit pupillos petiitque, ut literis apud Cæsarem & legatione solenni ad proxima Imperii Comitia eorum causæ patrocineretur. Rex ea se facturum spondit.

§. XXXI.

Nec prætereundum silentio, quod Ernesto Friderico, Marchiæ superioris occasione cum Circulo Suevico difficultates obor-
Lis de suffragio Circulari.

Tom. IV.

O

(*p*) A. 1603. ad preces Eickiæ matris & consiliariorum, Alberto Archiduci & Maximiliano, Bavarix Duci, tutoribus testamentariis, Carolus Comes Hohenzolleranus; & viduæ matri, donec ad secunda transferit vota, Salentinus, Isenburgicus Comes & Cuno Winnenburgicus Dynasta Cæsareo decreto adjuncti sunt tutores, qui eodem anno Spanheimensium ditionum investituram a Lothario Trevirensi Electore impetrarunt.

(*q*) Allegatum in primis, quod Catholicis decrescat, Protestantibus accrescat suffragium.

ERNEST.
FRIDER.

tæ. Circuli Rectores Eduardum Fortunatum, possessione licet dejectum, ad Conventus tamen Circulares vocaverant. Indigne id ferens Ernestus Fridericus, locum & suffragium in illis Conventibus ad se spectare contendit, quod Imperii Circulique tributa ipse perfolvat. Negarunt id Sueviæ Ordines remque Cæsaris cognitioni permittendam censuerunt. Wirtembergicus Catholicos numero suffragiorum vicisse causatus est. Marchio recusavit tributa, Cæsari ab Ordinibus Sueviæ decreta quæ fuerant. Origo hæc novæ litis in Camera Imperii. Marchio tributa Circulorum neminem, præter eos, qui consenserunt, obstringere contendit. Cum Præfecto rei nummariæ Imperii denique de certa pecuniæ summa, residuorum nomine solvenda, A. 1603. Marchio convenit.

§. XXXII.

JacobiFi-
liæ tradi
jussæ.

Difficilem hanc causam alia mox difficilior excepit de filiabus Jacobi. Leonbergensem pactiōnem (r) de tradendis illis Marchio noster haudquaquam implevit; sed communicato cum Principibus fœderatis consilio, rem in dies protraxit. Cæsar denique A. 1599. die 19. Febr. dedit mandatum, quo Ernestus Fridericus aut Wilhelmo Bavaro, aut Georgio Ludovico Leuchtenbergæ Landgravio, aut Elifabethæ matri, quæ Corolo Zollerano

(r) Vid. supra. p. 79.

nupserat, sub pœna L. marcarum auri puri tradere jussus est Principes puellas. Cæsaris & Consilii Aulici sententia Ernestum Fridericum permovit, ut Proaviæ educandas eas se traditurum promitteret. Oblata rejecit Cæsar, & Marchioni injunxit, ut intra sex septimanas Consilium Aulicum doceret, se satisfecisse decreto, quod die 3. Julii A. 1599. emanavit. Post hæc Marchio Principes filias ex Aula sua die 25. Aug. transtulit Badam, (s) atque ephoram & ephorum, Catholicæ utrumque religioni additum, ut & sacerdotem, qui sacra doceret Catholica, iisdem adjunxit. Aulicum Consilium hæc omnia rejecit, atque priora ut observarentur decreta die 7. Martii 1600. præcepit. Marchio ad Cæsarem & Imperium provocavit, & Moguntinum atque Palatinum Electores ea de re literis fecit certiores. Repetitis tamen mandatis die 4. Dec. eodem anno sub pœna proscriptionis illi injunctum est, ut præscripto tempore uni ex memoratis Principibus traderet puellas, & neque matrimoniis conciliandis, neque alia quacunque ratione Cæsaris mandata eluderet.

Tom. IV.

O 2

(s) Scriptum fuerat in transactione Leonbergensi, ut *aliis locis*, ubi Romana religio viget, educarentur puellæ. Marchio his verbis Caroloburgum quidem sedem suam, at non Badam, Catholicum ditionis suæ oppidum, excludi contendit.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXXIII.

Marchio
rem ad
focios
defert.

Marchio, quam paulo ante tentaverat, provocationem repetiit, quæ ab Electore Palatino Cæsari missa, ab eodem rejecta atque Electori Palatino cum minis remissa. (t) Causa hæc dein ad Conventus sociorum Unionis, Fridbergæ anno 1601. ineunte celebratos, delata. Hi rem ad omnes Principes ex æquo pertinere, ac cum Legibus Imperii, cum observantia & libertate Germanica pugnare censuerunt. Dissuasum Marchioni, ne insolitis parent mandatis, quæ a Consiliariis Aulicis, novum judicandi ordinem sibi fingentibus, Cæsare ignaro, emissa. Placuit Marchionis causam apud Cæsarem agere eumque rogare, ne talibus mandatis porro locum concedat. Singula hæc ad Cæsarem mense Martio (A. 1601.) perscripsit Ernestus Fridericus petiitque, ut omnis actio intermitteretur, & ne ægre ferret Cæsar, si non paruerit mandatis; quod provocatione lis sit suspensa. Consultum tamen sibi esse credidit Marchio, si certo modo pupillarum renuntiaret tutelæ; id quod die 10. Septembr. coram tabellione & testibus factum. Periculum enim fuerat, ne sententia proscriptionis Pragæ publicaretur a Cæsare. Quem in finem accersitus quoque a Marchione Bongarsius, ut ab eo sciscitaretur, num quid opis

(t) LINGELSHMIUS in *Epistolis Anecdotis ad Josephum Surtam Archigrammateum Argentoratensem in Sylloge Anecdotorum Ayrmanni* p. 555.

esset ab Henrico IV. Galliarum Rege sperandum, vim illaturus si fuerit Cæsar. (u) Marchioni quid responderit Rex, non liquet.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXXIV.

Georgius Fridericus, Marchionis nostri frater, anno sequente, in Aula cum versaretur Cæsarea, Cæsar omni studio apud fratrem id eum agere iussit, ut testamenti Jacobi & Leonbergensis pactionis tandem habeat rationem, neque mandatis de tradendis puellis, diutius moram injiciat. Ernestus Fridericus vero, die 3. Oct. (A. 1602.) Cæsari scripsit, se renuntiasse tutelæ, liberumque jam esse pupillis, ut in eam, quam velint, partem se vertant.

Finis hujus litis.

Hic finis fuit diuturnæ contentionis, quam Marchio brevior rem reddere debuisset. At in omnibus ille nimis consilii tenax; præsertim malam cum ingressus est viam. Tanta est efficacia erroris.

Annus sequens vidit Comitiam, Ratisbonæ celebrata, in quibus de subsidiis ad bellum Turcicum, de bello Belgico & de lega-

Comitia
Ratisbon.

O 3

(u) LINGELSHEMIUS loco alleg. pag. 565. hæc habet: „ Dominus Bongar-
„ sius bis per hos dies hac (Heidelberga) transit, accersitus a Mar-
„ chione Durlacensi, qui Praga nuntium accepit, fore, ut sententia
„ proscriptionis brevi publicetur adversus ipsum; ob negatam educa-
„ tionem fratris Jacobi filiarum apud Pontificios. Scire cupit, num-
„ quid opis in Rege, si vis inferatur. „ Scripta est epistola die 6. Sept.
1601.

ERNEST.
FRIDER.

tis, in Belgium mittendis, deliberatum. In subscriptione Recessus Badenſibus Haſſi fuerunt præpoſiti, quod indigne tulit Erneſtus Fridericus, alternationem, nuper decretam, ad ſubſcribendi quoque ordinem pertinere cauſatus. Denique Haſſis quidem hac vice conceſſit, ſed addita cautione, ut in poſterum religioſe obſervaretur de alternatione tranſactio.

§. XXXV.

Tranſit.
ad ſacra
Calvin.

Hæc dum aguntur, Erneſtus Fridericus Calviniana, pri- dem quæ foverat, publice tandem profeſſus eſt ſacra. Educatus ille fuit cum fratribus in religione Lutherana. At Jo. Piſtorius, in Aulam hujus Principis circa A. 1577. receptus, Calviniano tum dogmati addiſtus, prima ejus ſemina Marchioni communi- caſſe videtur, (x) licet ejus & fratris Jacobi nomina in Formula

(x) Idem poſtea PIſTORIUS ad Catholica ſacra Erneſtum Fridericum per- ducturus videbatur. JO. WESENBECCIUS, Tubingenſis Theologus, Doctör & Profeſſor, dein Ulmenſis Eccleſiarum Superintendens, in *li- teris ad Philippum Marbachium*, Ulma die 23. Jul. 1596. ſcriptis *Argento- ratum*, in *Marbachianis Epistoſis*, a Fechtio editis, pag. 762. ita ſcribit:
 „ Periculum eſt, ne Piſtorius ſerpentinis gyris animum Erneſti Frideri-
 „ ci, Marchionis Badenſis, vel tandem expugnet, idque tanto magis,
 „ quia Pontificii nihil prætermittunt, quo in ſuas partes eum pertra-
 „ here poſſint, maxime dum ſpem ei faciunt, quieta in poſſeſſione re-
 „ tinendi Marchionatum Badenſem, quem nuper Eduardo Fortunato,

Concordiæ, A. 1580. Calvinianis opposita, in Catalogo subscribentium compareant. In Gymnasio Durlacensi, quod A. 1586. ab eo apertum, plerique Professores ex Calvinianorum defuncti sunt schola. (y) Religionem hanc tamen nonnisi A. 1599. professus est publice, quo librum suum, dogmatis Calviniani defensorum, conscripsit, atque Stafforti, ubi subinde habitabat, sumptibus suis imprimi curavit; (z) amico Electori ut placeret, Friderico Palatino. Extat Epistola Ernesti Friderici ad Wirtembergæ Ducem, Fridericum, tutorem olim suum, in qua ingenue fatetur, eo ipso tempore Calviniano dogmati se jam firmiter adhæsisse, quo nomine ejus subscripta fuit Concordiæ Formula. (a)

ERNEST.
FRIDER.Liber
Staffort.

„ vi & armis ademit, si in castra Pontificia sit transiturus. „ Idem timuisse cives Marchicos ostendit Epistola Pauli Cherleri Synodici Secretarii & Pastoris Rætelæ A. 1595. Dominica post Natalem Domini scripta Rætela ad Philippum Marbachium Argentinam in FECHTII *Epistolis Marbachianis* pag. 760.

(y) FECHTII *Historia Colloquii Emmeding.* Cap. 3. §. 8. p. 45.

(z) De libro hoc vid. MAJUM in *Annotationibus ad Vitam Reuchlini*, p. 130. sqq.

(a) FECHTII *Hist. Colloquii Emmending.* pag. 43. Epistolæ Marchionis deficit annus.

ERNEST.
FRIDER.

§. XXXVI.

Rebellio
Pforzh.

Dogmata hæc sua Durlacensibus A. 1600. obtrusit. (b) Pforzheimensibus eadem obtrufurus quum esset, cives trecenti undecimo mensis Septembris coiverunt in fœdus, & denuntiaverunt Marchioni, nil novi se admissuros in religionis negotio. Quin & Georgii Friderici fratris ejus implorarunt auxilium; qui religiosum eorum zelum rescribens laudavit; suavitque ut agerent modeste; opem pollicitus, si necessitas exigat. Petrus Eberzius, Advocatus caussarum, vir mobilis ingenii, concitaverat cives. In reliquis omnem Marchioni obedientiam Pforzheimenses præstiterunt. (c)

Traditio est, eum in itinere mortuum, quod Pforzheimium susceperat, Calviniana ibi sacra militari manu ut obtruderet civibus; atque adeo in hac quoque urbe perficeret, quod ante quadriennium Durlaci perfecit.

§. XXXVII.

(b) Dehortati eum sunt ab hoc instituto Philippus Comes Palatinus Neoburgensis, Fridericus Marchio Anspacensis, Fridericus Dux Wirtembergæ.

(c) LINGELSHEMIUS in *Epist. ad Jacobum Bongars.* num. 29. & in *Epistolis Anecdotis apud AYRMANNUM* pag. 567. Sigillo usi sunt cum Inscriptione: *Sigillum Concordiæ Pforzheimensis.*

§. XXXVII.

Quodsi Ernestus Fridericus uno anno minus, quam vixerat, vixisset, successores ejus Marchia fruerentur lautiore. Illo enim, qui mortem ejus præcessit, (1603.) nova terrarum Badenensium alienatio occurrit; longe major priore; qua irreparabilem jacturam passa est Marchica Domus. Idem sane Ernestus Fridericus, qui Beslighemii & Mundelshemii dominia ante novennium Wirtembergæ Duci vendidit, eidem Altensteigæ & Liebenzellæ, vetera quoque gentis suæ patrimonialia, longe ditiora, permutatione & venditione hoc anno concessit & tradidit. Præfecturæ hæc Wirtembergicis terris, (d) uti Wirtembergicæ Malsch, & Langensteinbach circumcinctæ Badenensibus, frequentium contentionum extiterunt origo. (e) Extinguendis his remedii species quærebatur. Permutationis titulus, cum alienatione conjunctus, alienationis invidiam minuere visus est. Numerosior miles, quam superioris Marchiæ occupatio requirere videbatur, Ernestum Fridericum emunxit pecunia. Steinbacum ergo & Malscham cum vico transrhenano Rhodt & cum quadringentis octies mille, septingentis & sexaginta florenis paratæ pecuniæ Ernestus Fridericus accepit,

Tom. IV.

P

(d) Loca hæc ad Abbatiam Albæ Dominorum pertinebant, quam A. 1535. seculo addixit Wirtembergicus.

(e) Conf. Tom. III. pag. 22. & 113.

ERNEST.
FRIDER.

ut Altensteigam (f) & Liebenzellam, (g) Wirtenbergico traderet. (h) Eo periculosius consilium fuit, quod jacturam Domui suæ illatam, venditor tum prævidere non poterat. Quum autem Steinbacum, Ottersvira & Malscha Monasterii Albæ Dominorum olim fuerint dominia, adeoque dubiæ possessionis, Fridericus Marchioni evictionem promisit, (i) atque Befigheimense ac Mundelsheimense Dominia in securitatem ei oppigneravit; ita tamen, ut Wirtenbergicus in eorundem possessione, donec eveniat casus, perstaret; futuræ cum Badenibus litis diuturnæ materia; postquam Durlacenses Ottersviram & Malscham Wilhelmo Bada-Badensi restituere coacti sunt. (k)

(f) Altensteigæ Præfectura hæc loca comprehendit: Altensteig Castrum & oppidum; vicos & villas Egenhausen, Mindespach, Ettmansweiler, Simmersfelden, Pfrondorff, Rotfelden, Unterjetingen, Gættelfingen, Altensteig, Beuren, Grœmbach, Durweiler, Spielberg, & partem vicorum Zwerenberg & Hornberg.

(g) Liebenzellæ Præfectura continet: Liebenzell oppidum, vicos Haugstetten, Beinberg, Bifelberg, Ober- & Unterlengenhart, Maysenbach, Erntmühl, Thennejecht, Schwarzenberg, Kolbach, Igelsloch, Schemberg, Monakam, & Reichenbach. SATTLEER *Beschreibung des Herzogthums Wirtemberg*, Part. II. Cap. 49. §. 3. p. 229.

(h) Literæ Permutationis datæ Stutgardiæ d. 20. Dec. 1603.

(i) Literæ speciales hac super re datæ eodem mense Dec. 1603.

(k) Vid. Tom. III. pag. 113.

§. XXXVIII.

Iteratæ terrarum Badensium alienationes Ernesti Friderici apud posteros laudem non parum minuerunt. Dubiam Marchiæ superioris possessionem ut sibi servaret, indubiæ possessionis Marchionatus sui bona imprudenter alienavit. Magnæ, quas inde collegit, nummorum summæ disparuerunt, sine fructu ad posteros. Immensi silvarum Badensium tractus ad Wirtembergicam Domum pervenerunt, quarum exigua tum fuit habita ratio; nunc divitiarum sunt fontes. Adde navigationis præsidia, tum quoque parvi habita. Enzia cum Nicro apud Besighemium jungitur. Nicer apud Manhemium jungitur Rheno. Enzia, Nagolda & Wirma apud Pforzhemium junguntur. Quantum beneficium perdidit Marchio, navigationem continuam & directam Pforzhemio perdens ad Rhenum. Lucrum, ex ingentibus silvis faciendum, hac alienatione amissum. Irreparabile damnum; vulnus cicatricis impatiens, quod nulla secula sanabunt.

Judicium
de ea.

§. XXXIX.

Obiit Remchingæ, qui locus Durlacum inter & Pforzhemium medius, subita morte oppressus, die XIV. Aprilis A. 1604. cum quadragesimum ætatis annum vix expleffet. (l) Pforzhemii sepultus est in Choro Collegiatae. (m)

Obitus
Marchio-
nis.

Tom. IV.

P 2

(l) M A J U S in *Vita Reuchlini*. p.133. THUANUS Lib. CXXXI. Cap. 17. p.242.(m) Epitaphium ibi legitur sequens: *Illustrissimus Princeps ac Dominus, Do-*

ERNEST.
FRIDER.
Chara-
cter.

Varii de Ernesto Friderico & illius & nostro ævo sermones. NICOLAUS REUSNERUS, Silesius, in suis *Therothermis*, five Aquis Ferinis (*Wildbad*) Wirtembergæ Ducatus, eum laudibus extollit. Viderat ibi Marchionem A. 1580. atque dein sua Epigrammata, in Thermis composita & Lauingæ A. 1581. impressa, ei adscripsit. In his bonitatem & sapientiam Marchionis, ac in Musas favorem celebrat.

Statura.

Imperatoriam Ernesti Friderici staturam dilaudant, qui eum propius noverunt. (n) Decennio ante mortem inferiore corporis parte contractus, gestatoria semper usus est fella. Contractiorem magicis artibus, contra eum adhibitis, adscribunt. (o)

Mens vivida.

Mens tamen ejus semper erecta & vivida; at nimis ardens, indocilis, flecti nescia & dura; lites ex litibus ferens. Eduardo expulso, ad incitas redacto, & mortuo, quid miles numerosus, unde nummi penuria.

minus Ernestus Fridericus, Marchio Badensis & Hachbergensis, Landgravius in Suseuberg, Dynastia in Roeteln & Badenweiler &c. singulari heroicarum virtutum laude coruscans & quod absque assentationis studio dixerimus, prudentia Principe digna ita excellens, ut superiorem suo tempore nullum, parem vix haberet, in ipso virilis ætatis flore, miseris vitæ humanæ exutus & diuturnis gravissimisque morbis liberatus, patriam cælestem repetiit, natus A. Christi MDLX.XVII. Octobris, mortuus A. Christi MDCIV. XIV. Aprilis.

(n) JÜNGLERUS.

(o) *Idem.*

ERNEST.
FRIDER.

§. XL.

Cum Palatina Domo constans ei fuit amicitiae vinculum. Unionis Evangelic. initia.
 Inductu ejus Ernestus Fridericus sacra mutavit, atque confœderationibus Protestantium, religionis causa factis, accessit; ex quibus tandem, sexennio post mortem ejus, Evangelica illa enata est Unio; tot causa malorum, quæ Germanos contra Germanos armavit; quæ Palatinos atque Badenses, imo omnem fere Germaniam per triginta perdidit annos. Inquies Principis in religionis quoque negotio animus omnis generis motus civiles, domesticos, quin & ecclesiasticos suscitavit; quibus ille carere potuisset, debuisset. Implacabiles Wirtenbergensium & Wittenbergensium Theologorum iras, debiles quidem, at non necessarias, Staffortico suo Libro in se concitavit. Quid opus erat, de ubiuitate, de communicatione idiomatum, de prædestinatione Marchio ut disputaret Badensis, atque his super rebus conscriberet librum; major futurus, si a controversiis his abstinuisset.

§. XLI.

Æternum amoris ejus in Literas monumentum est Scho- Amor. literar.
 la, magnis sumptibus Durlaci erecta, dotata; quæ nunquam magis floruit, quam flammis Gallicis cum fuisset vicina; restaurata post bellum; Carlsruhæ jam florens. Inter eruditos, quos Marchio noster ornavit, amavit, reputandus est quoque JUSTUS REUBERUS, Scriptoribus Rerum Germanicarum in lucem edi-

ERNEST.
FRIDER.

tis notus, cujus calamo & consiliis in negotiis publicis frequenter est usus; cui Præfecturam Etlingensem administrandam commisit. Biennio post Marchionem decessit.

Palat.
Godesav.

Nec silentio prætereundum, quod eo in loco, ubi Godesaviæ Monasterium olim extiterat, Ernestus Fridericus novum palatium exstruxerit, (p) amœnum & elegans, in quo sæpe versatus est, quod A. 1689. flammis bellicis consumtum. (q)

Ordo
novus.

Denique & Ordo Equester ab eo constitutus est A. 1584. cui *Fasciæ cæruleæ* imposuit nomen. Successor ejus A. 1608. mutato nomine, ab *Aureis Scopulis* eum maluit appellari. (r).

§. XLII.

Uxor.

Ernesti Friderici uxor fuit Anna, Edzardi II. Comitis Friſiæ Orientalis, filia, ex Catharina Suecica Gustavi I. Regis filia, Cæciliæ Badensis sorore. Nata Aurici in Frisia d. 26. Junii 1562. Anna hæc primo matrimonio A. 1583. nupserrat Ludovico, Electori Palatino; eoque intra annum nuptialem extincto, in Ernesti Friderici thorum d. 21. Decembris 1585. transivit. Superstes Marchioni tertias cum Julio Henrico, Lauenburgico Duce, nuptias die 7. Martii 1617. Grabæ contraxit; fœmina, quæ nulli maritorum sobolem procreavit. Obiit A. 1621.

(p) Coeptum est ædificari A. 1588.

(q) Vid. FRID. THEOB. SAHLERI *descriptionem Godesaviæ* in SCHOEFFII *libro de Nordgaviæ.*

(r) Der Blauen Binden. Posterior, der Guldenen Klipp.

amarunt: cujus
fuisse, magnan
Natus est Jaco
transitam Du
chiones, lineæ
Mortuo patre c
Ducem, accepit
limum, anno X

CAPUT IV.

J A C O B U S III.

A. 1577 - - 1590.

§. I.

revis est, at digna memoratu, vita Mar-
 chionis Jacobi, quem Germania, Italia, ^{Jacobi}
 Belgium, Cæsar & Pontifex Romanus ^{initia.}
 amarunt: cujus dotes admirati sunt multi: cujus vita longior si
 fuisset, magnam Badensibus terris induxisset rerum conversionem.
 Natus est Jacobus A. 1562. die 26. Maji, Pforzhemii, ubi ante
 translata Durlacum regiminis sedem habitaverant Mar-
 chiones, lineæ Pforzheimensis, quæ dein Durlacensis appellata.
 Mortuo patre communem cum fratribus tutorem, Wirtembergæ
 Ducem, accepit. Ob ingenium excellens, literis colendis aptif-
 simum, anno XV. ætatis, Tubingam & anno sequenti Argento-

JAC. III.

ratum est missus, ut, quæ domi jecerat fundamenta, apud exteros perficeret. Argentorati elegantioribus litteris & Philosophiæ per biennium incubuit; Electoris Trevirensis Jacobi, magni patruī, animatus exemplo.

A. 1581. sub Comitis Hachbergæ nomine, ad Gallos & Italos profectus est, Josua Scherero a Schwarzenberg Ephorus.

§. II.

Artes
militares.

Ex Italia Vindelicorum Augustam se contulit, ubi A. 1582. Comitiam Imperii habuerat Cæsar. (a) Vigefimum ætatis annum tum decurrebat Jacobus. Corporis & oris venustas, suavitas morum & Cæsaris & Procerum ei conciliarunt amorem; quem plurimum Europæ linguarum notitia, qua polluerat, non parum adauxit. Post reditum singularis ejus in artes militares propensio manifestare se cœpit. Studiis litterarum exercitatio armorum successit; in qua tantos etiam brevi tempore fecit progressus, ut in equestribus ludis passim reportaverit palmam. Doctrina militaris ei connata, non instillata videbatur. Veteres bellicæ artis scriptores præ ceteris legit & subjunxit juniores; linguarum cognitione non parum adjutus.

(a) Errat FECHTIUS in *Hist. Colloq. Emmed.* Cap. 1. §. 6, ubi Comitiam hæc August. ad A. 1580. rejicit.

§. III.

Inter hæc Coloniense A. 1582. exortum est bellum, in quo ^{Bellum Colo-} Ludovicus, Palatinus Elector, Gebhardi Truchsessii, Electoris, ad ^{nienfe.} Protestantium sacra transeuntis, partes tuebatur. Missus ab eo cum copiis in auxilium ejus frater Casimirus, quem comitatus est Marchio noster Jacobus. Quum autem Palatinus, A. 1583. moriens, impuberem reliquisset filium, Fridericum IV. Casimirus, tutelæ suscipiendæ causa & cum eo Jacobus noster domum redierunt. (b) Paulo post tamen ad idem Coloniense bellum rediit Jacobus; sed contrarias partes secutus. Sanguinis vinculum, quod inter eum & Ernestum Bavarum, Gebhardi in Electoratu Coloniensi æmulum, intercesserat, (c) animum Jacobi induxit, ut non modo pro eo corripere arma, sed & mutuis officiis arcta cum eo amicitia jungeretur. Novesium, Coloniensis Electoratus Civitas, in potestatem Batavorum devenerat. Ad eam Hispanicis armis recipendam Alexander festinavit Farnesius. Jacobum Ernestus rogavit Elector, ut equites Germanos ad urbis obsidionem adduceret, annumque ei insuper constituit stipendium, ut pro Coloniensis Archiepiscopatus defensione mille equites & peditum signa viginti sub

Tom. IV.

Q

(b) ISSELT de Bello Colon. Lib. IV. pag. 395.

(c) Jacobi Marchionis avus, Ernestus, frater fuerat Philippi, cujus filia Ma-

JAC. III.

armis haberet. In expeditione hac Farnesio ita adhæsit Jacobus, ut ab eo fere nunquam discederet. (d) Observavit quid faceret; audivit consilia; obambulanti in castris, ad hostium usque portas progredientem, comitatus; magni Imperatoris in eo miratus exemplar. Novesio capto, cum eodem Alexandro ad Rhenobergæ obsidionem progressus, misso in hiberna milite, rediit domum, præcipua belli gerendi momenta a tanto Duce edoctus. Virtutis ejus & fortitudinis fama ad Hispanicam usque Aulam penetraverat, ad quam ille, diutius si vixisset, se appliciturus videbatur; eo faciliore consilio, quod per dotalia uxoris suæ Culenbergicæ apud Geldros bona, Regis Hispaniæ devenisset Vafallus.

ria Jacobæa fuit avia Electoris Colonienfis Ernesti. Docet hoc Tabella sequens:

Christophorus March. Bad.

Philippus	Ernestus
I	I
Maria Jacobæa, uxor Wilhelmi IV. Bavariz Ducis.	Carolus II. I Jacobus March, Bad.
I	
Albertus IV.	
Wilhelmus V. Bavariz Dux.	Ernestus Elector Colon.

(d) PISTORIUS in *Vita Jacobi* pag. 12.

§. I V.

In divisione terrarum Bada - Durlacensium inter tres fratres A. 1584. Marchiam Hachbergæ accepit Jacobus; (e) ^{Regimen adit.} cujus regimen ei a tutoribus traditum.

Wirtembergæ Dux, adolescentium Marchionum qui gesserat tutelam, ab eo & a fratre ejus natu majore, Ernesto Friderico, exegit, ut Augustanæ Confessioni, Carolo V. in Comitibus exhibitæ, & Formulæ Concordiæ, A. 1580. in Saxonia conditæ, constanter se adhæsurus profiterentur. Tutori responderunt Marchiones, ab Augustana Confessione, quam a teneris didicerant, se non discessuros, at Formulæ Concordiæ se nondum posse accedere, quod capita ejus nondum satis expenderint.

Eodem anno Jacobus cum Johanne Casimiro, Reinhardo & Johanne, Comitibus Palatinis, & cum fratre suo Ernesto Friderico, ad Johannem Manderfeldium, Episcopum Argentinensem, literas scripsit, quibus Canonorum Protestantium Argentinenfis Capituli causam commendavit. (f)

Numerosa Germanorum equitum peditumque agmina in Henrici Navarrae Regis auxilium in Galliam quum A. 1587. con-

Tom. IV.

Q 2

(e) Conf. vita Ernesti Friderici. pag. 72.

(f) Extant literæ in Libello: *Aufschreiben und Bericht Georgen von Sayn &c.* inter Documenta num. XXXIV.

JAC. III.

tenderent, Alfatiae Sueviaeque Ordines, publicae tranquillitati timentes, foedere inter se juncti, copias conduxerunt, iisque Marchionem praefecerunt Jacobum; qui & anno sequente Brisgovicorum feudorum investituram, a Basiliensi Episcopo, Jacobo Christophoro, Brundrutti, suo & fratrum nomine, suscepit.

§. V.

Lotharingo militat.

Bellica Jacobi gloria indies apud externos increvit. Lotharingiae Dux iisdem conditionibus, quibus Colonienfis Elector, ejus sibi expetiit auxilia. Enimvero in turbis illis religionis, quae sub Henrico III. Rege apud Gallos continuatae sunt, Carolus II. Lotharingiae Dux, partibus Guisiorum adhaerens, Henrico Roberto, Boullionæo, Hugonottorum fautori, eoque defuncto, Carolæ Elifabethæ, filiae ejus, intulit bellum, quod Germanorum Protestantium exercitus, quem Boullionæus ducebat, per Lotharingiam transiens, late omnia vastasset. Lotharingiae Dux Jametium, Ducatus sui feudum, a Boullioniis Ducibus possessum, fine anni 1587. obsedit. Obsidio per anni spatium protracta. Urbs mense Decembri A. 1588. Castrum, urbi subiectum, A. 1589. mense Julio in Lotharingiae Ducis potestatem pervenit. (g) Ad obsidionem hanc eo feliciter peragendam, Jacobus Germanorum

(g) THUANUS Lib. XCVI. Cap. 6. CALMET *Hist. de Lorraine* Tom. V. pag. 812.

peditum auxilia, suis conscripta sumtibus, Lotharingo submisit. Ex his quatuor turmæ in Galliam progressæ sunt, jussu Lotharingi, ut Mayennio sub Duce contra Henricum Navarrae Regem militarent. Militum Badensium virtus multos tum laudatores invenit. (h)

§. VI.

Lotharingus in securitatem debiti A. 1589. Bitensem ^{Dynastia} ^{Bitensis} ^{oppigner.} *(Bifsch)* Dynastiam oppigneravit Marchioni. (i) Dynastia hæc a seculi XIII. temporibus in Bipontii Comitum manibus fuerat. Margaretha, Jacobi, ejus stirpis postremi, A. 1570. defuncti, filia, Philippo V. Comiti Hanovio - Lichtenbergico nupsit, A. 1569. ante patrem extincta. Hanoviæ Comes, virtute conjugis suæ defunctæ, in Bitensem Dynastiam sibi jus vindicans, a Duce Lotharingiæ investituram obtinuit. Sed litem illi movit Philippus Leininga - Westerburgicus Comes, qui Amaliam, Simonis Weckeri filiam, duxerat uxorem. Simon hic frater natu major

Q 3

(h) PISTORIUS *Orat. I.* pag. 56.

(i) BERNHARDI HERZOG *Chron. Alsat.* Lib. II. pag. 232. & 233. In literis A. 1592. quarum mentionem in Ernesti Friderici vita injecimus, Dynastia hæc quoque Badensium pignus (*Pfandschaft*) vocatur. Alibi eandem Dynastiam titulo emtionis venditionis ad Badenses pervenisse legas.

JAC. III.

fuerat Jacobi. (k) Lotharingæ Dux, mutata sententia, in Leiningensis partes transivit. Hanovius ad Cameram Imperii detulit litem. Hac durante, Lotharingus Bitenssem Dynastiam Jacobo nostro Marchioni oppigneravit; qui possessionem ejus adivit fratrique Ernesto Friderico, successori, reliquit. (l)

§. VII.

Conf-
lium mu-
tandæ
religio-
nis.

Hæc dum aguntur, de transitu ad Romana sacra cogitavit Jacobus. Primus hac de re A. 1587. increbuit rumor. Frequentes hinc litteræ, quas frater ejus & Elifabetha soror, Philippus Ludovicus, Palatinus Princeps, Ludovicus Wirtembergæ Dux, Fridericus Montisbeliardæ Comes, Ludovicus Landgravius Hassiæ, aliique ad eum scripserunt, a proposito ut eum averterent. At Ferdinandus Archidux Austriae, Guilielmus Bavariae Dux, Andreas de Austria, Cardinalis, Johannes Argentinensis Episcopus, literis quoque suis eum in proposito firmarunt; auxilium & opem ei, si opus esset, polliciti.

Italicum iter, militia Belgica sub Alexandro Farnesio, amicitiae vinculum cum Electore Colonienfi, Ernesto Bavaro, & cum Lotharingæ Duce, cum Ferdinando Archiduce, cum Wilhelmo

(k) CALMET. *loc. alleg.* pag. 762. seq.

(l) Vide Ernestum Fridericum. pag. 83.

Bavariæ Duce & cum Pontificio ad Helvetios legato, Octavio, Alexandrino Episcopo, familiares ei reddiderant ritus Romanos. His accessit Pistorius, singularis loquentiæ vir, qui quotidie Marchionem obsedit; dubium & vacillantem in proposito firmavit.

§. VIII.

In re tam gravi autem temere aut leviter ne egisse videtur Jacobus, hortante Pistorio, super capita quædam fidei colloquia duo, alterum Badæ; alterum Emmedingæ instituit.

Badense habitum A. 1589. (m) inter Jacobum Andreæ & Jacobum Heerbrandum, Tubingenses Theologos, ab una & inter Jo. Pistorium, cui Theodorus Busæus, Jesuita, Collegii Molsheimensis in Alsatia Rector, se junxerat. Colloquio hoc Jacobum, in religione nutantem, Pistorius ad sacra Romana reducere studuerat; ille qui nuper ex Lutherano Calvinianus, ad Calviniana sacra Ernestum Fridericum, Jacobi nostri fratrem, perduxerat. (n)

Badensis autem Colloquii successus, quum non omni ex parte expectationi respondisset Pistorii, Jacobum induxit, ut aliud

(m) Acta hujus Colloquii Badensis prodierunt Tubingæ A. 1590. Colloquium Emmedingæ haberi debuerat, sed Eduardus Fortunatus eidem interesse cupiens, induxit Jacobum, ut illud Badæ indiceret.

(n) Jacobus Andreæ objecit Pistorio, quod utrumque fratrem ad Calviniana primum, dein ad Romana sacra perducere studuerit. Vid. *Acta Colloquii Badensis* pag. 210. & FECHTII *historiam Colloquii Emmeding.* p. 55.

JAC. III.

Colloquium in annum sequentem indiceret Emmedingæ, in Marchia Hachbergæ, ad quod Argentina evocatus est Pappus, Theologus Doctor. (o)

§. I X.

Transitus
ad sacra
Romana.

Finito hoc Colloquio, Jacobus publice professus est, quod foverat occulte. Tennebaci enim, quod Cisterciensium Monasterium, bihorio Emmedinga distans, A. 1590. die 15. Julii ad sacra Romana solenni ritu & ceremonia transivit; inter omnes Lutheranos Principes primus, si audias Pistorium. (p) At patruus magnus Jacobi, Philippus Bada-Badensis, Christophori filius, plures per annos Protestantium sacra professus, A. 1532. in terris suis illa rursus suppressit, uti supra ostensum. (q) Philippus II. Philiberti filius, Bernhardi, Bada-Badensium fatoris, nepos

(o) PISTORIUS edidit A. 1591. *Des Colloquii zu Emmedingen Sammarischer Inhalt.* Colloquii Emmedingensis Historiam, una cum Protocollo edidit Fechtius, Rostochii 1694. 8vo.

(p) *In Oratione I. de Jacobo Marchione* pag. 19. & *Oratione II.* p. 129. THEODORUS BUSÆUS, Molsheimensis Alfatæ Collegii Rector, professionem Marchionis recepit. Aderant Martinus, Abbas Tennebacensis, Marcus Episcopus Lydæ, Suffraganeus Basiliensis, Georgius Hænilinus, Rector Academix Friburgensis. Vid. FECHTII *Hist. Colloq. Emmed.* Cap. XV. §. 16.

(q) Tom. II. pag. 333.

pos, cum pervenisset ad regimen, eadem hæc sacra, quæ sub patre & avo in Marchia superiore obtinuerant, A. 1571. abrogavit. (r)

Mutatæ a Jacobo religionis causas perscripsit Pistorius, quæ A. 1591. adeoque post mortem Jacobi apud Colonienses prodierunt. (s)

Transitus hujus occasione supplicationem ad Basilicas Romanas Sixtus V. decrevit; ipse Cardinalium stipatus Collegio ad Ecclesiam S. Mariæ Teutonicorum nudis pedibus processit, magna multitudo sacerdotum comitatus; quæ ceremonia mortem ejus promovit; paucis enim post diebus decessit. (t) Breve Pontificis

Tom. IV.

R

(r) Tom. III. pag. 54.

(s) Extat quoque in Tabulario Bada-Durlacensi Scriptum sub titulo: *Relazione fatta sopra la conversione del Serenissimo Signore Marchese Giacomo di Baden al Cardinale Palcotto.*

(t) Supplicationem hanc his verbis describit PISTORIUS *Orat. I.* pag. 106.
 „ Ibi tum Romæ, Badensium Marchionum amplitudo & nostri Principis
 „ sanctitas eminuit, cum Jacobi, Badensis Marchionis nomine & geri
 „ supplicationem & aperiri templa & incedere maximis ceremoniis
 „ Pontificem, Principem religionis, Vicarium Christi, Caput a Christo
 „ constitutum Ecclesiæ, viderent cives, cum in ipsius Pontificis, in sa-
 „ cerdotum, in civium omnium ore atque commemoratione, Christia-
 „ nus Princeps Jacobus & stirps ejus Badensis Marchionatus versaretur,
 „ cum Roma, arx omnium terrarum pulcherrima & domicilium Im-

JAC. III.

ad Marchionem, Jacobo jam mortuo, allatum. Helvetii Cantones Romano-Catholici, a Nuntio Apostolico invitati, suam quoque lætitiã festivitãtibus publicis testati sunt.

§. X.

Refor-
matio.

Paulo ante mortem Jacobi prodiit ejus edictum, quo Pastores Lutherani post trimestre spatium emigrare jussi sunt. Andreas, Cardinalis Austriacus, Constantiensis Episcopus, Suffraganeum suum misit, Balthasarum, Episcopum Afcalonensem, qui, Marchione graviter decumbente, Emmedingensem & alias Marchiæ Hachbergensis Ecclesias iniciavit. Sacerdotes tamen Romanos, ne ubivis introduceret, populus, Lutherani religioni addi-

„ perii & gloria, nomen Badensis Marchionatus sic sonaret, ut in cœ-
 „ lum usque efferetur. Istum triumphum, qualem a multorum homi-
 „ num memoria Princeps Germanus nullus deportavit, Roma absenti
 „ Jacobo, Badensi Principi, viginti octo annorum juveni, gloriosissime
 „ constituit & memoriam clarissimæ familiæ, pulcherrimo testimonio
 „ amplificatam, instauravit, quam nulla unquam obscurabit nox & nul-
 „ la delebit oblivio, quousque Urbis Romæ lux & dignitas stabit., Ex-
 „ tant quoque hac de re in Tabulario Bada-Durlacensi litteræ Georgii
 „ Friderici ad Ernestum Fridericum, lingua latina scriptæ Senis d. 5. Sept.
 „ 1590. Item literæ Viti Diterici ab Eyb, Marchionis Georgii Friderici
 „ Ephori, datæ eodem die & anno. Add. GELTIUS ROGERIUS in
 „ *Vita Sixti V. Italice scripta*, Part. II. Lib. V. pag. 467.

ctus, & præmatura Jacobi mors impedivit. (u) Eo enim defuncto, reliquarum Hachbergæ Ecclesiarum consecratio Constantiensi Suffraganeo interdicta; Sacerdotes Catholici, quorum unus tantum parochiam adierat, ab Ernesto Friderico Marchia abstinere jussi sunt. (x) Pastores Lutherani, quorum expulsionis tempus nondum advenerat, subsisterunt.

Emmedingam paulo ante mortem Jacobus ex vico in oppidum provinciale convertit; Principatus sui ibi constituturus sedem, atque adeo ex montano Hachbergæ castro descensurus in planum. Rudera & reliquæ murorum, passim tum repertæ, docuerunt, locum antiquitus jam fuisse mœnibus cinctum. Hachbergæ Marchiones a longo jam tempore Emmedingæ domum habuere, quæ etiamnum subsistit.

§. XI.

Valetudo adversa, qua pridem laborabât, Jacobum in-
duxit, ut Julio mense iter ad Carolum, Zolleræ Comitem, ami-
cum suum, Sigmaringam susciperet; aquis medicatis usus. Ter-
tia hebdomade rediit Emmedingam die VIII. Augusti, ut, quæ

Morbus
Jacobi.

Tom. IV.

R 2

(u) FRECHTIUS in *Hist. Colloquii Emmeding.* Cap. XVI. ubi egit de reformatione Ecclesiar. Hachberg.

(x) Elifabethæ tamen viduæ postea ad audiendam missam sacerdos concessus est.

JAC. III.

ad inaugurationis Ecclesiasticæ festum necessaria videbantur, pararet. Die sequenti diarrhœa violenta correptus, nono morbi die, continuis agitated doloribus, decessit. Medicus, Friburgo vocatus, Mœckius & brevi post accedens Pistorius, ex pustulis nigris, quæ in corpore mortui se manifestarunt, & ex ventriculo, tribus locis perforato, venenum Jacobo datum conjectati sunt. (y) Alii

(y) PISTORIUS in *Orat. I. de vita & morbo Jacobi* pag. 64. ait, ventriculum tribus locis, ubi venenum adhæserat, perforatum, ad tertiam usque pelliculam, erosis duris interioribus duabus tunicis. Addit foramen unum fabam, reliqua duo pisum æquasse, diurnam diarrhœam & acrimoniam veneni fulcos in intestinis duxisse, præsertim in intestino recto. PISTORIUS hunc in finem edidit A. 1590. *Wahrhafte Beschreibung, was sich bey Herrn Jacob Marggraffen letzter Kranckheit und Ableben verlauffen &c.* Videatur idem in orationibus de vita & morte Jacobi p. 64. & 137.

Anatomicos si audias, certa nulla propinati veneni, ex relatione Pistorii cognoscuntur indicia. Neque enim vomitum, neque conatum vomendi, neque intraneorum inflammationem, neque atrum eorundem viscerum colorem annotavit. Venenum porro ad intestinum rectum pervenire non potest, quando vim suam lethiferam in ventriculo primoque intestino statim exequitur. Pistorius ipse in Oratione altera de Jacobi morte, diurna principem præcordiorum palpitatione, diurna item diarrhœa, jam ante, quam acidulas biberet, quin & durante earundem usu, laborasse profitetur. Semina itaque morbi jam antea extiterunt in ventriculo, quæ sensim evoluta, causam morti præbuisse videntur, sine veneno.

frequenti nimis
quos confutat P
cendi vim acida
que fuerat Met
leranus

Decessit e

an. XXVIII. æ

Pistorius (

lius mediocri F

monis Catholici

ris sui senioris, j

prembis. In tra

ricum Marchione

(c) ERNESTU

repono e

parta, nec

TIUM Hij

(d) Matternichii

Aulice Jac

TIUM Cap

(e) *Orat. I. de Vi*

(f) Vide supra

frequenti nimis acidularum ufui ejus morbum adscribunt, (z) quos confutat Pistorius, qui spiritum efflantis exceptit, tantam nocendi vim acidulis non tribui posse contendens. Præsentes quoque fuerant Metternichius, Bavariae legatus, (a) & Carolus Zolleranus.

§. XII.

Deceffit die 17. Augusti A. 1590. styli novi, Emmedingæ, Mors & sepultura.
anno XXVIII. ætatis.

Pistorius (b) scribit, Jacobum ultima voluntate ordinasse, funus mediocri sumtu ut efferretur & pompa, atque ut Badæ, ceremoniis Catholicis corpus humaretur. At Ernesti Friderici, fratris sui senioris, jussu Pforzhemii sepultus est Jacobus, die 4. Septembris. In transactione Leonbergenfi, inter Ernestum Fridericum Marchionem & Wilhelmum Bavarum A. 1594. inita, (c)

R 3

(z) ERNESTUS SCHAPERUS, Medicus Rostochiensium Professor A. 1694. responso erudito docuit, symptomata stomachi, post mortem Jacobi reperta, non absolute esse indicia veneni. Responsum vide apud FECHTIUM *Hist. Colloq. Emmeding.* pag. 357.

(a) Metternichius, Spirensis Ecclesiae Canonicus, a Bavaro missus, ornatum; Aulicæ Jacobi Ecclesiae inservitorem, attulit Emmedingam. FECHTIUS Cap. 16. §. 6.

(b) *Orat. I. de Vita Jacobi*, pag. 43.

(c) Vide supra in Vita Ernesti Friderici, pag. 79.

JAC. III.

conventum, ut monumentum, principe dignum, illi poneretur Pfortzheimii.

§. XIII.

Chara-
cter.

Sublimioris fuit animi Princeps Jacobus, Ernestum inter fratrem atque Georgium medius, quos dotibus & rebus gestis fortasse superasset, si eos ætate æquasset. Patiens laborum, æris & victus molestias perferre assuetus, contra pericula animo firmus, in consiliis prudens & exquisiti ultra ætatem judicii, cum alacritate in exequendo conjuncti. Animus ad alta semper erectus; in infimos comis, magnum Principem atque bellatorem, si longior accessisset usus, promittebant. Nihil tam arduum, quod non investigandum putaret. Nihil tam reconditum, quod felicitate ingenii non facile assequeretur; singularis in dicendo vis & linguarum peritia. Libros latinos omnibus de rebus, speciatim etiam ecclesiasticis scriptos, legit frequenter. Mechanicarum artium ingens ei studium. Justitiam ejus & moderationem in subditos; affectum in conjugem, indulgentiam in omnes prædicant, qui res gestas ejus vel leviter attigerunt.

§. XIV.

Uxor &
liberi.

Confilio matris, quæ eum a bello avocare voluerat, A. 1584. ad matrimonium progressus est Jacobus, ducta Elisabetha, (d) Florisii Cullenbergæ Comitis & Manderfcheidæ filia,

(d) Elisabetha hac antea Jodoco, Comiti in Limburg & Bronckhorst fuerat

quæ post mortem ejus Carolo, Comiti Zollerano, denique Hohenfatio Baroni nupsit, mortua A. 1620. Duos hæc filios & totidem filias peperit Jacobo.

Ernestus Carolus A. 1588. natus & mortuus est Hachbergæ; infans bimestris.

Ernestus Jacobus posthumus die 22. Aug. adeoque quindecimo post obitum Jacobi in lucem editus Hachbergæ, ubi Elisabetha mater post obitum Jacobi vixerat, semestris infans decessit. (e)

Anna, primogenita filia, A. 1587. Hachbergæ nata, Volrado, Waldeccio Comiti, A. 1607. nupsit Durlaci; cum anno præcedente Marchicarum terrarum successioni, una cum sore Jacobæa, renunciasset. Dos decem millium florenorum assignata est Annæ, addita conditione, ut, si absque heredibus decesserit, ad Principem, apud Badenses regnantem, illa pecuniæ summa reverteretur. Anna hæc A. 1648. decessit.

Jacobæa, A. 1589. Emmedingæ nata, cælebs A. 1625. apud soxorem obiit. Condidit illa Cal. Febr. 1614. testamentum,

promissa, unde Jacobo lis in Camera Imperiali exorta est. GYLMANN. *Decision. Cameral.* Tom. I. pag. 697. Matrimonium Jacobi cum Elisabetha Colonix A. 1584. tractatum. Pacta dotalia die 23. Sept. eodem anno signata sunt.

(e) De Baptismate Ernesti Jacobi inter Catholicos & Protestantes nata est controversia. Sed Ernestus Fridericus doctorem suæ religionis baptismum peragere jussit.

JAC. III.

quo debitam legibus portionem matri Elifabethæ reliquit, at reliqua omnia mobilia & immobilia bona & speciatim, quæ in Iuliacensi ditioe habuerat, Annæ forori addixit. Liberi hi ut in religione Catholica educarentur, ultima voluntate Jacobus præcepit. Ernestus Fridericus Marchio, fratri succedens, fratris præceptum & Cæsaris neglexit, atque Protestantium doctrina pupillas suas imbui iussit. (f)

(f) Vide Vitam Ernesti Friderici. pag. 78.

C A-

us possedit, si
in Eduardorum
eum, ullus unq
Tam numerosum
mum confusus,
id ipsa semp
lias; speculum
tempora, quib
Tom. IV.

CAPUT V.

GEORGIUS FRIDERICUS.

A. 1595. - - - - 1622.

§. I.

Tumultuosum & strepitans Ernesti Friderici ^{Introitus.} regimen strepitantius infecutum est Georgii Friderici, qui omnes utriusque lineæ Badensis ditiones octodecim per annos solus possedit, si Spanheimenses & Rodemacheranas excipias, quæ in Eduardinatorum potestate permanferant. Nec ante, nec post eum, ullus unquam Marchio Badensis ditior aut potenter fuit. Tam numerosum exercitum aluerat nullus. At viribus suis nimium confusus, altiora molitus est; tentans fortunam; quam ob id ipsum semper habuit adversam. Vita ejus malorum est Ilias; speculum Principis, raro fortunati; qui in illa sane incidit tempora, quibus nulli fere Germaniæ Principum licebat esse

Tom. IV.

S

GEORG.
FRIDER.

felici. Politicæ rationes eum induxerant, ut sedecim annis ante mortem, virens & vegetus deponeret regimen; non filium ex se natum, ex se quoque ut regnantem aspiceret, sed ne Phaëthontis instar nimis ardua petens, casu suo Marchiam & numerosam secum everteret prolem. Unde in exponendo vitæ ejus decursu constituendæ sunt epochæ duæ. Prior, qua rexit; posterior, qua vixit privatus. Epochas has una pugna divisit; quæ Principem inter potentem intercessit & exulem.

§. I L.

Hujus
Principis
initia.

Natus A. 1573. die 30. Januarii sub communi cum fratribus, post patris excessum, vixit tutela, ad annum usque 1584. quo fratres seniores, a tutoribus liberi, tutores ejus sunt facti. Puer debilis corpore, morbis obnoxius, brevem vitam promissit; impar certe visus laboribus, quos in omni postea genere immensos sustinuit; veneficiis quoque, sed frustra, petitus. (a)

Argentorati literis operam dedit A. 1585. Friderico de Watzdorf ephoro usus. Post triennium Vefontionem se contulit; cujus urbis Senatus ei & itineris fociis exercitium religionis suæ denegavit in urbe, nisi jussisset Cæsar. Relicta Vefontione, Dolam concessit; ubi simile expertus est fatum. Ernestus Fridericus, senior fratrum, a Cæsare (b) petiit, ut Georgio Friderico

(a) JUNGLERUS cœtaneus scriptor in *Vita Georgii Fridrici*, quem vidit.

(b) Die 3. Jan. 1589.

Vesontione per aliquod tempus degere liceret. Consensit Imperator, sed hic, mutata sententia, aliquamdiu Basileæ versatus, decimo septimo ætatis anno in Italiam, literarum præsertim causa iter suscepit. In celebri Senensium, veteris Hetruriæ Academia vixerat A. 1590. cum frater Jacobus sacra mutasset. Literæ Senis ad Ernestum Fridericum, die 5. Sept. latino sermone, haud ineleganti, hac super re scriptæ, hodieque supersunt. (c)

GEORG.
FRIDER.

§. III.

In fraterna divisione terrarum (d) A. 1584. Saufenbergi-Regimen
cæ, Roetelanæ & Badevillanæ ditiones Georgio Friderico obve-
nerunt; quibus ex pacto cum Ernesto Friderico Marchia Hach-
adit.
bergenfis A. 1595. accessit, ex hereditate Jacobi.

Tempus hoc est, quo terrarum suarum ipse regimen adiit; Imperii feudis a Rudolfo II. die XII. Dec. Pragæ acceptis. Quadriennio post Jacobus Christophorus, Basiliensium Episcopus Brifgovica ei quoque contulit feuda. Eadem ceremoniam A. 1614. a Guilielmo, Episcopo successore, repetita.

Bello inter Episcopos Argentinenses, in schismate electos, durante, Gallicæ in Alfatiam copiæ A. 1597. appulerunt. Geor-

Tom. IV.

S 2

(c) Vide supra in *Vita Jacobi* pag. 128. seqq.

(d) Lege supra pag. 171. seq.

GEORG.
FRIDER.

gus Fridericus, destinationis earum ignarus, evocatis vafallis, terrarum Marchicarum defensioni caute & diligenter prospexit.

§. I V.

Bellum
Turci-
cum.

Fervidum illo tempore Cæsari bellum erat cum Turcis, qui præcipuam Hungariæ partem, ipsamque Budam in potestatem redegerant. Vizirius Turcarum, Ibrahimus A. 1600. reliquam Cæsari erepturus Hungariam, omisso Strigonio, quod oppugnare voluerat, cum ingentibus copiis obsedit Canisam, munitissimum Palatinatus Zaladiensis in Hungaria Inferiore oppidum, quo occupato, Stiriam omnem & Austriam cum Illyrico, Turcarum Imperio se adjecturum speraverat. Urbi laboranti in auxilium venit exercitus Hungaricus, Duce Philippo Emanuele, Lotharingo ex Mercurio ramo; cui Georgius Fridericus noster cum copiis se junxerat; suis militans sumptibus; quo zelo Cæsaris Rudolphi sibi conciliavit favorem; qui jam ante non semel Pragæ sermonibus ejus delectatus, magni juvenem amaverat Marchionem. (e) Velitationibus res ab initio bene gesta, sed deficiente annona, Canisa Turcis dedita, (f) quam Ferdinandus Archidux

(e) JUNGLERUS in *Vita Georgii Friderici*.

(f) NICOLAUS ISTHUANFFIUS interfuit bello. Vide *Historiarum ejus* Lib. XXXII. pag. 468. seq. Diarium expeditionis Christiani exercitus ad Canisam, a Secretario Ducis Mercuriani conscriptum, apud BONGARIUM in *Syndromo Rerum Turcico-Pannonicarum* pag. 326. occurrit.

anno sequente, Pontificis & Hispanorum copiis auctus, recipere, irrito sed conatu, tentavit. Posteriori huic expeditioni num interfuerit Marchio, nobis non liquet.

GEORG.
FRIDER.

§. V.

Circa hæc tempora duos ille Brisgoviaë vicos, Balrech-<sup>Vici Bal-
rechten
& Tot-
tingen.</sup>ram & Tottingam (g) Marchiaë Hachbergæ conjunxit. Vici hi, Stauffensium Dynastarum patrimonium vetus, a Familia aliquamdiu avulsi, sed a Wigeris possessoribus pro trecentis quinquaginta florenis, Jacobo Trutperto & Martino, fratribus, Dynastis in Stauffen, A. 1457. rursus venditi, ad Stauffensia bona redierunt. Trutpertus apud Jacobum & Carolum I. Marchiones, patrem & filium, singulari gratia florens, Carolo, cujus Aulæ præfectus fuit, vicos hos A. 1458. in feudum masculinum obtulit; fratrum consensu. Georgius Leo, Stauffensium Dynastarum postremus, A. 1602. sine prole decessit. Georgius Fridericus noster vicos hos cum Marchia Hachbergæ eodem anno die 16. Aprilis conjunxit; religionis libertate incolis relicta; qui ad hoc usque tempus sacra Romana libere & secure exercent; post mutata a Carolo II. sacra Marchicis terris adjecti.

S 3

Conferatur quoque ORTELIUS REDIVIVUS MEYER p. 280. ENS
in *Hungariæ Historia* Lib. VIII. pag. 404. THUANUS *Historiar.*
Lib. CXXIV. §. II.

(g) In Charta Investituræ vocatur Tœttickeim.

GEORG.
FRIDER.

§. VI.

Ernesto
Frid. suc-
cedit.

Inopinata Ernesti Friderici, sine prole decedentis, morte, inferior Marchia Badensis una cum superiore A. 1604. ad Georgium Fridericum pervenit, qui hereditate hac omnes Bada-Badenses & Bada-Durlacenses terras solus possedit. Mors fratrum seniorum in relictis eorum terris religionis motus concitavit. Mortuo Jacobo, Ernestus Fridericus, successor, pastores Romanos expulerat Marchia Hachbergæ. (h) Mortuo Ernesto, Georgius Fridericus Calvinianos ex Marchia inferiore ejecit, sacra Lutherana in illis quoque partibus, Durlaci præsertim, reducens. Eodem anno transactioni, componendis Episcopatus Argentinensis tumultibus in urbe Hagenoa initæ, subscripsit. Quin & pactiõnem de permutandis Altensteigæ & Liebenzellæ præfecturis inter Ernestum Fridericum & Wirtembergæ Ducem anno superiore initam, confirmavit. (i)

Investituram terrarum, quas fratri succedens nuper acceperat, a Rudolfo II. Imp. per legatum (k) A. 1605. cum peteret

(h) Vide supra in *Vita Jacobi*.

(i) Georgius Fridericus enim ab initio permutatiõni intercesserat. Tom. III. pag. 113.

(k) Josephus Hettlerus, Cancellarius, a Marchione Pragæ missus, Pragæ d. 17. Martii vita functus est. Gœlerus Ravenspurgicus, Præfectus Durlacensis, ei in legatione successit.

GEORG.
FRIDER.

Pragæ, Marchiæ Bada-Badenfis investituram quoque a Cæsare petiit; Eduardi Fortunati filios, ob natalium defectus, ab omni terrarum successione excludi contendens. Ab altera parte Eduardi Fortunati vidua, & filiorum tutores, de retenta per Georgium Fridericum Marchia sua apud Cæsarem conquesti, petierunt, ut Eduardina proles patri in dignitatibus & terris succederet. Cæsar die 26. Febr. A. 1605. Pragæ decrevit, ut Marchiæ utriusque investitura Georgio Friderico concederetur, reservata tamen actione pupillis. Eidem decreto insertum, ut Georgius Fridericus, de superiore Marchia impetitus, se sistat iudicio, in causam descendat, & in iuncta si fuerit restitutio, pareat. Eduardi Fortunati viduam & liberos in possessione eorum, quæ tenent, ne turbet. Tributa residua confestim; debita superiori Marchiæ inhærentia, pedetentim persolvat. In sacris nihil immutet, Catholicam religionem pristino in statu relinquat. Maximiliano Archiduci, Cæsaris fratri, cura hujus causæ commissa. (1) Investitura die IV. April. Georgio Friderico absenti collata.

§. VII.

Sed & alio ejusdem anni (A. 1605.) decreto Palatinus ^{Comita-} Elector, Badenses utriusque Comitatus Spanheimensis partes ^{tus Span-} ^{heim.}

(1) Decretum hoc extat in Scripto, tempore Pacis Westphalicæ impresso, sub rubro: „*Information wegen der in der bekandten Oberbadischen Sachen vermeindlich vorgeschützten beyden Exceptionum &c.* pag. 23.

GEORG.
FRIDER.

Georgio Friderico restituere jussus in ulterioris Comitatus communionem illum statim admisit; Præfectura Castellaunenfi excepta, quam Eduardini alimentorum nomine retinuerunt. Citerioris vero Comitatus pars Badensis, ob residuos census & debita, in Electoris potestate permansit usque ad A. 1622. quo Wilhelmus Marchio omnes Spanhemii partes Badenses, cum reliquis Marchiæ superioris ditionibus recepit. (m)

Varia.

Nec prætereundum silentio, quod Cancellarium Badensem, investituræ causa Pragæ hærentem, monuerit Cæsar, (n) ne tradendis Jacobi mortui filiabus, moram injiceret Marchio, sed potestati legatorum, quos propediem Cæsar missurus sit, traderet puellas. Traditio tamen locum non habuit, quod Principes, doctrina Protestantium a teneris imbutæ, & abdicata tutela sui juris factæ, Georgii Friderici aulam relinquere noluerunt. (o)

Philippus, Eduardi Fortunati frater, de Marchia superiore, Georgio Friderico eripienda, tum temporis iniverat consilium. Res detecta. Philippus in Hachbergæ Castro arctiori mandatus custodiæ, post XV. annos captivus decessit. (p)

(m) Vide Tom. III. pag. 86.

(n) Decretum die 26. Febr. scriptum.

(o) A. 1604. die 10. August. Maximiliano Bavaro, puellas has Principes tradi postulanti, Georgius Fridericus eodem modo respondit.

(p) Adi Tom. III. pag. 50.

Apud B
re Germani
nis Præfectorum
que de religione
Libertate Imp
jane Pacem
Basilis II. Impe
re, lætæ pacis
Donavertense
nonia hæc & ej
burgi & Wirtenber
dericum nostrum,
arctiori se aditri
inter se leges inir
rii Civitatibus, p
Cognitionem huj
pertinere Cæsar r
gibus, delata est
citu urbem obledit
Tom. IV.

(q) LINGELSH
(r) Idem Epist.

§. VIII.

Apud Badenses hæc dum geruntur, aucta est in interiore Germania Catholicos inter & Protestantos similtas. Diuturnis Protestantium de Camera Imperii, de Judicio Aulico, aliisque de religione querelis Donaverdenfis causa A. 1606. accessit. Liberam hanc Imperii Civitatem, in Circulo Suevico sitam, quæ jam ante Pacem Augustanam Confessioni Augustanæ adhæserat, Rudolphus II. Imperator, ob turbata Catholicorum sacra, proscripsit, læsæ pacis publicæ crimen illi impingens. Cæsarem durius in Donaverdenfes egisse, a Protestantibus creditum est. Querimonia hæc & ejusdem generis aliæ Electorem Palatinum, Neuburgi & Wirtembergæ Duces, Onolsbacensem & Georgium Fridericum nostrum, Marchiones, induxerant, ut mense Majo A. 1607. arctiori se adstringerent fœderi & de milite conscribendo certas inter se leges inirent. (q) Idem Principes, cum nonnullis Imperii Civitatibus, pro Donaverdenfi apud Cæsarem intercesserunt. Cognitionem hujus rei ad se solum atque ad Judicium Aulicum pertinere Cæsar respondit. (r) Bavarie Duci, invitis Imperii legibus, delata est executio pœnæ. Bavarus sine anni justo exercitu urbem obsedit, occupavit. Wirtembergicus, Circuli Suevi-

CausaDonaverd.

Tom. IV.

T

(q) LINGELSHEMIUS in Epistola 75. ad Bongarsium.

(r) IDEM Epist. 80.

GEORG.
FRIDER.

ci Dux, cui secundum Germaniæ leges, demandanda fuisset executio, læsum se questus, Evangelicos Sueviæ Ordines ad Conventum Ulmam evocavit, cui non interfuit Georgius Fridericus noster; de jure, Evangelicos Status in Circulo convocandi, cum Wirtembergico contendens. (st)

§. I X.

Comitia
Ratisbon.
A. 1608.

In Conventu hoc res ad proxima remittebatur Comitia, quæ A. 1608. Ratisbonæ magnos inter motus celebrata fuerunt. In illis Ferdinandus Archidux Cæsaris vices peregit. Protestantes aperte professi sunt, nisi proposita aboleantur gravamina & Donaverda Civitas pristino statui restituatur, nulla se Cæsari ad Turcicum bellum suppeditaturos subsidia.

Ad Comitia hæc Georgius Fridericus miserat legatos; quibus, Marchiæ superioris intuitu, mota est controversia de loco.

(st) LINGELSHMIUS *Epist.* 81. d. 12. Dec. ita scribit: „ Nos anxios habet
 „ Bavarica expeditio: nam constat nobis, Monachii delectum habitum
 „ & recensitos septies mille equites, sedecim mille peditum. Hic apparatus nimius ad domandum oppidulum Donawerdam, & cives illi
 „ ad omnia subeunda parati tamen, neque illis unquam spes auxilii.
 „ Nam quod Würtembergicus 6. Dec. Conventus habuit Ulmæ Circuli,
 „ ad quos evocavit Evangelicos tantum, atque adeo Badensis suos
 „ non misit, nescio quæ prætexens, inde ego nihil solidi sperare possum. „

Eduardini tutores, ad Comititia vocati, sibi locum vindicabant. Cæsar Kal. Febr. pro Georgio Friderico tandem pronuntiavit; addita nihilominus cautione, pupillorum juribus ne fraudi id esset. (u) Addiderunt Cæsarei, causam eorum in Aulico mox decidendam Judicio. (x)

GEORG.
FRIDER.

§. X.

Protestantes hæc permoverant, ut non expectato Comi-
tiorum exitu, Ratisbona discederent, habitoque Aschufii apud
Francos, Majo mense, Conventu, novum pro tuenda religione
sua conderent fœdus, (y) quod, insequente Augusto mense, Ro-
tenburgi in alio Fœderatorum Conventu firmatum, in quo fœ-
deris præses designatus est Palatinus Elector. Distributæ inter
focios curæ; imperata pecunia; omnia præparata ad bellum. Præ-
ter Christianum Anhaltinum, qui Electoris Palatini vices gere-
bat, Joachimus quoque Ernestus, Brandenburgicus Marchio, Wolf-
gangus Wilhelmus, Neoburgi Dux & Wirtenbergæ Ducis ade-
rant legati.

Conven-
tus Uni-
torum.

Tom. IV.

T 2

(u) Jam ante Marchio in Circuli Suevici Conventibus intuitu Marchiæ supe-
rioris obtinuerat locum.

(x) LONDORP. *Acta publ.* Tom. I. pag. 57.

(y) CARAFA *Germaniæ Sacræ restauratæ* p. 40. sq.

GEORG.
FRIDER.

§. XI.

Confilia
deMar-
chia su-
per.

Traçtata tum quoque *Causa Badensis*. *Eduardinorum* tutores litem ad *Aulicum* detulerant *Imperii Senatam*; quem *Marchio* declinans, apud socios quæsitivum auxilium; rationes exponens scripto, ob quas *Eduardinis* dignitatem & jura *Marchionum Badensium* successionemque in *Marchiam superiorem* recusavit; *Principum Imperii* dignitati, *Germaniæ* moribus, ac *familiæ Badensis* statutis contrariari contendens, ut liberi, ex matrimonio tam inæquali prodeuntes, succedant. *Marchiam superiorem* ære alieno tantopere gravatam, ut ne *ufuris* quidem exsolvendis sufficiant *reditus*. *Dispiciant* focû, quid in re tam serâ, tamque difficili, ad omnes *Principes* pertinente, agendum. *Animum* suum se inducere non posse, ut *Consilii Aulici* se *judicio* submittat, quod multis modis ipsi suspectum. *Petiturum* se a *Cæsare*, ut ille *adhibitis*, more *majorum*, *Principibus*, pari ex utraque religione numero, hac de *causa* cognoscat. *Principes*, his rebus intellectis, de *eximio* suo in *Marchionem* studio plura testati sunt. Ne autem in re tanti momenti præcipitanter consulere, alio tempore uberius eam se tractaturos polliciti sunt.

§. XII.

Res acta
collo-
quiis.

Dissoluto *Rothenburgensi* *Conventu* res aliquamdiu quievit. *Carolus Orscelarius*, qui sub *Eduardo Fortunato* fuerat *Pa-*

genfis Præfectus, Georgium Fridericum Marchionem ad Colloquium invitavit. (z) Convenerunt delecti utrimque Spiræ primum A. 1608. mense Decembri, (a) dein Wormatiæ, mense Martio A. 1609. At Orscelarius & Joachimus Barbaroffa, qui ab Eduardi filiorum tutoribus, Alberto Austriaco & Salentino, Isenburgi Comite, mandata acceperant, nullas Durlacensium conditiones admittere voluerunt, nisi antea Eduardinos liberos sanguinis Badensis agnoscerent Marchiones. Durlacenses quum id constanter negassent, dilato in aliud tempus negotio, legati domum redierunt.

T 3

(z) Amica rei compositio ab Ernesti Friderici morte fuerat tentata. Salentinus, Isenburgi Comes, unus ex tutoribus liberorum Eduardi, A. 1604. mense Octobri, Wormatiæ instituit Conventum, ad quem Castellaunenses quondam Eduardi Fortunati Consilarii quum venissent, Badenses, cum Castellaunensibus tractare nolentes, re infecta discesserunt. Philippus Ludovicus, Neoburgicus, controversiæ dein componendæ intentus, re cum Alberto Austriaco & Maximiliano Bavaro communicata, A. 1607. die 11. Junii in Monasterio Mœdingen cum Marchione habuit colloquium, quod, ut & legatio ejusdem Principis, ad Aulam Badensem anno sequente missa, caruit effectu.

(a) Spiræ proposuerat Orscelarius, ut terrarum Bada-Badensium administratio ad tempus Georgio Friderico certis conditionibus permitteretur.

GEORG.
FRIDER.

§. XIII.

Res acta
litteris.

Nuntios ergo ad Albertum Austriacum in Belgium misit Georgius Fridericus, qui impugnatae pupillorum dignitatis rationes ei denuo exponeret. Quin & litteris ad eundem Albertum & Salentinum Isenburgicum, die 18. Martii ejusdem anni datis, Eduardi matrimonium ac filiorum ejus statum denuo impugnavit. Tutores reciprocis litteris, die octavo ejusdem anni, Durlacensium argumenta convellere studuerunt; addentes, Eduardum graves ob causas matrimonium occuluisse ad tempus. Impetrato autem Bavariae Ducis consensu, publice illud declarasse, solenni actu, Badæ in Palatio suo, missisque hinc inde literis atque legatis, Andreæ Cardinali Austriaco, Regi Poloniae, Carolo, Sudermanniae Duci aliisque agnatis, Catholicæ religioni addictis, per Bornium & Pistorium significasse. Convenientius quidem esse familiarum splendore, si Principes ejusdem ordinis matrimonio sibi jungant uxores. Nihilominus & cum inferioris dignitatis foeminis connubii jus ipsis competere, neque filios, ex ejusmodi conjunctione procreatos, ulla lege aut consuetudine a dignitate paterna & feudorum successione arceri. Hortantur denique Marchionem, mitiora ut admittat consilia, atque ad proximum Wormatiensem Conventum ejusmodi mandatis instruat Consiliarios, ut amica tandem compositione controversia sopiatur.

Hæc d
Georgius Fridericus
carunt, immo
vorum: et de
ager: Ex Co
gan: uiciorum
et Donaverda
et: utque sent
peni legibus &
litis Investitura
ditiones: ea aute
nis literis adjectæ
Cæsari infirmitate
que religionis nu
indaginis hæc est
quantum ejus fieri
verdam intra qua

In eodem l
pro expoſitæ die 12

(b) Lond. T

(c) Lond. pag 8

§. XIV.

Hæc dum aguntur, Evangelici Principes & inter eos Georgius Fridericus noster ad arctius fœdus, Unionem quod vocarunt, ineundum, A. 1609. mense Majo convenerunt Halæ Suevorum; ut de tuenda civili & ecclesiastica libertate sua inter se agerent. Ex Conventu hoc Christianus Anhaltinus missus est Pragæ, ut sociorum querelas exponeret Cæsari, atque inter alia peteret, Donaverdæ Civitas in pristinum statum ut restitueretur; utque sententiæ Senatus Aulici, atque mandata, Imperii legibus & Ordinum dignitati adversa, revocarentur; neve literis Investituræ Principum novæ in posterum adderentur conditiones; eæ autem, quæ feudalibus Georgii Friderici Marchionis literis adjectæ, abolerentur. Aliam denique Aulici Senatus Cæsarei instituendam esse formam. Præsides & Assessores utriusque religionis numero pares esse eligendos. (b) Cæsar, altioris indaginis hæc esse professus, operam se daturum promisit, ut, quantum ejus fieri possit, Principum voluntati deferatur. Donaverdam intra quadrimestre tempus restituendam declaravit. (c)

Conventus
Halensis
A. 1609.

§. XV.

In eodem Halensi Conventu Marchio res suas iterum scripto exposuit die 12. Maji. Fœderati ad omnes Principes eas per-

In eo tractatur
causa Baden-
sis.

(b) LONDORP. Tom. I. pag. 57.

(c) IDEM pag. 81. seq.

GEORG.
FRIDER.

tinere arbitrati, suaserunt Marchioni, ut ceteros Electores & Principes Augustanæ Confessionis de illis reddat certiores, quo conjunctim ejus causam tueantur Cæsarique denuncient, Eduardi filios, si ad Marchionatum admittantur, nec agnituros se pro Principibus, nec in Comitibus aliisque Imperii Conventibus deliberaturos cum illis. Ceterum Marchio tractatus, quos cum Orfcelario inceperat, continuet; atque vel magna pecuniæ summa, vel bonis in Luxenburgi Ducatu, aut alibi Eduardinæ familiæ assignandis, rem, si fieri id possit, componat. Quodsi autem pactio non habuerit locum, id agat inprimis, ut Principes suum denuo interponant officium. Electorem certe Palatinum libenter id in se munus suscepturum & foederatos quoque non defuturos esse causæ. Nec dubitare se, quin Cæsar, rationibus ejus ductus, judicio Principum daturus sit locum, præsertim cum inter gravamina, Cæsari exhibenda, foederati eandem causam strenue acturi sint. Quod si denique, repudiatis conditionibus æquis, nec foederatorum monita audiverit Cæsar, nec recusatæ Consilii Aulici jurisdictionis, rationem habuerit, se non admissuros, ut injusta sententia vis ei inferatur, sed amico socio omnem opem laturos; cum nec publica causa permittat, ut Marchia superior in aliorum perveniat manus.

§. X V I.

Post hæc
litteras scriptis die
gumenta demo con
aut procedite liti
ut animi ejus ad
se non recitare, tal
non conjugata.
Litteræ hæc
formam profect
finitus Conventus
na, a Luxenburg
Marchici obtulerunt
pensionem viduæ Ed
Cæcilie annuum
dinorum tutores ve
ditionibus Durlacen
tholica religione con
Marchiam superiore
hanc Marchiam, se
aspernati obstata Dur
runt Wormatia; de
do, inter se conveni
Tom. II.

§. XVI.

Post hæc Georgius Fridericus ad Albertum Auftriacum literas scripsit die 2. Julii 1609. quibus singula Eduardinarum argumenta denuo convellit, cordate testatus, se non calumniandi aut protelandæ litis causa, tam copiose Alberto scripsisse, sed ut animum ejus ad justitiam flecteret. Amicam pactionem tamen se non recusare, talem nimirum, quæ cum dedecore gentis suæ non sit conjuncta.

Amica
composi-
tio tenta-
tur.

Literæ hæc Alberto traditæ sunt, postquam legati ejus jam WORMATIAM profecti; ubi novus Augusto ejusdem anni mense, institutus Conventus. Eduardinis Comitum & Dynastiarum axioma, a Luxenburgicis, quas tenuerant, Badensium ditionibus Marchici obtulerunt legati. Annuam trium millium florenorum pensionem viduæ Eduardi & Christophoro Gustavo matrique ejus Cæciliæ annum quoque promiserunt stipendium. Eduardinarum tutores vero Marchiæ superioris possessionem his conditionibus Durlacensi obtulerunt, ut dissoluto ære alieno & Catholica religione conservata, reliquos Comitatus & Dynastias, ad Marchiam superiorem spectantes, pupillis permitteret, ipsamque hanc Marchiam, soluto ære alieno, iisdem restitueret. Sed aspernati oblata Durlacenses legati, re iterum infecta, discesserunt WORMATIA; de novo tamen Conventu, die St. Galli habendo, inter se convenientes.

GEORG.
FRIDER.

§. XVII.

Litteræ
Princip.
Evangel.

Eodem tempore die 25. Aug. Evangelici Principes alias litteras ad Albertum dederunt, quibus eum hortati sunt, ne amicæ conciliationi injiciat moram, sed in proximo Conventu æquioribus conditionibus præbeat locum; se, caussa accurate cognita, Eduardi filios nunquam pro Agnatis, nec pro Marchionibus habituros esse, neque commissuros, ut Georgius Fridericus sibi aliisque Principibus malo præeat exemplo. Eduardinos, Comitum atque Dynastarum titulo, ipsis oblato, contentos esse debere; nullum judicem æquum Marchioni duriores facile condiciones impositurum; nec vitio verti posse Marchioni, si coram Consilio Aulico, quod insigni partium studio laboret, in causam descendere noluerit, id quod nupera jam legatione Electores, Principes Civitatesque Imperii significaverint Cæsari.

§. XVIII.

Respon-
sio Alber-
ti Austr.

Albertus in sua ad fœderatos responsione, Electori Palatino missa, die 19. Nov. de injuria, pupillis facta, multum conquestus est; mirari se asserens, fœderatos tam acerbe perstringere pupillos, quos tamen Rudolfus Imp. agnoverit Principes, missoque A. 1603. ad Electorem Palatinum mandato, ad anterioris Comitatus Spanheimensis communionem jusserit admitti: nullis eos laborare defectibus, quibus a conditione Principum & feudorum successione arceantur; cum & in aliis Principum familiis & præsertim in

ipia Georgii Fried-
rum & Dynasta-
huc non perine-
tum & fratres in-
neque Eduardi F-
possi pui in p-
desine non pro-
pui neque se-
di potuerint M-
zere, quum hi-
pat, & ipse M-
tententiae, a Cæs-

Ab his o-
latino & fœderat-
dit, decretum C-
ctorem Palatinum
rei veritate, pup-
probationem eos
communionem S-
tere. Comitatus
ad se, proximum
Fortunati fratres
Tom. 17.

ipſa Georgii Friderici linea idem caſus extiterit. Titulum Comitum & Dynaſtarum, a Luxenburgicis Badenſium terris petitum, huc non pertinere, quod ex diſiſione inter Eduardum Fortunatum & fratres inſtituta, fratribus hæ terræ obtigerint, de quibus neque Eduardi Fortunati filii, multo minus Durlaceniſis, diſponere poſſit; qui ſi in proximo Conventu, cui tertium Decembris diem definivit, non propoſuerit æquiora, conſtituiſſe ſe viam juris experiri; neque ſe videre, qua ratione Principes fœderati auctores eſſe potuerint Marchioni, ne apud Aulam Cæſaream litem aſſumeret, quum hiſ de cauſſis cognoscendi poteſtas ſoli Cæſari competat, & ipſe Marchio ejus tribunal jam agnoverit literis, quibus ſententiæ, a Cæſare ferendæ, ſe pariturum profeſſus eſt.

§. X I X.

Ab hiſ omnibus ut ſeſe purgaret Marchio, Electori Pa-^{Replica} latino & fœderatis ſcripſit epiſtolam die 25. Nov. in qua conten-^{Marchio-} nis. dit, decretum Cæſareum anni 1603. alio decreto, A. 1605. ad Electorem Palatinum dato, everti, quo Cæſar Rudolphus, cognita rei veritate, pupillis adeo non tribuerit Principum axioma, ut ad probationem eos potius adſtrinxerit; Electori injungens, ut ad communionem Spanheimeniſis Comitatus Durlaceniſem admitteret. Comitatus & Dynaſtias Badenſes in Luxenburgico Ducatu ad ſe, proximum heredem feudalem, pertinere, cum Eduardi Fortunati fratres animo corporeque deſecerint, atque adeo, vir-

GEORG.
FRIDER.

tute Badensium Statutorum, jure suo in has terras exciderint: unde se earum titulum & jura obtulisse pupillis, ut rem omnem ad concordiam revocaret; neque se de Alberti Austriaci, domini directi, pupillorumque patroni, consensu dubitasse; in proximo quoque Wormatiensi Conventu libenter se consensurum in ea, quæ absque dignitatis suæ aliorumque Principum detrimento concedere possit; neque Cæsarem a se rejici judicem, si cum legibus & institutis Germaniæ Judicium conveniat. Justissimas Consilii Aulici recusandi sibi competere rationes, quas fœderati nupera legatione Cæsari exhibuerint; sperare se, nullam sibi vim illaturum esse Cæsarem injusta sententia. Quod si res secus ceciderit, ad omnes se eventus paratum, neque tamen suis, sed sociorum sese viribus confidere.

Tertius Wormatiensis Conventus ab Alberto Archiduce definitus, num habitus fuerit, ex Actis non constat. Sed & ille, si habitus, caruit successu. (d) Summa hæc rerum Badensium

(d) Similem eventum habuit alius Wormatiensis Conventus, A. 1611. mense Majo habitus, in quo Orscelarius & Barbarossa, Eduardini, Marchiam superiorem una cum Dynastiis Lahræ, Malbergæ & Grævensteinii obtulerant Marchioni, ita quidem, ut Luxenburgenses & Spanheimenses ditiones, ab omni onere liberæ traderet pupillis, ære alieno in se suscepto certisque pensionibus Eduardi viduæ, matri, fratribus liberisque assignatis. Religio quoque Catholica in pristino statu conservetur. Sed conditiones has Georgius Fridericus rejecit.

A. 1609. quæ promovendæ, firmandæ Evangelicorum Unioni non parum contulerunt.

GEORG.
FRIDER.

§. X X.

Evenit eodem anno Jo. Wilhelmi, Juliaci, Cliviæ, Montiumque Ducis obitus, qui postremus suæ gentis decessit; unde de successione controversia gravis; vehementior Badensi. Leopoldus, Archidux Austriæ, Argentinensis & Passaviensis Episcopus, a Rudolfo II. missus, clandestino itinere venit Juliacum, nomineque Cæsaris urbem occupavit. Administrationem ditionum ei destinaverat Cæsar, donec ipse, feudi dominus, litem terminasset. Vicini ac remoti Principes timebant, ne augendæ Austriacæ Domus potentia hæc inserviret occasio, (e) quæ impulit Principes Unionis, ut arctum illud fœdus, quod jam ante biennium Aschusii apud Francos iniverant, Halæ Suevorum, die tertio Februarii A. 1610. inter se renovarent atque arctius redderent. (f) Georgius Fridericus Conventui interfuit; fœderis strenuus promotor. Boissifius, ab Henrico IV. Gallia Rege, ad Conventum hunc missus fuit legatus, (g) qui Fœderatos invitavit, ut

Unio perfectæ.

U 3

(e) *Memoires de Louise Juliane* pag. 79. 80.

(f) Instrum. fœderis extat in DU MONT. *Corps Dipl.* Tom. V. P. II. p. 127. Add. SLEIDANUS REDIVIVUS, qui idiomate Germanico prodiit Francof. ad Mœn. 1616. pag. 271. seq.

(g) *Jean de Thumery Seigneur de Boissife.*

GEORG.
FRIDER.

Juliacensem causam communi secum agitarent consilio. Percussum est cum Rege foedus. (h) Placuit, ut Electori Brandenburgico & Neoburgi Duci contra Caesarem feratur auxilium. Foederi Halensi accedere noluerat Saxo, quod de Juliacensi successione cum Brandenburgico Neoburgicoque dissideret, Caesaremque reddere sibi studuerat faventem. Marchio noster ex Halensi Conventu in Saxoniam iter suscepit, ut Electorem ad foedus protraheret. (i) Sed hic, pacis studium causatus, aspera improbavit remedia, quo responso etiam Marchionem Onolsbacensem, ad foedus eum invitantem, nuper dimiserat. (k)

§. XXI.

Turbæ
Alfatice.

Apud Germanos omnia ad bellum erant intestinum parata. Catholici foederibus & sibi prospexerant Herbipoli, (l) ubi incunabula Ligæ. Leopoldus Archidux, Francisco Criechingio duce, militem in Alfatia colligebat, qui Oberkirchensem Episcopatus Argentinensis Præfecturam, Wirtenbergæ Duci oppigneratam, & Marchiam superiorem, a Durlacensi occupatam, utrique erepturus videbatur. Hi, ut & Palatinus Elector, finito Halensi

(h) Extat in DU MONT l. c. pag. 135.

(i) Vide LINGELSHEMIUS *Epist.* 105. ad Jacobum Bongarsium.(k) Vide ibid. *Epist.* 106.(l) MEYERI *Londorpius contin.* Tom. I. pag. 607. CARAFA in *Commentario de Germania sacra restaurata* pag. 41.

Conventu, die X. Martii copias in Alfatiam miserunt, quæ, Duce Solmensi Comite, Wanzenaviam, Episcopi Argentinenfis dominium, ingressæ, indeque Dachsteinium atque Molshemium progressæ sunt. Criechingius, sibi metuens, quod superiores essent viribus focii, inita cum Solmensi pactione, intra quatuordecim dies militem se abducturum promisit. (m) Solmensis vix transierat Rhenum, (n) quum Criechingianæ copiæ, e suis latebris progressæ, per finitimos agros late prædas agentes, tributa imperarent, & variis carminibus Palatino atque Badensi illuderent.

§. XXII.

Indigna Principibus fœderatis res visa. Marchio noster, <sup>Expedi-
tio Mar-
chionis.</sup> Joachimus Ernestus Onolsbaci Marchio, Julius Fridericus Wirtenbergæ, Fridericus Casimirus, Biponti Dux, duo Comites Solmenses, totidemque Comites Rheni (o) alique Halensis fœderis focii, cum triginta signis peditum & viginti equitum vexillis Rheno die 29. Maji trajecto, Dachsteinium oppidum,

(m) *Relatio historica wie der Krieg im Bistumb Strafsburg sich erhaben und angefangen &c.* impressa Argent. 1610. pag. 5.

(n) Rediit d. 29. Mart.

(o) Fœderatis, in Alfatia hærentibus, Ernestus Mansfeldius se adjunxit cum copiis; Leopoldi Archiducis, qui promissa non impleverat, deferens partes. Scriptum apologeticum ea occasione a Mansfeldio typis vulgatum A. 1610.

GEORG.
FRIDER.

quod Leopoldus Argentinensis Præful in formidabile munimentum erexerat, (p) aliquot diebus obsessum quarto Junii die expugnarunt. Occupata dein Muziga, iidem fœderati copias Molshemio, quod Argentinensis quoque Episcopatus oppidum est, admove-
runt, & intra decimum octavum obsidionis diem, mensis Junii fine, occuparunt. Oppidi præfectus, qui erat Solmenis, relictis tormentis, cum mille ducentis militibus Tabernas discessit. (q) Molshemio capta, inter Principes fœderatos & Capitulum Argentinense, Henrici Lotharingiæ Ducis interventu, de armis deponendis tractatum est. Institutus eam in rem Hagenoæ Conventus, ad quem Principes fœderati miserunt legatos. (r) Conventus ille cum successu caruisset, Wildstadii denique, arbitro Lotharingo, Hanoviæ Comite, Civitate Argentinensi & Nobilitate Alfatica, die XIV. Augusti, res ita transacta est, ut restitutis locis occupatis, redditisque captivis, ex Episcopatu Argentinensi omnique inferiori Alfatia abducerentur exercitus. (s)

§. XXXIII.

(p) *Alfat. Illustr.* Tom. II. pag. 143.(q) Vid. *Relatio historica*, jam allegata, pag. 14. ubi leges deditiois extant. Add. SLEIDANUS REDIVIVUS pag. 284. & *Merkwürdigk. des XVII. seculi* pag. 332. seq.(r) LINGELSEMIUS ab Electore Palatino ad Conventum hunc missus est, Vid. *Epist. Lingelsh. ad Bongarf.* n. 116.(s) Instrumentum exhibet DU MONT. *Corps Dipl.* Tom. V. Part. II. pag. 147.

GEORG.
FRIDER.

§. XXIII.

Alfaticæ hæ & Juliacenses turbæ adeo Cæsarem in foederatos commoverant, ut Maximiliano Bavaro, Catholicæ Ligæ Præfecto, belli, adversus eos gerendi, summam detulerit. Unde solliciti de salute sua foederati, arctioris foederis causa, Heilbronæ eodem anno egerunt Conventum, ad quem Georgius Fridericus noster, ex Molsheimensi obsidione redux, die 22. Junii (1610.) profectus. (t) Expeditionem, sibi commissam, deprecatus est Bavarus, atque Monachii die 14. Junii cum Principibus foederatis convenit de pace. (u)

Pax cum
Ligistis.

Paulo ante Arausius Princeps Mauritius, junctis Gallorum, Belgarum & Unionis Protestantium copiis, Leopoldo Austriaco inferens arma, Juliacum tertio obsidionis mense in potestatem suam redegit; (x) urbemque captam Brandeburgico & Neoburgico tradidit. (y)

§. XXIV.

Eodem anno Fridericus IV. Elector Palatinus, moriens, præterito proximo agnato, Philippo Ludovico, Neoburgico, Tom. IV.

Tutela
Palatina.

X

(t) *Relatio historica* pag. II. LINGELSHAM. *Epist. alleg. SCHADÆI Continuatio Sleidani* Tom. III. Lib. XXXV. pag. 1537.

(u) CARAFA in *Germania Sacra restaurata* pag. 45.

(x) Die 22 Augusti.

(y) CARAFA loco alleg. Item *Memoires de Louise Juliano* pag. 83.

GEORG.
FRIDER.

burgico, Augustanæ Confessioni invariatae addicto, Johannem juniorem, Bipontinum, dogmatis Calviniani fautorem, Friderico V. filio impuberi tutorem constituit. Joannes, ex testamento defuncti, administrationem suscepit. Cæsar & Imperium testamentum firmarunt. Wolfgangus Wilhelmus, Neoburgici filius, nuntio de morte Electoris accepto, Heidelbergam contendit, ita patre jubente. At Durlaci, in transitu, a Georgio Friderico nostro & ab Onolsbacensi Marchione persuasum ei est, ut domum rediret, atque ratione tutelæ nihil turbaret. (z) Funeri Electoris, quod die 17. Octobris celebratum, Georgius Fridericus noster, una cum Wirtembergæ Duce & Electorum Principumque legatis, interfuit Heidelbergæ. (a)

§. X X V.

Conven-
tus Ro-
tenb.

Novi Electoris, Friderici V. legati A. 1611. mense Julio cum aliis Principibus Unionis, Rotenburgi convenientes, de Donaverdenfi causa, de justitiæ in Camera Imperiali defectibus, aliisque de rebus nova inierunt consilia. Impensæ, in bellum Juliacense & Alfaticum factæ, inter socios distributæ, quorum ærarium commune, duplicatis exactionibus, auctum; res bellica

(z) *Epistola XL. JACOBI BONGARSII ad Electores, Principes & Ministros Germaniæ & Daniæ.*

(a) SLEIDANUS REDIVIVUS pag. 314. LINGELSEM, *ad Jacob. Bongarf. Epist.* 119.

GEORG.
FRIDER.

& disciplina militaris ordinata; armamentaria & horrea in Fœderatorum ditionibus passim constituta. Sollicitandis quoque exteris Principibus missi in Galliam, Angliam, Belgiumque legati. (b) Jacobus Angliæ Rex, qui rebus religionis in suo Angliæ regno prospexit, Germanicis quoque Protestantium motibus immiscere se visus est. Ille enim cum Evangelicæ Unionis Principibus, adeoque & cum Georgio Friderico A. 1612. die 28. Martii fœdere se junxit Vefaliæ; ubi legati convenerant. Jacobus peditum millia quatuor Principibus fœderatis, hi bis mille Regi, bello si fuerit petitus, submissuros se promiserunt. (c) Iisdem fere conditionibus anno sequente cum Belgis Fœderatis conclusum est fœdus. (d)

§. X X V I.

Hos inter motus A. 1612. Rudolphus II. decessit. Mar-^{Electio} Matthiæ
Imp.
chionum Onolsbacensium fator, Joachimus Ernestus, Johannes
Fridericus Wirtembergæ Dux, Mauritius, Hassiæ Landgravius,
& Christianus, Anhalti Princeps, Marchionem nostrum inviserunt Durlaci; ut de rebus, quæ in proximis Electionis Comitiiis

Tom. IV.

X 2

(b) CARAFA *Germ. sacræ* pag. 47. SCHADÆI *Steid. contin.* Part. III. Lib. XXXVI. pag. 1632.

(c) Instrumentum extat in RYMERI *Actis publ. Angl.* Tom. VII. Part. II. pag. 179.

(d) DU MONT *Corps Dipl.* Tom. V. P. II. pag. 226.

GEORG.
FRIDER.

a Principibus foederatis proponendæ, cum eo deliberarent. Comitibus his, Francofurti mense Majo celebratis, ut & coronationi novi Cæsaris Matthiæ, Georgius Fridericus, insigni cum comitatu interfuit, equestribus ludis, decursionibus, aliisque festivitibus exercitando dexteritatem suam ostendit; (e) atque occasione hac cum Principibus de pace inter Suecos & Danos, de Juliacensi, ut & de Aquisgranensi causa, varias conventiones inivit. Id tamen singulare, quod ab eodem Matthia Cæsare Marchio investituram impetrare non potuit.

§. XXVII.

Fœdus
cum Hel-
vet.

Argentinenfis Episcopatus turbæ, superioris seculi fine, occasionem dederunt Ernesto Friderico, ut cum Helveticis Protestantium Pagis, Cantones quos vocant, fœdus iniret. Mortuo Marchione, amicitia fœdus continuatum cum fratre. Georgius Fridericus ergo cum Tigurinis & Bernatibus die 19. Aug. 1612. Caroloburgi fœdus in decennium renovavit; præsentibus Cantorum legatis. Georgius Fridericus militum mille Cantonibus, Cantones bis mille Marchioni promiserunt auxilio. Occasione hac festivitates celebratæ sunt multæ. Otto Rheingravius cum triginta legationis Comitibus, die quarto Septembris, idem fœderis

(e) SLEIDANUS REDIVIVUS Part. IV. pag. 48. 50. Prandio quoque regali eum interfuisse testatur BERN. PRÆTORIUS in *Corona Imperiali*, edita Norimbergæ A. 1613. pag. 227. seq.

jurandum,
prestitit Berno

Circa h
tharingia Domo
ligione cum incie
ctine præsentib
bitum est,
Bulaci. Gon
productus est.
ras Meißlich. Ju
nerunt interprete
Pastor, Thomas V
dex Scriptura.
negantes, dilere
rius; quod Wege
qui aliorum præc
pars in sententia
descripte. (f) F

(f) Prodit eode
ter Summiste
Bulaci.

jusjurandum, Marchionis nomine, Tiguri atque septiduo post
 præstitit Bernæ.

GEORG.
 FRIDER.

§. XXVIII.

Circa hoc tempus Ludovicus, Valdemontii Dux, ex Lo-
 tharingica Domo, Georgium Fridericum Durlaci invisit. De re-
 Collo-
 quium
 Durlac.
 ligione cum incidisset mentio, conventum est, ut, Duce ac Mar-
 chione præsentibus, Colloquium religionis institueretur solenne.
 Institutum est, Junio mense A. 1613. in Caroloburgensi Palatio
 Durlaci. Gonterius, ex sodalitate Jesu, cum socio in arenam
 productus est. Otto Comes Solmensis & Georgius Christophorus
 Meifisch, Juris Doctor, Marchionem inter & Valdemontium
 fuerunt interpretes. Disputator Lutheranus erat Pforzhemianus
 Pastor, Thomas Wegelinus, Theologus Doctor. Placuit sola ju-
 dex Scriptura. At singulas propositiones, sive asserentes, sive
 negantes, disertis verbis, ex ea decidendas esse contendit Gont-
 erius; quod Wegelinus fieri posse negavit. Colloquii hujus idem,
 qui aliorum præcedentium & succedentium, eventus. Utraque
 pars in sententia persistit & historiam Colloquii, prout ei visum,
 descripsit. (f) Hæc de Theologico bello.

X 3

(f) Prodiit eodem anno: *Brevis relatio de colloquio Durlacensi A. MDCXIII. in-
 ter Serenissimum Principem Valdemontanum & illustrissimum Marchionem
 Badensem, Durlaci circa nonnullos fidei controversos articulos instituto, im-*

GEORG.
FRIDER.

§. XXIX.

Lis de
Marchia
super.

Bellum forense, de superiori Marchionatu, magnis illo tempore motibus fuit agitatum. Cæcilia Suecica, Eduardi Fortunati, Marchionis demortui, mater, in Comitibus Ratisbonensibus A. 1613. comparuit & de liberando unico filio superstite Philippo, quem Ernestus Fridericus Hachbergæ Castro incluserat, ut & de Marchia superiore legitimis restituenda heredibus, multum laboravit. Sed & de loco in Comitibus denuo ab Eduardinis mota est quæstio. Principes Unionis pro Georgio Friderico Marchione apud Cæsarem intercesserunt, & ne, lite pendente, præjudicium fieret, enixe rogarunt. Cæsar sub finem præcedentis anni pronunciaverat sententiam, qua bimestre tempus, liti assumendæ, præfixum Marchioni; cujus provocatio, (g) tanquam novi res exempli, a Cæsare & Moguntino rejecta tum fuit. Intercedentibus autem Palatino & Principibus Germaniæ fœderatis, ut & Ja-

pressa Ingolstadtii 4to. GONTERIUS Gallice edidit *Fuite kontense &c.* WEGELINUS & LUCAS OSIANDER, Tubingensis, duobus scriptis, Argentorati & Tubingæ A. 1614. vulgatis, Gonterio responderunt. Libelli hi Germanica lingua conscripti: sed prodiit quoque Gallice: *Vraye & authentique Relation du Discours en Theologie, tenu à Dourlac, entre les Serenissimes Princes George Frederic & François Duc de Lorraine & de Vaudemont.* Postremus hic libellus prodiit A. 1614. 8vo.

(g) Marchio a Cæsare, male informato, ad Cæsarem, melius informandum & ad Status Imperii provocavit.

E
no, Magnæ P
transactione cor

Em in
Landgraviis, ac
fate, amisque
Frankfurti habu
Wimbergici con
diti, causæ ut p
os Marchionatu
is concedere vol
entis sub axiomat
forenos dotis loco
Mariæ Eickiæ, vi
rum promittit, si
mensibus ditionib
ipii fuerit restitu

Verum et
neque timo Marc
Imperii ditiones fit

(4) Vid. supra ad

cobo, Magnæ Britanniae Rege, de componendis denique amica
 transactione controversiis cœpit tractari.

GEORG.
FRIDER.

§. XXX.

Eum in finem Elector Colonienſis & Darmſtadienſis Conventus Fran-
tus Fran-
cofurt.
 Landgravius, accepta A. 1614. die 15. Octobris a Cæſare pote-
 ſtate, utriusque partis Conventum menſe Februario A. 1616.
 Francofurti habuerunt; ad quem & Palatini, Onolsbacenſes &
 Wirtenbergici confluerunt legati, Georgii Friderici, Principis fœ-
 derati, cauſæ ut patrocinentur. Hic neque titulum cum inſigni-
 bus Marchionatus, neque agnationis & ſucceſſionis jura Eduardi-
 nis concedere voluit, ſed Luxenburgicis ditionibus, ſubfeudi Ba-
 denſis ſub axiomatico, contentos eſſe juſſit. Filia Eduardi mille
 florenos dotis loco, Cæcilie, matri Eduardi, annuos redditus &
 Mariæ Eickiæ, viduæ ejus, annuos bis mille florenos ſe aſſignatu-
 rum promiſit, ſi Caſtellaunenſis Præſectura, quæ ex Spanhei-
 menſibus ditionibus ſola in Eduardinorum manibus perſtiterat, (h)
 ipſi fuerit reſtituta,

§. XXXI.

Verum enimvero Eduardini neque Principali dignitati, Eduardi-
nor. po-
ſtulata.
 neque titulo Marchionum ſe renunciaturos declararunt. Sed &
 Imperii ditiones ſibi aſſignari petierunt, ſpretis Luxenburgenſibus

(h) Vid. ſupra ad A. 1605.

GEORG.
FRIDER.

Dynastiis, quæ sub Hispaniæ Regis imperio sitæ, Cæciliæ, Christophori II. viduæ, & Eduardi fratribus alimenta præbebant. Eædem ditiones magna ex parte, a creditoribus occupatæ & venditæ fuerant, adeoque alendis Eduardi viduæ & liberis haud videbantur sufficere. Conditiones, multo æquiores, jam A. 1609. a Marchione fuisse propositas ab illis, qui Cæsaris vices peragebant, Badensibus legatis objectum est. Responderunt hi, conditionibus, a parte adversa non acceptis, eo minus se teneri, quod Eduardini matrimonii defectus in majorem quotidie lucem proferantur. Badensium durities non Cæsareanos modo, sed & Principum, Marchioni faventium, legatos offendit. Proposuerant nonnulli, ulterioris Spanheimensis Comitatus pars Badensis ut Eduardinis relinqueretur, qui vicissim pensionibus annuis & titulo Marchionum, donec Georgii Friderici superfuerit posteritas, renunciarent. Sed & hic transigendi modus a Marchione rejectus est. Aegre id ferens Albertus Auftriacus, amicæ compositioni porro locum esse noluit; judici res ut decidenda tradatur, contendens. Dissolutus ergo Francofurtensis Conventus; anno sequente tamen mense Februario restauratus; sed haud meliori successu. Aequissimas enim conditiones offerentibus Cæsareis, (i) Georgius Fridericus a sententia

(i) Vide infra ad A. 1622. Leopoldus Archidux A. 1621. intercessoris munus suscepit, indicto Argentinam Conventu, quem Albertus Archidux & Wilhelmus, Eduardi filius, adire noluerunt.

tentia anni superioris nec latum unguem recessit. Acta hæc sunt
A. 1616. & sequenti.

GEORG.
FRIDER.

§. XXXII.

Interea Heilbronnenfis & Norimbergensis Conventus a ^{ActaUni-}
fœderatis Protestantibus habiti sunt; in quorum priore Juliacen-
fis denuo tractata est causa. Posteriori Regum Galliæ, Britan-
niæ & Daniæ, ut & Belgii Fœderati Ordinum, interfuerunt legati.
Nova ibi ad Saxonem decreta legatio; quæ Electorem ad Princi-
pum perduceret fœdus; quod ille tamen constanter recusavit.

Georgius autem Fridericus unionis vires, quantum po-
tuit, promovit; ad conservandam superiorem Marchiam, opibus
ejus opus sibi esse perspiciens. Speciatim cum Argentinensibus
de ferendo auxilio ab anno 1615. egit frequenter. Hi amicam
litis compositionem suaferunt Marchioni; qua neglecta, si pro
auctoritate sua egerit Cæsar, causæ ejus ex legibus fœderis se
non defuturos esse professi sunt.

§. XXXIII.

Numerosus illo tempore fuit aulicus Georgii Friderici ^{Adpara-}
comitatus; quem 171. Officialibus Aulæ & 156. equitibus, ad ^{tus belli-}
solum Aulæ ministerium paratis, constitisse in Commentariis ejus ^{ci March.}
reperio. Exercitum autem suum, subsidiis sociorum adjutus,
identidem auxit, ita quidem ut A. 1617. cum copias enumerasset,

GEORG.
FRIDER.

quindecies mille, in eo reperti sint milites, quos ille non ex suo tantum, sed & ex sociorum ærario aluit.

Munitio-
nesUden-
heim.

Arctius denique fœdus cum Friderico V. Electore Palatino A. 1618. Marchio noster inivit, virtute cujus quater mille equites peditesque, ut & 1200. fossores die decimo quinto Junii cum exercitu Palatino conjunxit. Junctæ copiæ Udenhemium versus progressæ sunt; novas destructuræ munitiones, quibus locum illum Philippus Christophorus a Scæteren, Spirensis Episcopus, contra Spirensium privilegia, in odium Fœderatorum, & speciatim Palatini Electoris, nuper instruxerat; novum ei nomen Philippiburgi imponens. Munitiones brevi temporis spatio dejectæ sunt. (k)

§. XXXIV.

Bellum
Bohemi-
eum.

Epocha rerum Germanicarum & Badensium fatalis, qua etiam tricennale bellum sua apud Bohemos primordia cepit. Principes Unionis veriti, ne Protestantium religione apud Bohemos everfa, latius incendium serperet, atque adeo Protestantium in Germania res & fortunæ periclitarentur, consiliis & opibus junctis, causam Bohemorum sibi tuendam judicarunt.

(k) CARAFA pag. 60. *Memoires de Louise Juliane* pag. 124. *Theatr. Europ.* Tom. I. pag. 28. Scripta plura hac de re vide in LONDORP. *Acta publ.* Tom. I. pag. 376. seq. Munitiones hæ tamen post Palatini cladem A. 1623. restitutæ fuerunt,

Habitus
Fœderatorum C
monuit, ut rurs
securus conu
cedere, nil Lita
gionis Germanie
ceris reddider
dionis, equas
in Bohemiam
specurum milib
æ (m)

Junctis Gal
que opibus, Austri
voluit Fœderat
Hungariæ regna
dam clamarent.
Friderico V. Ele
Tom. II.

(l) His aliisque
Europ. Tom
na diplom
(m) Taurin. Eu
pag. 61.

Habitus eodem anno (1618.) Rotenburgi ad Tuberum Fœderatorum Conventus; qui Cæsarem Matthiam die 3. Octobris monuit, ut turbas Bohemicas tandem componeret, mitioraque secutus consilia, duces & copias suas Bohemiæ regno juberet excedere, nisi Litteras Majestatis, quas vocant, ut & Pacem religionis Germaniæ intervertere velit. Eodem tempore Fœderati certiores reddiderunt Bohemiæ Ordines, causæ eorum se non defuturos, æquas pacis conditiones si spreverit Cæsar. (l) Missus in Bohemiam Ernestus Mansfeldius Comes, qui cum nonnullis peditum millibus, Pilsenam urbem, Cæsari fidam, expugnavit. (m)

§. XXXV.

Junctis Gallorum, Anglorum, Batavorum, Venetorum-<sup>Unito-
rum con-
silia.</sup> que opibus, Austriacæ Domus potentiam infringere ac diminueri voluisse Fœderatos, dubitat nemo. Fuerunt, qui Bohemiæ & Hungariæ regna, ut & Imperialem coronam Austriacis extorquendam clamitarent. Exercitus, qui hæc exequeretur, imperium Friderico V. Electori Palatino, deferendum dicebatur, eique

Tom. IV.

Y 2

(l) Has aliasque Principum, Rotenburgi collectorum, litteras vide in *Theatri Europ.* Tom. I. pag. 68. CARAFA pag. 63. & JULIUS BELLUS *Laureæ Austriacæ* Lib. II. pag. III.

(m) *Theatrum Europ.* Tom. I. pag. 73. seq. & LONDORP. *Act. publ.* Tom. I. pag. 498.

GEORG.
FRIDER.

duos substituendos esse Legatos, quorum alter ad Rhenum, alter in Franconia imperet. Inter secreti consilii confcios Georgius noster Fridericus nominatur; cujus terræ, Brisgovicis & Alsatice Auftriacorum vicinæ. Admonitus Marchio, ut ad oppugnationem Brisfaci omnia præpararet mature. Urbem captam præmii loco ipsi destinatam. (n)

§. XXXVI.

Matthiæ
Cæs. obi-
tus.

Matthias Imperator inter hæc die 19. Martii A. 1619. decessit. Mense Majo Fridericus V. Palatinus Elector de Vicariatu, per Interregnum exercendo, ad Georgium Fridericum nostrum scripsit. Marchio causæ communi melius nihil præstari posse respondit, quam si Assessorum utriusque religionis paritas in Imperii Camera introducatur. Addit, Bohemos, Ferdinando Auftriaco adversos, omni ope sublevandos, tuendos. Censuit ergo, protrahendam esse novi Imperatoris electionem, ut, qui in Protestantium manibus tum fuerat, Vicariatus protraheretur. (o)

Cõven-
tus Heil-
bron.

Habitus eam in rem Junio mense Fœderatorum Heilbronæ Conventus, ad quem Georgius Fridericus quoque se contulit. Deliberatum ibi de impedienda Ferdinandi Auftriaci in Regem

(n) *Anhaltische geheime Cantzley* pag. 77. CARAFA pag. 61. seq. JULIUSBELLVS *loco alleg.* Lib. II. pag. 137.(o) LONDORP. *Act. publ.* Tom. III. pag. 647.

Romanorum electione, quam Protestantium caussæ exitiosam judicabant. Decretum, ut electionis dies quovis modo proferatur, donec de belli Bohemici exitu constet. A sociis Unionis occupandum Francofurtum. Coloniensem Archiepiscopum a Belgis Fœderatis, Trevirenses a Gallo inducendum, ut, nonnisi compositis per Imperium turbis, electioni dent locum. (p)

In Conventu hoc comparuit Wottonus, ad Rempublicam Venetam Anglorum legatus, qui de studio Regis sui in promovenda causa communi multa præfatus, de Venetis Unioni Principum jungendis, deliberavit, ne Hispanica per Rhætiam Ligistis submitterentur auxilia. Fœderati de propenso in ipsos animo Regi gratias egerunt. (q)

§. XXXVII.

Verum enimvero vasta hæc consilia caruerunt successu, quod resisteret Saxo, qui, ut & Moguntinus Elector, Ferdinandi II, electio. Ferdinando Aufriaco fuerat addictus. Comitia electionis in Julium mensem Francofurtum indicta. Ferdinandus, Palatino & Bohemis refragantibus, die 18. Augusti electus; paucos post dies coronatus est Cæsar; cui e contra Bohemicam suam Bohemi abstulerunt coronam, quam Friderico Palatino die 26. Augusti imposuerunt.

Y 3

(p) Recessus, die 14. Junii conditus, extat in libro: *Der Unirten Protestirenden Archiv* in append. pag. 460.

(q) Responso, legato Anglico data, extat loco alleg. pag. 454.

GEORG.
FRIDER.

Hic, Gallorum, Anglorum, Belgarum & Protestantium Germaniæ fretus auxilio, delatum sibi regnum suscepit, postquam cum nonnullis Evangelicæ Unionis Principibus rem communicasset. Georgius Fridericus noster, Joachimus Ernestus, Marchio Brandenburgi, Johannes Fridericus, Wirtembergæ Dux, Christianus Anhaltinus, cum Civitatum quarundam nunciis, ineunte Septembri, Rotenburgi convenientes, Palatino suaferunt, ut oblatam ei coronam acciperet. (r) Missæ per Germaniam litteræ, quibus omnes Protestantium Ordines ad Conventum, secundo Novembris Norimbergæ habendum, invitati, ut de religione & communi Protestantium salute tuenda inter se deliberarent. (s) Tot & tantis motibus nihil promotum. Deliberationes lentæ & debiles. Palatinus Elector, juvenis, rerum gerendarum non satis peritus, nec consilio nec auctoritate rexit Fœderatos. Marchio noster Christiano Anhaltino, qui inter Friderici Palatini comites fuerat, literas sub finem Octobris Gallico sermone perscripsit, quibus Palatini fortunæ, vel cum evidenti vitæ suæ periculo, suam se juncturum declarat. (t)

§. XXXVIII.

Conven-
tus No-
rimb.

Palatinus Elector, brevi post in Palatinatum superiorem profectus, coronam, a Bohemis ei oblatam, accepit, & diè XXV.

(r) CARAFA pag. 73.

(s) Litteræ hæc, diè 8. Sept. scriptæ, extant in LONDORP. *Act. publ.* Tom. I. pag. 866. seq. & in *Theatro Europ.* Tom. I. pag. 257.(t) LONDORP. *Act. publ.* Tom. III. pag. 674.

Octobris 1619. Pragæ solenni inauguratus est ritus. Interjectis aliquot diebus, ad Norimbergensem Protestantium Conventum se contulit, cui Georgius Fridericus noster per legatum interfuit. Agitata ibi de patrocinio Bohemiæ quæstio, quam Imperii Gravaminibus annectendam Palatinus cum sociis censuit. Cum autem Georgius Hohenzolleranus, Cæsaris legatus, advenisset, & de Gravaminum Imperii remedio spem Fœderatis fecisset, judicant nonnulli, expedire, ut Principum fœderatorum causa a Palatini & Bohemica causa, quod petierat Cæsar, separaretur. (u) De auxilio, Electori Palatino, ut Bohemiæ Regi, ferendo, nihil definitum. Fœderati animum propensum testati, Bohemiæ turbis se invigilatos nonnisi generatim declararunt. Ligistæ autem, omissa Gravaminum compositione, vim & arma quum aperte pararent, decretum est denique copiarum Unionis fœderatorum augmentum. In eodem Conventu Georgius Fridericus de statu litis suæ cum Eduardi Fortunati liberis edocuit socios, novumque ab illis consilium petiit. (x)

Ex adverso Maximilianus, Baviariæ Dux, Ligæ Rector, ^{Convent.} ^{Ligist.} habito Herbipoli A. 1620. Conventu, Lotharingiæ Ducem Ligæ

(u) CARAFA *Germania sacra restaurata* pag. 77.

(x) Recessus Norimbergensis A. 1619. extat apud LONDORPIUM *Actor. public.* Tom. I, pag. 873, ubi & alia huc spectantia documenta exhibentur. Adde *Theatri Europæi*, Tom. I. pag. 263.

GEORG.
FRIDER.

adjunxit, atque Pontificis & Hispaniæ Regis auxilia sollicitanda decrevit. (y)

§. XXXIX.

Adpara-
tus belli-
ei.

Ita A. 1620. initio in omnibus Germaniæ partibus instructum est bellum. Ferdinandi II. novi Cæsaris frater, Leopoldus Argentinenfis & Passaviensis Episcopus, Abbatiarum Murbacensis & Luderensis administrator, illo tempore in Alfatiam venerat, ut omnia ad bellum pararet. Armamentaria perlustrans, supellectilem bellicam ubique expedit; delectus militum habuit; Crocyaci Ducem in Galliam atque Lotharingiam misit, ut conscripta in illis partibus XXX. millia militum primo vere ejusdem anni in Germaniam adduceret. Quin & Supplementa copiarum, quæ in Coloniensi ditioe hibernaverant, accersivit. Primum copiarum agmen Lippiæ Comes per Francofurtum in superiores Franconiæ partes adduxit. Cratzius, Nobilis Germanus, cum alio agmine eum secutus est. Fœderati Unionis, suas quoque copias junxerunt.

§. XL.

Expedi-
tio in
Francon.

Georgius Fridericus noster, aliquot equitum peditumque millia, ex hibernis evocata, in Franconiam duxit, Cæsareanos ut ab itinere prohiberet. Quingenti equites & duo peditum signa,

(y) CARAFA pag. 78. *Theatr. Europ.* Tom. I. pag. 331.

signa, a Norimbergensibus missa, his se junxerunt. Castra prope Rotenburgum oppidum ad Tuberum fixa. Copiarum istarum per Archiepiscopatum Moguntinum transitus haud absimilis fuit expeditioni hostili. Moguntinus ad Marchionem misit facialem, qui de injuriis quereretur & res ablatas repeteret. Marchio deprædationes incio se factas atque invito professus, militum, si qui deprehendantur, proterviam se puniturum declaravit; addens, haud ignorare se falsos, qui spargantur, sermones: Episcopatus Spirensis se ambire dominia. Verum ad suam modo defensionem arma se expeditivisse cum sociis. Catholicos ante se fuisse armatos: Episcopum Spirensis ad vim omnia parasse. Interea Ligistarum copiae, quæ in Franconia substiterunt, inita cum Fœderatis Unionis conventionem, (z) per Palatinatum superiorem in Bavariam perrexerunt.

§. XLI.

Georgius Fridericus celeriter & ipse copias suas commovit, transitoque Rheno, in eam inferioris Palatinatus Provinciam, quæ tractus Hunnorum (*Hundsruock*) vocatur, contendit; ut adventantes ex inferiore Germania Ligistarum milites, retardaret. (a)

Convenerant inter hæc copiae, a Leopoldo Archiduce per Bur-

Tom. IV.

Z

(z) Conventionem hanc exhibet AVCTOR *Theatri Europ.* Tom. I. pag. 339.

(a) JULIUS BELLVS *Laurea Austriacæ* Lib. IV. pag. 288.

GEORG.
FRIDER.

gundiam, Lotharingiam, Alfatiamque collectæ, sed & Anhaltinus Dynasta, cum inferioris Germaniæ milite, Alfatiam petere nunciabatur. Tum vero Badensis Marchio, jussu Joachimi Ernesti, Brandeburgici, qui Fœderatorum copiis summo cum imperio præerat, cum X. millibus militum festinavit ad Rhenum. Agmen præibant equitum cataphractorum turmæ tres. Hos sequebantur signa peditum quatuor, ut & quatuor ænea maximæ molis tormenta, & cum instrumentis bellicis currus centeni. Dein aliæ quatuor cataphractorum equitum turmæ, ut & signa peditum IV. cum LXX. curribus, quos peditum & equitum sclopetariorum tres secutæ sunt turmæ. Ultimum agmen clauserunt centum & quinquaginta currus aculeati, (b) quorum multi sex rotis instructi, ut arcte conjuncti propugnaculum componerent. Hujus generis curruum ultra trecentos nonnulli numerarunt. (c)

§. XLII.

Confilium
ejus.

Confilium Georgii Friderici fuerat, Leopoldum impedire Archiducem, ne copias illas, pro Cæsare & Bavaro passim comparatas, trans Rhenum in Bavariam Bohemiamque perduceret. Marchio eum in finem a Tigurinis & Bernatibus ex fœdere anni 1612. flagitavit auxilia. Hi, celebrato Basileæ Conventu, fœdere Austriaco, ne subsidia mittant, se impediri causati sunt.

(b) JULIUS BELLVS Laur. Austr. sive de bello Germ. Lib. IV. pag. 301.

(c) Theatrum Europ. Tom. I. pag. 337. ponit cursus 310.

At bello petitus si fuerit Marchio, copias, quas promiferant, confestim se submissuros. (d)

GEORG.
FRIDER.

Iringa inter Brisacum atque Friburgum vicus est, ubi in Iringæ confidet. acclivitate montis Marchio confedit; munitisque egregie castris, omnem Rheni ripam, ubi trajectus est, milite & munimentis instruxit. Wirtembergæ Dux & Onolsbaci Marchio cum ceteris copiis Ulmam petierunt, ut, si opus foret, cum Badensi se jungerent. (e)

§. XLIII.

Leopoldus Archidux, comteatu transituque prohibitus, Leopoldo transitum concedit, ex Alsatia superiore, ubi hærebat, die quarto Junii, novi styli, Helfensteinium Comitem, Præfectum Auftriacum in Alsatia, & Eberhardum Rappoltsteinem ad Georgium Fridericum misit legatos, ut ab eo intelligerent, num ille militibus, quos in Cæsaris usum Leopoldus collegerat, liberum in Germaniam daturus sit transitum. Marchio respondit, a Fœderatis Unionis se accepisse mandata, ne Cæsareanis, quamdiu isti in sua & Fœderatorum suorum confisterent ditio, ullum impedimentum afferret; aliter fo-

Tom. IV.

Z 2

(d) In exercitu tamen Marchionis ter mille tum militasse Helvetios, memorat

AVCTOR ANONYMVS *Vitæ Marchionum* pag. 345.

(e) JULIUS BELLVS. Lib. IV. pag. 328. situm castrorum Georgii Friderici exhibet æri incisum,

GEORG.
FRIDER.

re, si copiæ illæ terras Marchionis aut fociorum ejus attingerent. (f) Ita Leopoldo, Fœderatorum Unionis ditionibus abstinenti, rectaque via in Bavariam tendenti, transitum Rheni, consilio non prudenti, concessit. (g) Maximilianus enim Bavarus, Ligistarum Dux, justo exercitu hac accessione comparato, Donawerdam inter Rainam & Widingam ad Danubium confedit, id agere visus, ut, quas ex Alfatia adducebat Leopoldus, exciperet copias.

§. XLIV.

Pœniten-
tia facti.

Fœderati, intellecto consilio, de suis & Palatini rebus solliciti, junctionem hanc impedire statuerunt. Georgius Fridericus ergo, relicto tum Rheno, cum omnibus copiis Wirtenbergico se junxit, atque una cum Onolsbacensi Marchione, supremo Fœderatorum Duce, ad Langenoviam & Leiphemium, ex adverso hostium, castra posuit. Prælii dies jam imminere videbatur.

(f) Literæ utriusque partis extant apud LONDORP. *Actor. publ.* Tom. II. pag. 165.

(g) LOTICHIUS *Rer. German.* Lib. V. Cap. X. pag. 160. Commoverant Marchionem Ferdinandi Cæsaris literæ, quibus duriter eum reprehenderat, quod copiis Cæsareis ad Rhenum superiorem denegaverit transitum. Literas has Marchio cum Argentinensibus communicavit, addens, se plurimum gaudere, quod de hostili Cæsaris animo jam constet.

In violento hoc rerum statu Fœderati Unionis, de summa rerum deliberaturi, Ulmam convenerunt. Conventui intererant Legati, quos sedandis Germaniæ turbis, Galliæ Rex ad Cæsarem & ad Status Imperii miserat. Legationis hujus splendidæ caput fuit Carolus Valefius, Caroli IX. Regis filius naturalis, quem Ludovicus XIII. Egolismensem nuper Ducem creaverat. (h) Hic una cum legationis fociis, (i) A. 1620. die 18. Maji literis, Argentinæ scriptis, a Georgio Friderico nostro petierat, ut per terras ejus transeuntibus legatis, eorumque comitatui, qui ingens erat, præberet hospitia.

§. XLV.

Res Galliæ tum dirigebat Luynius, variis artibus, ab Hispanis in suas partes pertractus, qui etiam Ferdinandi II. Imp. electionem nuper promoverat. Legationi prætenfa est Catholicæ religionis defenfio, quæ non in Germania tantum, fed & in vicinis regnis periclitari dicebatur; fi Ferdinandus Cæfar, Friderici Palatini & Protestantium Germaniæ armis opprimeretur. Gal-

Pax cum
Ligiftis.

Z 3

(h) IMHOFF *Geneal. Gall.* Claff. I. pag. 37.

(i) Comte de Bethune & Comte de Preaux Chasteauneuf. Legationis hujus historia & acta prodierunt Lutetiæ Paris. 1667. fol. sub hoc rubro: *Ambassade extraordinaire de Messieurs les Ducs d'Angoulesme, Comte de Bethune & de Preaux Chasteauneuf.*

GEORG.
FRIDER.

lia itaque tum operam impendit, ut composita inter Unionem & Ligam pace, Bohemica causa Cæsaris & Palatini armis decidenda relinqueretur. Ad Cæsaris & Hispanorum sententiam, ipsorum interventu Gallorum, quod mireris, res fuit Ulmæ transacta. Placuit, ut fœderis utriusque abducerentur exercitus. (k) Fridericus Palatinus, non ut Bohemiæ Rex, sed ut Elector Palatinus, hac pactione comprehensus. Exclusum est Bohemiæ regnum; exclusæ sunt hæreditariæ Cæsaris provinciæ. (l)

§. XLVI.

Spinola
Palatin.
invadit.

Cæsar id, quod intenderat, consecutus, Electoratum Palatinum per Hispanos, non participes Ligæ, aggredi constituit; Sociis Ligæ ad Bohemos debellandos ufurus. (m) Bavarus ergo cum Ligistarum copiis Austriam superiorem ingressus est, eaque ad obsequium redacta, in Bohemiam progressus & Cæsareano exercitu auctus, Fridericum Palatinum, memorabili illa ad Pragam in Albo Monte clade fufum, omni Bohemiæ regno ejecit. (n) Ex

(k) BRACHELIUS in *Hist. rerum notabil.* Lib. I. pag. 23. seq.(l) Transactio Ulmenfis die 3. Jul. 1620. facta, extat in LONDORPII *Act. publ.* Tom. II. pag. 48. DV MONT *Corps Dipl.* Tom. V. Part. II. pag. 359.(m) Litteræ legatorum Gallicorum ad Ludovicum XIII. in libro alleg. *Ambassade extraordinaire &c.* pag. 184. leguntur.(n) Expeditionis hujus historiam exposuit JOANNES BISSELIUS libro, cui titulus: *Leo galeatus.*

GEORG.
FRIDER.

altera parte Ambrosius Spinola, ab Alberto Archiduce, Belgii Hispanici Governatore, ad occupandum inferiorem Palatinatum est missus. Fœderati Unionis, Ulmensi transactione se deceptos videntes, defendendo Palatinatui, castra ad Oppenheimium posuerunt. Georgius Fridericus noster cum filio suo juniore Carolo, huic expeditioni intererat. (o) Spinola die 8. Aug. ad Badensem scripsit, ut Cæsaris partes amplecteretur, vel in bello saltem medius esset. A Cæsare se accepisse mandata, ne cum exercitu suo Marchicas terras attingeret. Spinolæ iisdem verbis Marchio respondit, quibus Leopoldo Archiduci nuper responderat; temperaturum se ab armis, quamdiu a Fœderatorum Unionis ditionibus abstinerint Hispani. (p)

Exercitui Hispanico tum quoque intererant Eduardi Fortunati filii, educati Bruxellis. Hi Moguntiam cum Spinola delati, ab Archiepiscopo Moguntino petierunt, ut litis de Marchia superiore decisionem Aulico commendaret Judicio. Annuit Elector, atque iisdem in litteris, quas ad Vicecancellarium Imperii, Johannem Ludovicum ab Ulma, de damnis a Fœderatorum exercitu in sua ditione acceptis, scripserat, monuit eundem, ut hac occasione

Eduardi-
ni.

(o) LOTICHIVS *rer. German.* Lib. VII. pag. 188. *Theatrum Europ.* Tom. I. pag. 379.

(p) LONDORP. Tom. II. pag. 174.

GEORG.
FRIDER.

de restituenda Eduardinis Marchia sua commonesceret Cæsarem. (q)

§. XLVII.

Acta fœ-
derato-
rum.

Spinola, trajecto ad Moguntiam Rheno, Crucenacum, Alzeyam, Oppenheimium & pleraque Palatinatus oppida, inspectante Fœderatorum exercitu, in potestatem redegit. Fœderati, mutatis aliquoties castris, memorabile nihil contra Hispanos, reliqua æstate, gesserunt. Joachimus Ernestus, Onolsbacensis, supremus Fœderatorum Dux, vel ab Hispanis corruptus, vel militiae ignarus, rei bene contra Spinolam gerendæ occasiones neglexit. (r) Alii culpam rei in Jacobum, Angliæ Regem, Palatini fœderum, rejecerunt, qui identidem Fœderatis injunxisse creditur, ne Spinolæ, contra Palatinatum nihil hostile meditantis, iter morerentur. (s) Res aliter cum cecidisset, Jacobus, artibus Hispanorum delusus, de auxilio Fœderatis submitiendo, tandem cogitare cœpit.

§. XLVIII.

Literæ
ad Galliæ
Regem.

Sub initium belli, in Palatinatu gesti, Bipontinus, Onolsbacensis, Wirtenbergicus & Durlacensis noster, Ludovicum XIII Galliæ

(q) JULIUS BELLVS in *Laurea Austr.* Lib. IV. pag. 343. LOTICHIVS

Comment. Lib. VII. Cap. IV. pag. 196. *Theatrum Europ.* pag. 385.

(r) JO. JOACHIMVS a RVSSDORF, in *praf. Consilii primi* pag. 7.

(s) *Theatr. Europ.* Tom. I. pag. 383.

Galliæ Regem, de Hispanorum irruptione certiores reddentes, id agere Hispanos docuerunt, ut non Palatinatum modo, sed vicinas quoque Imperii subigant provincias. Eorum autem Principum præsertim peti ditiones, qui pro defendenda Imperii libertate, Henrici IV. Galliæ Regis instinctu, coaluerunt in fœdus. Bohemicum quidem bellum & spretæ Majestatis Cæsareæ crimen, invasionis hujus causas prætendi; sed manifesta esse Austriacorum consilia, ut libertate Germaniæ eversa, novum sibi dominatum in ea stabiliant. Palatinum cum Bohemia nihil habere commune, neque Cæsari ex privata lite publicam facere permissum. Fœderatos nonnisi coactos, tranquillitatis publicæ & suæ salutis causa, arma cepisse, ne Palatinatus, qui ex præcipuis Imperii terris, fœderi Unionis adscriptus, subigatur ab extero. In Cæsaris Majestatem a se nihil prorsus admissum. Sperare spe, spretis adversariorum calumniis, Regem libertati Germaniæ & Principum, ipsi devinctorum invigilaturum saluti. (t)

Eodem tempore legati Gallici, Vindobonæ pacis causa agentes, Regem suum monuerunt, sollicitè cavendum, ne Palatinatus & Protestantes Germaniæ, conjunctis Austriacorum & Hi-

Tom. IV.

A a

(t) Scriptum hoc extat in libro alleg. *Ambassade extraord.* pag. 425. Aliud scriptum, ejusdem fere argumenti, mense Febr. A. 1621. Galliæ Regi a Fœderatis exhibitum, in quo enixe Regis opem implorant, extat in libro alleg. pag. 539.

GEORG.
FRIDER.

spanorum armis opprimantur; quod vicinis Regibus, speciatim Galliae Regno, periculosum. (u)

§. XLIX.

rans-
actio
cum Spi-
nola.

Cæsar, prospero rerum successu elatus, non modo æquas pacis condiciones recusavit, sed & A. 1621. ineunte, Palatinum & socios, læsæ pacis publicæ reos, proscripsit. (x) Desperatis hi rebus mense Februario hujus anni Heilbronnæ convenerunt. Fridericus V. Georgii Friderici nostri filius, & futurus successor, patris nomine interfuit. Missa ad Cæsarem legatio, quæ de pace communi & de reconciliatione Palatini cum Cæsare ageret. (y) At negotium cum minus prospere successisset, Fœderati, Gallorum, Anglorum, Batavorumque destituti auxilio, & rebus suis a Cæsare metuentes, interventu Swicardi Electoris Moguntini, & Ludovici Hasso-Darmstadiensis Landgravii, die 12. Aprilis Moguntiae cum Spinola convenerunt, ut die XIV. Maji ejusdem anni copiis e Palatinatu abductis, Fœderati Unionis nulla ratione Palatinum juvarent in posterum. Ita Evangelicæ Unionis Fœdus omnino solutum; (z) cujus focii pactioe Ul-

(u) Vide ibidem pag. 349. seq.

(x) LONDORP. Tom. II. Lib. VI. Cap. I. & II. *Theatrum Europ.* Tom. I. pag. 470.(y) Condiciones, Cæsari a Fœderatis oblatas, exhibet liber allegatus *Ambassade extraordinaire* &c. pag. 547.(z) Transactionem hanc vide apud DU MONT *Corps Dipl.* Tom. II. P. II.

menſi & Moguntina decepti ſunt. Diffolutio hæc facta eſt Gallis
invitis. (a)

GEORG.
FRIDER.

§. L.

Ab eo tempore res Palatini perditæ ac fere desperatæ; quas Vinculum cum Palatino præter Mansfeldium & Halberſtadienſem Marchio noſter ſuſtentare conatus eſt. Enimvero poſteri Caroli I. Badenſis, obliti malorum, quæ Fridericus I. Palatinus Elector, Marchioni huic intulerat, ſucceſſoribus Palatinis adhæſerunt conſtanter. Inſecuta ſacrorum apud Germanos converſio, firmius reddidit amicitiaæ vinculum. Palatinus denique Evangelicæ Unionis caput evaſit; cujus fœderis promotor inter præcipuos fuerat Georgius Fridericus. (b) Corona Bohemica Palatino oblata, Durlaceniſis ſuaſu ab eodem accepta, vicinas has inter Domos concordiam & amorem adauxit. Bohemica Palatino firmata ſi fuiſſet corona, Marchiæ ſuperioris poſſeſſio firmata quoque fuiſſet Marchioni.

Tom. IV.

Aa 2

pag. 391. Item in libro: *Ambassade extraordinaire* pag. 555. Transactioni, Fœderatorum nomine, Joachimus Ernestus Brandeburgicus & Johannes Fridericus Wirtembergæ Dux ſubſcripſerunt. Addatur LOTICHIUS *ver. Germ.* Lib. VIII. Cap. VI. pag. 242. JUL. BELLUS *Laur. Austr.* Lib. V. pag. 426.

(a) Lettres de M. de Puyſieux in libro ſupra allegato: *Ambassade &c.* pag. 551.

(b) Georgius Fridericus, frater Ernestus Fridericus dum viveret, zelo pro Lutheraniſmo commotus, contrarias Palatini & fratris, Calvinizantium, partes in Comitibus aliisque Conventibus Imperii fuerat ſecutus. Sed

GEORG.
FRIDER.

§. LI.

Epocha
infausta.

In ancipiti hoc rerum Palatarum & Durlacensium statu appropinquavit denique A. 1622. in Badensi Historia novæ Epochæ momentum. Georgius Fridericus, corpore & animo valens, quinquagesimum ætatis annum nondum ingressus; pro Friderico Palatino ultima tentaturus, anno hoc abdicat regimen. Filius illud accipit tremens. Brevi post pater prælio prostratus & exul; filius a Fœderatis desertus, Marchiam omnem superiorem amittit; inferiorem omnibus belli furoribus expositam videt, ac incertam fatorum. Tabula hæc brevis est anni, cujus descriptionem aggredior.

Marchio
armatus.

Pragensis victoria, qua Fridericus V. Bohemia expulsum est, terruit Fœderatos & focerum Palatini, Britannia Regem, qui gladium pro generi salute stringere non ausus est. At imperterritus perstitit Georgius Fridericus; spem inter & metum semper armatus. Victricia autem Cæsaris, apud Bohemos dominantis, arma magis magisque proferri, ipsumque adeo Palatinatum & Marchias Badenses gravi periculo expositas cerneret, de utriusque defensione sollicitus, matura deliberatione habita, tandem in are-

fratris successor factus, mutatis consiliis, Palatino adhæsit; opibus ejus ad retinendam Marchiam superiorem usurum se sperans.

nam descendit, intrepidus & erectus athleta, militarem scientiam præ multis edoctus, & ob id ipsum armis suis forte nimium confusus.

GEORG.
FRIDER.

§. LII.

Armorum suorum justitiam repetiit a Transactione Ulmen-^{Justitia armor.} si, qua ad defendendum Palatinatum se adstrinxerant focii. Moguntinam vero Pactionem, quam Onolsbacensis & Wirtenbergensis cum Spinola iniverunt, adeo se non probasse contendit, ut quæ Principes illi, Hispanico auro corrupti, contra fidem, Palatino datam, tum egerant, impia & perfida existimet; Wirtenbergico vim minatus, nisi Palatinatui laboranti ferret suppetias, quas ante Unionem solutam promiserat. Dux, a Marchione sibi metuens, militem collocavit in finibus. (c)

§. LIII.

Marchio autem præsentiens mala, quibus Domus sua & ^{Regimen deponit.} Marchiæ expositæ, si bello succumberet; de abdicando Marchia-

Aa 3

(c) KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdin.* Tom. IX. pag. 1704. ubi annotat, Marchionem illo tempore agitasse consilia, Eduardinos extirpandi liberos; ut & ex Germania ejiciendi Hispanos; restituendi Palatinum, eique adjiciendi Ducatum Bavaricæ; clericos bonis & redditibus spoliandi, in Moguntinum, Herbipolensem & Spirenses, omnium malorum auctores, gladio animadvertendi, everaque religione Catholica, Calvinismum stabiliendi. In odium Marchionis scripta hæc esse, Lector æquus facile perspicit.

GEORG.
FRIDER.

rum regimine suscepit consilium. (d) Duodecimus dies mensis Aprilis, Calendarii veteris, postremus est regiminis Georgii Friderici dies, primusque regiminis, quod Fridericus V. filius adivit; quo se abdicans Marchio quasi classicum cecinit bellicorum tumultuum, qui per totos viginti sex annos Marchicas terras, ad pacem usque Westphalicam, agitarunt. Instrumentum Caroloburgi perscriptum est. Pater, nihil sibi reservans, nulla addita conditione, omne suum in Marchias filio tradit imperium. Suspicio est, abdicationem simulatam fuisse. Res omnis pendebat ab expeditionis eventu. Marchio, regimen deponens civile, militare in exercitum retinuit; qui communibus Unionis Fœderatorum sumptibus contractus & altus, rupto Unionis fœdere, Marchicis alebatur.

§. LIV.

Vires
exerci-
tus.

Octo peditum legiones, viginti & octo equitum turmae, mille & octingenti currus, fabricae singularis & novae; omni apparatu militari instructi, decem majoris molis tormenta, splendidum & agilem ejus A. 1622. composuerunt exercitum, qualem nullus unquam Marchionum Badensium suis sub auspiciis, suoque

(d) CARATA in *Germania restaurata* pag. 127. ait: „Cum Georgius Fridericus arma contra Cæsarem strinxisset, ac prius filio ditionem suam in magna fraude cecidisset, fuissetque aliqua pars ditionum pupillorum Principum a Marchione Spinola inter alia loca occupata, &c.

E
pendio in acie
helmus & Bern
cohortes quop
belli, cujus pra
modo, Ser &
magistr vener
tus est quind
qui a regim q
est hoc suo
pantibus literis
legitici exercit

Palatinus,
gressibus, ex Ba
Palatinarum sou
feldio summa cur
tus cum Hispani
pertrahere studu
Madenburgensi,
num trajecit; adv
ducens exercitum

(d) CARATA P

GEORG.
FRIDER.

stipendio in aciem produxit. Militaverant in exercitu hoc Wilhelmus & Bernhardus, ex Saxonica Vinariensium Domo; quibus cohortes quoque ducendas commisit. Bernhardus, fulmen illud belli, cujus prudentiam & virtutem decennio post, non Germani modo, Sueci & Galli, sed omnis Europæus orbis mirati sunt magistrum veneratus est Georgium Fridericum. Omnis exercitus ejus ad quindecim armatorum millia excurrit; (e) nec defuere, qui ad viginti quatuor millia eum excrevisse putarent. Cum exercitu hoc suo Exmarchio, a Friderico Exrege Bohemiæ frequentibus literis excitatus, Marchia sua profectus est, Tillium, Ligistici exercitus ducem, ut Palatinatu expelleret.

§. L V.

Palatinus, intellectis Mansfeldii & Halberstadiensis progressibus, ex Batavis per Galliam & Alsatiam, mutato habitu, in Palatinatum suum redierat. Persona Landaviæ deposita, a Mansfeldio summa cum gratulatione exceptus est. Mansfeldius tractatus cum Hispanis, qui variis conditionibus in partes eum suas pertrahere studuerant, eo momento abruptit, atque expugnato Madenburgensi, Spirensis Episcopatus cis Rhenum Castro, Rhenum trajecit; adversus Tillium, Ligistici exercitus ducem, suum ducens exercitum. Tillius, cum Bavaricis copiis ad Wiselo-

Rerum
Palat. status.(e) CARAFA pag. 121. BRACHELIJ *Hist.* Lib. II, pag. 60.

GEORG.
FRIDER.

chium sedens & Heidelbergæ intentus, intellecto Mansfeldii adventu, copias, ad laceffendum suum exercitum missas, repulit, & reliquum exercitum, horum fuga percussum, quoque fugere coëgit, ad Mingelshemium usque vicum, duarum fere horarum itinere, victor. Sed Mansfeldius, ibi cum focis consistens, vico incenso, Tillius ne videret, quid ageretur, sistit fugam, restituit ordines, agmen convertit, atque in Tillianos impetum facit, qui re inopinata perterriti, victi sunt, cum vicisse se crederent, atque in fugam coniecti. (f) Equus, cui infederat Tillius, trajectus est globo. Hic exercitum suum reparaturus, Wimpinam duxit exercitum. At Mansfeldius victor, Seinshemio & Eppinga deditioe potitus, Ladenburgum obsedit.

§. LVI.

Marchio
producit
exerci-
tum.

Opportunum hoc temporis momentum esse ratus est Georgius Fridericus, quo exercitum suum contra Tillium, Wiselochiana clade a Mansfeldio debilitatum, solus produceret. (g) Produxit per Palatinatum ad Civitatem Heilbronnæ, in cujus vicinia

(f) BRACHELIUS Lib. II. pag. 59.

(g) Sunt, qui Georgium Fridericum, Mansfeldio junctum, Wiselochianæ & Mingelshemianæ pugne interfuisse tradunt. WASSENBERGIUS in *Floro German.* pag. 150. ita scribit: „Junxerat se Mansfeldio Marchio Badensis & tradita filio republica, unum totus sequi Martem decreverat & Wiselochianæ victoriæ particeps, suis a Mansfeldio sequestratis

vicinia ad Wimpinam constiterat Tillius. Ratio belli postulabat, ut junctis cum Mansfeldio viribus, qui Ladeburgum obsidebat, & aliquot post dies expugnaturus erat, Tillium aggrederetur. At Exmarchio, impatiens moræ, & Tillii prostrati solus gloriam reportaturus, sine Mansfeldii auxilio eum aggredi decrevit. Tillius

Tom. IV.

Bb

„ copiis, solus, solo exercitu, indivisæ victoriæ gloriam sectabatur: sed in
 „ contrarium omnia cecidere & ejus temeritate factum, ut unus ad Wis-
 „ lochium vicisse Mansfeldius videretur. LOTICHIUS *rer. Germ.* Lib. XI.
 „ Cap.V. hæc habet: „ Exhortatoriis illis suis, antequam ipse veniret, ad
 „ Principes nuper confœderatos, dimissis, tantum profecit Fridericus Pa-
 „ latinus, ut quoque Fridericus, Marchio Durlachius, veteris amicitiae ac
 „ fœderis memor, in subsidium Palatini, exercitum promte colligeret,
 „ eundemque tormentis, pulvere pyrio, impedimentisque novi ge-
 „ neris, atque id genus necessariis, abunde instructum educeret. Ini-
 „ tio igitur cum Mansfeldio aliquousque se tenuit. Ut etiam victoriæ
 „ illius apud Wiselochium, super Thyllio reportatæ, particeps videre
 „ possiet. Quod autem ipse mallet integra potius deinceps, quam di-
 „ midiata victoria frui, censeretque se jam Thillii impetum absque
 „ sociis sustinere posse, utique quem vinci quoque paullo ante didice-
 „ rat, copias suas, simultate interveniente, a Mansfeldio segregavit.,
 Auctor Anonymus vitæ Marchionum pag. 347. ante Wiselochianam
 quoque & Mingelshemianam pugnam Marchionis cum Mansfeldio jun-
 ctionem evenisse scribit. *Acta Mansfeldica* pag. 153. copias Durlacenses
 proeliis illis interfuisse testantur. Sed ut ex litteris, e Friderici Palati-
 ni castris, A. 1622. perscriptis, apparet, Georgius Fridericus non nisi post
 prælium Mingelsheimense suas copias eduxit.

GEORG.
FRIDER.

ab exploratoribus consilium Marchionis intelligens, eum in campo late patente, inter Heilbronnā & Wimpinā, Durlacensis ubi fixerat castra, magno cum ardore adortus est, die 26. Aprilis (A. 1622.) & quidem summo mane; ut maculam deleteret, quam Mansfeldius ei nuper inusserat.

§. LVII.

Prælium
Wimpin.

Burgundicas Hispanorum legiones Corduba Tillio tum opportune adduxerat; cujus augmenti ignarus creditur fuisse Georgius Fridericus, qui nihilominus numero militum & opportunitate loci Tillio fuit superior; ut Carafa perferibit. JULIUS BELLUS (h) autem observat, Tillium occupasse locum editiorem, indeque Durlacenses, qui ictus evitare non poterant, graviter ab initio infestasse tormentis; levi ab ipsis damno accepto. Cruentata dein equestris efferbuit pugna; per horas aliquot durans. Præstantes viri utrimque ceciderunt permulti. Irruerunt pedestres aliquot copiarum Durlacenses in Hispano-Bavaricas, acriterque cum illis dimicarunt. Neutra tamen pars alteri cessit. Marchio aciem suam curribus sepeferat, qui militibus prælio fessis, valli instar, receptum præbebant. Propugnaculum hoc summis denique viribus aggressus est Tillius. Impetu factò Cæsareani paululum recesserunt, ut Durlacenses elicerent. Stratagema successit: Cordubensis enim, qui ad latus in munimento quodam se absconderat, a tergo ir-

(h) *Laureæ Austr.* Lib. VI. pag. 526.

ruens, Marchicos ordines turbavit, & equitatum disjecit. Marchio intra vallum se recipere & restituere pugnam conatus est frustra. Restitit tamen aliquamdiu peditatus, qui tormentis & sclopetis multa Tillianis intulit damna.

§. LVIII.

Sed improvise res aciem Marchionis turbavit & perculit. ^{Fuga Marchionis.} Currus numero quinque, pyrio pulvere onerati, igneque correpti, stragem & trepidationem Marchicis intulerunt. Dolo hostium, an indiligentia ministrorum, an tormenti ictu id factum sit, nemo definivit. (i) Repentino casu Durlacenses perculsi sunt. Perculis infitit Tillius, donec in fugam effusi excederent campo. Pugna non ante vesperam finita. Summa utrimque arte, fervore & contentione certatum. (k) Tormenta & currus, quos inter & illi,

Tom. IV.

Bb 2

(i) CARAFA, sæpe allegatus, hæc addit : „Cum initio prælii res Cæsareanorum fuissent in arcto, visam a milite Hispano in acie mulierem candido amictu, quæ Catholicos hortaretur ad pugnam, & victoriam promitteret. Eundem mox militem majori tormento, cui astabat, casu ignem intulisse, ex quo erumpentes pylæ hostium inciderint currus.,,

(k) De prælio hoc legendus est JULIUS BELLUS *Laureæ Austr.* Lib. VI. pag. 526. LOTICHIUS *ver. Germ.* Lib. XI. Cap. V. pag. 304. *Theatrum Europ.* Tom. I. pag. 626. BRACHELIUS in *Hist. sui temporis* Lib. II. pag. 60. KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdinand.* Tom. IX. pag. 1706. sq.

GEORG.
FRIDER.

quibus imposita pecunia, in Tillii potestatem venerunt. (1) Supra centum & mille milites capti, multique tribuni & ordinum ductores. Wirtembergæ Ducis frater, Magnus, fortissime pugnans, in prælio cecidit.

qui tamen in eo fallitur, quod Marchionem juvenem Carolum in prælio extinctum fuisse perhibet. Descriptio hujus prælii particulari scripto prodiit A. 1622. 4to.

- (1) JULIVS BELLVS *loc. alleg. pag. 527.* hæc habet. „Inter alia autem
 „ duas majores machinas ferreas, quæ pilos sexaginta librarum emittebant, sex nova tormenta ænea, anno 1614. fusa, & Marchionis Durlacensis insignibus ornata; triginta mediocria & minora ænea tormenta: quinquaginta parva mortaria ænea, ingens mortarium, quale vix a veteranis & diu in bello versatis militibus visum fuerat: duo alia nova mortaria ænea, quinquaginta currus, pulvere nitrato, funiculis, instrumentis bellicis & alio apparatu militari onustos; quadringentos alios, quibus omnis generis farcinæ impositæ erant, quatuor artificiosas scalas, ad oppugnationem faciendam comparatis, plenas: sexaginta longurios, ferrea cuspide munitos, magnam panis, farinæ, falis, vini, pecudum, & omnis generis annonæ copiam; duos currus, in quibus ducenta viginti quinque millia thalerorum, quorum pleraque ab Archiduce Leopoldo cusa erant, & aliqua regia moneta, quam nova unio contulerat, cum aliquot millibus florenorum, quæ omnia militibus prædæ cesserunt: duodecim naves ad sternendum pontem, infra Heilbronnâ a Durlacensibus comparatas, ceperunt. Denique septem vexillis peditum & decem equitum cum vexillo Marchionis prætorio potiti sunt, quæ Viennam miserunt.

Marchio
Ladeburgum,
ctis cum Mense
tionem Martini
tercelleris dies.

Infelix hoc
& Maritorum,
sive Palatinum
num perdidit in
rex Bohemus, &
sue lineæ amittit; Pal
burgi, quo post pr
Ernestum Brandeb
gressum, ut castra
celeritate hostium
mitteret. Post con
amissis tormentis &
sues cruenta potito
quatuor ceciderint

(*) Tractat. K. H. H.
armatum

Marchio victus ad Mansfeldium confugit; (m) obsidentem Ladeburgum, cujus obsidionis finem expectare debuisset, ut, junctis cum Mansfeldio viribus, Tillium aggredereetur. Inter abdicationem Marchionis & cladem acceptam nonnisi quatuordecim intercesserant dies.

§. LIX.

Infelix hoc ad Wimpinam praelium non modo Badensium & Palatinorum, sed & Germaniæ Protestantium fortunam prostravit. Palatinum una perdidit in Bohemia pugna; Durlacensem unum perdidit in Suevia praelium; quo amisso, Palatinatum Exrex Bohemus, & Marchiam superiorem Exmarchio Durlacensis suæ lineæ amisit; Palatinatui suo restitutus Fridericum. Ille Caroloburgi, quo post praelium secesserat, die 3. Maji, ad Joachimum Ernestum Brandenburgicum scribens, aperit ei, ad Wimpinam se progressum, ut castra ibi figeret, non ut provocaret ad praelium. At celeritate hostium & fervore se adactum, ut rem certamini committeret. Post continuas bidui velitationes denique cessisse se loco, amissis tormentis & nervo belli, stipendiorum pecuniis, sed hostes cruenta potitos victoria; cum singuli militum suorum tres vel quatuor ceciderint hostes nullusque eorum perierit inultus. Ex

Sequelæ
cladis.

Bb 3

(m) Tradit KHEVENHÜLLER loco alleg. Marchionem fugientem abjecisse armaturam corporis, quæ Leopoldo Archiduci dono data.

GEORG.
FRIDER.

præcipuis ductoribus neminem fere desiderari præter Magnum, Wirtembergæ Ducem, qui fortitudine & prudentia sua, causæ publicæ multum præsidii potuisset afferre. Damna, hac clade accepta, facile posse reparari; constituisse se, collectos e fuga milites, proximo quoque die, in hostes educere.

§. LX.

Gesta re-
liqua.

Enimvero Georgius Fridericus cum reliquiis exercitus sui toto mense Majo stetit in armis, & cum Ernesto Mansfeldio rem Palatini utcunque sustinuit; Ladenburgum expugnavit, evertit; Rheno trajecto liberavit Hagenoam, quam Leopoldus Archidux obsidione premebat; captoque Drusenheimio, Leopoldi & Alsaticas Hanoviæ Comitum ditiones late vastavit. Posthæc Mansfeldius cum Exrege Bohemiæ & Exmarchione, relicta Alsatia, die XXIII. Maji Rhenum transgressus, inopinato impetu cepit Darmstadium, & vicinum omnem agrum misere vastavit; quod Ludovicus Landgravius Cæsaris partes constanter secutus est, uti Cassellanus Anti-Cæsareanas amplexus est partes. Darmstadiensis, propositis a Mansfeldio conditionibus subscribere nolens, cum filio Johanne fugam arripuit, sed in itinere ab excubitoribus Durlacensibus captus, Carolo, Georgii Friderici filio juniori, traditus, ab eo ad patrem Marchionem deductus est. Omnes hic vires intendit, ut Landgravium Palatino redderet faventem. At ille ingenue & constanter professus est, nullo metu, nulla spe, unquam a fide,

E s
Cæsari data, disc
cum fuerat ded
sequi iussit; rep
confidens, si cap
D

Et omnia
(die 1. Junii) inter
fuge, clades Hœ
terminavit. Palat
Mansfeldium atqu
toravit; (o) Cæs
hi fore crediderat,
Angliæ, Jacobus, a
In his rerum
Georgius Frideric
primarium sui ex
sue & Protestant
esse viam declarat,
ut tormenta cum
cium mittat ad R

(o) Князьшии:
pag. 56.
(o) Halberstadt

Cæsari data, discedere se posse. Palatinus Landgravium, qui ad eum fuerat deductus, mancipavit custodiæ, atque exercitum sequi iussit; æquiores pacis conditiones a Cæsare se obtenturum confidens, si captivum retineat. (n)

§. LXI.

Sed omnia Palatini & Fœderatorum consilia brevi post ^{Marchio} (die 9. Junii) intervertit Christiani Halberstadiensis, a Tillio ^{copias} pro- ^{dimittit.} fligati, clades Hœchstiana ad Mœnum, quæ in his partibus bellum terminavit. Palatinus enim non Halberstadiensem modo, sed & Mansfeldium atque Marchionem nostrum post cladem hanc exauctoravit; (o) Cæsaris se committens arbitrio; quem faventio- rem sibi fore crediderat, si deponeret arma; ut focer ei fuisset, Rex Angliæ, Jacobus, ab Hispanis deceptus.

In his rerum angustiis suas quoque copias die XII. Junii Georgius Fridericus dimisit; literis ad Pleickardum Helmstadium, primarium sui exercitus ducem, scriptis, quibus de tristi patriæ suæ & Protestantium statu pauca præfatus, non aliam sibi superesse viam declarat, quam ut arma deponat. Injungit Pleickardo, ut tormenta cum instrumentis & impedimentis bellicis Schreckium mittat ad Rhenum, cum equitum comitatu; curaturum se,

(n) KHEVENHÜLLER *loco alleg.* pag. 1723. seq. JULIUS BELLVS pag. 546.

(o) Halberstadiensis & Mansfeldii exauctoratio facta die XIII. Julii 1622.

GEORG.
FRIDER.

ut transvehantur in Marchiam. Scribit ei porro, ut cum militibus rationes subducat, illis se satisfacturum promittens, monensque, ne illos introducat in Marchiam, quæ magna commeatum jactura laboret; quin & timendum, ne Cæsar tractatus, quos Marchio filius cum eo instituit, abrumpat, si militem in terris suis se alere intelligat. Repetit ergo, ut Marchionatui, satis jam afflicto, parcatur.

§. LXII

Marchia
vastata.

Paulo ante enim, Mansfeldio in Alsatia grassante, duodecim millium exercitus, ex Holfatis, Saxonibus & Cofacis compositus, in Marchiam Durlacensem indeque in Alsatiam, Anhaltino duce, transiverat, ut Mansfeldium expelleret. (p) Ita res desperatæ Exregis, res desperatæ Exmarchionis, nuper tam potentis & floridi. Evangelica Unio, Moguntini & Darmstadiensis persuasum nuper dissoluta, Georgii Friderici rebus nihil potuit opis afferre. Inundata mox (die 5. Julii) Bavaricis, Hispanicis, Polonicis, Hungaricis, aliisque copiis Cæsareanis, Marchia omnis, infelix & territa. Omnia latrociniis, rapiis, cædibus, incendiis, miserrime vastata. Exmarchio Hachbergam cum paucis se contulit; privatam ibi & solitariam vitam acturus.

Tillius

(p) JULIUS BELLVS Lib. V. pag. 553.

Tillius eor
ceret, Palatinus
Septembri cepit

Se & Cæ
laccens milit. qu
tum obinere pot
parum, cum Ma
misset; quod in
go Friderico obt
quod Evangelicæ
lis componende e
reo enim judiciali d
omnis superior Ma
vatum negotio, G
Argentinensem Fe

Ultimo O
tus Aulici vocato,
chio ab Imperator
formandum, & ad
creto, die 25 Febr

Tom. IV.

Tillius eodem Julio mense, quo socios suos, Cæsari ut placeret, Palatinus exauctoraverat, Heidelbergam obsedit, mense Septembri cepit; expugnavit Manhemium. Palatinatus amissus.

GEORG.
FRIDER.

§. LXIII.

Sed & Cæsarea sententia superiorem mox Marchiam Dur-
lacensis amisit, quam A. 1617. ab Imperatore Matthia in perpetuum obtinere potuisset, si Badensem Spanheimensis Comitatus partem, cum Marchionis titulo, Eduardinis liberis concedere voluisset; quod in Francofurtano Conventu legati Cæsarei Georgio Friderico obtulerunt. Imprudentiæ eum non pauci accusant, quod Evangelicæ Unionis opibus nimium confidens, tam æquas litis componendæ condiciones tam pertinaciter recusaverit. Cæsareo enim judiciali decreto Eduardinis reddenda quoque jam fuit omnis superior Marchia. Judiciarium ordinem in omni hoc observatum negotio, Georgius Fridericus ipse ad Senatum Populumque Argentinensem Februarii Calendis 1622. perscripsit.

Marchia
superior.

§. LXIV.

Ultimo Octobris A. 1620. Marchioni, ad Judicium Senatus Aulici vocato, bimestre tempus exceptioni præfixum. Marchio ab Imperatore, male informato, ad Imperatorem melius informandum, & ad Status Imperii provocavit. Sed alio mox decreto, die 25. Febr. A. 1621. imposita ei denuo in judicio compa-

Judicia-
rius or-
do.

GEORG.
FRIDER.

rendi necessitas. Eodem, quo nuper, modo, post tres menses, a Marchione responsum. Tertium denique ab eodem Senatu die 30. Julii A. 1621. ejusdem formæ emanavit Decretum: ad quod eadem responsio cum Apologia, qua Georgius Fridericus recusati iudicii rationes exponit. Hæc die 25. Aug. A. 1621. missa ad Aulam, quæ provocationis nullam habuit rationem. Quin imo de rei novitate, ad imminuendam supremi iudicis auctoritatem composita, litteris, die XIV. Decembris ad Marchionem datis, questus est Cæsar; appellationis formulam ei remittens; Matthiæ Imperatoris secutus exemplum; qui die 7. Junii A. 1613. eandem fuerat viam ingressus. Idem egit Moguntinus Elector, cui Marchio simile provocationis exemplum transmiserat, ut cum Statibus Imperii in Comitiis illud communicaret. Georgius Fridericus alio scripto die 31. Jan. 1622. Electori respondit.

§. LXV.

Restitutio
Marchiæ su-
per.

Infelix ad Wimpinam prælium, his rebus interveniens, liti finem imposuit. Augusto enim mense sententiam pronuncia- vit Cæsar, ut superior Marchia, cum refusione sumtuum & dam- norum, primogenito Eduardi filio restitueretur. Restitutio fa- cta est eo modo, quem supra exposui. (q) Ita Marchiam supe- riorem Badensem, quam Ernestus Fridericus per novennium, Georgius Fridericus per octodecim tenuerant annos, Frideri-

(q) Tom. III. pag. 84. seq.

cus V. in primo regiminis aditu restituere coactus est. Pater in-
 terea degens Hachbergæ, biennium ibi vixit privatus. Quum
 autem A. 1624. mense Augusto novus Baviaræ Ducis exercitus
 Marchionatum infestasset, Exmarchio, mense Octobri Genevam
 transivit. (r)

GEORG.
FRIDER.

§. LXV.

At in ipso hoc Helvetico suo secessu inquires, de novis
 auxiliis Palatino adducendis, cogitavit. Joachimus de Rufs-
 dorff, qui res Friderici Exregis in Aula Anglicana procurabat, in
 Monitis Politicis, quæ Jacobo Regi illo anno (1624.) exhibuit, id
 aperte profitetur. „ Marchio Badensis senior, inquit, (s) occa-
 „ sionem expectans, paratus & promptus est exercitum & mili-
 „ tem parare, modo videat, alibi etiam bellum surgere & ho-
 „ stes occupari. Helvetios sibi auxilio affuturos, aut saltem
 „ clam juvatueros sperat, ut exercitum possit conscribere & edu-
 „ cere, quem vel conniventibus, vel non impredientibus illis, fi-
 „ ne mora & impedimento concenturiabit. „

Nova
Marchio-
nis confi-
lia.

Placuit denique, ut Regis Angliæ, Regis Gallorum, Sa-
 baudia Ducis ac Venetæ Reipublicæ pecunia XX. mille armato-
 rum exercitum Marchio noster colligeret, in Alsatiam & in Pala-
 tinatum irruptionem facturum; quod consilium, mortuo Jacobo

Tom. IV.

C c 2

(r) JUNGLERUS in vita Georgii Friderici.

(s) In libro cujus rubrum: *Consilia & negotia publica* pag. 100.

GEORG.
FRIDER.

patre, Rege imbelli, Rufsdorffius (t) Carolo successori commenda-
daverat. Helvetii huic bello accessuri videbantur, quibus Au-
striae vicinæ potentia suspicionem commovit. Sed Cæsar, missis
confestim in Alsatiam copiis, & Leopoldo Archiduce summæ re-
rum præfecto, consilium evertit. Unde Marchionis in Alsatiam
& Palatinatum expeditio ne quidem tentata est.

Acta Ge-
nevæ.

Genevæ cum viveret Marchio, in ædibus ille suis sacra
sua Lutherana peregit. His paulatim & alii, vel cives vel ex-
teri, cum frequentes accederent, petiit Senatus, ut extraneos
excluderet. Marchio petiit, aliquoties repetitum, contemnens,
denique mense Februario A. 1626. Geneva relicta, Tunonium,
Caballicensis Ducatus oppidum, se contulit, ubi a Sabaudia Duce
Carolo Emanuele domesticum quoque religionis suæ exercitium
obtinet. (u)

(t) *Loco alleg.* pag. 173. ubi ita differit., Confœderati serio cogitanto, quomo-
do diversio in Alsatia per senioresem Marchionem Badensem, qui pro-
nus est eam suscipere, si de mediis, quæ proponit & petit valde
parabilia & bene secuta, prospectum fuerit, fieri possit. Gallo
aliquid subsidii pecuniarii & Helvetiis vicinis aliquid auxilii confe-
rentibus. „

(u) SPON. *Hist. de Geneve* Tom. I. Lib. III. pag. 487. ubi annotat, Marchionem
Syndico Civitatis, mandata Senatus exponenti, ictus intentasse, causa-
tum; Gebennam esse Imperii Civitatem, in qua sui ipse juris sit & plena
libertate gaudeat. Sed confutat hæc AUCTOR *Annotationum ad Histo-
riam Sponii* pag. 488. litt. O.

In illo
Christiano Dani
alienis sumibus
litteris, de 10. I
stro præfatum
tes quibus suis fu
benam German
lois, vi injust
diceret, ageret
k sociorum salu
em se non facturu
num Venetias legat
consilium adduceret
num IV. Danica
Germania Dani

Vigor me
ne studium, indu

(*) Litera huc v

(y) X. Kal. Octob

(z) Extant hæc H

§. LXVI.

In illo secessu suo Georgius Fridericus, a Carolo Angliæ & Christiano Daniæ Regibus, ad induenda rursus arma bellumque alienis sumptibus gerendum invitatus est. Carolus peculiaribus litteris, die 10. Nov. 1626. Westmonasterii datis, Marchioni nostro potestatem concessit, ut quater mille pedites & mille equites regiis suis sumptibus conscriberet, atque ad vindicandam libertatem Germaniæ; ad restituendum Palatinum & defendendos socios, vi injusta oppressos, quanta posset diligentia in aciem educeret, ageretque ea omnia, quæ utilitati communi, Palatini & sociorum saluti expedire viderentur. (x) Præterea Rex pacem se non facturum promisit, nisi incluso Marchione, qui, missum Venetias legato, omnem operam impendit, ut in societatem consilii adduceret Venetos. Anglus jam antea (y) ad Christianum IV. Daniæ Regem scripserat, se ductu Marchionis rebus Germaniæ Daniæque afflictis opem laturum. (z)

Fœdus
cum Re-
ge An-
gliæ.

§. LXVII.

Vigor mentis & corporis, ardor bellandi, causæ Palatinæ studium, induxerunt Marchionem, ut A. 1627. copias, An-

Expedi-
tio in
Holfat.

Cc 3

(x) Literas has vide in RYMERI *Actis publ.* Tom. VIII. Part. II. pag. 112.

(y) X. Kal. Octobris.

(z) Extant hæ litteræ Ms. in Tabulario Bada-Durlacensi.

GEORG.
FRIDER.

glica quas collegerat pecunia, Angliæ Regis fœderato, Daniae Regi, in Holfatiam adduceret. Danus Generalis copiarum suarum Locumtenentis dignitate Marchionem condecoravit. (a)

Annus hic Daniae Regi & Marchioni nostro fuit omnino fatalis. Exercitus ejus, quem anno præcedente Tillius ad Lutteram fuderat, per Wallensteinium ejusque Legatos pulsus est ex Silesia, Brandenburgica Marchia, & ex Meclenburgi Ducatu. Infelicius horum eventuum testis interfuit Georgius Fridericus, qui tranquillus & securus e longinquo in secessu suo hæc spectare potuisset. Sed fatis agitated adversis, in ora boreali maritima non felicior, quam in Rhenensi & Suecica fuit. Tillium utrobique implacabilem expertus est hostem; qui cum Fridlando prosperis insistens successibus, Cimbricae Chersoneso denique Danum & Marchionem nostrum inclusit. (b)

§. LXVIII.

Clades
Marchio-
nis.

Hic, appropinquante Wallensteinio, Wismariæ naves cum copiis suis conscendens, ex Meclenburgico Ducatu in Wagriam, Holfatiæ provinciam, transiens, ad Heiligenhavæ portum appulit, milites ad Grotenbrodam in terram exposuit. (c) Schli-

(a) *Theatrum Europæum* Tom. I. p. 982. LOTICHIUS *rer. Germ.* Lib. XVII. Cap. IV. pag. 498.

(b) PUFENDORF. *rer. Suecicar.* Lib. I. §. 49. seq.

(c) HOLBERG *Dænische Reichshistorie* Tom. III. pag. 754. CARAFA *Ger-*

ckius, Wallensteinii Legatus, fugientibus institit, atque die 25. Septembris ejusdem anni (1627.) omnem Marchionis nostri exercitum circumdedit, cecidit vel cepit. Prælii locum filent plerique. (d)

mania restaur. pag. 308. & 315. WASSENBERG. *Florus Germanicus* pag. 151.

- (d) Novissimus rerum Danicarum scriptor ROCHIUS (DES ROCHES) in *Historia Daniæ*, Gallice scripta, Tom. V. pag. 349. Marchionem ad *Winmar*, vel *Trismar*, adventante Schlickio, castra habuisse refert. Intelligenda videtur esse Cismaria, qui locus est Wagriæ, unde Præfecturæ nomen. Idem auctor tradit, Marchionem a Schlickio cinctum, antequam prælium iniretur, conscensa navi, quam in littore maris Balthici repererat, cum præcipuis Præfectis fuga salutem petiisse; exercitum autem, quem nonnisi quinque millium fuisse putat, deditioe facta, in Schlickii victoris verba jurasse. CARAFA *loco alleg.* pag. 316. ait: Marchionem cum copiis suis in angustias insulæ cujusdam prope Kielam reductum, deletisque duabus legionibus Bernhardi Ducis Vinarjensis & Nellii, ceteros tam arcte inclusos, ut vel aquis se committere, vel Schlickii arma perfringere cogentur. Addit pag. 319. „Optima forte Co-
 „ mes Schlickius apud Cimbricam Chersonesum prope Kielam, post-
 „ quam dudum hostium copias obsedisset, fugiente Marchione Durla-
 „ censi, cum præcipuis Ducibus via maris & dissipatis primis legioni-
 „ bus, totam illam partem exercitus Daniæ Regis, quæ eidem Marchio-
 „ ni commissa fuerat, superavit, ademptisque 27. signis peditum & sex-
 „ decim equitum, sine sanguine Cæsareis copiis adjecit, atque ulte-
 „ rius progressus, quasi totam præfatam Cimbricam Chersonesum seu

GEORG.
FRIDER.

Polonicarum rerum haud indiligens scriptor, PAULUS PIASECIUS, sex millia peditum, duo millia equitum in proelio hoc caesa fuisse refert. (e) Quadringenta militaria signa; viginti tormenta bellica, vel triginta duo, si LOTICHIMUM (f) audias, cum copiosa supellectile castrensi, in Schlickii victoris potestatem venerunt. Marchio cum Praefecto suo Nello, paucisque tribunis navium ope evasit. Ceterae legiones in Caesaris verba jurarunt, qui victoria hac, praeter Gluckstadium & Crempam, Holfatia potitus est tota.

§. LXIX.

Argenti-
nam se-
cedit.

Post infelicia haec fata Georgius Fridericus, a bellicis curis animum revocans, Argentoratū concessit, ubi Domum habuerant Durlacenses Marchiones, cum insigni Draconis, prope pontem D. Nicolai, quae seculo superiore in Gubernatoris urbis aedes conversa. Ibi tranquillam vitam agens, litteris & praesertim librorum sacrorum lectioni vacavit, quas undexagies se legisse, ipse manu sua in primis exempli sui, quod formae minoris est, paginis annotavit. Terras Marchicas tamen, quoties Suecorum arma in his partibus praevaluerant, invisit.

§. LXX.

-
- „ Jutiam, occupavit. Kiela, cujus hic mentio fit, non est Chilonium,
 „ Holfatiae caput, sed sinus, uti videtur, ad littora Wagriæ. „
 (e) *Chronica Gestorum in Europa singularium* pag. 397. Adde *Theatr. Europ.*
 Tom. I. pag. 986.
 (f) *Rer. German.* Lib. XVIII. Cap. I. pag. 500.

§. L X X.

Memorable est testamentum, quod septennio ante abdi-<sup>Testa-
mentum
ejus.</sup> cationem (A. 1615.) de Marchiæ & Domus suæ salute sollicitus, condidit Caroloburgi, die 17. Novembris, quod Pragmaticam Ernestinæ suæ lineæ sanctionem constituit. Præcipua ejus capita hæc sunt:

- I. Omnia testamta, quæ superioribus annis condidit, revocat.
- II. Filiis & Successoribus constantiam in Evangelica religione commendat.
- III. Sepulturam eligit Pforzhemii in Collegiata S. Michaëlis Ecclesia, ubi & uxor ejus Agatha, Erbacensis Comitissa, sepeliatur. Exequias, Balsamationem, Epitaphium, ordinat.
- IV. Renunciatio Principum feminarum perpetua Lex fit Domus Badensis.
- V. Filii prioris matrimonii educentur in Aula Principis regentis; posteriores apud matrem, usque ad annum octavum completum. Matri centum floreni pro singulis liberis, pro filia, quæ annum 8. egressa, 200. floreni quotannis pro victu & amictu solvantur.
- VI. Singulæ Principes filiæ, postquam renunciaverint successioni, accipiant 500. florenos.
- VII. Si Marchionissa vidua ad secundas nuptias vel ad aliam

GEORG.
FRIDER.

religionem procedat, filiae ad Marchionis viventis Aulam transferantur, & in Lutherana educentur religione.

VIII. Durlacensis Gymnafii & Sulzbergensis fcholae confervatio & emendatio commendatur.

IX. Commendatur obfervatio tractatum, privilegiorum, contractuum, quos inivit deditque testator.

X. Fridericus, Carolus & Christophorus, filii ejus, conftituuntur heredes. Excluduntur filiae, quamdiu mafculus fuperftes. Dos filiarum fit decies mille florenorum, ut Ernestus testamento fuo A. 1550. ordinavit. Intelligitur hoc de filiabus Marchionis Regentis, de reliquis ipfe Regens difponat. Principi Regenti, cum annum vigefimum quintum compleverit, fubditi praefent homagium, ante complementum praefteretur tutoribus.

XI. Terrae Badenfes in pofterum nulli divifioni obnoxiae, ab uno Principe regantur.

XII. Jus primogeniturae & fucceffionis linealis agnaticae ftabilitum.

XIII. Princeps Regens in regimine ftatuta fequatur Majorum, nifi testator ante mortem nonnulla in utilitatem Domus immutet. Neque haec contrariantur confenfui, quem testator dedit, ratione permutationis, quam Marchio Ernestus cum Wirtenbergica Domo inivit.

XIV. Marchio

fuffragia,

& Marchio

fragium

bear: quae

pauca

XV. Marchio

danti uxo

averit her

id facere

heres. I

ducere uxore

cores.

XVI. Omnes

tibus titulos

XVII. Carolus

portionem

phorus terri

tineant, ut

Tom. IV.

(c) Tom. IV.

Edwards

(d) Terra haec

fua red

XIV. Marchio regens solus onera portet, solus quoque tria suffragia, superioris nempe & inferioris Marchiarum Badæ & Marchionatus Hachbergæ in Circulo Suevico, ut & suffragium Comitatus Spanheimensis in Circulo Rhenano habeat; atque omnes, quicumque sunt, Marchiones Badenses præcedat. (g)

XV. Si Marchio Regens anno vigesimo sexto ætatis suæ non duxerit uxorem, aut post quinquennale matrimonium non habuerit heredem, proximus heres matrimonium ineat, qui si id facere neglexerit, intra anni spatium sequens id faciat heres. De cetero omnibus Principibus Domus liberum sit ducere uxorem, si Princeps Regens consentiat, vel ejus tutores.

XVI. Omnes Marchiones, non regentes, eosdem cum regentibus titulos gerant.

XVII. Carolus, secundo genitus testatoris filius, Badensem portionem Comitatus Spanheimensis ulterioris, & Christophorus tertius Princeps, Præfecturam Grefensteinensem obtineant, ut inde percipiant fructus; (h) sed salva superiori-

Tom. IV.

D d 2

(g) Tum temporis omnes terræ Badenses erant in manibus Lineæ Durlac. & Eduardini liberi extorres.

(h) Terræ hæc ex sententia Cæsaris ad Wilhelmum Bada-Badensem quum postea rediissent, Georgii Friderici Marchionis interventu A. 1624. die 16.

GEORG.
FRIDER.

tate Principis senioris, Friderici, cui intra annum feudale homagium præstare teneantur.

XVIII. Quodsi secundus Princeps sine masculis moriatur heredibus, junior in Comitatu Spanheimensi succedat, & huic in Præfectura Grevensteinensi succedat, si quis adhuc nasceretur filius. Unicus autem si superstes sit cum Principe Regente frater, ille solus Spanheimenses & Grevensteinenses possideat terras.

XIX. Possessores hujus Comitatus & Præfecturæ, dotem & vidualitium uxori suæ constituere possunt, Principis Regentis permisso.

XX. Appanagia nec alienare, nec oppignerare licitum est, nisi ob liberationem ex captivitate. Fiat id tamen cum consensu Regentis, ut proprietarii terrarum. Eum in finem possessores litteras antigraphas offerant Regenti.

XXI. Si moriente testatore, Spanhemium & Grevensteinium non

Fabr. inter tres filios ita transactum est, ut Carolus secundo genitus septies mille thaleros annuos, Christophorus quater mille perciperet, uniusque deficientis portio accresceret alteri. Marchia superior Friderico si fuerit restituta, Carolus Spanheimensis Comitatus, vel Lahrensis Dynastiæ partem Badensem; at Grevensteinii Præfecturam Christophorus accipiat. Earum ditionum reditus a pensione annua deducat Fridericus. Reliqua testamenti capita confirmantur. Id addo, conventionis hujus instrumentum authenticum in Tabulario Durlacensi, quod Basileæ est, non extare, adeoque dubium esse, an illa fuerit perfecta.

amplius fore
quod illis a
tantum re
fratribus,
fendat illi
possit adire.
fuerit Marchio

XII Principe
aque 18. ed

XIII. Quodsi
perisset Prince
filio Regentis,
5000. floreni a
3000. floreni
singulis porri

XXIV. In tali
contrahat, in
vensteinensi de
tur, occupet
vidua Marchio
ea reliquerit.
vino, venatio

amplius forent in ejus potestate, contenti sint filii juniores eo, quod illis assignabitur infra. Si Comitatus & Præfectura non tantum reddituum ferant, quantum junioribus assignatum est fratribus, suppleat senior, qui illos in possessione eorum defendat. Illi tamen ante 25. annum neutrius administrationem possint adire. Officiales, quos constituunt, jusjurandum præstent Marchioni Regenti.

XXII. Principes, ætate minores, in Aula Regentis ad annum usque 18. educuntur.

XXIII. Quodsi præter Marchionem Regentem, unus tantum superesset Princeps, huic post completum annum 25. vel, si consilio Regentis, aut tutorum ejus, matrimonium contrahat, 5000. floreni annuatim solvantur. Si sint duo vel tres, singuli 3000. florenos accipiant, si quatuor vel plures, 2000. floreni singulis porrigantur.

XXIV. In tali rerum statu junior Princeps, si matrimonium contrahat, in Spanheimensi Comitatu, vel in Dynastia Grevensteinensi domicilium figat. Quod si terræ hæ amitterentur, occupet Badevillam & Castrum Sulzberg cum oppido, si vidua Marchionissa, loca illa occupans, morte vel alio modo ea reliquerit. Accipiat porro 5000. florenos cum frumentis, vino, venatione; reservato semper seniori superioritatis jure,

GEORG.
FRIDER.

a quo etiam Badevillam & Sulzbergam teneat in feudum; sed filio successori Regentis has terras restituat.

XXV. Mobilia omnia maneat in manibus solius Principis Regentis. Reliquis, si unus modo est, 5000. floreni; si duo, singulis 4000. floreni, si vero tres vel plures, singulis 2000. floreni, & quidem non nisi eo tempore, quo ad nuptias transeunt, solvantur.

XXVI. Primogenitus Marchio junioribus nihil debet ratione terrarum.

XXVII. Quibus conditionibus cum Eduardinis liberis transactio ineunda sit, si obveniat occasio, Marchio præcipit.

XXVIII. Prioris conjugis hereditas inter filias ejus dividatur.

XXIX. Filiis commendantur boni mores & debitorum solutio.

XXX. Pro curatoribus & tutoribus filiorum minoris ætatis, si qui superessent, testatore moriente, Joachimus Ernestus, Marchio Brandenburgicus, & Jo. Fridericus Wirtembergæ Dux, commendantur, qui eos in Evangelica religione educabunt, ad externos studiorum causa mittent. Senior maneat domi, nec duo Marchiones eodem tempore ad externos mittantur.

XXXI. Evangelica religio constanter servetur. Marchio religionem mutans, terris privetur.

XXXII. Expellantur Judæi ex omnibus Badensibus terris, nec unquam admittantur.

XXXIII. Forma regiminis præsens servetur, saltem Principe in

E
æate minore
ligionis. Re
& Tutores d
positio officia
mos præter
XXXVII. Judic
suo seu servet
ns. LXV. que
XIV. Jus Pro
XXXVI. Princi
ad matrimonit
XXXVII. Si duo
aut eam non sri
eligantur.
XXXVIII. Con
tium.
XXXIX. Si suce
tutores rogant
XL. Si que lites
bitos.
XLI. Successor
inter Principes
Turicensibus

ætate minore constituto. Consiliarii Intimi sint Evangelicæ religionis. Res, statum publicum concernentes, ad Curatores & Tutores deferantur. Administratio justitiæ, constitutio, depositio officialium & Ministrorum Ecclesiæ ad Consiliarios Intimos spectet.

XXXIV. Judicium Aulicum, Matrimoniale & Consistorium in suo statu servantur. Filius natu maximus; minor licet annis XXV. quotidie Consilia, præsertim Intimum, frequentet.

XXXV. Jus Provinciale quantocius perducatur ad finem.

XXXVI. Principes ad completum usque annum 25. feminæ usque ad matrimonium, sub curatela vivant.

XXXVII. Si duo tutores vel moriantur vel mutant religionem, aut eam non stricte observent, alius Princeps, Unioni addictus, eligatur.

XXXVIII. Consiliariis tutelæ vel curatelæ commendatur silentium.

XXXIX. Si successor moriatur, relictis minoribus ætate, iidem tutores rogantur, ut continuent tutelam.

XL. Si quæ lites inter heredes oriantur, res componatur per arbitros.

XLI. Successor non recedat ab Unione, quæ A. 1608. d. 8. Maji inter Principes Protestantés inita: servet quoque fœdus, cum Turicensibus & Bernatibus initum.

GEORG.
FRIDER.

XLII. Equester ordo a successore quovis modo augeatur, promoveatur.

Ad perpetuam & inviolabilem hujus Testamenti observationem filii Principes obligantur.

Dispositio hæc Principem sapit, omnia animo complexum, Marchiam quæ poterant reddere tranquillam, florentem.

§. L X X X I.

Obitus.

Argentorati tandem die 24. Septembris A. 1638. ætatis 65. decessit, postquam, patre mortuo, per 45. annos vel ipse, vel sub tutoribus gessisset regimen, atque per 16. annos vixisset privatus. In tam diuturnis Belli Germanici motibus Georgius Fridericus a Cæsare nunquam nominatim proscriptus, Palatini partes licet semper secutus sit. Sarcophago inscripta fuit notitia sequens: „ Hoc in loculo corporetenus recumbit Quondam Serenissimus Princeps ac D. D. GEORGIUS FRIDERICUS Caroli F. Marchio Badensis & Hachberg: Landgravius Saufenberg: Comes Spanh: & Eberst: Dn. Rætelæ, Badenwiler, Lahr & Mahlberg &c. Heros magnanimus, Pietatis cultor devotissimus, religionis puræ Augustanæ Confessionis & Germaniæ libertatis assertor constantissimus, VIRTUTE, quo Symbolo usus est, tam militari, quam togata, præclarus, Dux belli fortissimus, litterarum & linguarum scientia, multis pe-

„ regri-

reginationibus
bus obrutus,
tione dixeris
A. MDCXXI
cum suis Frat
rexit vixit an
tate XIV. Sep
Des „

Inscriptione
plagus autem, in q
cum deportatus sit,
sensum Ecclesiæ cry
docta, cryptæ inferre
nobis documenta sup
tos, Georgius Frid

Princeps fu
nihil defuerat præte
Menens Prænceriu
rium Pontificis, Ro
densis. Princeps
nii præstantia ac
Tom. IV.

„ reginationibus parta, incomparabilis, innumeris calamitati-
 „ bus obrutus, nunquam fractus, quem uno verbo sine adula-
 „ tione dixeris coronam Principum. Natus Caroliburgi
 „ A. MDCXXIII. XXX. Jan. Marchicarum ditionum partem
 „ cum dnis Fratibus XI. omnes conjunctim ad XVIII. annos
 „ rexit, vixit annos LXV. menses VII. dies XV. obiit Argenti-
 „ nae XIV. Sept. A. MDCXXVIII. cujus anima vivit in
 „ Deo. „

GEORG.
FRIDER.

Inscriptionem hanc Tabularium Badense affervat. Sarco-
 phagus autem, in quo Georgii Friderici corpus quiescit, quem in lo-
 cum deportatus sit, nobis non liquet. In Cathedralis Argenti-
 nensium Ecclesiae crypta depositus fuisse videtur, donec, pace re-
 ducta, cryptae inferretur majorum. Deportationis autem nulla
 nobis documenta superfunt. Inter Marchiones, Pforzhemii sepul-
 tos, Georgius Fridericus certe non extat.

§. LXXII.

Princeps fuit, Marchionum Badensium nulli secundus, cui <sup>Chara-
cter,</sup>
 nihil defuerat praeter fortunam. Simonius, Cathedralis Ecclesiae
 Metensis Primicerius, Theologus Doctor, in literis ad Subdata-
 rium Pontificis, Romam datis Nancejo, ita de eo: „Marchio Ba-
 „ densis, Princeps Lutheranus, inter Germaniae Principes inge-
 „ nii praestantia ac doctrinae laude celebriores numeratur.

Tom. IV.

E e

GEORG.
FRIDER.

Omnium Badensium ditionum possessor, in Collegio Principum tria tulit suffragia, Hachbergicum nempe & Badensia duo, quod Marchionum Badensium contigit nulli.

Senioris fratris sui, Ernesti Friderici, imitatus exemplum, politicas Majorum suorum mutavit rationes. Carolus I. Cæsari contra Fridericum I. Palatinum adhærens, libertatem amiserat. Georgius Fridericus, contra Cæsarem Friderico V. Palatino addictus, Marchiam superiorem amisit. Palatinatum ut Palatino servaret, Marchiarum suarum se abdicavit regimine. Durlacensibus suis Marchiæ superioris ut firmaret possessionem, regimen utriusque filio tradidit vivus. Quodsi oblatas ab Imperatore Matthia conditiones, ut supra ostendi, acceptasset, aut Ferdinando II. A. 1620. se opponere desiisset, Marchiæ inferiori superior mansisset conjuncta. At Fœderatis suis nimium confusus est; experientia nondum satis edoctus, lubricum esse fœdus, pluribus quod fociis constat, quod vel Smalkaldicum seculi præcedentis fœdus eum docere potuerat. Quam parum fiducia in Angliæ Rege Jacobo, Principe imbelli. In Halberstadiensi & Mansfeldio, quam parum præsidii. Wimpinensi prælio si victor evasisset, momentanea ejus fuisset victoria. Quam leve damnum ille Cæsari, Hispanis & Ligæ intulisset, tantis impar impensis; ac potente destitutus fœderato.

§. LXXIII.

Eruditæ ejus rerum militarium scientiæ veteris & novæ Scientia militaris.
in Bibliotheca Bada-Durlacensi Carlsruhæ præstans superest mo-
numentum. Commentarios bellicos intelligo, qui tribus (i) vo-
luminibus maximæ molis constant, quos A. 1614. decimo quarto
Quintilis conscribere cœpit, ex præcipuis ævi sui & vetustioris
rei bellicæ Scriptoribus (k) concinnatum; in quo omnia sollicite

Tom. IV.

Ee 2

(i) Agitur Tomo I. de bello in genere, de officiis summi copiarum ducis, de mediis parandi pecuniam ad alendos milites, de annona & comœntu militari, de molendinis militaribus, de furnis, de re tormentaria & supellectile militari, de medicamentis castrensis, de literis conductitiis, de conscriptione & lustratione exercitus, de diribitoribus & scribis cohortium, de armis, de cancellaria castrensi.

Tomus II. exhibet collectanea de castris metandis, hospitiiisque designandis, de excubiis & vigiliis, in castris ac hospitiiis, de sanitate militum in castris conservanda, de alendis & curandis ægris vulneratis, de judicio equestri, de exercendis instruendisque militibus, de castris movendis, de expeditionibus & ordine in itineribus observando.

Tomus III. proponit excerpta de præliis majoribus & pugnis minoribus acieque struenda, de reducendis ex acie copiis, de obsidionibus & oppugnationibus, de locis muniendis, de iisdem defendendis hostibusque propulsandis, de pace & pacificationibus.

(k) Polybium præsertim & Scripta de Re militari, a Justo Lipsio e veteribus collecta, adhibuit. Ex junioribus usus est libris Brancacii, Achillis,

GEORG.
FRIDER.

tractavit, examinavit, quæ ad Tacticam, Poliorceticam, Castrametationem & Politiam exercituum pertinent. Opus, maximam partem sua manu exaratum, terminavit die 25. Novembris A. 1617. in Caroloburgi Palatio; filiisque Friderico, Carolo & Christophoro adscripsit; addita prohibitione, Liber ne evulgaretur in publicum, privatis filiorum usibus modo destinatus. Machinarum bellicarum, stationum, castrorum, acierum delineationes ipsius Marchionis manu adjectæ sunt.

Pleraque ex ipso usu ac experientia rerum & ex colloquio cum præclaris belli ducibus annotavit; natura & arte ad Martis scholam formatus Heros; libertatis Germanicæ, civilis & ecclesiasticæ, vindex.

§. LXXIV.

Religio.

Lutheranam religionem in suas terras introduxerat Pater. Filius eam consilio atque ense defendit. Annotant Scriptores, (1) Pistorium, Jacobo Marchione ad Romana sacra perducto, multum impendisse laboris, ut Georgium Fridericum quoque ad illa perdu-

Tarducci, Bernhardini de Mendoza, Philippi Cliviæ Ducis, Wilhelmi de Bellay, Marechalli de Biron, Georgii Bostæ, Bernhardini Rocca, Jo. de Billon, Henrici Wenisckenii, Georgii Wilhelmi Sturzelii, Leonhardi Fronspærgii, Ludovici de Montgommery, Ducis de Mercœur.

(1) PAULUS CHERLERUS Bantzheimensis Ecclesiastes in *Epist. ad Marbachium* Part. VI. pag. 760.

ERN
ceret, Marchiæ
promissa.

Regimen ad
Hachberge A. 1599

bur. (m) A. 1599

plifico Castro, he

Heder Cancellarii

deri decessum omni

burgense Palatium si

Inter perpetu
ruallos suos Marchi
præstanda, frequente
pro servitio accepit.

Neque vero
fuisse Georgium Frid
semper fuit justitiæ a
præsertim ab eo temp
epis fortis et docti,

Antiquas Con
Majoribus latus, no

(m) Carolus II. jam m
bus adjectis, ill

ceret, Marchiæ superioris possessione perpetua ei in præmium promissa.

GEORG.
FRIDER.

Regimen adiens, mortuo fratre Jacobo, primum habitavit ^{Sedes.} Hachbergæ A. 1593. cui Castro novum addidit splendorem & robur. (m). A. 1599. sedem suam transtulit Sulzbergam, ubi amplificato Castro, hortos & scholam, literis latinis addiscendis, Hedleri Cancellarii consilio, instituit. A. 1604. post Ernesti Friderici decessum omnium Marchiarum Badensium possessor Carolo-burgense Palatium sibi sedem elegit.

Inter perpetuos, qui regimen ejus exercuerunt, tumultus, Vassalli. vassallos suos Marchicos ad servitia militaria, per se vel per alios præstanda, frequenter evocavit, nec pecuniam, fructusve feudi pro servitiis accepit.

§. L X X V.

Neque vero militaribus modo & literariis rebus deditum <sup>Amor Ju-
stitiæ.</sup> fuisse Georgium Fridericum, existimet Lector. Singularis in eo semper fuit justitiæ amor. Themidis studio studiose se applicuit, præsertim ab eo tempore, quo regimen adiit, ut non modo Principis fortis & docti, sed & justii mereretur elogium.

Antiquas Consuetudines Marchiæ, ut & Constitutiones <sup>a Jus pro-
vinciale.</sup> Majoribus latas, novis adjectis, in Corpus collegit, quod per

E e 3

(m) Carolus II. jam muniverat Castrum Hachbergæ. Filius, multis munitionibus adjectis, illud formidabile reddidit.

GEORG.
FRIDER.

omnem Marchiam observatur hodieque. Christophorus I. qui inter statores Domus Badensis comparet, Juris Marchici primus stator dicendus est. Edidit ille A. 1509. Ordinationem Judicii Aulici, (n) quam omnibus Marchiæ judicibus normam præscripsit. Accesserunt A. 1511. de testamentis, de dividenda hereditate & de tutela Ordinationes; in quibus adornandis Udalrici Zafii, Antecessoris Friburgensis, usus est opera. Georgius Fridericus has aliasque Juris Marchici partes correctas & auctas renovavit, atque in Corpus redactas A. 1622. typis vulgavit. (o) Sollemnis tamen promulgatio nonnisi A. 1654. sub Friderico V. Marchione evenit, quod bellicæ curæ animum Marchionis in diversa distraxerant. Insigne hoc opus in duas Partes dividitur; quarum altera Ordinationis provincialis, (p) altera Juris provincialis (q) nomine innotuit.

§. XXXVI

Admini-
stratio
publica.

Nec minus administrationis publicæ formam Marchio noster ordinavit. Consiliarios in Collegia distribuit; Consilio Secreto frequenter præfedit; graviora negotia ipse examinavit, discussit; jura inter cives æqua lance distribuit; comis, blandus, clemens,

(n) Ordinationem hanc Philippus quoque Marchio A. 1525. renovavit atque correxit.

(o) Nova hujus Juris editio sub Carolo Wilhelmo prodiit A. 1710.

(p) Landordnung.

(q) Landrecht.

E p
et necessitas cum
ipsis ejus oris line
viderant, animos
pertus forentem,
tim rebus dominari
potuit auctore.

Conjugium
matrem. Tres inte
Ursula, Friderici C
3. Sept. 1573. desp
heroici animi femina
Durlacensis mater, v
florentes vidit atque

Numerosam
tis expono.

Catharina U
Landgravo nupsit
1615. defuncta.

Fridericus, i
propagavit.

Anna Amalia

at necessitas cum exegerat, severus & rigidus. Virtutes hæ ex ipsis ejus oris lineamentis eluxerunt, quibus omnium, qui eum viderant, animos sibi facile conciliavit; naturam in omnibus expertus faventem, at fortunam novercam; quæ in bellicis præsertim rebus dominatur; quæ tamen nec animum, nec famam ei potuit auferre.

§. LXXVII.

Conjugium felix octodecim liberorum eum reddidit pa- Uxor I.
rentem. Tres inter Georgii Friderici Uxores prima fuit *Juliana*
Urfula, Friderici Comitis Silvestris & Rheingravii filia; nata die
28. Sept. 1573. desponsata Jul. 1592. mortua d. 23. April. 1614.
heroici animi femina, digna marito conjux, foecunda Domus
Durlacensis mater, quæ per 22. annos matrimonii sui Marchias
florentes vidit atque felices.

Numerosam ex ea sobolem suscepit, quam ordine nativita- Liberi.
tis expono.

Catharina Urfula, nata d. 19. Jun. 1593. Ottoni Hassiæ
Landgravio nupsit d. 25. Aug. 1613. intra biennium d. 15. Febr.
1615. defuncta.

Fridericus, natus A. 1594. qui patri succedens, stirpem
propagavit.

Anna Amalia, nata die 9. Julii 1595. Wilhelmo Ludovico

GEORG.
FRIDER.

Comiti Nassoviæ Saræpontano nupta die 25. Novembris (r)
A. 1615. obiit A. 1652.

Philippus, natus d. 30. Decembris A. 1596. nondum trime-
stris decessit 14. Mart. 1597.

§. LXXVIII.

Carolus.

Carolus, Hachbergæ A. 1598. die 22. Maji in lucem edi-
tus. Princeps acuti & capacis ingenii, cui nihil difficile. A pri-
ma pueritia litteras didicit, litteratos amavit & coluit. Liberali-
bus artibus & præsertim linguis delectatus, A. 1616. Galliam, Bri-
tanniam & Belgium invisit. A. 1617. in bello contra Hispanos,
quod in Pedemontio gerebatur, militavit. A. 1619. sub auspicio
patris & ductu aliquot duxit cohortes. A. 1620. expeditioni in
Palatinatum, a Fœderatis Unionis susceptæ, una cum patre in-
terfuit. A. 1621. iterum in Italiam profectus, petiit Siciliam &
Melitam. A. 1622. in prælio Wimpinenfi fortis dux & miles
pugnavit. Haud ita multo post ad Venetos profectus, indeque
rediens, Longobardiam, Pedemontium, Sabaudiam, Galliam
peragravit, ut Mauritium, Arausionis Principem, apud Batavos
inviferet. Itinere confecto, A. 1623. ad Ernestum Mansfeldium in
Frisiam Orientalem se contulit, a quo constitutus fuit equitatus
Chiliarcha. A. 1624. Galliæ Regis castra in bello cum Hispanis
secu-

(r) PFEFFINGER *Merckwürdigkeiten des XVII. Seculi* pag. 820.

fecutus est. Anno sequenti eorundem Gallorum expeditioni in Vallem Telinam interfuit. (s) Eodem anno ad Magnæ Britannæ Regem missus est, ut causam ibi Protestantium ageret. In itinere hoc Bononiæ Picardorum variolis correptus, die 27. Julii A. 1625. decessit. Corpus ejus in patriam translatum, die 17. Nov. in Ecclesia Pforzheimensi sepultum est. (t)

GEORG.
FRIDER.

Juliana Urfula, nata Calendis Januariis, 1600. (u) Obiit die ultimo Augusti anni ejusdem.

Juliana
Urfula.

Rudolfus, natus d. 21. Jan. (x) A. 1602. ultimo Maji A. 1603. decessit.

§. LXXIX.

Christophorus A. 1603. die 16. Martii natus, Carolo fratres quinquennio junior, at indole, genio, dotibus & virtute eidem par, forte superior. Præmaturus tirocinia militiæ fecit sub patre, ad res bellicas natus. Friderico Rheingravio, cujus contubernalis fuit, aliquando ingenue professus est puer; si inevitabilia sunt bella, optare se, ut in illud tempus differantur, quo ipse arma gerere & virtutem suam ostendere possit; exclamans: quam fortem me tum præstabo & strenuum. (y) In proelio Wimpinen-

Christo-
phorus,

Tom. IV.

Ff

(s) SPRECHER *Hist. Rhat.* pag. 601.

(t) Conf. *Caroli Marchionis Badæ & Hachbergæ Apotheosis*, Argent. 1727. 4to & JUNGLERUS.

(u) Alii die 2. Dec. 1599.

(x) Alii diem 6. Jan. ponunt.

(y) Junglerus, qui Principem hæc dicentem audivit, in vita Georgii Friderici

GEORG.
FRIDER.

si talem se ostendit, qualem se futurum promiserat. Ad Comitem Mansfeldiæ profectus in Frisiam, turmæ equitum Carolo sub fratre præfuit A. 1623. annoque sequenti vixit apud Galliæ Regem. At A. 1625. Ducis Sabaudiaë castra secutus, contra Hispanos in Pedemontio pugnavit. Inde ad Belgii Fœderati transfivit militiam, in ea perseverans, donec Gustavus Adolfus in Germania apparuit; cujus castra magno cum ardore secutus, a latere ejus nunquam discedens, Ingolstadii obsidioni interfuit; in qua Regis equus, Rege servato, occisus; at Christophoro nostro paucis post horis caput ablatum est globo, die 20. Aprilis A. 1632. sub oculis Regis. Digna mors juvene heroë; qui in herois sui periit conspectu. Rex eo cadente exclamavit: Ter mille Principes in hoc Principe amisi. Defuncti corpus jussu Regis Augustam, (z) indeque in Durlacenses terras deductum est. Pforzhemii sepultum. Univerfus Suecorum exercitus, in aciem dispositus, duplici tormentorum ac sclopetorum explosione, Principi, cum abduceretur, valedixit. Infelicem filii casum mira animi constan-

rici, cujus Confiliarius fuit, rem annotat: De Junglero vide Tom. I. *Hist. Badensis in Proleg.*

(z) Augustæ in Ecclesiæ S. Annæ crypta aliquamdiu corpus ejus quievit. Fridericus, Christophori frater, datis ad Augustanos litteris, petiit, ut illud fervarent, donec itinera securiora, ut in Marchiam possit transferri. STETTEN *Geschichte der Stadt Augspurg* Part. II. pag. 195.

tia pertulit pater, (a) cui tot malis afflicto, majus addi non potuisset; tranquillum se esse professus, quod rex fit illæsus.

GEORG.
FRIDER.

§. L X X X.

Anna Augusta, nata A. 1604. die 30. Martii, obiit die 2. Aprilis A. 1616. Filiæ reliq.

Sibylla Magdalena, nata d. 21. Julii 1605. nupta Johanni Comiti Nassovio Idsteinensi d. 7. Jan. 1629. defuncta A. 1644.

Francisca, nata d. 9. Aug. denata d. 27. Aug. 1606.

Urfula Maria, nata d. 3. Nov. mortua d. 22. Dec. 1607.

Francisca Sibylla, nata die 4. Febr. periit d. 2. Mart. 1609.

Sophia Dorothea, nata d. 14. Mart. 1610. mortua die 24. Oct. 1633.

Ernestina Sophia, nata d. 26. Dec. 1612. denata 4. Jul. 1658.

§. L X X X I.

Uxor secunda Georgii Friderici fuit Agatha, ex Comiti-Uxor 2. tum Erbacensium profapia, Georgii Comitis Erbacensis & Annæ Comitissæ Solmensis filia, nata die 16 Maji A. 1581. nupta die 23. Octobris A. 1614. mortua Caroloburgi A. 1621. pridie Cal. Maji quadragesimo primo ætatis; sepulta Pforzhemii, postquam septennio in matrimonio vixerat.

Tom. IV.

F f 2

(a) BOLESŁ. PHILIPPUS a CHEMNITZ *Belli Sueco Germ.* Vol. I. libro IV. Cap. XV.

GEORG.
FRIDER.
Liberi.

Tres illa Marchioni filias Principes peperit; quarum duas moriens vivas reliquit.

Agatha, nata die 2. Sept. 1615. denata 1616.

Anna, nata die 29. Maji 1617. Carmina hæc varii generis & Comœdias Basileæ, ubi belli temporibus vixerat, lingua patria scripsit; nec Gallicæ, nec Latinæ ignara. A. 1672. die 15. Octobris decessit.

Postrema liberorum Georgii Friderici fuit Elifabetha; nata die 5. Febr. 1620. haud vulgaris quoque ingenii Princeps, iisdem, quibus soror, artibus operam navans. Scripta ejus, poëtica manu exarata, in Bibliotheca Bada-Durlacensi servantur. Veterum quoque Scriptorum, Regum ac Principum acute & prudenter dicta sollicitè collegit & typis vulgavit. Sexui feminino dedicatus est liber. (b) Basileæ, ubi Gallicum ob bellum secesserat, die 13. Octobris 1692. anno 72. ætatis vitam commutavit cum morte.

§. LXXIII.

Uxor 2. **T**ertia Georgii Friderici uxor fuit Elifabetha, Johannis Thomæ Stotzii, supremi judicis in Stauffenberg, filia, ad Morganaticam (c) desponsata, die 29. Jul. A. 1621. quæ vero A. 1652. die 14. Maji improlis decessit.

(b) Impressus Durlaci A. 1685. 4to.

(c) Conventum, ne liberi, ex hoc matrimonio nati, succedant in Marchia, sed bonis, in contractu nuptiali definitis, contenti sint.

illum, qui ante
computandos esse

Fridericus

anno. (a) quo I

tempore, quo, p

ma, quibus paul

(a) A. 1694. d. 6

CAPUT VI.

FRIDERICUS V.

A. 1622. - - 1659.

§. I.

Fridericum in ordine Marchionum regnantium ^{Frid. V. initia.} tertium, stylo, apud Badenses recepto, quintum appello, quod majores, non regimini, sed nominibus tantum intenti, Fridericum Ultrajectensem Episcopum, ut & Fridericum illum, qui ante patrem Hermannum IX. in pueritia mortuus est, computandos esse censuerunt.

Fridericus V. natus est inter Marchicos motus, eo ipso anno, (a) quo Bada-Badenses terras occupaverat patruus, eo tempore, quo, plena diffidentiarum, Germania præparaverat arma, quibus paulo post in sua viscera sæviit; quo emicuerunt scin-

Ff 3

(a) A. 1594. d. 6. Jul.

FRID. V.

tillæ, quæ denique in bellicam triginta annorum flammam eruperunt. Inter incendii hujus initia (b) Georgius Fridericus pater, animo & corpore vigens, filio Principi sceptrum regiminis tradidit, ut non tam viventem ex se, quam ex se regnantem vivens conspiceret. Bonis artibus, a teneris, innutritus pater, nato quoque eas instillavit follicite; eo feliciore successu, quod ante oculos quotidie habuerat filius patris exemplar.

Ex itinere, quod A. 1612. & sequente in Galliam, Belgium Angliamque instituit, redux Fridericus, a patre rebus gerendis admotus est, eo absente non semel regimen gerens, quod patre abdicante, A. 1622. solus suscepit. (c)

§. I I.

Regimi-
nis exor-
dia.

Regiminis ejus, quod per triginta septem annos duravit, exordia fuerunt sollicitudinis plena. Vix enim capessiverat fasces, cum pater, apud Wimpinam clade prostratus, Marchiam quoque, filio traditam, prostravit. Subditi, miseriis belli & militum licentia oppressi, publicam & suam deplorabant calamitatem.

Friderici nostri Literæ, post cladem, die 22. Maji scriptæ, supersunt, quibus Cæsari exponit, Badensium terrarum regimen,

(b) A. 1622.

(c) Post solennem patris abdicationem in Superiori & Inferiori Marchia & speciatim quoque in Schwarzacensi ditione præstitum est Friderico V. homagium.

panlo ante, quam
re; cujus consili
Addit, sperare
haud denegatur
riam nullo tempore
Erant &
ptæ de 18. Junii,
eumque certiore
pa (i)

Eundem
ilianum, Bavaria
instanter se piden
que tandem ab eo
Cæsarem fungatur.
Maximilian
Fridericum, nec
eodem fere tempore
defendenda tantum
re, liberis testatus
denique, causam F

(i) Londone.
Astr. Lib.
pag. 50. K

paulo ante, quam ad proelium eduxerat copias, sibi traditum a Patre; cujus consilia sibi semper displicuisse, simul ingenue fatetur. Addit, sperare se, Cæsarem legatis, quos proxime missurus sit, haud denegaturum esse investituram feudorum; beneficii memoriam nullo tempore depositurum se spondens.

Extant & aliæ ejusdem Marchionis ad Tillium literæ, scriptæ die 18. Junii, quibus dimissum a patre exercitum nunciat, eumque certiozem reddit, bellica consilia a patre, se invito, suscepta. (d)

§. III.

Eundem in sensum scripsit quoque Fridericus V. ad Maximilianum, Bavarix Ducem; cui eodem modo persuadere studet, constanter se pridem sollicitasse patrem, ut deponeret arma, idque tandem ab eo obtinuisse. Petit, ut deprecatoris officio apud Cæsarem fungatur. Acta cum
Bavaro.

Maximilianus die 25. Aug. Marchioni respondit, Georgium Fridericum, nec læsum nec laceffitum, Cæsari & Ligistis arma eodem fere tempore intulisse, quo nihil se hostile meditari, sed defendendæ tantum, inter bellicos motus, Marchiæ suæ invigilare, literis testatus erat & ore. Subjungit & alias querimonias; at denique, causam Friderici apud Cæsarem se acturum, promittit,

(d) LONDORP. *Acta* Tom. II. pag. 626. JULIUS BELLVS in *Laurea Austr.* Lib. VI. pag. 551. PAREUS in *Hist. Palat.* Lib. VI. Sect. III. pag. 339. KHEVENHÜLLER *Annal. Ferd.* Tom. IX. pag. 1731.

FRID. V.

quod patris ille improbet acta; remque eo perducturum, ut terras suas, a bello intactas, conservet; ea conditione, ut reliquas copias, paucis exceptis, dimittat, Cæsarisque hostibus nulla ratione ferat opem. (e)

Ab ipso Cæsare suppliciter petiit Fridericus, e Spanheimensi Comitatu, haud ita pridem occupato, ut deduceret præsidia & quoad Eduardinam litem, amicæ compositioni locum concederet. (f)

§. I V.

Marchiam super. amitit.

Cæsar autem opportunum hoc tempus esse ratus est, quo Marchiam superiorem, quam per XXVIII. jam annos Durlacenses tenuerant, sententia, die 25. Aug. A. 1622. lata, Wilhelmo, Eduardi Fortunati filio, una cum fructibus perceptis & percipiendis, adjudicaret. (g)

Executor sententiæ designatus est Leopoldus Archidux, Ferdinandi Cæsaris frater, Argentiniensis & Passaviensis Episcopus, quem Fridericus, datis ad eum literis, de executione suspendenda

(e) KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdin.* Tom. IX. pag. 1709.

(f) Litteras hac de re ad Cæsarem scripsit die 14. & 28. Aug.

(g) Cessionem terrarum, a Georgio Friderico factam, quod non agnosceret Cæsar, subdelegati ejus executionem sententiæ non Friderico nostro, sed Georgio Friderico, patri, literis Spiræ, die 21. Octob. A. 1622. datis, nunciarunt.

denda interpellavit. Eodem tempore Saxonem, Wirtembergicum, Onolsbacensem & Baruthinum, Marchiones, aliosque Evangelicos Principes ad causam suam suscipiendam invitavit Fridericus; Cæsarem submisit rogans, ne Principem, ipsi devotum, indicta causa condemnaret.

Verum enimvero neque in Senatu Aulico auditæ sunt Marchionis rationes; neque frequentes Principum intercessiones impedire potuerunt, quo minus latam Cæsaris sententiam per Leopoldum Archiducem exequeretur mense Octobri. Wirtembergæ Dux Joh. Fridericus, Marchionis affinis, suavit, ut majoribus malis avertendis se obedientem præberet. (*h*)

§. V.

Fridericus noster, hostibus Marchiam vexantibus, ad affinenem secedens, nihil aliud obtinuit, quam ut copiarum Cæsarearum A. 1623. die 20. Maji terras ejus relinquerent, fructuum perceptorum & damni actione in annum proximum dilata. Gesta varia.

A. 1624. tempore æstivo Ligisticarum copiarum pars Marchionatum invalit; Pforzhemio per duodecim horas resistente. Fridericus, non tutum se videns, terras suas iterum reliquit. (*i*)

Tom. IV.

G g

(*h*) Solenni tamen instrumento contra executionem hanc protestatus est Marchio die 14. Octobris.

(*i*) *Theatr. Europ.* Tom. I. pag. 826.

FRID. V.

In Conventu Circuli Suevici, hoc anno Ulmæ habito, de loco priore inter Friderici & Wilhelmi legatos lis agitata; possessionem Friderico, prærogativam lineæ allegante Wilhelmo. Res amice cum non potuisset componi, Wilhelmus Cæsaris auctoritatem imploravit. Hic audiendum quoque Fridericum æquum esse duxit. Pactione Vindobonensi res tandem transacta.

§. VI.

Fru-
ctuum
percept.
actio.

Eodem anno, quo hæc Ulmæ contigerunt, de restitutione documentorum superioris Marchiæ & fructuum perceptorum denuo tractatum est. Leopoldo Archiduci Cæsaris decreto cura rei delata. De documentis & chartis res parum difficilis; sed difficilior fuit fructuum perceptorum tractatio, contendente Friderico, contra jus fasque eam sibi necessitatem imponi, quod Marchiæ superioris occupatio justis ex causis a majoribus facta sit. Leopoldus Archidux intercessorem se gerens, Ruffaci instituit Conventum, in quo Fridericus ipse comparuit, sed condiciones, quas Wilhelmi proposuerant legati, ut minus æquas rejecit.

Idem plane fuit exitus secundi Conventus, A. 1625. mense Majo, conciliante Archiduce, Friburgi Brisgovix habiti, in quo præsentem Wilhelmo, Fridericus in vicinia substitit. Hic novam paulo post, conficiendis rationibus, dilationem impetravit a Cæsare, unde negotium aliquantisper quievit.

At
Fridericum
dæ sententia
data. Fridericus
tis, his esse
consilium ejus
Cæsare Bavariæ
viderant, ut
argumenti literarum
eum reddi
posito averteret.
Instabat
fructuum perceptorum
rat. In eo
bus, (4) cum
rem perductus
dixit, quo Vindobonam
dirimerent.
Tom. IV.
(4) Consilium
temporis
rem eo d
debeturam

§. VII.

At A. 1627. rumor Vindobonam quum venisset, Georgium ^{Trans-} Fridericum, Marchionem, denuo arma parare, Cæsar exequen- ^{actio Vin-} ^{dobon.} dæ sententiæ nova ad Leopoldum Archiducem expedivit mandata. Fridericus, litteris die 13. Februarii ad Cæsarem datis, falsos esse, quæ de patre spargebantur, rumores, neque se consiliorum ejus, qualiacunque fuerint, participem fore ostendit. Copiæ Bavaricæ, quæ Dynastias Brisgovicas, a pluribus jam annis infederant, ut deducantur, Cæsarem submisit rogat. Ejusdem argumenti literas scribit ad Bavarum die 27. Febr. quibus certio- rem eum reddit, Basileam se ad patrem profectum, ut eum a proposito averteret; patrem animum mutasse.

Instabat tamen Leopoldus Archidux, & agitatum illud fructuum perceptorum negotium, vi armata terminare constitue- rat. In eo res erat, Fridericus omnibus ut pelleretur ditioni- bus, (k) cum denique Cæsar, Principum interventu, ad mitio- rem perductus sententiam, utrique Marchioni diem (15. Maji) dixit, quo Vindobonam venirent & arbitrato suo controversiam dirimerent.

Tom. IV.

Gg 2

(k) Consilium hoc Aulæ Cæsareæ Fürstenbergæ Comes, Judicii Aulici tum temporis Præses, Marchioni nostro, amico aperuit; suaque intercessione rem eo deduxit, ut uterque Marchio, coram Cæsare transacturi, Vin- dobonam vocarentur.

FRID. V.

Fridericus, cui componendi rationem Wirtembergicus fuggerat, venit Vindobonam die 29. Aprilis & postridie in Cæsaris conspectum admissus benigneque exceptus, (l) cum paucis diebus post advenisset Wilhelmus, in memorabilem illam transactionem consensit, quam uberius in Wilhelmi exposuimus vita. (m)

Vindobonæ commorans Marchio, multis precibus obtestatus est Cæsarem, ut suas & Ligæ copias ex Marchia revocaret. Cæsar die 1. Junii ad Bavarum ea de re literas dedit, sed caruerunt effectu.

§. VIII.

Transact.
Etling.

Fridericus denique, investitura pro se & agnatis die 11. Junii a Cæsare suscepta, postridie Vindobona discessit. Marchiam spoliatam redux cum deprehendisset & inopem, ingentem illam pecuniæ summam, quam Vindobonensi pactione promiserat, colligere non potuit. Wilhelmus, ea de re anno sequente apud Cæsarem præfens conquestus, nova ab eo ad Leopoldum Archiducem die 7. Dec. mandata obtinuit. Instituti tum inter Marchiones tra-

(l) Cæsar Marchioni ad januam usque obviam processit & limen intranti manum protendit. Redeuntem ad januam capite adaptato comitatus est. Ferdinandus Cæsaris filius, Hungariæ Rex, Marchionem, die 3. Maji eum invifentem, in Camera ante cubiculum excepit. Leopoldus Archidux, veniente & discedente Marchione, ad scalam usque processit. Fridericus ægre inductus est a Cæsare, ut Wilhelmum appellaret agnatum.

(m) Vid. Tom. III. pag. 86.

ctatus; amica compositio non semel tentata; sed frustra. Con-
filio Wilhelmi a Leopoldo Etlingam denique missi sunt legati, qui
A. 1629. novam ibi confecerunt pactionem, qua Præfecturæ Stein
& Remchingen oppigneratæ Wilhelmo; territorii juribus Frideri-
co servatis, cui & ordinis prærogativa, dum viveret, relicta. (n)

Aequiores condiciones impetrasset Fridericus, si ad sacra
mutanda potuisset induci. (o) Recusavit hoc, licet amplis pro-
missis, &, post obitum Barbaræ conjugis, spe matrimonii cum filia
Ferdinandi II. Imperatoris invitatus. (p)

§. I X.

Ferdinandum de Ecclesiasticis bonis restituendis Edi-<sup>Edictum
restitut.</sup>
ctum, quod eodem anno prodiit, totius Germaniæ Protestantes
vehementer commovit; qui in dubio rerum statu frequentia inter
se agitarunt consilia. Evangelici Sueviæ Ordines eam ob causam
Vindobonam legationem miserunt, cui Læwensteinio-Werthei-
mensis præfuit Comes. (q) Sed legati cum nihil proficerent, jussu
Ordinum re infecta domum redierunt.

Gg 3

(n) Conf. Tom. III. pag. 90.

(o) CHAPPUZEAU *Allemagne Protestante* pag. 90.

(p) JUNGLERUS in *Vita Friderici V.*

(q) Legatio hæc A. 1629. die 26. Julii Vindobonam advenit. Intererant illi
duo Badenses Consiliarii Fridericus de Stein & Johannes Wilhelmus
Abelius.

FRID. V.

Fridericus biennio post Præfecturam Langensteinbach, quam titulo permutationis nuper Ernestus Fridericus acquisiverat, Nicolao, Albæ Minorum Abbati, restituere coactus est.

Imminens tum libertati Germanicæ & Protestantium rebus periculum Gustavum Adolphum, Sueciæ Regem, induxerat, ut A. 1630. victorica sua in Germaniam arma proferret. Elector Saxo, Suecis non favens, Lipsiam tamen ad diem VIII. Februarii Protestantium Conventum indixit, ad quem, commendatis Wirtembergæ Duci Marchicis terris, atque supplicationibus per omnem Marchiam indictis, aliis cum Proceribus se contulit Fridericus. (r) Abolitionem Edicti & oppressionum a Cæsare petendam, placuit Conventui, quin & arma paranda, quibus vis & injuriæ militis Cæsarei propulsentur. (s)

Cæsar vero, missis circumquaque mandatis, Principes atque Civitates, Lipsiensi fœderi ut renunciarent, hortatus est. Fridericus, quos ex fœderis hujus legibus conscripserat milites, aliorum Principum exemplo, dimisit.

§. XI.

Marchio
Suecis
accedit.

Cæsar diffidorum, de religione, & de bonis ecclesiasticis componendorum, induens speciem, Francofurti ad Mœnum Con-

(r) KHEVENHÜLLER *Annal. Ferd.* Tom. IX. pag. 1518. *Theatrum Europ.* Tom. II. pag. 293. Idem litteris, ex Conventu Lipsiensi ad Cæsarem datis, subscripsit. *Theatrum Europ. loco alleg.* pag. 304.

(s) LONDORP. *Act. publ.* Tom. IV. pag. 144.

ventum instituit, ad quem Friderici quoque nostri legatus accessit. (t) Sed insecuta brevi post Lipsiensis pugna Conventum & omnia Cæsaris intervertit consilia. Sueci victores per omnem effusi Germaniam, Principes Protestantes & speciatim Fridericum nostrum ad suas paulatim partes traduxerunt.

Hic dein, Suecis ad Rhenum & in Alfatia dominantibus, in terris suis fuit securus, superioris quoque Marchiæ ad tempus, ut videbimus, possessor; quod Wilhelmus Marchio Cæsareas partes constanter sequeretur.

§. XII.

Enimvero A. 1632. mense Martio Ossa, Cæsaris dux, Cæsares irrum- punt in Mar- chiam. per Alfatiam descendens, Wissenburgo expugnato, Rhenum trajecit, atque in Badensem Marchionatum irrupit. Occupatum pridie Paschatis Durlacum. Exmarchio pater, qui illic commorabatur, adactus est, ut militem suum, nuper conscriptum, quem secum habebat, in Cæsaris militiam transcriberet. Inde Stolhovanam progressus Ossa, Strasburgerum, equitum ductorem, qui modico Suecorum præsidio oppidum tuebatur, ad deditionem compulit. (u)

Eodem anno Montecuculus Comes, equitum & peditum, Bronckhorstii, Roellingeri, Metternichii copiis adauctus, infe-

(t) *Theatr. Europ.* loc. alleg. pag. 437.

(u) CHEMNITZ *Belli Sueco Germ.* Vol. I. Lib. IV. Cap. XXVII. *Theatr. Europ.* Tom. II. pag. 569.

FRID. V.

standæ Durlacensi & Wirtenbergicæ ditioni, ex Alsatia movit trans Rhenum, occupatisque Durlaci & Brettæ oppidis, Suecos, qui ibi hospitabantur, ad sua repulit signa. Inde Knitlingam, in Wirtenbergenfi agro, vi expugnatam, admoto quatuor diversis locis igne, combussit.

§. XIII.

Sueci
succur-
runt.

Eodem tempore Henricus a Metternich, summæ rerum Heidelbergæ præfectus, Wiselocense oppidum, ubi equitum ala, a Marchione Badensi conscripta, ac dimachi quidam agebant præfidium, circumfedit atque tormentorum projectu in angustias rededit. Durlacensis noster & Wirtenbergicus Gustavi Hornii implorarunt auxilium, quem Gustavus Adolfus rebus ad Rhenum jusserat præesse. Hic laborantibus sociis eo lubentius succurrit, quod Galli, occupatis Treviris, ad Rhenum usque inferiorem mense Junio progressi, Archipræfulatus Trevirensis occupaverant oppida, atque adeo tutum ab ea parte reddiderant Hornium. Hic ergo, Rheno inferiore & Mosella relicta, ad superiores ejus partes contendit, atque Wiseloco obsidione liberato, hostium equitatum, quem Montecuculus Comes in auxilium Metternichio miserat, ibidem mense Augusto ejusdem anni profligavit.

§. XIV.

Monte-
cuculi
fuga.

Accepto de hac clade nuncio, Montecuculus celeri fuga prope Philippiburgum trans Rhenum se recepit. Insequitur eum
cum

cum equitatu Hornius, relicto ad Stolhovam cum peditatu Hubaldo tribuno, qui brevi oppidum in potestatem redegit. Milites præfidiarii plerique ad Suecicum transferunt exercitum. Ortenbergæ Castrum Hornio fere fuit funestum. Offenburgum cum locis vicinis occupatum a Suecis; Kintzingana vallis, Wirtenbergici ope, Cæsareanis erepta.

Hornii consilium quoque fuerat, Rheno super pontem Argentorati transmissio, Montecuculum impedire, ne Brisacum attingeret, quam urbem ille post Wiselocianam cladem petierat. Sed irritum fuit Hornii consilium: Montecuculus rediit salvus Brisacum. Hornius tamen in Alfatiam transfugit, ab Argentinensibus, Suecicas in partes pronis, invitatus, qui omnia, expeditioni necessaria, militemque offerebant.

Benfelda, Selestadtium, Colmaria, aliaque cis & trans Rhenum oppida, partim vi, partim voluntaria deditio, in Suecorum potestatem transferunt. (x)

§. XV.

Gustavi Adolphi, Regis, in prælio ad Luzenam hoc anno cæsi, obitus Suecorum in Germania opes haud parum adflixit. Conventus Heilbronn.

Renata tum inter Protestantes, Suecorum confœderatos, dissi-

Tom. IV.

H h

(x) CHEMNITZ *l. c.* Cap. XLI. XLIII.PUFENDORF, *Rev. Suecicar.*

Lib. IV. pag. 78.

FRID. V.

dia. Plerique inopinato casu velut attoniti, nutabant. Nutantes ut confirmaret Axelius Oxenstierna, Regni Suecici Cancellarius, omnes animi sui vires intendit. Conventum ille Ordinum quatuor Circulorum superiorum A. 1633. mense Martio & Aprili celebravit Heilbronnæ, ubi de libertate Germanica, de vindicandis Imperii legibus, Ordinibusque restituendis, die 13. Aprilis quatuor Circulorum nomine cum Sueciæ Regina percussum est fœdus. Exercitus, stipendia militum, adparatus bellicus, comensus & disciplina militaris ordinata. Cautum, separatam si quis fociorum iniverit pacem, hostis loco habeatur. Suprema rerum omnium cura Oxenstiernæ & delegatis delata. (y)

§. X V I.

Ditiones
in Mar-
chionem
collatæ.

Splendissima hæc est vitæ Friderici nostri epocha, ubi ille non superiorem modo Marchiam, sed alias Suecorum beneficio, ditiones accepit.

Marchionatum superiorem, anno superiore occupatum a Suecis, a Gustavo Adolpho Rege petierat Marchio. Rex, commendante rem Bernhardo Vinariensi, facile annuit, restitutionem facturum, nisi mors intervenisset.

(y) Acta hujus Conventus exhibet LONDORP. Tom. IV. pag. 292. seq. Add. CHEMNITZ Tom. II. pag. 33. 61. seq. PUFENDORF. *Rer. Suec.* Lib. V. §. 28. 29. 34. PIASECIUS *Chron.* pag. 464.

Desti
Axelius Ox
næ Suecic
Marchiam
hereditas
te, confect
ter de Nigram
ad latius pe
m in Protes
nem Mare
mandatis acc
ali Comitum
in bellico Brif
hiberet. (a)

Sutin
rio, Ludovici
cis frederi, (b)
ge Gallie mar
Tom. II.

(c) Littere
(e) Chron
(d) Instrum
(f) Memore

Destinata Regis in Heilbronnenſi Conventu executus eſt Axelius Oxenſtierna, qui Friderico præſenti, die 13. April. Coronæ Suecicæ nomine instrumentum exhibuit, quo ſuperiorem Marchiam cum reliquis, quæ ad eam ſpectant, ditionibus, ei & heredibus, maſculis ac ſœminis, conceſſit. Sed & alio diplomate, conſenſu Circuloꝝ, omnes terras Rhenenſes, Rhenum inter & Nigram Silvam a Seckinga ad Philippiburgum uſque, quæ ad Auſtrios pertinent, illi adſcripſit; in compensationem meritorum in Proteſtantium cauſis. Præterea copiis per Briſgoviam & omnem Marchionatum præſectus Marchio, (z) ab Oxenſtierna in mandatis accepit, ut Schauemburgenſis, Salmenſis & Monteculi Comitum ſe objiceret conatibus; comœatu omnique apparatu bellico Briſfacenſem Civitatem, a Suecis mox obſidendam, prohiberet. (a)

§. XVII.

Suſtinendis autem belli ſumtibus, Fridericus cum Feuquie-
rio, Ludovici XIII. ad Germanos legato, qui, renovando cum Sue-
cis ſœderi, (b) Heilbronnæ venerat, de pecuniæ ſumma, a Re-
ge Galliæ mutuo accipienda, tractavit. (c)

Acta cum
legato
Gall.

Tom. IV.

Hh 2

(z) Litteræ eam in rem datæ ſunt die 16. April.

(a) CHEMNITZ loco alleg. pag. 94.

(b) Instrumentum hujus renovationis extat in LONDORP. Tom. IV. pag. 313.

(c) Memoires pour l'Hiſtoire du Cardinal de Richelieu Tom. I. pag. 394, ubi hæc

FRID. V.

E Conventu Heilbronnenfi redux Fridericus, mense Julio, præfente Reichardo Mockhelio, Suecico per Alfatiam legato, Marchiæ superioris, Comitatus Ebersteinensis, Dynastiæ Lahrae & Malbergæ, ut & Austriacarum ditionum, Advocatiæ præsertim Ortenavicæ, possessionem adiens, ubique populos in fidem suscepit, abolitis pristinis officialibus & præfectis, novos constituit, aliaque, quæ præfens rerum usus videbatur exigere, ordinavit. Monasterio Schutterensi procuratorem dedit. Advocatiæ Ortenaviæ Antonius de Lutzelburg cum militari imperio præfectus. Ex omnibus Badenfibus terris solus Spanheimensis Comitatus non in manibus fuit Friderici Marchionis.

§. XVIII.

Clades
Cæsarean.

Hæc dum aguntur, mense Majo ineunte, Cæsarei e Brisacco erumpentes, Badevillam, Roetelam & Saufenbergam occuparunt. Sed mense sequenti Otto Ludovicus, Rheingravius, exercitus Suecici dux, junctis cum Marchione Badensi copiis, insignem hostibus cladem intulit prope Brisacum. Marchio Kentzingam & Kirchovæ vicum, vallo fossaque munitum, cepit, Kro-

de Marchione nostro refert Feuquierius: „ Le Marquis de Bade-Dour-
 „ lac, qui étoit aussi à l'assemblée de Heilbronn 1633. fit grande in-
 „ stance au Sieur de Feuquieres pour obtenir par l'entremise de ses
 „ offices vers sa Majesté, qu'elle eut agreable de lui preter cent mil-
 „ le écus pour l'assurance de la quelle somme il donneroit des terres.

zingam, An
 burgum, Be
 Seckingam
 diisque mun
 Rheingravius
 chio Badens.
 cocularum l
 Eodem
 perium Heil
 as quoque no
 nstrum stipen
 ppiburgi decre
 Conventu
 Moxnum excepit
 curæ pacis legib

(4) CERNIT
 (5) IDEM pag
 (7) IDEM pag
 Marchion
 publicis s
 rus videt
 teresse vo
 Francisc

tzingam, Ampringam aliosque vicos combuffit; Stauffam, Neoburgum, Badevillam, Saufenbergam, Rœtelam, Rheinfeldam, Seckingam, Lauffenburgum & Landshutum expugnavit præfidis que munivit. Denique citato agmine in Alfatiam contendit Rheingravium, ut Montecuculum, cum quo erat Hermannus, Marchio Badensis, ex eadem expelleret. Sed hostis adventu Montecuculus trans Rhenum se cum copiis recepit. (d)

Eodem Junio mense Oxenstierna quatuor Circulorum superiorum Heidelbergæ celebravit Conventum, ad quem Fridericus quoque noster Badensis se contulit. Actum ibi de solvendis militum stipendiis, de annona militari; obsidio Hagenoæ ac Philippiburgi decreta. (e)

Conventum hunc ultimo Julii solennior alius Francofurti ad Moenum excepit; ubi Heilbronnensia acta confirmata sunt, & de futuræ pacis legibus aliisque rebus actum, quas præfens exigebat. (f)

Hh 3

(d) CHEMNITZ. loco alleg. pag. 125. 126.

(e) IDEM pag. 121. 136. PUFENDORF. de Rebus Suecicis Lib. IV. §. 54.

(f) IDEM pag. 152. 172. PUFENDORF. §. 69. Conventui huic nomine Marchionis interfuit Isaacus Bartolus, Confiliarius Aulicus ejus, quem publicis se non immiscere jusserrat negotiis, quod earum non satis gnarus videretur. Aegre id ferens Oxenstierna, deliberationibus eum interesse voluit, quod & factum est. Legatus nomine Marchionis Receffui Francofurtano die 5. Sept. subscripsit.

FRID. V.

§. XIX.

Oppu-
gnatio
Brifac.

Mense Julio & Augusto Fridericus noster, una cum Ot-
tone Rheingravio oppugnavit Brifacum. (g) Urbs tamen Ducis
Feriæ ex Italia adventu liberata. Durante obsidione a Præfecto
quadrangularis argenteus cufus est nummus, qui bimestris obsidii
memoriam servat. (h)

Milites palantes, Badensem cum infestarent Marchiam, &
viatoribus damna inferrent, Fridericus A. 1634. die 10. Januarii
edicto illos observari & vi armata jussit repelli. (i)

Convent.
Francof.

Oxenstierna, quam dudum animo conceperat, Circulo-
rum superiorum cum inferioribus conjunctionem, hoc demum an-
no perficere satagens, communem omnibus Protestantibus Con-
ventum Francofurtum ad Mœnum indixit, ad quem Fridericus
quoque noster cum filio natu majore Friderico se contulit. (k) Ibi
de consiliis armisque jungendis, diu multumque tractatum est, sed

(g) IDEM pag. 162.

(h) Extat apud KOELER *Müntzbelustig.* Tom. I. pag. 425. In Nummo hæc
legitur Inscriptio: „Die VII. Julii & III. Aug. ao. Dni MDCXXXIII.
„ Brifacum obfessum ductu Rheingr. Ottonis Lud. & March. Frid. Durl.(i) KHEVENHÜLLER *Annal. Ferdinandeor.* Tom. XII. pag. 1281. *Theatrum
Europæum* Tom. III. pag. 151.(k) *Theatrum Europæum* pag. 252. Fridericus ante Conventum finitum Fran-
cofurto discedens, Ernestum Fridericum de Remchingen, a Consiliis
secretis & Isaacum Bartolum, Consiliarium Aulicum legatos reliquit.

deliberationibus dum trahitur tempus, funestæ ad Nordlingam Suecorum cladis nuncius advenit, quo perculsi Ordines, re infecta discesserunt. (l)

§. X X.

Cæsareani victores per omnem Sueviam, Wirtembergi-^{Marchio}cam ditionem & Marchionatum inferiorem grassati sunt. Frid-^{ditionibus}ericus noster, omnibus spoliatus ditionibus, cum aula sua se Argentinam recepit, (m) & reliquum belli tempus vel Argentinæ vel Basileæ (n) transegit; ita tamen, ut rebus gerendis non raro ipse interesset. Cæsareani vero, occupatis Saufenbergæ, Roetelæ & Badevillæ Dynastiis, Klinglinum, Juris Doctorem, ex Ensisheimiano Regimine præfecerunt Gubernatorem.

Ingravescentibus ita rebus Suecorum in superiore Germa-^{Convent.}nia, multisque Protestantium recedentibus a foedere, Oxensier-^{Wormat.}na, tanto oneri sustinendo impar, necessarium judicavit, cum reliquis foederatis communicare consilia, ut, quid agendum, sit in medium conferrent. Occasio novi Conventus, sub finem hujus

(l) CHEMNITZ Tom. II. Lib. II. pag. 364. 410. 496. PUFENDORF. de Rebus Suevicis Lib. VI. §. 35. seqq.

(m) *Theatrum Europæum* Tom. III. pag. 381.

(n) Usque ad A. 1642. Argentinæ versatus est Marchio, ut ipse testatur in literis die 27. Maji A. 1642. scriptis. Sequentibus annis usque ad pacem Westphalicam Basileæ commoratus est. A. 1640. jura sua in vicum minoris Huningæ Civitati Basiliensi titulo venditionis reliquit. BRUCKNER *Merckwürdigkeiten der Landschaft Basel VI. Stück* pag. 616, seqq.

FRID. V.

anni WORMATIÆ habiti, in quo cum Wirtembergæ Duce aliisque cum sociis FRIDERICUS quoque MARCHIO comparuit. Actum de conditionibus foederis, cum Galliae Rege ineundi, quæ multis licet minus placuissent, Bipontino tamen, Palatinatus Electoralis administratori, ut & Wirtembergico, Hasso, Badensi nonnullisque Comitibus a FEUQUIERIO, Galliae legato, persuasum est, ut accederent foederi; sine quo Suecorum & Protestantium Germaniæ res perditæ fuissent. Tum denique missa a Protestantibus foederatis in Galliam legatio, quæ pecuniam & copias, quin & foedus apertum peteret a Rege, utque Cæsari bellum declararet. (o)

Conversione hac rerum monachi, ex Monasteriis superioris Marchiæ nuper a Suecis expulsi, post Nordlingensem Cæsareanorum victoriam A. 1634. in Monasteria redierunt; quod & post Restitutorium Ferdinandi Edictum ante quinquennium fecerant.

§. XXI.

Pax Pragenfis.

Pace Pragenfi A. 1635. cum Saxone constituta, FRIDERICUS noster in laterculo eorum comparet, qui a Cæsare ab amnestia exclusi sunt. (p) Saxo die 5. Nov. ea de re ad Marchionem scribens, incassum laborasse se apud Cæsarem ait, amnestiæ ut includeret

(o) PUFENDORF loco alleg. §. 89. seqq.

(p) Pragischer Neben-Recess wegen der excludirten in Pirnischen und Pragischen Friedens-Pacten pag. 269.

cluderet Marchionem. Id tantum se a legatis ejus impetrasse, ut singuli Ordines nonnisi causa cognita & accedente Collegii Electoralis consilio judicentur. Marchioni certas Præfecturas, alimentorum loco, assignandas, donec, admiffa pace, Cæsari reconcilietur & Ordines Catholici, ut & Lotharingiæ Dux restituantur. Sacra per omnem Marchiam in eo relinquenda esse statu, in quo fuerint A. 1627. die 27. Novembris.

Marchionatui Bada - Durlacensi Cæsar administratorem dedit Johannem Eberhardum ab Elz, Trevirensis Archiepiscopatus Marechallum & Consiliarium Intimum Domus Bada - Badensis. Marchia superior restituta Wilhelmo.

Plerique superioris Germaniæ Ordines, Suecis neglectis, tum cogitarant de pace, missis ad Hungariæ Regem Ferdinandum, qui suo nomine transigerent. Nonnullis æquæ, asperæ aliis dictatæ sunt leges. At Marchio Fridericus exul e terris, & amnestia exclusus, ad Gallicas se applicuit partes, quæ unica ei spes supererat atque præsidium, post cladem Nordlingæ. (q)

Idem fuit Wirtembergici fatum, qui ditionibus pulsus, reconciliationem cum Cæsare per facialem quærens, duram a Curtio Cancellario, Ferdinandi, Hungariæ Regis nomine, Heilbron-

Tom. IV.

li

(q) PUFENDORF *Rev. Suecicarum* Lib. VII. §. 88. pag. 211. de eo ita scribit: „Marchio Badensis, Gallorum promissa secutus, his sese plane addixerat.

FRID. V.

næ responſionem accepit; pace Pragenſi ab amneſtia quoque nominatim excluſus. In Wirtenbergicis Cœnobiis reſtitutus fuit cultus Romanus. (r)

§. XXII.

Acta varia.

Reinachius, Gubernator Briſiaci, Marchicum Hachbergæ caſtrum, Briſiaco non longe diſtans, natura arteque munitum, obſidione lenta per totum obſederat triennium. Præſidiarii denique A. 1636. annonæ defectu ad deditiōnem compulſi, militari more emigrantes, Cæſareanis caſtrum tradiderunt. (s)

Eodem anno Ferdinandus, Romanorum Rex, cum exercitu ſuo venit Durlacum, ſed clementem ſe præſtans.

At Bernhardus Vinarienſis, victis captisque A. 1638. apud Rheinfeldam Cæſareani exercitus Ducibus quatuor & expugnata Rheinfelda, die 28. Martii Rœtelæ recepit caſtrum & paulo poſt Friburgum; (t) ſed & Briſiacum denique (u) poſt octimeſtrem obſidionem & repetitas contra Cæſareanos, urbem liberaturos, victorias, eodem anno quum in poteſtatem redegiſſet Bernhardus, Marchicas Briſgovix ditiones reſtituit Friderico, qui expugnationi urbis interfuit. (x)

(r) IDEM loco alleg.

(s) LOTICHII *Rer. German.* Lib. XXVI. Cap. II. §. 4.

(t) Die 11. Aprilis.

(u) Die 17. Decembris.

(x) *Theatrum Europæum* Tom. III. pag. 932. 1026.

Anno sequente Marchioni, Basileæ hærenti, condiciones de pace & de reconciliatione, cum Cæsare ineunda, propositæ sunt; quibus ille spretis Suecico fœderi constans adhæsit.

§. XXIII.

Unde ad Ratisbonensia Comitia, quæ pacificandæ Germaniæ Cæsar A. 1640. indixerat, non vocatus est Marchio. Nuntiatum illi tamen, non vocatis Ordinibus, securum Ratisbonam eundi iter patere. Sed & ex Ratisbonensibus Comitibus omnium Electorum nomine ad eum scriptæ sunt literæ, (y) ut cum Cæsare rediturus in gratiam, vel ipse Ratisbonam veniret, vel eodem mitteret legatum. Daturus esse operam Electores, ut æquis conditionibus reconciliatio fiat cum Cæsare. Eam occasionem si prætermiserit Marchio, feram nimis pœnitentiam eum esse acturum. At ille Suecorum confusus amicitia, fortunam belli expectare, quam Cæsari, irato & minus forsan æquo, se committere maluit. (z) Hinc & amnestiæ, Ratisbonæ A. 1641. fancitæ, beneficio caruit. (a)

Tom. IV.

Ii 2

(y) Die 21. Dec. A. 1640.

(z) Ostendunt id literæ ejus ad Electores A. 1641. die 10. Febr. scriptæ.

(a) ADAMUS ADAMI in *Relatione historica de Pacif. Westph.* Cap. IX. §. 4. pag. 176. inter eos, qui ab amnestia Ratisbonensi excluduntur, Marchionem recenset.

FRID. V.

Biennio post Cæsareani castrum Badense Malberg occupant, diruunt, comburunt.

A. 1643. Bavari ex Pforzhemio oppido omnique Præfectura, ut & ex Præfectura Grabæ Ministros Ecclesiarum & Ludimoderatores Lutheranos expulerunt; substitutis Catholicis. Westphalica Pace Præfecturas has Bavari restituere noluerunt. Restitutæ tamen sunt ex legibus Pacis & Sacerdotes Catholici recedere coacti.

Eodem anno Vinariensis exercitus oppidum Badam & Ebersteinense oppidum Gernsbach diripuit, Steinbacum combussit, apud Dutlingam die 23. Novembr. a Cæsareanis victus & fere internecone deletus. (b)

§. X X I V.

Tractatus
Pacis
Westph.

Inter hæc apud Westphalos de pace tractatum. Friderici nostri legatum deliberationibus interesse Cæsareani noluerunt, nisi Paci Pragenfi prius accesserit Marchio. At Suecorum, Gallorum aliorumque Principum interventu legatus admissus; fidem & obsequium Marchionis in Cæsarem atque Imperium testatus. (c) In Conventu hoc Bada-Durlacensis Bada-Badenfi legato in Collegio Principum locum denegavit. (d)

(b) ENGELSÜSS *Weimariſcher Feldzug* pag. 190.

(c) ADAMUS ADAMI Cap. VII. §. 6. & 9.

(d) Vide Tom. III. pag. 108.

Sed & questus est Fridericus noster de sententia Cæsar^{is} ^{Postulata} ^{March.}
 A. 1622. & de Vindobonensi atque Etlingensi transactionibus,
 omniaque in pristinum statum postulavit restitui, qualis nempe
 ante bellum Bohemicum fuerat. (e) Stauffensem Dynastiam &
 ditiones Brisgoviae cum reliquis Comitum olim Friburgensium ter-
 ris repetiit Marchio, legitimum eorum heredem se esse caussatus.
 Geroldseccianum denique in Ortenavia Dominium Annæ Mariæ
 conjugis suæ Geroldseccianæ restitui, sibi & heredibus mascu-
 lis ac feminis investituram ejus postulavit concedi; urgens porro,
 ut actionibus super Dynastia Rœtelensi aliisque ditionibus, in Ca-
 mera contra Marchiones institutis, renunciarent Auftriaci, (f)

Li 3

(e) Prodiit A. 1646. Diatribe, in qua sententiam A. 1622. & transactiones, eam
 secutas, auctoritatem non habere ostenditur. Scripti hujus titulus est:
*Summarische Information, wegen der in der Oberbadischen Sach vermeint-
 lich vorgeschützter exceptionum rerum judicatarum atque transactionum.*

(f) ADAMUS ADAMI Cap. XXVI. §. 17. pag. 516. In *Tractatibus Pacis West-
 phalicæ* mense Aprili 1648. Volmarus contendit, Rœtelam pignorati-
 tium esse feudum Auftriæ, sex mille florenis auri redimibile, prout in
 Camera Imperii judicatum, addens, quod eadem Camera Badevillam &
 Saufenbergam suprematui Auftriaco subjectam agnoverit. Additur, Mar-
 chionem sex mille thaleros Monasterii obtulisse Volmaro, id nimirum
 acturo, ut Rœtela relinquatur Marchioni, qui vicissim Badevillam &
 Saufenbergam Auftriacæ Domui in feudum se oblaturum promiserit.
 Non displicuerant hæc Volmaro, convenientius esse judicanti, certum
 habere Vasallum, quam inimicum vicinum. Quum autem potestatem

FRID. V.

& quæ, ob eversum Hachbergæ castrum, data sunt damna compensarentur.

§. X X V.

Difficultas negotii.

Legatis Suecicis res fuerat curæ, qui vicies & ultra Cæsareis legatis rem proposuerunt. (g) Post causam Palatinam vix alia Osnabrugensem & Monasteriensem Conventum ma-

ea de re tractandi non habuisset Volmarus, rem differendam esse dixit, donec Oenipontem ad Principem redeat. MEYERN *Acta Pacis Westph.* Tom. V. pag. 704.

- (g) Sueci Formulæ Pacis, A. 1647. die 14. April. Cæsareanis oblatæ, hæc verba inferuerunt: „Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis restituitur in eum statum, in sacris & profanis, in quo fuit ante hos motus ejus Parens Georgius Fridericus, controversiis de superiori Marchionatu Badensi ex æquo & bono componendis. Reddatur quoque dicto Principi Friderico Dominium Stauffen & ditio Brisgovizæ, cum reliquis Comitum Friburgensium ditionibus & bonis, quæ olim Domui Austriacæ sequestrata; postmodum vero ad Marchiones Badenses, legitimos eorum heredes, jure devoluta sunt. Renuncient Archiduces Austriæ pro se & heredibus in perpetuum actionibus & processibus super Dynastia Rœteln, aliisque ditionibus in Camera contra Marchiones institutis. Satisfiat suæ Celsitudini ob everfionem Castri Hochbergensis ex æquo & bono; Principissæ quoque Badensi restituitur Dominium Hohengeroldseck, cum fructibus perceptis & percipiendis omnique damno & interesse, eoque aperto investiantur dictus Dominus Fridericus ejusque heredes masculi & feminæ: MEYERN *Acta Pacis Westph.* Tom. V. pag. 460.

jore motu exagitavit; Volmaro & Bavaro resistentibus firmiter. (h)

Bada-Badensis conquestus est, Friderici V. patrem & patrum ex Eduardi Fortunati terris LXXIII. tonnas auri per 28. annos detentionis percepisse.

Post multam actionem Cæsareani A. 1647. consenserunt denique, ut Marchia superiore penes Wilhelmum manente, Vin-dobonensis & Etlingensis transactiones abolerentur, atque Præfecturæ Stein & Remchingen restituerentur Friderico. (i) Hunc

(h) HENNIGES *Meditat. ad Instr. Pac. Cæsareo Suec. Specim. I. pag. 56.*

(i) In formula Pacis mense Majo A. 1647. a Cæsareanis exhibita, apud MEYERN *Autor. Pacis Westph. Tom. IV. pag. 561.* hæc leguntur: „ Et
 „ quamvis Fridericus, Marchio Badensis & Hochbergenſis præter re-
 „ stitutionem, sibi ex sanctione amnistie generalis competentem, etiam
 „ in Marchionatum Badensem superiorem restitui postulaverit, cum
 „ tamen sententiam Cæsareæ Majestatis ea de re latam retractandam
 „ non esse placuerit, ad tollendas ultteriores controversias, atque re-
 „ staurandam amicitiam visum est, ut non obstante transactione, desu-
 „ per Viennæ & postea Etlingæ confecta, Præfecturæ Remchingen
 „ & Stein, Guilielmo Marchioni Badensi & Hochbergenſi in compen-
 „ sationem fructuum perceptorum cessæ, dicto Marchioni Friderico re-
 „ stitui adeoque tota illa fructuum perceptorum actio tolli & cassari
 „ debeat, ea tamen conditione, ut Marchio Fridericus dicto Marchio-
 „ ni Wilhelmo de annua pensatione, ex avita hereditatis divisione
 „ debita, satisfaciat, inque ejus compensationem possessionem & Do-
 „ mum Ridberg, oppido Edlingen adjacentem, cum omnibus suis ap-

FRID. V.

conciliationis modum & Galli, Marchionis fœderati, paucis mutatis, amplexi sunt. (k)

§. XXVI.

Evangelicor. sententia.

Evangelici Status, plurium annorum labore in rebus his componendis frustra adhibito, Marchioni nostro, tempori ut ferviret, publicæque ut cederet utilitati, confidenter & serio suaserunt. Auxilium enim ulterius, nec a Suecis, nec a Gallis expectandum. Catholicos ad decus suum referre, Principum Secularium religionis suæ si numerus augeatur; ideoque ardentius pro Eduardinis pugnare. De amnestia, ex cujus capite Marchio restitui voluerat, iidem Evangelici Status observarunt, quod si vel plenissimam ex hoc capite obtinuerit restitutionem, non aliam tamen utilitatem inde ad eum redituram, quam ut rei litigiosæ possessionem adeptus, omnibus adversarii actionibus juris pateat, qui Cæsaris, Bavari & Catholicorum favore subnixus, amicæ disceptationi

„ pertinentiis cedat, salvis Domui Austriacæ juribus, sententiis &
 „ actionibus in ditiones Rœteln, Badenweiler & Saufenberg competentibus.

(k) Galli in Formula Pacis mense Julio A. 1647. oblata, quam exhibet MEYERN *Actor. Pacis Westph.* Tom. V. p. 146. præter Præfecturas Stein & Remchingen duas alias ex superiore Marchionatu Friderico adjudicari, & pensionem illam annuam, quam ex avita hereditatis divisione Durlacenses debebant, penitus aboleri petierunt.

sceptationi rerum vix daturus sit locum. In tribunalibus Imperii post longas rerum & temporum ambages, ambiguum profus fore victoriam, at certas sine fine impensas. Suadebant denique, ut acciperet oblata.

Eundem in sensum Sueci quoque literas ad Marchionem scripserunt; ancipitem ostendentes eventum; prudentius esse arbitrati, certa dubiis, utilia speciosis ut anteferret. Restitit tamen aliquamdiu Fridericus, Præfecturas aliquot sibi adjici postulans. Saxonici, Brunsvicenses & Argentinenses Marchioni pinguiore conditiones a Cæsareanis exorare studuerunt, sed irritò conatu.

§. XXVII.

Fridericus ergo cum perspiceret, frustra se in contrariâ Summa restitut. Badenf. niti, consensit denique, ut articulo IV. Pacis Osnabrugensis paragraphus his verbis infereretur: (1)

„ Fridericus, Marchio Badensis & Hochbergenfis, ejusque
 „ filii & heredes, cum omnibus, qui iisdem quocunque modo infer-
 „ vierunt, aut adhucdum inferviunt, cujuscunque nominis aut
 „ conditionis sint, gaudeant & fruantur supra art. 2. & 3. descri-
 „ pta amnestia cum omnibus suis clausulis & beneficiis, ejus-

Tom. IV.

K k

(1) PUFENDORF *Rer. Suecicar.* Lib. XIX. §. 1. PFANNER *Hist. Pacis Westph.* Lib. V. §. 16. seq. MEYER *Acta Pacis Westph.* Tom. IV. Lib. XXXIII. §. 30. Tom. V. Lib. XL. §. 24. seq. ADAMI *Relatio* Cap. XXVII. §. 17.

FRID. V.

„ que vigore restituantur plenissime in eum statum in sacris &
 „ profanis, in quo ante exortos Bohemiæ motus fuit Dominus
 „ Georgius Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis, quoad
 „ Marchionatum inferiorem Badensem, qui vulgo sub appella-
 „ tione *Baden Durlach* venit, itemque quoad Marchionatum
 „ Hochbergensem, tum etiam quoad ditiones Rœttelen, Baden-
 „ veiler, Saufenberg, non obstantibus, sed annullatis quibus-
 „ cunque interim in contrarium factis mutationibus. Deinde
 „ restituantur Marchioni Friderico præfectura Stain & Ren-
 „ chingen absque onere æris alieni, interea temporis a Mar-
 „ chione Guilielmo contracti, ratione fructuum, interesse ac
 „ sumptuum per transactionem, Etlingæ A. D. 1629. initam, dicto
 „ Guilielmo Marchioni Badensi cessæ, cum omnibus juri-
 „ bus, documentis litterariis, aliisque pertinentiis, ita ut tota
 „ illa actio sumtuum ac fructuum perceptorum & percipiend-
 „ rum cum omni damno & interesse, a tempore primæ occupa-
 „ tionis numerando, sublata & penitus extincta sit: annua quo-
 „ que pensitatio ex Marchionatu inferiori, Marchionatui supe-
 „ riori pendenda solita, virtute præsentium penitus sublata, annul-
 „ lata & annihilata sit, nec eo nomine quicquam vel de præte-
 „ rito vel de futuro in posterum unquam prætendatur vel exi-
 „ gatur. Alternetur etiam in posterum inter utramque lineam
 „ Badensem, inferioris scilicet & superioris Marchionatus Baden-
 „ sis, præcedentia & sessio in Comitibus & Circuli Suevici aliis-

„ que unive
 „ Conventi
 „ chionem

In G
 cris ex apite
 nis in et hater
 Novæ religio
 nis qui in Pa
 In Pacis
 lingam, qu
 iextra Rheni r
 iugon appellavit
 At inter
 Marchio, Refe
 Cæsar illi & W

A 1644
 na Maria, ex F
 Tom. II.

(*) Speciatim
 eum, Fri
 qui fueru
 pag. 706.

„ que universalibus vel particularibus Imperii aut quibuscunque
 „ Conventibus, pro nunc tamen eadem præcedentia penes Mar-
 „ chionem Fridericum, dum superstes erit, permanente. „

§. XXVIII.

Ita Osnabrugensis Pax Fridericum V. in politicis & in fa-
 cris ex capite amnestiæ restituit; (m) ita quidem, ut res religio-
 nis in eo statu persisterent, in quo ante Bohemicos motus fuerunt.
 Norma religionis ergo in Marchia Bada - Durlacensi est annus
 1618. qui in Palatinis quoque obtinet terris.

Judicium
de ea.

In Pacis tam solennis memoriam Fridericus noster Castrum
 Otlingam, quod bis mille passibus distat Basilea, haud procul a
 dextra Rheni ripa, quod tum temporis restaurare cœperat, *Frid-
 lingam* appellavit.

At inter diuturni belli mala grave æs alienum contraxerat
 Marchio, Rescriptum moratorium petere coactus, quod A. 1654.
 Cæsar illi & Wilhelmo agnato concessit.

§. XXIX.

A. 1649. d. 3. Januarii Fridericus V. a conjuge sua, An-
 na Maria, ex Hohengeroldseccii Dynastis prognata, heres testa-
 -
 -

Jus in al-
lodia Ge-
roldseck.

Tom. IV.

K k 2

(m) Speciatim Præfecturæ Pforzheim & Graben, quas Bavari retinere volu-
 erant, Friderico restitutæ. Dominicani ac Franciscani Monachi, sedem
 qui fixerant Pforzhemii, ejeçti fuerunt. *Theatrum Europ.* Tom. XXVII.
 pag. 716. & 1040.

FRID. V.

mento scriptus, jus in allodia Geroldseccianæ gentis acquisivit. Res, ut melius intelligatur, altius repetenda.

Geroldseccium, Ortenaviæ Castrum, ab altitudine rupis, cui impositum *Hohengeroldseck* dictum, Dynastiæ caput fuit, quæ suos olim habuit Dynastas, quos inter Theobaldus & Gangolfus, fratres, seculi XV. fine floruerunt. Hi A. 1484. a Philippo, Palatino Comite, bello petiti, arce sua Hohengeroldsecciana & Præfecturis Prinzbach atque Schimburg dejecti sunt; quæ per vicennium in Palatini manibus perstiterunt. Superveniente bello Palatino-Bavari- co, terræ hæ a Maximiliano Imp. receptæ, Christophori, Badensis Marchionis, commissæ sunt fidei; donec A. 1511. sententia Imperiali pristinis suis Dynastis restituerentur. Hi accepti beneficii memores, terras illas, a Palatino quondam occupatas, & a Christophoro Marchione custoditas, Castrum nempe & Præfecturas memoratas & quidquid allodii jure tum temporis possidebant, A. 1534. Domui Austriacæ in feudum masculinum obtulerunt; ita tamen, ut quæ beneficii nomine ab Imperio aliisque dominis tenerant Dynastæ, tenerent in posterum. Investitura nonnisi decennio post Gangolfo & Walthero, fratribus Dynastis, a Fridrico Imp. ut Archiduce collata est. (n)

(n) Utrasque tam oblationis quam investituræ literas exhibet Libellus: *Gründliche und mit Urkunden belegte Vorstellung derer hochfürstl. marggrävlich Baden-Durlachischen Gerechtsamen auf die Allodien derer Herren zu Geroldseck* pag. 35. & 64.

Interje
centis partem
quas jam A.
venditionis
ftiam redier
cessit deo Du
nis; quæ jam
que Austriæ fec
re (l)

Jacobus
neret, Radolff
Domini suæ serva
Maximiliano fra
deinde A. 1634
ctos, ac speciat
bant Austriacæ
debebanur; ne

(l) Instrumen
fing 84
(p) Idem pag. 54
(q) Idem pag. 54

Interjecto tempore Geroldseccii dimidiam vici Reichenbaccensis partem, ac Præfecturas Selbach, Kubach & Schutterthal, quas jam A. 1482. in Christophorum Marchionem sub lege retrovenditionis transtulerant, (o) restituto emtionis pretio, ad Dynastiam reduxerunt. Retrovenditio hæc A. 1539. evenit. (p) Accessit dein Dautensteinense Castrum, una cum adjacentibus bonis; quod jam inde a seculi XV. temporibus, Lumbartiis, posteaque Pleussiis feudi jure concessum, A. 1584. Geroldseccii redemerunt. (q)

§. XXX.

Jacobus Geroldsecciorum postremus, quum mascula prole careret, Rudolphus II. Imperator, ut maximam Dynastiæ partem Domui suæ fervaret, spem in Imperialia Geroldsecciorum feuda, Maximiliano fratri, Pragæ die 2. Aug. 1604. concessit. Mortuo deinde A. 1634. eodem Jacobo, feuda quidem ad dominos directos, ac speciatim Imperii & Austriaca feuda ad Domum spectabant Austriacam, sed allodia gentis Jacobi, ultimi vasalli, filia debebantur; nempe Annæ Mariæ, quæ Friderico Solmensi Co-

Ab Anna
Maria Geroldsecc.
derivat.

Kk 3

(o) Instrumentum extat in scripto: *Gründliche und mit Urkunden belegte Vorstellung &c.* pag. 41.

(p) *Idem* pag. 54.

(q) *Idem* pag. 90.

FRID. V.

miti, nuptiis primis; Friderico nostro Durlacensi secundis fuerat conjuncta. Hæc vici Reichenbacensis partem, quam memoravimus, ut & Præfecturas Selbach, Kubach & Schutterthal, una cum Dautensteinensi Castro, aliasque terras, (r) prima Austriacorum investitura non comprehensas, sed allodiales, sibi vindicavit; reluctante Austriaca Domo, quæ, Anna Maria ex possessione ejecta, anno sequenti feudalium omnium & allodialium bonorum possessionem Craffoni Adolpho Ottoni, Cronbergio Comiti, tradidit; cujus pater Adamus Philippus ante plures jam annos spem in ista bona a Ferdinando Cæsare ut Austriæ Archiduce, obtinuerat. (s) Separationem allodii a feudo filia impetrare non potuit. Missi Cæsarei, causæ examinandæ destinati, literis die 19. Sept. Dautensteinii datis, rem non liquere professi, pristina jura Annæ ferverunt. (t)

Inter bellicas turbas ad Westphalicam usque Pacem de Geroldsecciana hereditate nihil memorabile actum. Quadriennio ante Westphalicam Pacem (1644.) Anna Maria, defuncto marito

(r) Catalogum horum bonorum allodialium refert auctor ejusdem scripti pag. 10. seqq.

(s) LINCKIUS in *Dissert. de Jure Serenissimæ Domus Durlacensis in allodia controversa ultimi Dynastæ Hohen Gerolsecc* pag. 6.

(t) Charta hæc extat in Diatriba: *Untersuchung der Beschaffenheit des Fleckens, Thales und Bannes Berghaubten &c.* pag. 64.

priore, novum ut sibi defensores pararet, cum Friderico nostro matrimonium contraxit.

§. XXXI.

Hic rem eo perduxit, ut in Instrumento Pacis, ubi de Pace Westph. assertum. Badensium restitutione agitur, (u) de Geroldsecciana Dynastia hæc verba infererentur: „De Baronatu Hohengeroldseck conventum est, ut, si Domina Principissa Badensis prætenfa sua jura in dicto Baronatu documentis authenticis sufficienter probaverit, restitutio statim post latam desuper sententiam fiat cum omni causa omnique jure, vigore documentorum competenti. Cognitio autem hæc finiatur a die publicatæ pacis infra biennium.

Verum enimvero Friderici conjux finem litis non vidit. Marchio Annæ Mariæ heres, Brevi post enim e vivis excessit, postquam conjugem Fridericum Marchionem omnium bonorum & jurium suorum scripserat heredem. (x) Hic legibus Westphalicæ Pacis ut satisfaceret, A. 1649. in Conventu Norimbergensi, ubi de Executione pacis agebatur, ut & in Conventibus Ordinum Sueviæ, eodem anno & sequenti celebratis, authentica sua documenta produxit; sed irrito labore.

Fridericus VI. Marchio, patri succedens, A. 1667. à Leopoldo Cæsare Rescriptum obtinuit, quod Regimini Austriaco ci-

(u) Art. IV. §. 27.

(x) Testamentum hoc extat in sæpe allegato scripto: *Gründliche und mit Urkunden belegte Vorstellung* &c. pag. 15.

FRID. V.

teriori injunxit, ut amicam rei compositionem tentaret. Verum tergiversante Cronenburgio, quem nec iterata Cæsaris præcepta commoverant, ad Judicium Aulicum lis denique delata est A. 1669. Ibi inter varias adversæ partis machinationes ad A. 1692. res protracta.

§. XXXII.

Badenses
possessio-
nem arri-
piunt.

Extincto tum sine mascula prole Cronenburgio Comite, Fridericus Magnus, Marchio, Friderici V. nepos, bonorum allodialium possessionem, nemine contradicente, adivit, Cæsaremque ea de re literis docuit. Cæsar duobus Rescriptis, quibus bonorum quorundam restitutionem Friderico Magno injunxerat, ejusdem possessionem agnovit.

Verum Carolus Caspar, Liber Baro de Layen, qui investituram feudorum Geroldseccianorum, extinctis Cronenburgii, obtinuerat, a Cancellaria Austriaca *Rescriptum*, ut vocant, *immissionale* ratione allodialium bonorum A. 1695. impetravit. Marchio de injuria sibi facta penes Aulicum Imperii Judicium conquestus, petiit ab eo, ut jurisdictionem, quam illud in hac lite ab A. 1669. sibi jam vindicaverat, adversus Cancellariæ Austriacæ conatus defenderet. Annuit Marchionis precibus Aulicum Judicium, amicoque decreto Calendis Febr. 1697. Cancellariæ injunxit, ne progredereetur ulterius.

At

FRID. V.

At Regimen Oenipontanum minacibus literis possessione Eadem dejecti, decedere jussit Marchionem; quibus cum ille parum moveretur, armata denique trecentorum militum manu die 16. Aprilis possessio in Layanum translata est Comitem. Marchio expulsus, frequentes quidem ea de re Cæsari querelas exhibuit; intercedentibus quoque, propter insolitum exequendi modum, Sueviæ Ordinibus; sed ad hoc usque tempus in pristino res statu permansit. (y)

§. XXXIII.

Geroldsecciana successio cum Nassovia quoque Domo Jus in Dynast. Lahrenfem, litem Friderico V. concitavit, quæ, ut recte intelligatur, repetenda quoque ab ovo.

Inter Geroldseccianos Dynastas & Nassoviorum majores de Lahrensi & Malbergenfi hereditate ab A. 1532. in Camera Imperiali longa & diuturna fuerat agitata contentio; (z) quæ pro

Tom. IV.

L I

(y) Acta, quæ allegavimus, exhibet: *Gründliche Vorstellung &c.* pag. 16. seqq. Scripto huic addi meretur libellus, novissime editus, cui titulus: *Pragmatische Geschichte des Hauses Geroldseck, wie auch derer Reichsherrschaften Hohengeroldseck, Lahr und Mahlberg in Schwaben mit CCXIII. Urkunden, Francofurti & Lipsiæ 1766. in 4to. sectione III.* De omni hac lite præter LINCKIUM in citata Dissertatione agit quoque OBRECHT ad J. P. Art. IV. §. 27. BURGOLDENSIS ad J. P. Part. I. Disc. 30. §. I. & SCHWEDERUS in *Theatro Præntensionum* Part. II. pag. 34. IMHOFFIUS in *notitia procerum* Lib. IV. Cap. VIII. §. 28. male patrimonialia Geroldsecciorum bona ad Badenses pervenisse tradit.

(z) De lite hac mentionem fecimus Tom. III. pag. 97. not. d. Actionum in

FRID. V.

Geroldsecciiis A. 1595. die 2. Junii decisa, (a) & executio decreta. Nassovii contra sententiam hanc remedio revisionis, quod vocant, quum sibi prospexissent, loca & bona, quæ Geroldsecciiis una cum fructibus perceptis restitui debuerant, in Nassoviorum manibus perstiterunt.

Judicio revisorio per triginta jam annos pendente, Ludovicus, Comes Nassoviæ Saræpontanus & Jacobus Geroldseccianorum postremus, Henrico Limpurgenfi Dynasta, & Maximiliano Pappenhemio arbitris usi, A. 1625. die 3. Augusti transactionem iniverunt, qua Jacobus hereditati Lahrensi & speciatim juri, ex sententia Cameræ A. 1595. quæsito omnique actioni & liti penitus renunciavit. Vicissim Nassovius centum mille florenos, certis temporibus solvendos, eorumque annuas usuras quincunces Jacobo promisit, atque in debiti fidem Lahrensis Dynastiæ partem dimidiam, quam indivisim cum Badensibus tenebat, & insuper in subsidium allodialia quæcunque bona sua eidem oppigneravit. Præter hos centum mille florenos, Nassovius viginti quoque millium florenorum summam, quam Geroldseccius A. 1603. a Georgio Friderico Marchione mutuo acceperat, in se derivatam, intra

Camera Imp. a Geroldsecciiis A. 1532. institutarum formulæ leguntur in scripto, cui tit. *Höchstgemüßigte Vorstellung derer Hochfürstl. Baden-Durlachischen Gerechtsamen wider das Fürstl. und Græfl. Haufs Nassau, die Herrschafft Lahr betreffend* inter Docum pag. 1. seqq. absque loco & ao. impress.

(a) Sententia hæc extat in scripto alleg. inter Documenta pag. 4.

bimestre tempus una cum usuris 5500. florenor. Marchioni se soluturum spondit. Accessere 10000. floreni & 20000. alii, quos Nassovius, partim numerata pecunia, partim statis temporibus exsolvendos suscepit.

§. XXXIV.

Virtute hujus transactionis Nassovius Badensi, quæ promiserat, præstitit; Geroldseccio 10000. florenos quoque numeravit; sed de reliqua summa novæ difficultates quum fuissent exortæ, A. 1634. d. 6. Junii, Friderici nostri Marchionis interventu, Francofurti alia inter Jacobum Geroldseccium & Ludovici Nassovii heredes inita est transactio; qua præcedens confirmata, additumque, ut præter summas memoratas, Nassovius viginti adhuc florenorum millia, a Geroldseccio debita, in se fusciperet. (b) Nassovii his transactionibus morem non gesserunt. Postremum nomina, in illis expressa, una cum jure in reliquam allodiam Geroldseccianam hereditatem, ex testamento Annæ, Jacobi, Geroldsecciorum ultimi, filiæ, ad Fridericum nostrum Marchionem transferunt. Hic denique A. 1652. die 13. Julii cum Johanne, Ernesto Casimiro, & Johanne Ludovico, Comitibus, Ludovici Nassovii filiis, Caroloburgi ita transegit, ut loco 213200. florenorum nonnisi 130000. florenos Nassovii persolverent Marchioni. Triginta florenorum millia tempore definito, reliquorum centies mille

A Geroldsecc. adBadenses pervenit.

Tom. IV.

Ll 2

(b) Utraque transactio extat in scripto modo alleg. pag. 5. seqq.

FRID. V.

florenorum quincunces usuræ ex redditibus Dynastiæ Lahrensis oppigneratæ, & si non suffecerint, ex aliarum quoque Nassovicarum ditionum redditibus Friderico pendantur, donec summa soluta. (c)

§. XXXV.

Marchio
in possess.
immissus.

Verum enimvero postrema hac transactione stare quum noluissent Nassovii, Fridericus denique, eadem neglecta, præcedentibus transactionibus inhærens, in Camera Imperii litem Nassovio intendit, atque A. 1654. 15. Febr. mandatum obtinuit, quo Johanni Comiti Nassoviæ Saræpontano injunctum est, ut in possessionem dimidiæ partis Dynastiarum Lahr & Malberg oppigneratæ, Fridericum immitteret, donec de 213200. florenorum summa, ut & de usuris, sumtibus & damno satisfecerit. (d)

Nassovius nec huic, nec aliis, quæ successerunt, satisfecit Mandatis. Camera Imperii sententiæ suæ executionem decrevit, eamque Hugoni Eberhardo, Wormatiensi Episcopo, & Mariæ Eleonoræ, Palatinæ Simmerensi, (e) Circuli Rhenensis superioris Rectoribus A. 1658. die 12. Nov. demandavit. (f) Immissio anno sequente facta. (g) Marchio possessionem Lahrensis Dyna-

(c) Transactio hæc *ibidem* legitur inter documenta pag. 13.

(d) Extat Mandatum in *Scripto alleg.* pag. 15.

(e) Vidua hæc erat Ludovici Philippi, Comitis Palatini, A. 1654. defuncti, turtrix filii Ludovici Henrici Mauriti, ætate minoris.

(f) *Scriptum alleg.* pag. 22.

(g) Agit de omni hac lite IMHOFFIUS in *Notitia procerum Imperii* Lib. IV. Cap. VIII. §. 29. & DROLLINGERUS in *Lexico Basiliensi sub Friderico V.*

stiae adivit; Protestantium sacra in eadem introduxit; (h) possessionemque retinuit, usque ad A. 1724. quo Aulicus Cæsaris Senatus Nassovio Saræpontanis Dynastiam hanc restitui iussit. (i)

Hæc de Geroldseccianis & Lahrensibus rebus, quas ordine non interrupto exposuimus, evidentiores ut fierent. Nunc ad Fridericum nostrum redimus.

§. XXXVI.

Investituram ille feudorum Imperii a Ferdinando III. Imp. ^{Acta ab A. 1651.} A. 1651. die 12. Aug. Vindobonæ per legatos accepit. In literis feudalibus & Badensis & Hachbergensis Marchiæ, ut & dimidia pars Comitatus Ebersteinensis & Dynastia Usenbergensis memorantur. Quinquennio post Basiliensia feuda ab Episcopo Johanne Francisco recepit.

His temporibus ex decreto Circuli Suevici Conventus minorum quatuor Circulorum, agebantur. (k) Fridericus, ad quem, ex jure Senioratus, secundæ partis spectabat directio, Ordinibus, qui eam partem componunt, Offenburgum A. 1651. mense Novembri Conventum indixit, ad quem & Hanoviæ Comitem & Argentinenses, aliosque vicinos Status, de re communi delibera-

Ll 3

(h) PETRI Suevia ecclesiast. pag. 492.

(i) Vide infra in Carolo Wilhelmo Marchione.

(k) Divisio hæc in quatuor Circulos minores (*in vier Viertel*) A. 1563. ordinatione Circuli Suevici instituta & Domui Badensi secundæ partis tum delata directio, quam illa habet hodieque.

FRID. V.

turos, vocavit. Legatus Friderici Præses Conventum direxit, Ordinumque collegit suffragia. Aderant Bada-Badenfis, Furstenbergicus, Zolleranus, ut & Civitatum, Rothwilæ, Offenburgi, Zellæ ad Hammerspacum legati, Ordinum, qui secundam partem componunt, mandata ferentes. Ex vicinis Hanoviæ Comitibus & Argentinenfium comparuerunt legati. Ab Advocatia Provinciali Ortenaviæ & a Civitate Spirensi literæ venerunt, quibus causæ communi se non defuturos testati sunt. Actum de rebus, ad politiam spectantibus. (l)

§. XXXVII.

Acta ab
A. 1653.

A. 1653. post diuturnum exilium & innumera, quæ bellum post se traxerat mala, Consilium Secretum in Caroloburgensi palatio prima vice habuit Marchio. Placuit, filium ejus cognominem Fridericum ad Comitiam Ratisbonam mittendum, quod infirma pater valetudine uteretur. (m)

(l) In Instruktionẽ, quam Wilhelmus Marchio dedit legato, hæc verba leguntur: „ Als vermæg bey diesem Fürstl. Hause herkommenen Alter, „ nativ jetzmaligem voritzendem auf der weltlichen Fürstenbanck eine „ Zusammenkunft deren in den andern Viertheil dieses löeblichen Schwæbischen Creyses, auch anderer ausgefessenen benachbarten Ständen, auf „ den 5ten dieses nacher Offenburg ausgeschrieben worden, um zu deliberiren, wie dem aller Orten geklagten und durchgehenden Unwesen, „ Hartnæckigkeit und Übersetzung der Ehehalten, Dienstbotten, Tagelöhner und Handwercksleuth zuvorkommen &c. „

(m) Quæ de alternandi ordine inter varias Domos Principales & speciatim Badensem in his & præcedentibus Comitibus gesta fuerunt, exposuimus supra Tom. III. pag. 106.

E
Westphal
eis, (n) belli fu
narium ei se de
ut centum Rom
retur. Eubri
gies & quæpias
decies milia & tri
Imperii collectis
ni documentum.

A 1655
orta contentio,
Arensteigam & Li
radidillet, recepra
culiari instrument
nem promittit; eo
fecturas, in promi
Steinbacum, eccle
Addita concilio, l
rentur, ut Dux da
figbenii & Munde
esset.

(n) Art. XVII. sum
(o) Testis est Ferd
(p) Lex, quæ di

Westphalica Pace obtinuerat Cæsar, ut promitterent ei Status, (n) belli sumptuum causa in proximis Imperii Comitibus pecuniarium ei se decreturos subsidium. A. 1654. Ratisbonæ decretum, ut centum Romanorum, quos vocant, mensium summa ei solveretur. Fridericus noster, ultra portionem suam, quæ quadragies & quinquies mille atque ducentorum florenorum fuerat, undecies mille & trecentos florenos solvit, quorum in sequentibus Imperii Collectis habita ratio. (o) Insigne parsimoniam Marchionis documentum.

§. XXXVIII.

A. 1655. Friderico cum Wirtembergæ Duce gravis est ^{Lis cum Wirtenb.} exorta contentio, cujus summa huc redit. Ernestus Fridericus Altensteigam & Liebenzellam Joh. Friderico, Duci A. 1603. quum tradidisset, recepta Malscha, Ottersvira & Steinbaco, Dux peculiari instrumento die 15. Dec. eodem anno Marchioni evictionem promisit; eumque in finem Besighemii & Mundelshemii præfecturas, in promissi fidem, ei oppigneravit; Malscha, Ottersvira & Steinbacum, ecclesiastica bona quod essent, restitutioni obnoxia. (p) Addita conditio, si loca illa, vel in totum, vel ex parte amitterentur, ut Dux damnum præstaret, atque si mora in eo fuerit, Besighemii & Mundelshemii Præfecturas occupandi Marchioni jus esset.

(n) Art. XVI. num. XI.

(o) Testis est Ferdinandi III. Imp. apocha data ultimo Octobris 1655.

(p) Lege, quæ diximus supra in Ernesto Friderico pag. 213. seq.

FRID. V.

Wilhelmus Bada-Badensis A. 1622. restitutus ditionibus, Malschensem quoque Præfecturam recepit; virtute juris antiqui, quod Bada-Badenses in eam sibi vindicabant. (q) Steinbacum vero, Durlacensi undique cinctum ditione, in Friderici nostri manibus tum quidem permanfit. Hic de Malscha amiffa apud Wirtenbergensem conquestus est, sed aliquamdiu quievit. Etlingensi autem transactione A. 1629. Malscha Wilhelmo cum fuiffet relicta, Wirtenbergæ Ducem monuit Fridericus, ut, quam promiferat, evictionem præstaret. Accessit eodem anno Ferdinandeum, Restitutionis bonorum ecclesiasticorum, Edictum, quo Wilhelmus Malscham, Fridericus noster Steinbacum Albæ Dominorum Abbatu restituere coacti sunt. Decrevit denique Westphalica Pax, ut Wilhelmus Malscham, Fridericus Steinbacum, ex anni decretorii (1624.) lege reciperent; Friderico in tractatibus pacis frustra contendente, ut Malscha quoque ipsi redderetur. Peculiari tamen Scripto juribus ejus prospectum est.

§. XXXIX.

Pro Marchione
decisa.

Recuperandæ hujus præfecturæ spe dejectus Marchio, Wirtenbergæ Ducem de damno faciundo denuo cœpit urgere. Hic e contra Marchioni in Camera Imperii litem intendit, (r) & subditis suis commercium vini cum Marchicis interdixit. At Camera eodem

(q) Adi Wilhelmum Tom. III. pag. 113.

(r) Ex lege *Diffamari*.

eodem anno die 4. Octobris Wirtembergæ Duci injunxit, ut in Befighemii & Mundelshemii Præfecturarum locorumque, ad eas spectantium, possessionem immitteret Marchionem, donec ei de damno, propter Malscham & Ottersviram ablatas, ut & de expensis satisfecerit. Commerciorum quoque libertatem eodem mandato restituere jussus est Wirtembergicus, qui Befighemii tamen & Mundelshemii possessionem pertinaciter retinuit.

Fortius dein agitata fuit lis, atque lata denuo sententia A. 1684. ut Wirtembergicus duas illas Præfecturas, intra trimestre spatium, pro quantitate reddituum Malschæ & Ottersviræ traderet Marchioni, donec pacta impleisset. Sententia A. 1731. die 28. Junii confirmata est, sed Wirtembergæ Dux variis juris remediis usus, executionem avertit (s) donec Carolum Fridericum Marchionem inter & Carolum Eugenium Ducem, nostra ætate, res tandem transacta est, ut suo loco docebitur.

§. XL.

A. 1657. mortuo Ferdinando III. Imperatore Bavarum inter & Palatinum de Vicariatu lites exortæ sunt. Fridericus noster, aliorum Principum exemplo, Vicarii titulum utrique concessit; Palatinus licet, missa legatione, Marchionem ad suas perducere partes studuisset. Gesta reliqua.

Tom. IV.

M m

(s) Conferantur *Acta in Sachen, so zwischen dem Hauß Baden-Durlach, Klägern, und dem Hauß Wirtemberg, Beklagten, an dem Cammergericht von*

FRID. V.

Eodem anno inter Principes Evangelicos de Monitis ad Capitulationem, futuro Regi præscribendam, deliberabatur Francofurti, ubi Deputatorum Imperii illo tempore agebatur Conventus. Marchio noster Georgio Wilhelmo Bidenbachio, quem Wirtembergæ Dux ad Conventum illum miserat, suas partes demandavit. Principum Monita, in compendium redacta, A. 1658. die 27. Apr. Moguntino exhibita fuerunt. In adornanda tamen Capitulatione Monita hæc ab Electoribus cum fuissent neglecta, Principes solenni scripto sibi intercedendum putarunt. (t)

Leopoldus, Ferdinandi III. Cæsaris filius, Imperator electus est; ad quem, coronationis causa Francofurti agentem, Fridericus noster filium misit Fridericum, Cæsari novo ut sua obsequia deferret.

§. X L I.

Testamentum
ejus.

Decennio ante mortem (u) Fridericus noster Basileæ testamentum condidit, cujus præcipua capita cum testamento Georgii Friderici A. 1615. conveniunt. En summam ejus:

1. Testator vult, ut corpus ejus inter secundam & tertiam Conjugem collocetur in crypta.

A. 1655. verhandelt worden; die Abtretung beeder Aemter Besigheim und Mundelsheim &c. betreffend.

(t) Monita Principum exhibet LONDORP. *Act. publ.* Tom. VIII. pag. 257. Protestatio eorundem, die 8. Aug. facta, legitur *ibidem* pag. 383.

(u) A. 1649. die 31. Dec.

2. Sibylla f
renuntia

3. Filii ces

Adolphus

solus, ap

4. Inviolabile

5. Successio li

6. Carolo Ma

Obinga (x)

7. Executore

Eberhardu

Hassæ.

Ferdinandu

25. April. 1654. d

bitio transitus ad

Fridericus V. ut

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

primæ infantie

2. Sibylla filia & duæ sorores, Anna & Elifabetha successioni renuntient.
3. Filii testatoris, Fridericus, Carolus Magnus & Gustavus Adolphus sint heredes. Ita tamen, ut Primogenitus regat solus, eique subditi præstent homagium.
4. Indivisibiles semper sint Marchicæ terræ.
5. Successio linealis agnatica denuo firmata.
6. Carolo Magno & Gustavo Adolpho destinantur pro sede Otlinga (x) & Dautenstein.
7. Executores Testamenti, Tutores & Curatores constituti sunt Eberhardus Wirtenbergæ Dux & Georgius, Landgravius Hassiæ.

Ferdinandus III. Imp. hoc testamentum confirmavit die 25. April. 1654. duabus rebus exceptis, quarum prima est prohibitio transitus ad aliam religionem. Altera respicit austregas, quas Fridericus V. uti pater, inappellabiles constituit. Cæsar autem eas primæ instantiæ iudicium appellat.

§. XLII.

Decennio post testamentum conditum, anno nempe 1659. ^{Obitus.} die 8. Sept. Fridericus V. vitam cum morte commutavit; sexagesimum quintum ætatis annum quum omnino expleffet.

Tom. IV.

Mm 2

(x) Quam Fridericus noster dein Fridlingam vocavit, ut superius dixi.

FRID. V.

Chara-
cter.

Princeps a primo regiminis tempore ad Westphalicam usque Pacem, adeoque per totos viginti sex annos perpetua factorum varietate agitatus; at malis non fractus, constantis & intrepidi Principis elogium meritus est, ut pater. Mechanicis artibus maximopere delectatus; virtutibus togatis magis, quam militaribus, imbutus; modestus, boni publici amans; luxus & luxuriæ hostis; parvo contentus; parcus, non fordidus; felix maritus & pater. (y)

§. XLIII.

Uxor pri-
ma.

Uxores habuit quinque. Ex tribus posterioribus sobolem non suscepit. Prima fuit Barbara, filia Friderici, Wirtembergæ Ducis & Sibyllæ Anhaltinæ; nata die 4. Dec. 1593. nupta die 21. Dec. 1616. Stutgardinæ; domum deducta die 11. Jan. 1617. Obiit A. 1627. die 8. Maji in patria, in quam, marito Vindobonam abeunte, secesserat. Corpus delatum est Pforzheimium, ibique conditum die 15. Jul. in crypta Marchionum. Fridericus conjux cum filio Friderico; Johannes Fridericus & Julius Fridericus, Wirtembergæ Duces, funus duxerunt, cui & plurimorum Principum legati & magna Nobilium multitudo interfuit. (z)

(y) FEUQUIERUS, Gallicus ad Germaniæ Ordines legatus, de eo ita scribit in *Memoires pour l'Hist. du Cardinal de Richelieu* Tom. I. pag. 394.
 „ Pour la personne du susdit Marquis de Bade, il est Lutherien,
 „ d'esprit mediocre, d'assez bon cœur; attaché aux Suedois, tant
 „ parce-qu'ils l'ont remis dans ses Etats, dont il étoit entierement
 „ depouillé, que par le don, qu'ils lui ont fait des places, qu'ils te-
 „ noient dans l'Alsace de là le Rhin; dont il preta le Serment à la dite
 „ Couronne entre les mains du dit Chancelier, pendant la dite affem-
 „ blée de Hailbronn.

(z) Editus est A. 1627. liber Durlaci, cui titulus: *Serenissimæ Principis ac Do-*

FRID. V.

Mater hæc octo liberorum, quos ordine subjungimus.

Liberi
primi ma-
trim.

Fridericus A. 1617. natus, qui patri successit.

Juliana, nata die 4. Nov. 1618. obiit die 7. Julii 1623.

Sibylla nata d. 5 Febr. 1620. d. 8. Kal. Maji 1679. cælebs decessit.

Carolus Magnus, natus A. 1621. cujus vitam separatim descri-
bemus.

Barbara, nata Stutgardiaë die 6. Junii 1622. XVII. annorum
puella die 18. Kal. Oct. 1639. defuncta.

Johanna, nata die 5. Dec. A. 1623. Johannem Banierium Campi
Mareschallum Suecicum A. 1640. die 26. Sept. Arolfæ mari-
tum accepit, quo extincto, A. 1648. nupsit Henrico, Co-
miti de Thurn, Duci Suecico in Livonia, ubi in prælio
contra Russos cecidit. Johanna A. 1661. mense Febr. vitam
commutavit cum morte.

Friderica, nata die 6. April. 1625. vigesimo ætatis anno cælebs
obiit A. 1645. die 16. Jun.

Christina, nata die 25. Dec. 1626. mortua die 11. Jul. 1627. eo-
dem, quo mater, die Pforzhemii sepulta est.

§. XLV.

Secunda Friderici uxor fuit *Eleonora*, Alberti Ottonis, Uxor 2. &
Comitis Solmensis, in bello Juliacensi A. 1610. occisi, filia, nata^{ea} liberi ex

Mm 3

*minæ Dominæ Barbaræ Marchionissæ Badensis & Hachbergensis funus. Ut
& Panegyricus exequialis beatis manibus ejusdem Principis, Durlaci im-
pressus A. 1628.*

FRID. V.

A. 1605. nupta Friderico Butzbachii apud Philippum Landgravium

A. 1627. die 8. Octobris, mortua Hachbergæ A. 1633. die 6. Julii.

Ex ea nati sunt liberi sequentes :

Anna Philippina, nata die 9. Septembris A. 1629. eodemque
anno die 27. Decembris extincta.

Eleonora, nata & mortua die 15. Nov. 1630.

Gustavus Bernhardus, de quo separatim dicemus.

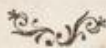
§. XLVI.

Uxores
reliquæ.

Defuncta Eleonora, Fridericus ad tertias progressus est
nuptias, ducta *Maria Elisabetha*, filia Wolradi Comitis de Waldeck
& Annæ Badensis, Jacobi filia, nata A. 1608. mense Septembri,
desponsata Marchioni A. 1633. mense Novembri, mortua Basileæ
A. 1643. die 19. Febr.

Eam in thoro Marchionis excepit *Anna Maria*, Jacobi,
ultimi Geroldsecciani Dynastæ, filia heres; vidua Friderici Comitis
Solmenfis, per quam jus in Geroldseccianam hereditatem ad Ba-
denses, ut supra docuimus, pervenit. Nata hæc A. 1593. die Si-
monis & Judæ, nuptias cum Marchione celebravit A. 1644.
die 13. Febr. obiitque Basileæ A. 1649. die 25. Maji.

Postrema denique Friderici uxor fuit *Elisabetha Eusebia*,
Alberti Comitis Furstenbergici Filia, A. 1649. nupta, quæ marito
diu supervixit, A. 1676. die 8. Junii Basileæ extincta.

LIB. VI.

Philippum Landgravium
A. 1633 die 6. Julii.

is A. 1629. eodemque

30.
cemus.

arias progressus est
Comitis de Waldeck
& mense Septembri,
7, mortua Balleæ

a Maria, Jacobi,
a Friderici Comitis
hereditatem ad Ba-
re A. 1593. die Si-
lebravit A. 1644
Maji.

Elisabetha Esfelia,
pca, quæ marito
incta.

PROZESS DER ERBENRECHTIGEN
IN DER VEREINIGTEN
KÖNIGREICHEN VON ENGLAND UND SÜDWESTLICHEN
SCHOTTLAND

BUCH VI

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, separated by horizontal lines. The handwriting is very light and difficult to discern.

TABULA II PROSAPIAE ERNESTINAE.

Tom. IV. pag. 279.

FRIDERICUS VI

nat. 6. Nov. 1677. † 19. Jan. 1677. Ux. Christina Magdalena
Joh. Calmei Comitis Palatino-Cleburg. filia 30. Nov. 1642.
† 4. Aug. 1642.

FRIDERICUS CASIMIRUS, nat. 17. Novemb. 1641. † 1644.	CHRISTINA, nat. 13. Apr. 1645. nupta 1) Alberto Anspac. March. 1665. 2) Friderico Ducl Gothano 14. Augusti 1681. † 28. Dec. 1705.	ELEONORA CATHARINA, nat. 4. Maji 1646. † 2. Jun. 1647.	FRIDERICUS MAGNUS, natus 23. Septembris 1647. † 25. Junii 1709. Ux. Augusta Maria, Friderici Duclis Gottorp. filia 15. Maji 1670. † 25. April. 1718.	CAROLUS GUSTAVUS, nat. 17. Sept. 1646. † 14. Oct. 1704. Ux. Anna Sophia, Antoni Ulrici Duclis Brunsv. filia 1677.	CATHARINA BARBARA, nata 4. Julii 1650. Canonissa Her-vord. 1734.	JOHANNA ELISABETHA, nata 6. Nov. 1651. Ux. Johannis Friderici Anspac. March. 25. Januarii 1678. † 28. Sept. 1680.	ELEONORA FRIDERICA, nat. 6. Mart. den. 15. April. 1658.			
				CHRISTINA JULIANA, nat. 11. Sept. 1678. Ux. Joh. Wilhelmi Duclis Meass. 1697. † 10. Julii 1707.	CAROLUS, nat. 30. Mart. 1680. † 30. Aug. ejusd. anni.	FRIDERICUS RUDOLPHUS, nat. 13. Maji 1681. † 28. Maji 1682.	CAROLUS ANTONIUS, nat. 1685. † 11. Maji 1692.			
FRIDERICUS MAGNUS, nat. 12. Januarii 1673. † 24. Febr. 1674. h. a.	FRIDERICA AUGUSTA, nata 21. Maji 1675. † 25. Julii 1674.	CHRISTINA SOPHIA, nata 17. Dec. 1674. † 22. Jan. 1676.	CLAUDIA MAGDALENA ELISABETHA, nat. 15. Nov. 1675. † 18. Aprilis 1676.	CATHARINA, nat. 10. Oct. 1677. ux. Joh. Friderici Leinings - Wirtenburg. Comit. 13. Jun. 1701. † 11. Aug. 1745.	CAROLUS WILHELMUS, nat. 26. Jan. 1679. † 12. Maji 1712. ux. Magdalena Wilhelmina, Wilhelmi Ludovici Duclis Wirtenberg. filia 27. Junii 1697. † 10. Octobris 1742.	JOHANNA ELISABETHA, nat. 2. Oct. 1680. ux. Eberhardi Ludovici D. Wirtenberg. 15. Maji 1697. † 2. Jul. 1757.	ALBERTINA FRIDERICA, nat. 3. Jul. 1682. Uxor Christiani Aug. D. Gottorp. Episcopi Lubec. 2. Septemb. 1704. † 28. Dec. 1735.	CHRISTOPHORUS, nat. 12. Septembris 1684. † 2. Maji 1725. Ux. Maria Christiana Felicitas, Joh. Caroli Aug. Leinings-Heidesch. Comit. filia 4. Decembris 1711. † 2. Jun. 1716.	CAROLA SOPHIA, nat. 1686. † 1. Octob. 1688.	MARIA ANNA, nata Jul. 1688. † 3. Mart. 1690.
CAROLUS MAGNUS, natus 16. Jan. 1700. † 11. Jun. 1710.	FRIDERICUS, natus 7. Octobris 1705. † 26. Martii 1713. Ux. Anna Carola Amalia Ludovica, Johannis Wilhelmi Frifonsis Principis Nassovio-Arsuf. filia, 2. Julii 1727. nupta.			AUGUSTA MAGDALENA, nata 10. Novembris 1706. † 25. Augusti 1708.	CAROLUS AUGUSTUS JOHANNES REINHARDUS, natus 14. Novembris 1712.	CAROLUS WILHELMUS EUGENIUS, nat. 12. Nov. 1712.	CHRISTOPHORUS, nat. 5. Junii 1717.			

CAROLUS FRIDERICUS,

natus 28. Novembris 1718. Ux. CAROLINA LUDOVICA, Ludovici VIII. Landgravii Hassio - Darmstad. filia, nupta 26. Januarii 1731.

WILHELMUS LUDOVICUS, natus 14. Januarii 1718.

CAROLUS LUDOVICUS, natus 14. Febr. 1721.

FRIDERICUS, natus 20. Aug. 1726.

LUDOVICUS WILHELMUS AUGUSTUS, natus 2. Febr. 1762.

PROSA

FRIDERICUS
CASIMIRUS,
nat. 27. Novemb.
1643. † 1644.

CHRISTINA,
nat. 22. Apr. 1645. nupta
1) Alberto Anspac. March.
1665. 2) Friderico Duci
Gothano 14. Augusti 1681.
† 21. Dec. 1705.

ELEONORA
CATHARINA,
nat. 4. Maji 1646.
† 9. Jun. 1647.

ELEONORA
FRIDERICA,
nat. 6. Mart. den.
13. April. 1658.

ROLUS ANTO-
S, nat. 1683. † 31.
1692.

FRIDERI-
CUS MA-
GNUS, na-
tus 13. Ja-
nuarii 1672.
† 24. Febr.
h. a.

FRIDERI-
CA AUGU-
STA, nata
21. Maji 1673.
† 25. Julii
1674.

CHRISTINA
SOPHIA,
nata 17. Dec.
1674. † 22. Jan.
1676.

CLAUDIA
MAGDALE-
NA ELISA-
BETHA, nat.
15. Nov. 1675.
† 18. Aprilis
1676.

MARIA
ANNA,
nat. 3. Jul.
1688.
† 8. Mart.
1689.

CAROLUS MA-
GNUS, natus 21.
Jan. 1701. † 12. Jun.
1712.

FRIDERIC
natus 7. Octobris 1703. † 26. Martii 1732. Ux.
Johannis Wilhelmi Frisonis Principis Nassov
nupta.

CHRISTO-
PHORUS,
nat. 5. Junii
1717.

CAROLUS

natus 22. Novembris 1728. Ux. CAROL
Haffo - Darmstad. filia, nupta 28. Januarii 17

CAROLUS LUDOVICUS,
natus 14. Febr. 1755.

Otodec
cipi
hinc
tibus
dus. F

quo piores invenis Principe

Produxit cum Carol

A. 1617. quo omnis apud

lum, quod per totos trigi

Argentorum a le

sum primo fuerat studior

lebens inuic, acque ex

ibi transegi triennium, ot

Principem ad magna curam

feram applicat, cujus pre

nam, bello ardenti, que

CAPUT VII.

FRIDERICUS VI.

A. 1659. - - 1677.

§. I.

Octodecim annorum regimen expositurus sum Prin-^{Introi-}
cipis, patrem qui fortitudine bellica, avum fe-^{tus.}
licitate & prudentia superavit regendi; virtu-
tibus & Imperatoria dignitate neutri secun-
dus. Fridericum VI. intelligo; Principem, in
quo plures invenias Principes & compendium virtutum.

Produxit eum Caroloburgense Palatium die 16. Novembr.^{Initia}
A. 1617. quo omnia apud Germanos atque Bohemos ad civile bel-^{Marchio-}
lum, quod per totos triginta annos Germaniam agitavit, parata.^{nis.}

Argentoratum a longo jam tempore Marchionum Baden-
sium prima fuerat studiorum palæstra. Hanc & Fridericus ado-
lescens invisit, atque ex ea A. 1634. Lutetiam profectus, totum
ibi transegit triennium, omnibus disciplinis imbutus & artibus, quæ
Principem ad magna natum exornant. Ad militiæ artes se præ-
fertim applicuit, cujus præcipuum theatrum ipsa tum fuerat Ger-
mania, bello ardenti, quo consumebatur, conflagrans.

m. IV. pag. 279.

ELEONORA
FRIDERICA,
nat. 6. Mart. den.
13. April. 1658.OLUS ANTO-
NIO, nat. 1695. † 31.
1698.MARIA
ANNA,
nat. 5. Jul.
1618.
† 13. Mart.
1680.CHRISTO-
PHORUS,
nat. 5. Junii
1617.

FRID. VI.

§. I I.

Tyroei-
nium mi-
litiae,

Bernhardus ille Dux Vinario-Saxo Lutetiam Parisiorum venit A. 1637. de bello, contra Austriacam Domum continuando, communia cum Cardinali Richelio initurus consilia. Ibi Fridericus noster Saxoni se applicuit, firmiter sibi proponens, a primis militiae gradibus ad summum imperatoris culmen per obsequia, sibi succedentia eniti. Bernhardo irrumpente in Sequanos, A. 1639. in pugna diuturna ad pontem Burgundicae Araris Fridericus gladio suo viginti hostes viginti duo annorum juvenis vel occidit, vel vulneravit. (a) Delemontium, Rinovia, Laufenburgum, vel defensae vel captae, virtutis ejus testes celebrantur. Rheinfelda obsessa & capta, ubi Caesareanorum quoque copiarum duces, Savellius, Enckenfortius, Verdanus, Sperreuterus, urbem ab obsidione liberaturi, ab obsessoribus intra biduum ter profligati, denique capti fuerunt, (A. 1638.) Marchionis juvenis virtutem suspexit.

§. I I I.

Chiliar-
cha Leg.
Schoen.

Prope Niddam Hassorum Equestris Schoenianae Legionis Chiliarcha creatus est (A. 1640.) postquam per biennium eam Sub-Chiliarcha duxisset. Eodem anno Vinariensis exercitus ad Erfordiam Suecico, quem Banerius ducebat, ut & Hassiaco exercitu auctus est. Castra hostium castris, natura arteque munitis, ad

(a) KECKIUS in Oratione funebri Friderici VI. pag. 10.

ad Salsfeldam opposita, obsidione lenta expugnare fœderati decreverant. Sed post levia aliquot prælia, in quibus Friderici nostri virtus emicuit, orta dissensione, re infecta discessum. (b) Interjecto tempore Fœderati ad Vildungam, Cæsarei ad Fritzlarium confederunt. Marchio cum mille equitibus castra hostium prætergressus, non sine vitæ periculo comneatum Cassellas adduxit.

Paulo post idem noster Fridericus a Banerio Suecici exercitus Duce ad Ludovicum XIII. in Galliam missus est, ut de belli communis, in Germania continuandi, ratione cum Richelio tractaret. E Gallia redux A. 1641. conflictui ad Merseburgum interfuit; quo Cæsareani Salam ad Naumburgum transeuntes, magna repulsi sunt clade. Eodem anno post obitum Banerii reportatæ a Cæsareanis ad Guelferbitum victoriæ, magna quoque pars tribuenda Friderico.

§. I V.

Bellum hoc Sueco-Germanicum variis itineribus, in Sueciam faciendis, ei dedit occasionem, unde & matrimonii occasio. Ibi enim Christinam Magdalenam, Caroli Gustavi, postea Sueciæ Regis, sororem A. 1642. sibi junxit uxorem. Post nuptias ex Suecia Volgastum se contulit, Pomeraniæ oppidum, quod alluit Pena. Ibi relicta conjugē, per Galliam eodem anno ad exercitum in Alsatiam contendit atque dein expugnationi Rotvilensi &

Tom. IV.

Nn

(b) PUFENDORF. *Rev. Suecicar.* Lib. XII. §. 8. 9.

FRID. VI.

infausto ad Dutlingam in Suevia interfuit prælio ; in quo Galli & Vinarienses cæsi ; præcipui Duces capti. (c) Fridericus autem, instituto per Galliam itinere, in Pomeraniam redux aliquamdiu quievit.

Christina, Sueciæ Regina, A. 1645. Friderico nostro Marchioni ejusque conjugii Christinæ Magdalenæ præfecturam Uccermundanam, dum bellum duraret, utendam fruendamque concessit. Unde non semel Uccermundæ versatus est Marchio, ubi & filius ejus Fridericus Magnus, in Principatu successor, lucem adspexit. (d)

§. V.

Gesta varia.

A. 1647. promovendis Domus suæ commodis Volgasto Monasterium & Osnabrugam, ubi de pace tractabatur, se contulit. Eundem in finem ad Carolum Gustavum, Westphaliæ pacis executioni intentum, Norimbergam profectus est A. 1649. ut commodis Domus suæ invigilaret. Inde in Pomeraniam reversus, iter per Poloniæ regnum instituit. His omnibus peractis cum uxore sua A. 1651. venit Durlacum.

Multiplices autem ingenii dotes & in rebus gerendis prudentiam Ferdinando III. Cæsari & Principibus Imperii Fridericus noster probavit, quum A. 1653. Ratisbonam ad Comitata fuisset missus a Patre. Ferdinandus IV. Cæsaris filius tum electus & paulo

(c) IDEM Lib. XV. §. 34. pag. 521.

(d) A. 1651. Carolus Gustavus affini suo Marchioni literis cavet, ne Præfecturam hanc dimittere teneretur, nisi viginti thalerorum Imp. millia ipsi fuerint soluta.

E
post coronatus est
Augusta, Ferdin
cus noster Impe

B
Sueciæ Regni solū
vero in itineribus
fuit ad hunc, Suec
capit. cum Poloni
as. et Sendomir
Sendomiria urbe
lex, veritas, ne
iretur itinere, e
sue loca se recipere
Regi, Jaros
mas, dimacharum
itinere in sinistra
gem, victis prope
ripam descendere i

V
varioviam
in vicinia oppidi V
Tom. IV.

(v) Liezenant Géc

post coronatus est Rex Romanorum. Coronata quoque Eleonora Augusta, Ferdinandi Cæsaris conjux. In festivitate hac Fridericus noster Imperialis Pincernæ officio functus est.

§. V I.

Biennio post Carolus Gustavus, Marchionis nostri affinis, ^{Bellum Polon.} Sueciæ Regni solium conscendens, bellum intulit Polonis. Tum vero in itineribus, in tentorio, in acie, in præliis, Regi semper fuit ad latus, Suecici equitatus constitutus Magister. (e) Varavia capta, cum Poloniæ Rex Regnum deseruisset, missus est Fridericus, ut Sendomiriæ Provinciam in Caroli Gustavi fide retineret. Sendomiria urbe anno sequente per Polonos recepta, Sueciæ Rex, veritus, ne, auctis pedetentim hostium viribus, intercluderetur itinere, e Minori Polonia, ubi hærebat, in vicina Borussia loca se recipere statuit.

Regi, Jaroslavia discedenti, equitum viginti quatuor turmas, dimacharum signa decem Fridericus obviam adducere jussus, itinere in sinistra Vistulæ ripa facto, Janovizam pervenit, ubi Regem, victis prope Sendomiriam Lithuanis, per alteram Vistulæ ripam descendere intellexit.

§. V I I.

Varoviam tunc recessurus Marchio, die 28. Martii (1656.) ^{Pugna ad Warcam.} in vicinia oppidi Varcæ in Czarneckium incidit, Polonorum Du-

Tom. IV.

N n 2

(e) Lieutenant Général de la Cavallerie.

FRID. VI.

cem, qui duodecim armatorum millium ducebat exercitum. Marchio copiis hosti longe inferior, cum pugnam evitare non posset, suis in aciem dispositis, ultra bihorium summo cum ardore pugnavit, caesis aliquot hostium centuriis, donec obruti numero Sueci, plerique tirones, fugam arripuerunt. Quingenti eorum proxima nocte evaserunt Varsoviam; quos sequentibus diebus secuti sunt multi, qui se in sylvis absconderant. Centum sexaginta capti, reliqui ferro perierunt. Fridericus ipse cum praecipuis aliquot ducebus & equitibus centum & octo Czierskam se recepit, ubi excitatis inter rudera murorum munitionibus, per biduum magna fortitudine vim Polonorum sustinuit; deditioem, quam non semel imperaverant hostes, pertinaciter detrectans & extrema subire paratus, nisi Poloni, de victoria desperantes, ac itinere Regis perculli, ab obsidione recessissent. Unde Fridericus, cum militibus suis Czierska egressus, inter volitantes Polonorum catervas, Varsoviam attigit salvus & sospes. (f)

Rebus tam fortiter gestis, Rex Fridericum supremi Mareschalli Campi dignitate ornatum, una cum Stenbockio & Gardio castris praefecit ad Gedanum, atque insignes duas Borussiae Praefecturas paulo post illi contulit.

(f) PUFENDORF. *de rebus Caroli Gustavi* Lib. III. Cap. X. GOTTFRIED LENGNICH *Geschichte der Preussischen Lande unter der Regierung Joh. Casim.* pag. 157.

E
 Enimve
 tis, Rex Fride
 nominibus
 in ejus delictis
 condicione, ut h
 percipiat donec
 etiam antem suc
 Scythia Pacis tra
 adus Marchion

Eodem an
 ingi quoque dato,
 mitiae & benevoli
 summa Scythiam
 heredes eorum una
 modo ipsis fuerit
 imperii & tributor
 Scythiae h
 bus pertinet, I
 Idem Carol

(g) Debita haec a C
 itavi Adolphi
 Gustavi patre
 interis patet

§. VIII.

Enimvero litteris A. 1656. die 18. Sept. Frauenburgi datis, Rex Friderico nostro, ejusque conjugī, sorori suæ, variis nominibus 87656. *thalerorum* summam se debere professus est; (g) in cujus debiti securitatem Starostiam Rheden illis oppignerat, ea conditione, ut hujus Starostię reditus ipsi, eorumque heredes percipiant, donec de summa prædicta illis fuerit satisfactum. Evictionem autem suo & Coronæ Suevicæ nomine promisit Rex, si Starostia Pacis tractatibus ad Polonos redierit; similes prioribus reditus Marchioni & heredibus se assignaturum promittens.

Starostię
Marchio-
ni colla-
tæ.

Eodem anno & die Carolus Gustavus, Diplomate Frauenburgi quoque dato, Friderico nostro, ejusque conjugī, in signum amicitię & benevoli animi, pro 50000. *thalerorum* Imperialium summa Starostiam Liepinks Borussię oppigneravit; qua ipsi & heredes eorum utantur fruantur, donec de summa memorata alio modo ipsis fuerit satisfactum. In utroque tractatu jus supremi imperii & tributorum Rex sibi reservavit.

Starostię hæc, postquam quadriennium in Friderici manibus perstitissent, Pace Olivenfi A. 1660. ad Polonos redierunt.

Idem Carolus Gustavus, antequam solium Suevicum con-

N n 3

(g) Debita hæc a Christina Regina, & a Maria Eleonora, Regina vidua, Gustavi Adolphi quondam uxore, & a Johanne Casimiro Palatino, Caroli Gustavi patre, ut & ab ipso Carolo Gustavo originem habuerunt, uti ex litteris patet.

FRID. VI.

scendit, A. 1648. die 4. Aug. litteris Ockermundæ scriptis, eidem Christinæ Magdalenæ sorori, ex redivibus suis, annuam trium millium thalerorum pensionem, in heredes transituram, assignaverat, quam dein Rex factus, in quater mille thaleros annuos, ad heredes quoque transituros, atque ex Regis & Regni ærario solvendos convertit. (h)

§. I X.

Patri succedit.

Continuatum inter hæc magnis moliminibus Polonicum bellum, atque Friderico nostro Livoniæ, contra Russos tuendæ, & urbis Rigæ, quam hostes obsidebant, cum delectis equitibus liberandæ, demandatum est munus; sed antequam illud exequeretur, adversa valetudo parentis, ad vitæ finem festinantis, ex ipso victoriarum cursu eum revocavit in patriam; in quam redux A. 1659. die 18. Sept. patri successit, eodemque anno die 22. Decembris Imperialium feudorum investituram a Leopoldo Imperatore accepit. Johannes Conradus, Basiliensis Episcopus, biennio post, Basiliensia illi quoque contulit feuda.

Acta cum Suecis.

Biennio postquam solium Marchicum occupasset, Fridericus VI. Antonium Ottonem de Wittersheim, Aulæ suæ Magistrum, misit in Sueciam, qui mortuo Carolo Gustavo Rege, Suecorum nominum solutionem urgeret. Regina vidua, Regnique tutores, decreto die 5. Dec. A. 1661. factò, nomina hæc ex parte agnoverunt, ex parte reprobarunt.

(h) Chartam Rex dedit Frauenburgi die 17. Sept. A. 1656.

E
 Regesse
 thaleris oppign
 Damni, ex red
 sibus non magis
 factæ fuerunt. E
 garum. At forte
 gi d' Regno in hæc
 nris semelles se
 nis, certis por
 1000. florenorum
 Rege assignata
 mandata ad Melch
 gensem, (i) expedi
 tione persolveret.
 Regis ætatem diti
 Ex debitis
 mel ea de re cum
 Gustavus, Frideri
 tur, sua & Domus
 bus commissa. H
 (i) Catholoburgi
 go fia, pat
 (i) De omnibus
 & que de C

§. X.

Regefferant nimirum, Starostiam Lipinko, pro 50000. thaleris oppigneratam, Olivenfi Pace redditam esse Polonis. Nomina a Suecis agnita. Damni, ex redditione orti, refarcitionem a Sueciæ Regno Baden- sibus non magis deberi, quam aliis, quibus ejusmodi concessiones factæ fuerunt. Evictionem a Carolo Gustavo promissam esse negarunt. At sortem 87656. thalerorum Sueci validum nomen, Regi & Regno inhærens, declararunt; nonnisi de 24207. thaleris ad usuras remissas se obligari, professi; reliquam pecuniam, absque usuris, certis portionibus se numeraturos promiserunt. De dote 15000. florenorum Christianæ, Friderici VI. filiaë, a Carolo Gustavo Rege assignata, tutores nihil immutandum censuerunt; sed mandata ad Melchiorem Heinzium, Præfectum Catharinoburgensem, (i) expediverunt, ut residuos census absque ulla cunctatione persolveret. Reliquorum nominum examen ad legitimam Regis ætatem dilatum est. (k)

Ex debitis his Domui Badensi nihil solutum; quæ non semel ea de re cum Suecis, sed sine successu, tractavit. Carolus Gustavus, Friderici Magni frater, A. 1700. Holmiæ cum versaretur, sua & Domus suæ postulata repetiit. Cognitio rei Senatoribus commissa. Hi debita, A. 1661. a Regiis tutoribus agnita, ut

Solutio negata.

(i) Catharinoburgi Præfectura in Alsatia inferiore, haud procul a Weisenburgo sita, patria fuit Caroli Gustavi.

(k) De nominibus his vide vitam Christianæ Magdalenaë, Friderici VI. conjugis & quæ de Carolo Magno ejusdem Marchionis fratre, infra differemus.

FRID. VI.

invalida rejecerunt & dubia. Non dubia autem cum aliis nominibus compensare voluerunt. (l) Redeamus ad oram Rhenensem.

§. X I.

Castrum
Lands-
cronæ.

Landscronæ apud Alfatas Sundgovios Castrum Austriacæ & Badensis Domuum fuit feudum avitum, in duas partes divisum. Austriaca pars, quæ cum Ferretensi Comitatu ad Austrios pervenerat, cum Alfatia Austriaca ad Galliam transivit Westphalica pace. (m) Reichii a Reichenstein Badensium partem tenuerunt in feudum. Fridericus VI. pactione, cum Ludovico XIV. facta, A. 1663. d. 28. Martii annua mille thalerorum pensione accepta, directo suo renunciavit dominio. Reichiiis annua quoque satisfactum pensione, quam pro dominio utili hodieque accipiunt. Ita Marchica & Austriaca pars pervenerunt ad Galliam.

§. X I I.

Bellum
Turci-
cum.

Invaserant eodem anno (1663.) Hungariam Turcæ; Forgatschio Comite victo, inhiantes Germaniæ. Fridericus gravitatem periculi sentiens, rebus domi ordinatis; venia ætatis pro filio herede obtenta; tabulis, ut non rediturus, confectis, Comitia Ratisbonæ, perpetua quæ tum esse cœperant, A. 1664. adiit; (n) ubi

(l) Quæ A. 1737. hac de re acta sunt, Caroli Wilhelmi Marchionis Vita docebit.

(m) Instrumentum Pacis Monaster.

(n) Fridericus una cum Wilhelmo Bada-Badenfi Marchione die 23. Jan. Ratisbonæ advenit. MÜLLER Staats-Cabinet Vte Eröffnung pag. 250.

E
ubi Cæsarem in
tum Magdebur
Principes præ
Cæsar d. 11. Ap
bus concessi
tra Turci Sena
do, in Comitibus
funerum in sin
morum decreta
ris Bellicis, ab
rei militaris mod
illis rerum geren
nam delatus, belli
fens, in Hungaria
ram habiturus.
nem, quum Tur

Tom. 17.

(o) Die 20. Jan.

(p) MÜLLER

(q) LEONOR.

(r) Vide Recepta

(s) Vide Instru

cta publi

(t) Vide supra T

ubi Cæsarem invisit, (o) atque in Principum Senatu ante legatum Magdeburgicum, nequicquam renitentem, tulit suffragium; Principes præsentem absentium legatis præferendos causatus. (p). Cæsar d. 11. April. Serenitatis (*Durchleuchtig*) axioma Badenibus concessit. Fridericus autem sequente Julio mense bellici contra Turcas Senatus una cum Episcopo Monasteriensi, Bernhar- do, in Comitibus constitutus est Præses. (q) Assignatum ei 1500. florenorum in singulos menses stipendium; (r) injunctumque Comitiorum decreto, ut una cum Monasteriensi Antistite & Confiliariis Bellicis, ab Imperio selectis, ad Cæsarem, tanquam supremum rei militaris moderatorem, se Vindobonam conferret, ibique consiliis rerum gerendarum, Imperii nomine, interesset. (s) Vindobonam delatus, bellicis Leopoldi Imperatoris consiliis quotidie præsens, in Hungariam aliquoties se contulit; exercitus Imperii curam habiturus. Sed Gothardiana victoria bello mox imposuit finem, quum Turcæ, suis rebus timentes, pacem ipsi offerrent. (t)

Tom. IV.

O o

(o) Die 30. Jan.

(p) MÜLLER *loco alleg.* pag. 277.(q) LONDORP. *Act. publ.* Lib. IX. pag. 251.

(r) Vide Recessus Imp. Tom. IV. pag. 12.

(s) Vide Instructio directorum Recess. Imp. Tom. IV. pag. 19. LONDORP.

Acta publ. Tom. IX. pag. 266.

(t) Vide supra Tom. III. pag. 153.

§. XIII.

Gesta varia.

Redux domum Fridericus noster Mulbergæ vico, quem valde amaverat, ubi frequens ejus in Arce mora, oppidi jura donavit.

Veftigal, quod Wenceslaus Imperator A. 1397. Hefsoni Hachbergenfi, in vico Weisweil ad Rhenum concefferat, frequens cum finitimis, Bafilienfibus præfertim & Argentinenfibus, fuit litium materia. Descendens & ascendens navis pro pondere, quod *Fahrtel* vocatur, Turonensem Groffumolvere tenetur. (u) Nummi hujus valor temporis progreflu dubius evenit. Georgius Fridericus, fuo jam tempore rem follicite indagans, invenit, 84 Turonenses Groffos Colonienfem componere Marcam & 14½ femiuncias argenti puri continere. Sed hic computandi modus cum Civitatibus ad Rhenum minus placuiffet, Fridericus noster interpretationem privilegii a Cæfare petiit; qui Diplomate A. 1665. die 3. Junii dato, (x) Turonico nummo novem crucigeros monetæ Imperii fubftituit. Sed reluctati Bafilienfes, litem in Confilio Aulico intentarunt Marchioni. Bafilienfium caufam probarunt Helvetii. Intra fexennium amica transactione res fuit fopita.

A. 1665. in Camera Imperii lis intentata Marchioni, ratione æris alieni, quo Erneftus Fridericus & Georgius Fridericus,

(u) Pondus intelligitur trecentarum Librarum.

(x) Extat hoc Diploma in LUNIG *Reichs-Archiv-Supplement zu einigen Fürftlichen Häufern* pag. 138.

E
Marchiones, fu
caufam qui ag
genfis transacti
dum æs alienum
actiones illas We
nem expreffis Int
dens

A. 1666. I
inter Vindob
et eadem Cæfari,
am ac Principum
Nalorio Sa
Comitorum Imperii
a Cæfare obtinuit,
pus ad folvenda d
jam venit, vel in
Relcriptum hoc ac
gnoris jure, haud
Tom. II.

(y) COSMUS
idem pag. 3
(z) Ordines Imper
Relcriptum
(a) Vide fupra in

Marchiones, superiorem oneraverant Marchiam. Marchiæ hujus causam qui agebant, Fridericum V. ex Vindobonensis & Etlingensis transactionum legibus ad damnum præstandum & dissolvendum æs alienum teneri contenderunt. Fridericus negavit; transactiones illas, Westphalica pace abrogatas omnemque damni actionem expressis Instrumenti verbis sublatam extinctamque contendens.

§. X I V.

A. 1666. Fridericus Cæsaris Leopoldi solennitati nuptiarum ^{Iter Vindobon.} interfuit Vindobonæ, cum magnifico comitatu, (y) Sed & eidem Cæsari, biennio post legatum mittenti, aliorum Electorum ac Principum exemplo menses aliquot Romanos concessit.

Nassovio Saræpontana Domus A. 1666. ad intercessionem Comitiorum Imperii, (z) Moratorium, quod vocant, Rescriptum a Cæsare obtinuit, ne in Judiciis Imperii intra duodecennale tempus ad solvenda debita urgeretur, & ne usuræ, quarum dies vel jam venit, vel intra prædictum advenerit tempus, exigenterent. Rescriptum hoc ad Dynastiam Lahrensem, cujus possessionem, pignoris jure, haud ita pridem Badenses adierant, (a) A. 1670. Ju-

Tom. IV.

O o 2

(y) CONRADUS SAMUEL SCHURZFLEISCHUS *Operum historico politico*, pag. 304. ubi Friderici nostri vitam fati prolixè describit.

(z) Ordines Imperii solenni decreto causam hanc Cæsari commendarunt, qui Rescriptum dedit die 26. Maji A. 1666.

(a) Vide supra in Vita Friderici V. ad A. 1659.

FRID. VI.

dicii Aulici decreto extensum est. Nassovius tamen in Comitii Imperii, ubi de Rescripto hoc, Cæsari commendando, agebatur, ad Causam Lahrensem illud non pertinere declaraverat. Marchio, injuriam sibi fieri arbitratus, anno sequente a Camera Imperii (b) impetravit sententiam, qua retinere jussus est pignus, donec de integra forte & de usuris ipsi fuerit satisfactum. Causa tamen Rescripti eadem Cameræ sententia ad Cæsarem, tanquam judicem competentem, cum fuisset remissa, Nassoviis dein in Consilio Aulico litem instaurandi nata occasio; tam felici successu, ut victi Badenses, Dynastiam Lahrensem sine omni pretio Nassoviis restituere cogentur. (c)

§. X V.

Bellum
Galli-
cum.

Pax, post sex bellica lustra, Westphalicis Pactis restituta Germaniæ, non per integra quinque lustra duraverat, quum nova belli fax, A. 1672. apud Batavos orta, ab illis pedetentim ad Germanos prorepit; ab inferiore Rheno ad superiorem ascendens; quo utraque Marchia & Principatus vicini evidentibus periculis rursus expositi, quod Philippopolis, Pacis Monasteriensis virtute, Gallico munita præsidio, Badenses fere terras attingit. Hispanus & Cæsar anno sequenti se huic bello immiscuerunt. Imperium A. 1674. eidem accessit.

(b) Causa hæc jam ante agitata fuerat in Camera, ad cujus forum eam pertinere causatus est Marchio.

(c) Vide infra in Vita Caroli Wilhelmi.

E
Fridericus
schallus Generali
liquis Ducibus, &
in Comitii, ut in
dos comparare, e
teventus ad Rhen
junxerit Marchio
patus, ut bene m
belli apparatus
Cæsare Vindobo
iis frequenter in

A 1675. Cæsa
teculo Duce cogen
perii copiarum, que d
hac æstate bellica
horantibus, (h) ac

(d) Tour. Europ.
Anno A. 1677
Tom. IV. pag.
(e) Müller vers
(f) Prædicatori Galli
interbeat. U
una cum Impe
alleg. pag. 457.
(g) Müller loco
(h) Idem loco alleg.
(i) PUFENDORF

FRID. VI.

Fridericus noster, ab Imperio Archistrategus five Marchio
 schallus Generalis constitutus, eodem anno Ratisbonæ, una cum re-
 Marchio
 Dux Im-
 perii.
 liquis Ducibus, fidem suam Ordinibus adfirinxit. (d) Decretum
 in Comitibus, ut Imperii copiarum, ad Electores Rhenenses defenden-
 dos comparatarum, exercitui jungerentur Cæsareo, (e) quem Mon-
 tecuculus ad Rhenum superiorem ducebat. Ordines sollicitè in-
 junxerunt Marchioni, stationes, ad Philippiburgum & in vicinia
 positas, ut bene muniret. (f) Sed eorundem Ordinum copiarum
 & bellici apparatus lente advenerunt. Sub finem anni Fridericus
 a Cæsare Vindobonam vocatus, bellicis, quæ ibi agebantur, con-
 siliis frequenter interfuit. (g)

§. XVI.

A. 1675. Cæsareus viginti quinque millium exercitus Mon-
 tecuculo Duce cogendus erat ad Rhenum; eique adjungendæ Im-
 perii copiarum, quæ duodecim millibus constare debuerant. Sed &
 hac æstate bellica res Ordinum, Cæsare & Marchione frustra
 hortantibus, (h) administrata est segniter. (i) Turenno ad Sa-

Gesta
A. 1675.

O o 3

(d) *Theatr. Europ.* Tom. IX. pag. 229. Pensionis menstruæ loco mille quingenti
 floreni A. 1675. die 13. Febr. Friderico in Comitibus decreti. Recessus Imp.
 Tom. IV. pag. 99.

(e) MÜLLER *verwirrtes Europa* Tom. II. pag. 337. & pag. 348.

(f) Præfidiarii Galli e Philippiburgo Civitate insignia vicinis Principibus damna
 inferebant. Unde jam A. 1674. in Comitibus decretum est, ut Fridericus
 una cum Imperii copiis eminens urbem obsideret. Vide MÜLLER *loco*
alleg. pag. 450.

(g) MÜLLER *loco alleg.* pag. 448.

(h) IDEM *loco alleg.* pag. 685. 705.

(i) PUFENDORFIUS *Hist. Brandenburg.* Lib. XIII. §. 16. hæc scribit: „Pu-

FRID. VI.

spacum occiso (k) pulsisque cis Rhenum Gallis, Fridericus, exercitum ducens Imperii, una cum Montecuculo & Hermanno Badensi agnato, Hagenoæ obsidionem aggressus est, quam sub adventum Condei, discedente Montecuculo, ex arcta in laxam commutavit. (l) Ea obsidione soluta, Philippiburgum, arcendis hostium excursionibus, laxè cœpit obsidere, & erumpentes aliquoties præfidiarios magna virtute rejecit. Præfidiis dein Landaviæ Bruchfaliæque impositis, cum hiems appropinquasset, reliquas copias in hiberna deduxit. (m)

§. XVII.

Obsidio
Philippi-
burgi.

A. 1676. Fridericus, abeunte in Hispaniam Bournonvillio, Campi Marefchallus Cæsareus die IX. Martii creatus, (n) una cum Hermanno Badensi ad suscipiendam Philippiburgi obsidionem unanimi destinatus est voce. (o) Ille ultimo mensis Aprilis urbem e longinquo obsidere cœpit; civitatis rivo in aliam partem deflexo. (p) Junior filiorum Marchionis, Carolus Gustavus, pri-

„ blicus Imperii exercitus tenuis, & vix pontibus ad Argentoratum
„ tuendis sufficiens; & quia multi Ordines suos ex eo exercitu milites
„ dimittebant, ac stipendia negligenter solvebant, metus erat, ne iste
„ plane dilaberetur. „

(k) ADI Tom. III. pag. 168.

(l) WAGNER *Hist. Leopoldi* Part. I. pag. 389.

(m) *Theatrum Europæum* Tom. XII. pag. 677. MÜLLER *loco alleg.*

(n) IDEM Tom. XI. pag. 907. seq.

(o) LUDOLFFI *Schaubühne* Tom. V. pag. 149. MÜLLER Tom. III. pag. 110.

(p) MÜLLER *l. c.* pag. 30.

num in præfidiarios impetum fecit. Idem Fridericus paulo ante Stolhovam & Offenburgum munitionibus firmaverat, ductoque in Alsatiam exercitu, variis velitationibus fatigaverat hostes. Philippiburgi obsidio a Friderico cum mediocri copiarum numero suscepta est; tarde progredientibus Circularum copiis. Sed fine Junii viribus auctus, majori rem ardore aggressus est; postquam in Consilio bellico, Rastadii habito, de arctiore obsidione inter Duces convenisset. (q) Carolus VI. Lotharingiæ Dux, durante obsidione, in tractu Spirensi ad Luteram, quam variis muniverat operibus, cum exercitu stetit, aditum ut intercluderet Gallis, qui urbem hanc, Germaniæ clavem, quam magnæ provinciæ præferendam Turennius reputabat, summa vi tueri decreverant. Luxemburgi Dux, Franciæ Mareschallus, cum quinquaginta millium armatorum exercitu urbi obsessæ in auxilium venit. Sed Lotharingum, suis se munitionibus continentem, aggredi non ausus, in Brisgoviam se recepit. Copias, quas cum comteatu in urbem introducere tentaverant Galli, Fridericus noster, missis Schulzio Duce, disjecit.

§. XVIII.

Obsessoribus Rhenus, ripas suas non semel supergressus, ^{Deditio urbis.} contrariari videbatur. Ordines comteatum, pecuniam, tormenta, copias lente submiserunt, qua de re frequentes Marchionis ad Eichstadiensis Episcopum, Cæsaris ad Comitum legatum,

(q) *Theatr. Europ.* Tom. XI. pag. 856. MüLLER loco alleg. pag. 110.

FRID. VI.

testantur querelæ. Cæsar ipse repetitis vicibus Ordines tam singulos, quam universos, sui officii commonefecit. (r) Institit tamen proposito suo Fridericus, difficultatibus obsidionis, quæ identidem ei occurrebant, audacior factus, suaque virtute rem eo perduxit, ut Fayus, urbis Præfectus, ad incitas redactus, die 17. Sept. Philippopolin ei traderet; qui Imperii nomine eam recepit, atque adeo Germaniæ restituit eo ipso die, quo A. 1644. eam occupaverant Galli. (s)

§. XIX.

Obitus
Marchio-
nis.

Philippiburgo capta, Brisacum quoque expugnare decreverat Marchio. Sed obsidione dispendiosa & gravi nuper finita, reddenda erat Cæsari ratio, antequam nova susciperetur. Quin & de belli continuandi modo prius erat deliberandum. Media ergo hieme profecturus Vindobonam, ad Cæsaream Aulam, in itinere morbo correptus, rediit ad suos & paucas intra septimanas in Caroloburgenfi suo Durlaci Palatio A. 1677. die 31. Jan. quinqua-

(r) Singulas has Friderici & Cæsaris litteras vide apud MÜLLERUM *lib. alleg.* Tom. III. pag. 111. 115. & in *Appendice Documentor.* pag. 6. seqq. Plures alias Friderici nostri litteras, quibus de statu obsidionis Cæsarem & Eichstadiensem Episcopum identidem reddidit certiores, exhibet idem AUCTOR *loco alleg.* pag. 131. 140. 141. 143. Add. LONDORPIUS *Acta publ.* Tom. X. pag. 384. seq.

(s) Leges deditionis hujus die 9. Septembris conscriptæ sunt, quibus inter alia cautum, ut intra octiduum si non advenerint auxilia, urbs die 17. Sept. Friderico traderetur. QUINCY *Histoire Militaire de Louis le Grand*

E.
quaginta novem
parans decessit:
belli apparatus o
famam expleret:
quam sepius in vil

Multiplice
Sana sublimis, i
ens, elucens; su
terrarum suarum
nderibus ad pristi
Sachsenburgicum, I
Grabenle, in a relici e
rent perfugio. Mul
nari voluerat. Ca
tulit, tantumque a
Tom. 17.

Tom. I. pag.
BAINAGE
Tom. XI. pag.
ni de litterar
& n. Sept. pe
gat, ut pensio
(c) Duorum mensis

quaginta novem annorum (t) heros laureatus, novas sibi laureas parans decessit; febre ex viscerum torminibus orta, magnos inter belli apparatus occumbens; postquam non longo regimine seculi famam expleisset; constanti Imperatoris Leopoldi & Aulæ ejus, quam septies inviserat, florens amore.

§. X X.

Multiplices corporis & animi dotes se in eo conjunxerant. Chara-
cter ejus.

Statura sublimis, imperatoria dignitas, majestas ex ore, gestu, incessu, elucens; summis & infimis eum venerabilem reddiderunt. Terrarum suarum securitati consulens, Hachbergæ Castrum ex ruderibus ad pristinum robur muniri, Rœtelanum, Canderense, Saufenburgicum, Badevillanum, Pforzheimense, Staffortense, Grabense, ita refici curavit, ut subitaneo tumultu percussis servirent perfugio. Mulbergense non refici tantum, sed perfici & exornari voluerat. Caroloburgi Palatium, Durlaco adhærens, ita extulit, tantumque adauxit, ut ab eo tempore Fridericiburgum re-

Tom. IV.

Pp

Tom. I. pag. 491. seq. HODE *Hist. de Louis XIV.* Tom. IV. pag. 59.
BASNAGE *Annales des Provinces Unies* pag. 703-709. *Theatrum Europ.*
Tom. XI. pag. 860. MÜLLER *verwirrtes Europa* Tom. III. pag. 146. seq.
ubi & litteræ Friderici ad Eichstadiensem Episcopum occurrunt, die 10.
& 15. Sept. perscriptæ, quibus totius rei gestæ seriem illi exponit & ro-
gat, ut pensionis, ipsi debitæ, in Comitibus ratio habeatur,

(t) Duorum mensium, 24. dierum.

FRID. VI.

ctius, quam Caroliburgum appellasset. Lateritiam, quam struxerat Carolus, marmoream Fridericus reliquit. Elegancia Palatii & Aulæ ab exteris certatim laudata. Aulam ornarunt præcipue duæ amitæ, Anna & Elifabetha, Georgii Friderici filiæ, tanto dignæ parente; quarum scientiam linguarum exterarum & multifariæ doctrinæ cognitionem populares laudaverunt & exteri. (u)

Vita privata.

Privatam ejus vitam si spectes, & regimen, nemo clementior eo atque benignior fuit. Ille publicas qui injurias nunquam, facile condonavit privatas. Popularis fuit, affabilis, religiosus datæ fidei custos; remunerator virtutis. Omnis otii, nisi literarii, osor; parcus somni; in seram noctem lectionis amator; qui hebdomadibus singulis Commentarios sibi jussit afferri omnium rerum, quæ in Aula, in Cancellaria, in Tribunalibus, in Camera fuerunt peractæ. Musis intimus apud eum fuit accessus; præsertim illis, quæ elegantioris literaturæ præsidium tenent.

§. XXI.

Numo-
phylacium.

Numismaticus thesaurus ab eo collectus est ingens, in quo Regum, Consulium, Imperatorum, urbium, coloniarum, græci atque latini, ex omni metallo moduloque nummi comparent. Eminent tamen aurea Imperatorum & Cæsarum series. Præter numismata Marchio quoque noster Cimeliothecæ suæ inseruit ex Romana supellectile veteri, sacra atque profana. Item varii ge-

(u) CHAPPUZEAU de quo paulo post.

E
meris vasa, ex
mis, e Marchie
Marchico fufes
qua præfanti
chiel Spamban
tatis thefuro Fr
Patini, qui inge
tino finerum fue
cepit. (yz)
Nec præ
illis ævi Aulis e
Palatino Carolus
Guilhelmus, Electro
tenbergenses Frider
thelauris fuerunt

In bello,
phylacium cum B
fileam tranfata et
1765. quo omnem
hense Palatium fu
Tom. IV.

(x) Libri rarorum:
(yz) Relations hi

neris vasa, ex amethysto, achate, onyche, jaspide; ut & gemmis, e Marchico solo effossis, sculpta, scyphos ex auro Rhenensi Marchico fufos. Inæstimabilis hæc gaza est Domus Badensis; ex qua præstanti suo Numismatico Operi plures ineditas inseruit Ezechiel Spanhemius. (x) In comparando & ordinando hoc antiquitatis thesauro Fridericus noster præfertim usus est opera Caroli Patini, qui insigni apud eum gratia floruit, atque A. 1671. tertiam Itinerum suorum *Relationem* eidem Marchioni Argentina adscripsit. (yz)

Nec prætereundum silentio, quod in pluribus Germaniæ illius ævi Aulis elegantiorum literarum regnaverit genius. Apud Palatinos Carolus Ludovicus; apud Brandeburgicos Fridericus Guilielmus, Electores; Brunsvigæ Antonius Ulricus; apud Wirtembergenses Fridericus Augustus, in colligendis hujus generis thesauris fuerunt diligentes.

§. XXII.

In bello, quo Philippopolin obsedit Fridericus, Nummo-Basileam translata est, ubi ab eo tempore perstitit ad annum usque 1765. quo omnem hunc literarium thesaurum Basilea in Carlsruhense Palatium suum Carolus Fridericus jussit transferri.

Tom. IV.

P p 2

(x) Libri rubrum: de usu & præstantia Numismatum.

(yz) Relations historiques & curieuses de Voyages, à Bale 1673.

Præditum tot virtutibus & dotibus Fridericum VI. cur non appellemus Badensium *Augustum*. Marchia felix, si primum illum Imperii Romani fundatorem diuturnitate quoque vitæ Marchio noster æquasset.

Marchionis hujus vitam KECKIUS (a) FECHTIUS (b) & ARNOLDUS, (c) Oratores, sermone latino delinearunt. SCHURZFLEISCHIUS (d) in Badensium Marchionum serie Friderici VI. in primis historiam late tractavit. CONRINGIUS (e) & CAPPUZOVIUS (f) eum in transitu laudarunt.

(a) JO. CHRISTIAN. KECKIUS Consiliarius, Marchioni ob eruditionem carus, in *Panegyrico Friderici VI. post mortem ejus habito*.

(b) In programmate invitatorio ad KECKII Orationem.

(c) GERHARDUS ARNOLDUS, Rector Gymnasii Durlac. in *Laudatione funebri, tum quoque habita*. Scripta hæc impressa Durlaci 1677. fol.

(d) *Operum politico-histor.* pag. 297.

(e) CONRINGIUS in *Theſauro Rerumpubl.* Part. IV. pag. 1236. ita de eo:
 „ ditiones suas marmoreas facere nititur; Princeps affabilitate ac humanitate amabilis, curiosus, Serenissimo vultu & sano corpore præditus; Ecclesiæ pariter ac reipublicæ feliciter præest, Augustanam Confessionem mascule propagans; Princeps Martia laude illustris &c.
 „ Aulam habet concinnam, perpolitam, venustam, elegantem, in qua
 „ Nobiles Aulici valde civiles.

(f) Libri rubrum: *L'Allemagne Protestante à Geneve* 1671. 4to. Auctor fuit præceptor Arausii Principis. Hic ita de eo pag. 92. „ Ce Prince est de
 „ la riche taille & de grande mine avec beaucoup d'embonpoint. Il
 „ est très affable & très civil, curieux de belles choses & tous les

§. XXIII.

Conjux Friderici VI. fuit Christina Magdalena, ^{Conjux} Johannis ^{ejus.} Casimiri, Comitis Palatini Bipontini, filia, ex Catharina, Caroli IX. Regis Sueciæ, Gustavi Adolphi Regis forore, prognata; quæ Nicopiæ A. 1616. die 14. Maji lucem aspexit. Princeps aliquot annorum cum parentibus in Germaniam migravit. Sed post turbas, in Palatinatu exortas, A. 1622. cum iisdem in Sueciam rediit. In Aula Gustaphi Adolphi, avunculi, educata A. 1631. Regem ejusque conjugem, Mariam Eleonoram, in Germanica expeditione secuta est; sed extincto Rege, una cum Regina vidua & Catharina matre A. 1633. in Sueciam redux, in Aula Christianæ Reginæ aliquot annos peregit; matre A. 1638. orbata, ob insignes virtutes ingeniique præstantiam, inter alias illustres feminas Christianæ Reginæ educationi a Senatoribus Regni (g) præfecta est; usque ad A. 1642. quo matrimonium cum Friderico no-

Pp 3

„ traits de son visage marquent ses bonnes inclinations. Il mange
 „ délicatement. Sa table est des meilleurs d'Allemagne & servie à la
 „ françoise, la qualité l'emportant sur la quantité de viande par les
 „ bons ragouts.

(g) Hi Christianæ Magdalensæ tum ad legitimam usque Reginæ ætatem annuam trium millium thalerorum assignarunt pensionem, quam Christina Regina A. 1647, ad vitam Marchionissæ extendit.

FRID. VI.

stro contraxit. Nuptiæ die 30. Nov. celebratæ sunt Holmiæ. Decies mille florenorum dos & ex bonis maternis decem mille thaleri eidem Christinæ Magdalenæ promissi sunt. Renunciavit illa in commodum stirpis Bipontinæ masculorum, omnibus juribus in Ducatum Bipontinum & in successione Juliacensis partem, quam Bipontini petebant, & in alia bona feudalia, in Imperio sita. Conditio addita, ut mascula Bipontinorum prole extincta, Christinæ Magdalenæ reviviscerent jura. Bipontinus ramus cum Gustavo Samuele, ultimo Duce, quum A. 1731. interiisset, in Juliacensis successione partem jus aliquod per eam ad Badenses pervenit. (h)

§. XXIV.

Liberi.

Ex Coniuge hac Friderico nostro soboles VIII. liberorum prognata est. Tres inter filios fuit *Fridericus Casimirus*, A. 1643. die 27. Novembris natus Volgasti; qui intra quintum nativitate mensis ibidem decessit, atque sepultus est; quod ibidem quoque vixerat pater.

Excepit eum in ordine filiorum *Fridericus Magnus*; patris successor & *Carolus Gustavus*, quorum vitam separatim exponimus. Filie *Eleonora Catharina* & *Eleonora Friderica*; illa A. 1647. hæc A. 1658. infantes extinctæ.

(h) Vide infra in Vita Caroli Wilhelmi.

Christina
ni Brandenburgic
mortem Alberti
ptis A. 1681. d
num agens A. 17
Suecia Reg. av
die 8. Octobris Fr
man. suaræ doti
torum annuorum
gia parte, quam
juse Christinæ.
pisset, Carolus XI
Præfectura Catharin
donec, Rege ad ve
perialium summa se
ci secundis nuptiis
pris, pro se & here
pensiones atque v
Marchioni, literas
hoc anno illi trans
liberalitate hac sua
(i) Docet hoc lit
Caroli Gustav
die 15. Nov. 1

Christina A. 1645. die 22. Aprilis nata, Alberto, Marchioni Brandenburgico, lineæ Onolsbacensis, A. 1665. nupsit. Post mortem Alberti, Fridericum Ducem Saxo-Gothanum secundis nuptiis A. 1681. die 14. Aug. maritum accepit. Sexagesimum annum agens A. 1705. decessit. Princeps herois; Carolo Gustavo, Sueciæ Regi, avunculo, inprimis dilecta, qui Diplomate A. 1656. die 8. Octobris Frauenburgi dato, decies mille Imperialium summam, futuræ dotis loco, illi adscripsit. Interea femisses nongentorum annuorum florenorum usuras ex Bipontini Ducatus Cleburgica parte, quam Carolus Gustavus sibi servaverat, eidem pendi jussit *Christinæ*. Hæc A. 1665. cum Alberto Onolsbacensi nupsisset, Carolus XI. Sueciæ Rex & Regni tutores consenserunt, ut Præfectura Catharinoburgica pignoris loco traderetur *Christinæ*, donec, Rege ad legitimam ætatem provecto, decies mille Imperialium summa solvatur. (i) *Christina*, Friderico Saxonie Ducis secundis nuptiis juncta, literis Altenburgi die 3. Nov. 1697. scriptis, pro se & heredibus omne jus suum in hanc summam ut & in pensiones atque usuras residuas fratri tradidit Friderico Magno Marchioni, literasque donationis Caroli Gustavi, Sueciæ Regis, hoc anno illi transmisit. Marchia tum flammis vastata, *Christina* liberalitate hac sua solata est fratrem; addens pecuniam omnem,

(i) Docent hoc litteræ Regis & tutorum ad Adolphum Johannem Palatinum, Caroli Gustavi Regis fratrem, partis Kleburgicæ Biponti Ducem scriptæ die 15. Nov. 1665.

FRID. VI.

a Suecis solvendam, in rem Marchiæ verti debere. Catharinæburgicæ Præfecturæ possessionem Fridericus Magnus per aliquod tempus arripuerat, pignoris jure, quod ei concesserant Sueci, usus. Sed ex quo Christianus, Comes Palatinus Birckenfeldensis, Bipontini Ducatus administrationem suscepit, Præfectura hæc ex Friderici manibus exivit.

§. XXV.

Filiæ reliquæ.

Christinam excepit Catharina Barbara, Friderici VI. & Christinæ Magdalenæ filia, A. 1650. die 4. Julii nata, tres inter sorores corporis animique dotibus eminuit; artibus & scientiis imbuta, Cæsaris Lepoldi aditura thorum, nisi paternis sacris adhæfisset constanter. Canonicarum denique Hervordiensium adscripta Collegio, anno hujus seculi 1734 decessit, condito die 13. Febr. A. 1726. testamento, quo Carolum Wilhelmum, Marchionem, omnium bonorum & jurium suorum scripsit heredem.

Johanna Elifabetha, tertia Friderici VI. filia A. 1651. die VI. Nov. Caroloburgi nata, Johanni Friderico, Onolsbacensi Marchioni, A. 1673. die 26. Januar. elocata, (k) obiit die 28. Septembris 1680. (l)

§. XXVI.

(k) Nuptiæ Caroloburgi celebratæ; evocatis Vasallis Marchicis, qui servitia consueta obierunt.

(l) Vid. Oratio de Serenissimorum Marchionum Badensium origine ac magnitudine &c. memoriæ Johannæ Elifabethæ &c. in Gymnasio Heilbronnenfi consecrata.

His libe
A. 1662. die 4. A
tum, quo ex 876
rolo Gustavo, Ma
millia prelegavit.

Christinæ, Cath
æque portionibus.

g. A. 1698. die 6.
re relicta, Frider
reliquit. Catharina

legio adscripta, suan
quod memoravimus.

tulit. Johanna Elif
nuplerat, portione
fit. Caroli Gustav

cum ea in Henacen
Norma Chr
dicta de Munzesbei
dum, & illis Nobiliu
Tom. IV.

(*) Vicus hic anti
miatus A. 12

§. XXVI.

His liberis in lucem emissis, Christina Magdalena, mater, ^{Testam. Christinæ Magd.} A. 1662. die 4. Aug. decessit. Die 18. Januarii condidit testamentum, quo ex 87656. Imperialibus, a Corona Suecica debitis, Carolo Gustavo, Marchioni, filio suo postgenito, XL. florenorum millia prælegavit. Reliqua Sueciæ debita, inter eum & tres filias, Christinam, Catharinam Barbaram, & Johannam Elifabetham, æquis portionibus, dividi jussit. Christina instrumento, Altenburgi A. 1698. die 6. Martii dato, omnia jura sua in nomina, a matre relicta, Friderico Magno Marchioni pro certa pecuniæ summa reliquit. Catharina Barbara, Canoniarum Hervordensium Collegio adscripta, suam Suecicorum debitorum partem testamento, quod memoravimus, in Carolum Wilhelmum Marchionem transulit. Johanna Elifabetha, Johanni Friderico, Onolsbacensi, quæ nupserat, portionis suæ jura in Onolsbacensem Domum transmittit. Caroli Gustavi jura in filiam ejus Christinam Julianam, & cum ea in Isenacensem Domum transferunt.

Mortua Christina Magdalena, Fridericus VI. ex Johanna, dicta de Munzesheim, genuit quoque Fridericum & Joh. Bernhardum, & illis Nobilium Ordini a Cæsare adscriptis, Munzesheim (m)

Tom. IV.

Q q

(m) Vicus hic antiquum Ebersteinensis Comitatus allodium una cum parte Comitatus A. 1283. emtione ad Badenses pervenit. Vassallis, qui a Comiti-

vicum in feudum concessit; unde Barones a Munzesheim, qui hodieque durant, genus suum duxerunt & nomen. Vicus A. 1761. initis die 28. Julii cum Familia pactis ad Marchiam rediit.

bus Ebersteinensibus hunc vicum acceperant, extinctis, Fridericus Marchio A. 1326. Alberto Hofwartho equiti, ex Kirchheimensi valle oriundo, vicum hunc in feudum concessit. Vid. *Cod. Diplom.* Tom. V. pag. 396. Hofwartiis cum Johanne Philippo A. 1675. deficientibus, feudum ad Marchionem rediit, qui filios naturales de eodem investivit. Lites de Collocatione equestri in hoc vico diuturnæ, de quibus agit BURGERMEISTERI *Theaurus juris equestris* Tom. II. num. 33. pag. 70. seq. transactione, anno 1727. inita, sopitæ, at postea renatæ, a Judicio Imperiali Aulico anno 1757. decisæ sunt. Plura de hujus feudi Ebersteinensis historia habet GE. ERN. LUD. PREUSCHEN Ser. Marchioni Carolo Friderico a Secretioribus Aulæ Consiliis in *denen Carlsruher nützlichen Sammlungen* Part. I. pag. 387. seq.

E

C

C A R O

FRID

illus ævi Ducibus
 Duces ipse locum
 cuisset. Annum
 cipua Europe regi
 aliquandiu veritatu
 A. 1637. in Bernh
 militiae tanto sub D
 Tom. IV.

CAPUT VIII.

CAROLUS MAGNUS

FRIDERICI VI. FRATER.

§. I.

Carolus Magnus, Friderici V. Marchionis & Caroli
 Barbaræ Wirtenbergicæ filius, A. 1621.
 die 27. Martii lucem adspexit, indolis non
 mediocris Princeps, qui a prima ætate
 bellicis studiis totum se dedit, summis
 illius ævi Ducibus, ob erectum ingenium, carus, magnos inter
 Duces ipse locum haud dubie habiturus, si longiore vita illi frui li-
 cuisset. Annum ætatis decimum quartum cum ageret, in præ-
 cipua Europæ regna instituit iter. Lutetiæ Parisiorum inprimis
 aliquamdiu versatus est; Fratri suo Friderico adhærens, cum quo
 A. 1637. in Bernhardi Vinariensis se contulit castra; tirocinium
 militiæ tanto sub Duce factururus. Bernhardo intra biennium ex-

Tom. IV.

Qq 2

CAROL.
MAGNVS.

tincto, Johanni Banierio, illi Suecorum heroi, Johannam, Caroli nostri sororem, in matrimonium ducenti, se adplicuit; turmæ equitum sub Slangii legione ab eo præfectus.

§. II.

Gesta sub
Suecis.

Banierius ineunte A. 1641. memorabilem illam versus Danubium expeditionem suscepit, qua Cæsarem & Imperii Ordines, de Pace Ratisbonæ tractantes, primo impetu vel intercipere, vel trepida fuga disjicere constituerat. Sed remittens gelu, facultatem transeundi Danubium Banierio ademit. Guebriani miles hibernam expeditionem fastidians, ab ejus exercitu discessit. Hinc irruente cum validis copiis Piccolomineo, Banierius festinato per Bohemiam receptu, sibi consulere coactus est, tribus legionibus relictis, inter quas Slangii legio, in qua Carolus militabat Badensis. Hæ Neoburgi ad Sylvam, tertio a Chamo milliari, a Piccolomineo circumfessæ, post acerrimam quatuor dierum defensionem, dejectis circumcirca mœnibus, ad unum omnes in deditionem venerunt. Carolus noster cum aliis copiarum ducibus ductus Ratisbonam. (a) Sed anno sequente libertati restitutus, ad exercitum Suecicum rediit, quem post Banierii, A. 1641. defuncti, obitum Leonardus Torstenionius ducendum acceperat. Tribunus militum ab eodem creatus, in Jancoviensi Bohemiæ prælio, quo duplici clade prostrati A. 1645. Cæsarei, miræ fortitudinis sibi

(a) PUFENDORF. *Rer. Suecicarum* Lib. XIII. §. 9. *Theatrum Europæum* Tom. IV. pag. 609. *Florus WASSENBERGII Germ.* pag. 354.

ER
gloriam peperit. (b)
paulo post excepit
minori virtute pu
Composita
rolus, oio de ma
varii Europe Princ

At a Carolo
cum suis A. 16
fr. Legati (c) ab e
sello fortitudinem
legi probavit. T
gestis interstit, specta
legiones e Pomerania
na, que Wejero Du
ad Coronavam Rex
viam præcio; quo
nam pugnam, a Ca
dextro cornu secund
Regi vitam a March

(b) Idem Lib. XVI
(c) Gener. Feldmarj
(d) PUFENDORF.
(e) Idem ibi alleg.
(f) SPERER in Lib

gloriam peperit. (b) Sed & in reliquis Torstenfonii, & qui eum paulo post excepit, Caroli Gustavi Wrangelii expeditionibus non minori virtute pugnavit.

Composita apud Westphalos Pace, in Marchiam redux Carolus, otio & musis vacavit; militare recusans Imperium, quod varii Europæ Principes non semel ei obtulerunt.

§. III.

At a Carolo Gustavo, Rege Sueciæ, ad bellum Polonicum ^{Bellum Polon.} cum fratribus A. 1655. evocatus, lateri Regio fere semper adhæsit; Legati (c) ab eo dignitate ornatus. Quo & infecuto Danico bello fortitudinem suam & in rebus gerendis peritiam summopere Regi probavit. Turmam ille ducens equestrem omnibus Regis gestis interfuit, spectator & actor. A. 1656. mense Majo aliquot legiones e Pomerania Regi adduxit, profligata Polonorum manu, quæ Wejero Duce iter morabatur. Excipiendo Marchioni ad Coronovam Rex castra admovit. (d) In atroci illo ad Varsoviam prælio; quo immensus Polonorum exercitus, post triduanam pugnam, a Carolo Gustavo prostratus est, Carolus noster in dextro cornu secundam regionum aciem duxit. (e) Sunt qui tum Regi vitam a Marchione servatam fuisse scribunt. (f)

Qq 3

(b) IDEM Lib. XVII. §. 6. seqq. *Theatr. Europ.* Tom. V. pag. 545.

(c) *General-Feldmarschall-Lieutenant.*

(d) PUFENDORF. *de rebus Caroli Gustavi* Lib. III. pag. 148. 150.

(e) IDEM *loco alleg.* pag. 158.

(f) SPENER in Libro, cui Tit. *Herstammung beyder Häuser Baden und Hol-*

CAROL.
MAGNVS.

§. I V.

Regis do-
na.

Rex A. 1657. die 13. Maji diplomate, in castris prope Ostrozana dato, Carolo Magno Marchioni, equitatus Suecici Locumtenenti Generali, in remunerationem officiorum, in bellis Germanicis atque Polonicis magna assiduitate & eximio Regni commo præstitorum, Præfecturam Borussicam, quæ *Tenuta Meseleuz* vocatur, jure caduci Regi apertam, titulo pignoris & pro summa 40000 *thalerorum* cum pacto antichretico tradidit, ea conditione, ut ipse Carolus Magnus & masculi ejus heredes Præfecturam hanc tenerent, donec de forte 40000 *thalerorum* alia ratione ipsis fuerit satisfactum. Suprematum vero Rex sibi reservavit.

Interjectis aliquot diebus, Rex Carolum nostrum cum aliquot equestribus legionibus ad Steenbockium proficisci iussit, ut juncti, pontem navalem, Plotzæ exstructum, transfirent, ac recta in Johannem Casimirum Regem ac Czarnecium, circa Lowicium hærentes, tenderent, eosque vel opprimerent incautos, vel a Borussicæ invasione averterent. (g) At irruptio Danorum in Brementem Ducatum & Austriacorum cum Polonis conjunctio, hæc interverterunt consilia.

stein, fol. pag. 19. DROLLINGER. *Lex. Basil. voce Carolus Magnus.*

ANONYMI *Leben der Marggrafen von Baden* pag. 463.

(g) PUFENDORF. Lib. IV, pag. 261.

(h) *Idem loco alleg.*

§. V.

Suecus Danicum bellum aggressus, Carolum nostrum Marchionem e Polonia secum abduxit. ^{Bellum Dan.} Holsatiam Julio mense invadens, cum Danorum copiæ adventare dicerentur, exercitum prope oppidum Mölln eduxit in aciem, Carolo nostro Marchione dextram equitatus alam ducente. Holsatia pleraque atque Jutia subacta, Rex anno sequente (1658.) sub finem Januarii per glaciem in Fionam transiens, in Bransæa insula aciem ita disposuit, ut Marchio Badensis & Claudius Tottius dextrum cornu, Fabianus Berendus una cum Rege sinistrum curarent. Successit (30. Jan.) atrox ad Isvernæsum Fionæ pugna, in qua Wrangelius primum agmen & quatuor alas primæ duxit aciei, reliquas ipse Rex cum Carolo Magno Marchione & Tottio direxit. Carolus noster primum cum tribus alis impetum in quatuor Danorum alas, sibi oppositas, fecit, tam felici successu, ut eas penitus prosterneret. Dani fere omnes, qui cædem effugerant, in deditionem venerunt. (h) Post victoriam hanc Rex tota potitus Fionia, per mare Balthicum, glacie opertum, & Langelandiam ac Lalandiam insulas, Carolo nostro comitatus Marchione, in Selandiam irrupit tantumque Danis terrorem iniecit, ut insequente Februario mense funestam illam Roschildiensem pacem inire cogerentur.

(h) IDEM loco alleg. Lib. V. pag. 369. seq.

CAROL.
MAGNVS.Gesta re-
liqua.

§. VI.

Cum Carolo Marchione Rex Gothenburgum in Sueciam abiit; sed ob difficultates, circa pacem enatas, mense Junio ejusdem anni in Slesvicensem Ducatum ad exercitum rediit, quem passim in Danici regni provinciis distribuerat, paci exequendæ intentus. (i)

Flensburgi cum hæeret Rex, literis A. 1658. die 21. Junii datis, professus est, se Carolo nostro octoginta quondam mansos (k) alimentorum loco assignasse, sed mansis his in alium dein usum conversis, quinque millium thalerorum summam, ex contributionibus Fionicis pendendam, substituisse. Verum cum nec hac ratione promissa pecunia fuisset soluta, Carolus Gustavus denique bis mille thaleros ex Camera sua persolvit Marchioni & in securitatem trium millium thalerorum, qui restabant, illi litteris cavit. Nomen hoc illatum rationibus, quas A. 1661. Suecici Regni Curatoribus obtulit Marchica Domus. Curatores hanc summam quam primum se soluturos declararunt. At summam illam quadragies mille thalerorum, pro qua Borussia Præfectura, *Tenuta Meselenz*, Marchioni oppignerata, ut & Scanderburgi aliorumque Jutiæ feudorum collatio, nihil plane ad Sueciæ Regnum pertinere statuerunt Curatores; ejusdem pretii illam esse dicentes, cujus collatio Starostia

Li-

(i) IDEM loco alleg. pag. 405.

(k) PFLUGE.

Lipinko, Friderico VI. Marchioni ejusque Conjugi Christinæ ^{CAROL. MAGNVS.} Magdalenæ suo tempore facta.

§. VII.

Recrudescente A. 1658. Danico bello, cum Sueciæ Rex Obitus. e Slesvicensi Ducatu in Selandiam denuo arma transferret, Carolus noster, valetudine minus prospera usus, ad patrem sibi redeundum esse duxit Caroloburgum, ubi eodem anno die 8. Nov. ex febre continua anno ætatis XXXVII. decessit. Corpus ejus majorum tumulo illatum Pforzhemii die 29. Novembris.

Uxorem Carolus noster habuit Mariam Julianam, Georgii ^{Uxor.} Friderici, Comitis Hohenloici, filiam, A. 1622. die 23. Martii natam, cum qua A. 1650. hie 21. Jan. Schillingsfurstii prope Rotenburgum ad Tuberum solennia nuptiarum peregit. Septendecim illa annis marito superstes, A. 1675. Fridlingæ, ubi vidua sedem fixerat, vitam commutavit cum morte.

§. VIII.

Ex matrimonio hoc quatuor liberi prodierunt, quorum ^{Liberi;} duo infantes extincti sunt.

Carolus Fridericus, natus Fridlingæ A. 1651. die 11. Jan. cum adolevisset, exteras regiones peragravit. Romæ A. 1671. mense Majo, Gustavi Adolphi patrii exemplo, sacra mutavit, a Friderico, Cardinali Hassiaco, Ludovici V. Hasso-Darmstadien-

CAROL.
MAGNVS.

sis Landgravii filio, inductus. Hic Ordini Melitensi, ejus Magni Prioratum per Germaniam ipse gerebat, Carolum Fridericum adseripit. (l) Roma Carolus Vindobonam profectus est, ubi splendide eum habuit Cardinalis Landgravius, qui eodem paulo post advenerat. (m) Tirocinium militiae edidit in Belgio atque in cruento ad Senefam proelio, Gallos inter & Belgas A. 1674. commisso, magna fortitudine pugnavit. Pnevmonico dein morbo correptus, die 5. Octobris 1676. Basileae decessit.

Carola Sophia, Caroli Magni filia, A. 1652. die 13. Sept. Caroloburgi quae lucem adspexerat, Emiconi Leininga-Hartenburgico Comiti A. 1676. nupta, intra biennium fatis concessit.

Eleonora Barbara, Wollinii in Pomerania A. 1656. die 12. Junii nata, anno sequente 4. Novembris diem obiit.

Friderica Christina, A. 1658. nata; Martio mense anni sequentis extincta est.

(l) *Diar. Europ.* Part. XXIV. pag. 131.

(m) *Diar. Europ.* Part. XXV. pag. 735.

E

GUST

ABBAS FU

BER

accepit: (n) ejus
verat bello. Ven
adduxit. Cum fra
Polonico interfuit b
Warkam. Anno
destinatam custodiae

Tom. II.

(n) Stollbergensis C
baptimatis et

CAPUT IX.
GUSTAVUS ADOLPHUS

ABBAS FULDENSIS ET CAMPIDONENSIS

APPELLATUS

BERNHARDUS GUSTAVUS.

§. I.

Friderici V. Marchionis Durlacensis, filius na- Gesta
ejus mi-
lit.
tu minimus, Gustavus Adolphus, natus

A. 1631. die 24. Dec. ex Conjuge Eleono-
ra, Comitissa Solma-Laubicensi, a Gu-
stavo Adolpho, Sueciæ Rege, nomen

accepit; (a) ejusque vestigia ab initio secutus, sese destina-
verat bello. Venetis copias auxiliares adolescens contra Turcas
adduxit. Cum fratribus suis, Friderico & Carolo Magno A. 1655.
Polonico interfuit bello, præsertim prælio, quod habitum fuit ad
Warkam. Anno sequenti cohortem pedestrem, Regis Sueciæ
destinatam custodiæ, Præfectus accepit. Munimento Morungen-

Tom. IV.

Rr 2

(a) Stollbergensis Comes, Gustavi Adolphi Regis Sueciæ nomine, de fonte
baptismatis eum suscepit.

GVSTAV.
ADOLPH.

si Borussiae per aliquod tempus cum militari Imperio praefuit. A. 1650. fratris sui Caroli Magni turmam equestrem accepit.

Polonico bello Caroli Gustavi, Sueciae Regis, morte finito, Marchio juvenis Bataviam Italiamque invisit, donec Turcicum in Hungaria bellum oriretur. Tum vero in Comitibus Ratisbonensibus A. 1664. supremus Excubiarum Praefectus publico Imperii nominatus Decreto, (b) memorabili ad D. Gothardi Fanum proelio interfuit, duobus sub eo equis occisis, graviter vulneratus in facie, victoriae reportatae nuncium Caesari attulit. Pace reducta, cum Ecclesiastica toga sagum commutavit.

§. I I.

Mutatio
facror.

Monendus est Lector, quod jam A. 1660. die 24. Aug. in Alsatia apud Franciscanos Hermelshemii, prope Molshemium, ad Catholica sacra Gustavus noster Adolphus occulte transfiverit. Publice ea professus est Romae A. 1663. (c) Tum vero novum *Bernhardi Gustavi* ei impositum est nomen; in memoriam B. Bernhardi Marchionis. Nec reticuit causas, quae eum permoverant, ut sacra mutaret; (d) nec omnes propalavit.

Dignit.
ecclesiast.

A bello Turcico redux, Rhinoviense monasterium intrans, Benedictinae sese regulae dicavit; altiora petiturus. Rhinovia enim transiens Fuldam, a Joachimo Abbate, Leopoldo Caesa-

(b) *Recess. Imp.* Part. IV. n. 3. pag. 10.

(c) *IMHOF. Notit. proc. Imp.* pag. 339.

(d) Sex motiva, ut vocantur, edita tum fuerunt in lucem lingua latina, 8vo.

E s
re petente & ann
tus est (e) d. 19. M
Coloniensi, Argen
dem tempore Caes
Cum fratre
nem iniri: virtute
suscepit; promitten
quomodo, donec b
tem nihil aliud si
sacerdendi, si utraq

Tirocinium d
cum peregrilet, vacat
ram in Holzkirchen
chimo, Abbati Fulde
Helvetios Nuncios o
proposito, Suffragan
die peregr. (f) (i-a
tum Leopoldus Imp.

(e) *SCHARBAT. H*

(f) *IDEM loco alleg.*

(g) *Tullium Europ*

GVSTAV.
ADOLPH.

re petente & annuente Summo Pontifice, in successorem assumptus est (e) d. 19. Mart. 1668. reservans sibi Canonicatus, quos in Coloniensi, Argentinenfi, & Leodiensi Ecclesiis possederat. Eodem tempore Coadjutor Campidonensis creatus.

Cum fratre Friderico VI. A. 1668. d. 20. Julii transactionem inivit; virtute cujus debita Gustavi Adolphi solvenda frater suscepit; promittens 5000. florenos ei quoque se persolutorum quotannis, donec beneficiis ecclesiasticis majoribus fruatur. Ceterum nihil aliud sibi reservavit Gustavus Adolphus, quam jus succedendi, si utraque deficeret linea Badensis.

§. III.

Tirocinium sacrum in S. Petri prope Fuldam monasterio cum peregrisset, vacantem morte Salentini de Sinzig Præposituram in Holzkirchen accepit, & denique A. 1671. d. 4. Jan. Joachimo, Abbati Fuldenfi, in dignitate successit. Apostolicus apud Helvetios Nuncius ordinare eum debuerat Lucernæ. At mutato proposito, Suffraganeus Spirensis die 12. Aprilis ceremoniam Badæ peregit. (f) Clemens IX. eum Cardinalem creavit. Birretum Leopoldus Imp. d. 19. Apr. 1672. ei porrexit Vindobonæ. (g)

Rr 3

(e) SCHANNAT, *Historia Fuldenfis* Part. III, pag. 299.(f) IDEM *loco alleg.* Part. III, pag. 293.(g) *Theatrum Europæum* Tom. XI, pag. 53.

GVSTAV.
ADOLPH.

Novus Abbas vix regimen adierat, quum Judæos omnes, quorum mille quingenti computabantur, intra trimestre tempus Abbatiae ditionibus excedere iussit. (h)

Eodem anno nova cum fratre Friderico VI. transactione, pro certa pecuniæ summa, omnibus, quæ habere potuerat, juri- bus renunciavit.

Abbas
Campid.

A. 1673. post Romani Abbatis obitum Campidonæ factus est Abbas; Sigeburgensis (i) quoque Benedictinorum monasterii, in Bergensi Ducatu, Administrator electus.

§. I V.

Supellex
ejus di-
repta.

Paulo post Episcopatum Leodiensem ambivit; sed excidit ausis. Profectus est quidem cum splendido comitatu Leodium. Verum post aliquot mensium moram, insigni pecuniæ summa expensa, A. 1675. rediturus Coloniam, pro supellectile sua, Leodio Coloniam devehenda, literas salvi conductus ab Estradæo, qui Gallici præsidii Præfectus erat Trajecti ad Mosam, obtinuit. Nihilominus supellex ejus capta est a Gallis & Trajectum allata. Ipse non absque insigni difficultate evasit Coloniam. Scripsit ad Regem. Rex ipsi respondit, literas ei salvi conductus datas ad negotia sua perficienda, non vero, ut publicis & bellicis se immi-

(h) *Diarium Europ.* Part. XXIII. pag. 444.

(i) Sieburg, Sieberg vulgo Sieberg & Sieburg A. 1060. ad flumen Siegam ab Annone Archiepiscopo Colon. constructum.

ERN
seret negotiis. I
tae, multa sclopetaA
na pro Imperatore
Gallicis partibus addi
do Leodeni Episcopo
manebant Litera
pene, quarum non
in literis salvi condi
it. (k)Bernardus G
perinacem, incidit m
ctioni Innocentii XI.
S. Sofannæ, creavit.P
ost Romanu
Bernardus Gustavus(k) Marcus de B.E.A.
NILLER opera
pg. 67.(l) Fuerunt qui dante
SCHANNAT Jo
(m) IDEM suo alleg.

sceret negotiis. In supellectile hac inventæ sunt merces prohibi-
tæ, multa sclopeta, quibus aliquot cohortes poterant armari.

GUSTAV.
ADOLPH.

§. V.

Accusatus fuit Cardinalis, quod Leodii confilia clandestina pro Imperatore & Hispanis contra Electorem Coloniensem, Gallicis partibus addictum, foverit, ut nempe Electorem non modo Leodiensi Episcopatu, sed & Electoratu ipso privaret. Rem manifestarunt Literæ Chartæque plures, in ejus supellectile repertæ, quarum nonnullas, typis impressas, publicavit Estradius, ut litteris salvi conductus Cardinalem abusum esse, publice doceret. (k)

Confilia
ejus.

Bernhardus Gustavus, spe sua dejectus, in lentum, sed pertinacem, incidit morbum. (l) Interfuit tamen A. 1676. electioni Innocentii XI. qui eum Cardinalem Presbyterum, titulo S. Sufannæ, creavit. (m)

Obitus &
sepultura.

§. VI.

Post Romanum hoc iter non diu rebus humanis superfuit Bernhardus Gustavus. In itinere enim, quod Hammelburgum

(k) Marquis de BEAUVAU *Memoires du Duc Charle IV. de Lorraine* pag. 436.

MÜLLER *verwirrtes Europa* Tom. II, pag. 689. *Theatr. Europ.* Tom. XI, pag. 679.

(l) Fuerunt qui damnum hoc CCC. florenorum millia excessisse crediderunt.

SCHANNAT *loco alleg.* pag. 294.

(m) IDEM *loco alleg.*

GVSTAV.
ADOLPH.

fulceperat, A. 1677. die 26. Dec. obiit. (n) Cor ejus ad Campidonenses delatum; exta in Oratorio, quod exstruxerat, Fratrum Minorum Hammelburgi recondita; corpus autem Ecclesiæ Fuldenfi illatum, in qua Placidus a Drosste, Abbas successor, ei splendidum Monimentum erexit; quod exhibet Schannatus. (o) Nummum memorialem, in honorem ejus cufum A. 1672. inter Badenses nummos suo loco exhibemus.

(n) Elogium ejus edidit PROBSTIUS S. J. Fuldæ 1678.

(o) *Loco alleg.* pag. 295. Inscriptio monumenti hæc est: Anno Christi MDCLXXVII. die XXVI. Decembris obiit piissime Sereniss. & Eminentiss. Dom. Bernardus Gustavus S. R. E. Cardinalis Presbyter, Abbas Fuldenfis, S. R. Imperii Princeps Divæ Aug. Archicancellarius per Germaniam & Galliam Primas, Marchio Badensis & Durlacensis, cujus anima requiescat in sanctissima Pace. Huic pius successor Placidus Abbas ejusdem Ecclesiæ, S. R. Imp. Princeps hoc monumentum fieri curavit. Stat sua cuique dies, breve & irreparabile tempus omnibus est vitæ.

CA-

E R

FRIDE

A

Marchis

ftr

rc

der

ler

tari

Epo

nos denudata incolis;

Infancia & ad

omino felices. Nat

quo belli Germanici

ginti quinque annos

vit & adolevit Frid

tus & alius, quibus

bellica omnino alien

Liquorum e

per quinquennium e

Tom. IV.

(o) Die 23. Sept.

CAPUT X.

FRIDERICUS MAGNUS.

A. 1677. - - - 1709.

§. I.

Marchiam bellicis oppidorum & vicorum incendiis, ca-^{Introitus.}
strorum & agrorum vastationibus horridam, Fri-
derici Magni repræsentat historia; plena calami-
tatum, plena terroris; omnium Domus Badensis
Epocharum tristissima. Marchia plures per an-
nos denudata incolis; Marchia in eremum conversa.

Infantia & adolescentia Marchionis fuerunt tranquillæ & ^{Initia Marchionis.}
omnino felices. Natus est Uckermundæ in Pomerania A. 1647. (a)
quo belli Germanici tricennalis tuda cepit extingui & per totos vi-
ginti quinque annos mansit extincta. Unde in profunda pace cre-
vit & adolevit Fridericus Magnus; a patre pacis artibus innutri-
tus & altus, quibus per totam dein vitam deditus fuit, ab indole
bellica omnino alienus.

Linguarum exterarum cognitione imbutus, ab A. 1664.
per quinquennium præcipua Europæ Regna, Galliam, Italiam,

Tom. IV.

Ss

(a) Die 23. Sept.

FRID. M.

Belgium, Angliam Germaniamque peragravit, ita tamen, ut per temporum intervalla ad lares suos reverteretur. In Aula præsertim Gallica multis exceptus fuit honoribus. Septentrionalem Germaniam A. 1669. adiens, Hufumum, Slesvicensis Ducatus oppidum, se recepit, ubi Maria Elifabetha, Friderici III. Holsatiæ Ducis vidua, tum degebat cum filia, Augusta Maria, viginti annorum Principe, egregiis virtutibus prædita, quam Fridericus Magnus, interventu Ludovici VI. Hassiæ Landgravii, anno sequente sibi conjugem delegit.

§. I I.

Bellum
Batav.

Bellum Batavicum anni 1672. in Germaniam pedetentim cum prorepere cœpisset, Fridericus VI. cum omni sua Aula se Basileam recepit A. 1674. Filius cum patre sesqui anni spatio ibi versatus est exul.

Ludovicus XIV. anno præcedente cum in Alsatiam venisset, Fridericus VI. Marchio Croneckium a consiliis intimis ad eum misit Brisacum, ipse Regem aditurus Philippiburgi, quo eum venturum esse fama ferebat. Sed mutato itinere Rex cum per Lotharingiam in Rêgnum rediret, Fridericus noster, jussu patris, Lunevillam secutus est Regem, omnibus ab eo benignitatis testimoniis exceptus. Rex litteris, die 7. Sept. ad patrem scriptis, insignes filii Principis dotes plurimum extulit.

A. 1676. mutata belli fortuna, domum rediit juvenis Marchio; domesticis vacans negotiis, bellica dum tractat pa-

E R
ter. Obsidioni t
ptæ, interfuit.

Patri A.
petua inter bella
adversitate non in
læ hæ hæc indu
ret, que ad Aulan
cipere exteros, da
jussione ejus
Magistro excepto,
ignitati præfectus
Marchioni Cancell
tinatis quinque Colle
Consilio Austro, Con
gio Diputatorum.
biles, & unum liti
Eodem ann
chionem adierunt
onera publica, rata
stanter recitavit.

Fendorum
a Leopoldo Cesare
Tom. II.

ter. Obsidioni tamen Philippiburgi, a patre eodem anno susceptæ, interfuit.

§. III.

Patri A. 1677. in hereditarias ditiones successit; quas perpetua inter bella & calamitates viginti tres annos rexit; fatorum ^{Regimen adit.} adverfitate, non interrupta, agitatus. Regiminis initio novam Aulæ suæ faciem induxit, creato Mareschallo, qui omnia procuraret, quæ ad Aulam Principis spectant; ceremoniis præesset; exciperet exteros, eosque in Principis conspectum adduceret. Sub jurisdictione ejus omnes Aulæ officiales constituti, solo stabuli Magistro excepto, cujus separatim officium mansit. Novæ huic dignitati præfectus est Croneckius, qui a consiliis intimis fuerat Marchioni. Cancellaria quoque novam tum formam accepit, ordinatis quinque Collegiis; *Consilio* nempe, quod vocant *Secretius*, *Consilio Aulico*, *Consilio Ecclesiastico*, *Camera Quæstoria* & *Collegio Deputatorum*. In Consilium secretius duos recepit Viros nobiles, & unum litteratum, cui postea plures accesserunt.

Eodem anno (1677.) Nobilitatis immediatæ Imperii Marchionem adierunt legati, petentes, ut intuitu Münzeshemii ad onera publica, ratam suam contribueret partem, quod ille constanter recusavit.

§. IV.

Feudorum Imperii investituram solennem die 22. Augusti ^{Investitura Cæs.} a Leopoldo Cæsare accepit. In litteris feudalibus dimidia illa

FRID. M.

Comitatus Ebersteinensis excipitur pars, quæ anno præcedente, inita cum Spirensi Episcopo pactione, ad Wilhelmum, Lineæ Eduardinae Marchionem, transierat. (b) Eadem pactione septem Ebersteinenses vici pro feudis Spirensibus cum agniti fuissent, Fredericus noster, ne id fraudi sibi esset, litteris A. 1678. die 19. Jan. ad Electorem Trevir. & Spirenses Episcopum datis, intercessit. At brevi post eodem anno Ludovicus Wilhelmus, Wilhelmi Marchionis filius, consensit, ut Linea Durlacensis ad simultaneam Investituram dimidiæ illius Ebersteinensis Comitatus partis, a Wilhelmo comparatæ, admitteretur; quod & intra sexennium evenit, ut litteræ Leopoldi Imperatoris, A. 1684. die 7. Dec. utrique Marchioni concessæ, testantur. (c) Admissio hæc Durlacensium ad sola dein feuda cum restringeretur, de feudi determinatione longa utramque inter lineam nata est controversia; quæ multis tractatibus litibusque in Judicio Imperiali Aulico, hoc & superiore seculo ansam subministravit. Res inter Marchiones hodiernos novissimo successione pacto composita est. Eo pacto allodialia quævis bona, utrinque acquisita, adeoque & Ebersteinensia, cum feudis ad Bada-Badensem Lineam A. 1676. translata, mutuae successione capacia sunt.

(b) Vide Tom. III. pag. 127.

(c) Investitura A. 1753. a Francisco Imp. renovata est. In litteris investituræ, ut & in litteris Leopoldi Imp. bannum forestale & bannum sanguinis præsertim inter dimidiæ hujus feuda recensentur.

Anni 1678
a Cæsareis occ
Februarii cum 15
præsidio 300. milit
triginta milibus f
rufficis, solo æquar

His tempor

Fridericus noster,
propter damna b
sive Geroldseccia
aderetur. Ordinur
in ipse æquum censur
ur. (1) At postulat
iniquum esse rati, At
Gallico bello afflicto
contenderunt legari
in vicem damna obli

(d) Johannes Christianus
(e) Loxbor. Te
(f) Vid. Proffellus P
titus 6. Decem
in paz de Nini
(g) Vid. Act. I. Inj

Anni 1678. initio Rœtelæ, Brombaci & Hachbergæ Castra a Cæsareanis occupata & præsidio munita fuerunt. Galli die sexto Februarii cum 1500. militibus Rœtelam obsidere voluerunt. At præsidio 300. militibus Cæsareanis aucto, redierunt Friburgum; triginta militibus Fridlingæ relictis, qui Castrum hoc, adhibitis rusticis, solo æquarent.

§. V.

His temporibus Tractatus Pacis cum agerentur Neomagi, ^{Pax Neo-} ^{magenfis.} Fridericus noster, missio ad Conventum illum legato, (d) petiit, ut propter damna bello accepta, spes in feudalia & allodialia Dynastiæ Geroldseccianæ bona, extinctis Cronenburgicis, ipsi concederetur. Ordinum Imperii Legati, Ratisbonæ agentes, & Cæsar ipse æquum censuerant, ut damnorum Marchionis ratio iniretur. (e) At postulata ejus improbarunt Angliæ Sueciæque legati, iniquum esse rati, Austriacæ Domui illud onus imponi. Ordines, Gallico bello afflictos, a Gallis indemnes esse præstandos, Cæsarei contenderant legati. (f) Sed Pacis Neomagenfis decreto illata invicem damna oblivione sepulta sunt. (g) De executione Pacis

S s 3

(d) Johannes Christophorus Heilbronnerus eo missus est.

(e) LONDORP. Tom. XI. Lib. XI. pag. 472.

(f) Vid. *Projetum Pacis Cæsareo-Gallicum, a legatis Cæsareis mediatoribus exhibitum 6. Decembris 1678.* Art. 2. in *Actes & Memoires des negotiations de la paix de Nimègue* Tom. III. pag. 250.

(g) Vid. *Art. I. Instr. Pacis in Actes & Memoires loco alleg.* pag. 404.

FRID. M.

cum susciperetur deliberatio, Fridlinga aliaque Castra & loca Durlacensium, a Gallis detenta, restituendorum inserta sunt Indici. (h) Sed & in ipso executionis tractatu conventum est, ut Cæsareum ex Hachbergæ Castro abduceretur præsidium. (i)

§. VI.

Nova
Marchiæ
facies.

Neomagensis Pax Marchiæ utrique Badensi novam faciem induxit, sed aliam, quam Friderici nostri speraverat pater. Pater, Philippopoli Gallis erepta, Brisfacum quoque in potestatem suam redigere decreverat, Gallos omnino repulsurus a Rheno, Castris suis & arcibus, quas ille reparaverat & omnibus rebus instruxerat, ut frueretur securus. Sed de Brisgovia & Ortenavia aliter disposuerant fata. Enimvero Nemetensium Philippopolin vix subegerat Fridericus, quum apud Brisgovios Galli subegerunt Friburgum, eamque una cum Brisfaco, quam per totos jam quadraginta annos possederant, Neomagensi Pactio- ne retinuerunt. Unde Gallica ditio ad Martianam usque silvam extensa & Marchicarum terrarum pars Gallicis terris vel vicina vel mixta. Excitatæ mox novæ munitiones ad Rhenum, Huninga & Fortalitium Ludovici. Illa haud procul Basilea, ipso pacis Neomagi compositæ anno; hoc septennio post in insula Rheni, e regione Stolvæ, frena & compedes Rheno injecerunt. Argen-

(h) Vid. Designatio a Gallia restituendorum, exhibita a DD. Legatis Cæsareis Domino Legato Gallico 12. Junii 1679. in *Actes & Memoires* loco alleg. pag. 538.

(i) *Actes & Memoires* ibid. pag. 546.

toratum, biennio post conditam pacem, Galliae Regno accessit. Kehla, propugnaculum præstans, ad dextram Rheni, in ipso Ortenaviæ aditu exstructa, omnem quoque provinciam hanc aperuit Galliae. Dominantibus ita per Brisgoviam & Ortenaviam munitionibus Gallicis, Rœtelanæ, Saufenbergicæ, Badevillanæ & Hachbergicæ ditiones, quibus Dynastia Lahrensis tum quoque accensebatur, ut & superior ac inferior Marchiæ devenerunt limitrophæ Gallis. Ab eo tempore de finibus & finitimorum jure, de ripa, de insulis Rheni, de navigatione, de pontibus repetita hinc inde a Marchionibus gravamina. Primo quoque belli motu Marchicæ terræ ab exercitibus, vel Gallicis vel Germanicis, occupatæ. Marchiones ad exteros confugere coacti sunt. Tantam rerum conversionem terris Badensibus attulit Pax, Neomagi conclusa. Infeliciores post eam Marchia, quam ante Pacem Westphalicam fuerat.

§. VII.

Adeo exhausta tum belli calamitatibus Marchia, ut ^{Rescript. morator.} ingravescente pedetentim ære alieno, Fridericus noster moratorium, quod vocant, Rescriptum a Cæsare A. 1680. petere cogere-
tur. Petitum hoc Collegia Electorale & Principum die 27. Nov. Cæsari commendarunt; ita quidem, ut ad octo vel decem annos illud concederetur Marchioni. (k)

(k) LONDORP. *Acta publ.* Tom. XI. pag. 92. & 286.

FRID. M.

Res monetar.

Hæc dum aguntur, de corrigendis rei monetariæ defectibus Ulmæ Ordines Sueviæ deliberarunt. Marchiones Badenses a Seculi XVI. temporibus nunc monetaria officina communi, nunc Stutgardiana sunt usi. Peculiarem denique fabricam Domus quum constituisset Badensis, injunctum est ei die 7. Maji A. 1681. Circuli Suevici decreto, ut duæ Marchicæ Lineæ communem monetæ officinam haberent, locumque, de quo inter eos convenisset, Principibus Circuli, jus convocandi habentibus, indicarent. (1) Post Decretum hoc Durlacenses, litteris ad Bada-Badenses scriptis die 6. Oct. proficuum esse judicarunt, ut exercitium monetandi inter Lineas alternet, quoties moritur Marchio, & ut Emmedingæ, ubi ædificia & instrumenta monetaria magnis nuper sumptibus Durlacensis noster ordinaverat, interim maneat officina, atque in ordine monetandi ab eodem Marchione initium fiat. Ludovicus autem Bada-Badensis, posthabito Circuli Decreto, convenientius esse duxit, utraque Linea peculiari ut officina utatur, at monetandi jus per singula decennia alternatim exercent. Initium faciat ille, cui fors prærogativam tribuerit. Interveniens mox belli motibus, monetaria res omnis suspensa. Fabricam Badæ constitutam non novimus.

§. VIII.

Reuniones Gallicæ.

Gallicæ, quæ vocantur, Reuniones illo tempore magnos in Imperio motus concitaverant, in quibus de Pacis Westphalicæ

(1) Vide supra in Carolo II.

& Neomagensis interpretatione agebatur. Germanos inter & Gallos A. 1682. habitus est Francofurti Conventus, ad quem Fridericus noster suum quoque misit legatum; quem Brunsvico-Calenbergici legati sequi iussit consilia. Sed irritus fuit ille Francofurtensis Conventus. Res ad Comitium Imperii Ratisbonam remissa. (m)

Eodem tempore cum Wirtembergico lites Veyhingæ compositæ atque inter alia commerciorum libertas utrinque concessa est.

Fridericus litteris, die 24. Apr. (1682.) ad Comitium datis, monuit, ut ratio haberetur promissi, quod de sarcendis belli damnis, durante Pacis Neomagensis negotio, ei fecerant Ordines, a quibus ille petiit, Cæsarem denuo hac super re ut monerent. (n) Negotium minus prospere successit. Marchio mense Novembri anni ejusdem a Comitibus petiit, Marchica portio in Matricula Imperii tertia ut parte minueretur. Præter enim belli nuperi mala, persisterat adhuc in Matricula Imperii vetus ille census, quem Marchiones persolverant Imperio, antequam Ernestus Fridericus quatuor illas Præfecturas, de quibus suo loco differui, in Wirtembergicam transtulit Domum. (o) Nec refragati sunt Imperii Ordines, sed anno sequente Cæsarem orarunt, ut Cir-

Tom. IV.

T t

(m) Acta hujus Conventus exhibet LONDORP. *Acta publ.* Tom. XI. pag. 353.

(n) LONDORP. *loco alleg.* pag. 472.

(o) IDEM *loco alleg.* pag. 505.

FRID. M.

culi Suevici Directoribus imperet, Circularis Marchionis census ut ea, qua petierat, ratione diminuatur. (p)

§. I X.

Gesta varia.

Immediata Imperii, quæ vocatur, Nobilitas magnis tum motibus aditum ad publica Comitia, & suffragium in iisdem petierat. Rem quovis modo impedire laboravit Fridericus noster, eumque in finem cum Wirtenbergico aliisque Principibus A. 1684. convenit Stutgardia. Res in ipso partu suppressa.

A. 1685. Calendis Octobribus ab Episcopo Basiliensi, Johanne Conrado, Brisgoica feuda sua Fridericus suscepit.

Anno sequente d. 20. Sept. Ratisbonam scripsit, Gallos, facto prope Huningam ponte, trajecisse Rhenum & in Germanica ripa Marchicaque ditone, contra Pacis Neomagensis ac Induciarum Ratisbonensium, nuper (1684.) conditarum, leges, firmando ponti, munimentum extruxisse. (q)

A. 1687. die 2. Julii Fridericus noster cum Friderico Carolo, Wirtenbergici Ducatus Administratore, ratione partis Badensium in oppido Heimsheim, quam A. 1444. Jacobus Marchio a Diterico de Gemmingen coëmerat, transegit, eamque cum omnibus juribus, ad hanc partem spectantibus, in Wirtenbergicum Ducatum transtulit. Marchio Wirtenbergicas partes vici Dürren, (r) decimas in Langenalb & Lehningen, una cum villa in

(p) *Ibid.* pag. 598.(q) *Idem* Tom. XII. pag. 618.

(r) Reliquam partem vici Dürren Carolus Magnus Leutrum ab Ertingen A. 1730. Carolo Wilhelmo, Marchioni, vendidit.

E s
Dürrenwerterspa
de Heimsheimio li
Ebersteine
chione centum flo
coëmit. Emcio
inter condiones pa
vici Wilhelmus, I
suffragium in Comi
tate in Mon
per neum Comitatu
ill se mutaturum pr
is; omnes perceper
dentibus haud ita pri
steinium Comitatu, c

Idem funest
dovicus XIV. formi
no, militi ad Rhenu
Anno sequen
bergica, Spirenses,
Rhenensis flamma &
sta, agris in deserta c
prole sua Basileam ce
Tom. IV.

Dürrenwetterspach, compensationis loco, accepit. Diuturna de Heimshemio lis ita tandem sepulta.

Ebersteinensem Comitatum a Ludovico Wilhelmo Marchione centum florenorum millibus A. 1688. Fridericus Magnus coëmit. Emtioni venditioni, die 30. Aug. peractæ, primarias inter conditiones pactum de retrovendendo adjectum est. Ludovicus Wilhelmus, præstatione onerum publicorum in se derivata, suffragium in Comitibus & Circuli Suevici Conventibus ut & Advocatiæ in Monasterium Albæ Dominarum & venandi jura per totum Comitatum sibi reservavit. In rebus ecclesiasticis nihil se mutaturum promisit Marchio; a reddendis rationibus immunis; omnes percepturus reditus; Gronsfeldicæ portionis, a Badensibus haud ita pridem coëmtæ, administratione penes Wolckensteinium Comitem, condominum, dum vivat, manente.

§. X.

Idem funestus ille Germaniæ annus est, (1688) quo Ludovicus XIV. formidabilem Gallorum exercitum, duce Delphino, misit ad Rhenum, ubi Philippopolis obsessa & capta.

Bellum Gallicum.

Anno sequenti omnes terræ Badenses, Palatinæ, Wirtembergicæ, Spirenses, WORMATIENSIS, omnisque adeo superior ora Rhenensis flamma & ferro deleta, æquata est solo; urbibus in busta, agris in deferta conversis. Fridericus Magnus cum numerosa prole sua Basileam confugit, unde mense Martio tristissimæ fortis

FRID. M.

nuncium ad Comitata Imperii misit. (s) Villaregius, Campi-Mareschallus mandata cum accepisset, ut Palatium Durlacense, quod Caroliburgum vocatur, cum oppido combureret, incendii avertendi causa ad Delphinum profectus est. Hic autem Durafium, Franciæ Mareschallum, primarium exercitus Gallici ducem, adendum esse dixit, qui hac super re acceperat Regis mandata. Sed Villaregius retulit repulsam & aliquoties retulit. Hic denique executionem rei commisit Melaco. Interea temporis Numophylacium & omnis rei antiquariæ thesaurus cum Bibliotheca & Tabulario, translatus est Basileam.

Pforzhemio, Durlaco, Etinga combustis, incendium Badam quoque, Rastadium, Steinbacum, Stollhovam, Kuppenhemium corripuit; Leopoldi Wilhelmi Marchionis vidua, Maria Francisca, ex Fürstenbergicis nata, quæ sola aderat, ardentissimis precibus & missis ad Regem Ludovicum XIV. literis nequiquam renitente. Dies 24. Aug. D. Bartholomæo sacer, Badam absumsit, illatis primo facibus Monialium S. Sepulcri Cœnobio, inde Collegio Sodalitatis Jesu, dein Ecclesiæ Collegiatæ, toti oppido, denique & ipsi Marchionum Palatio, unde nominis gentisque origo. Ludovicus & Hermannus, Marchiones, nepos & pa-

(s) LONDORP. *Acta publ.* Tom. XIV. pag. 215. Fridericus Magnus Marchiæ suæ statum ipse depingit in Libello, quod Legato Suecico, Pacis Conciliatori A. 1697. die 20. Jul. exhibuit in *Actes & Memoires de la Paix de Ryswic* Tom. II. pag. 202.

E
trus, eo ipso ten
tra Turcas edider

A
accepis, deno ac
tate ab omnibus pu
tur in futuro Pacis
dones, sed & ind

Triennio po
dumbens, tefrat
lucellionem lineale
titam, denno firma
Bada-Badensem exte
ri junior. Præter
Principum, de educ
appanagis, aliisque
creta. Annum dec
cipum, regimen ade
que liberorum suoru
quibus Georgium
Guilhelmum Bada-B
testamenti Carolus X

(9) Idem l.
(10) Idem Tom. XV

truus, eo ipso tempore virtutis suæ documenta in Hungaria contra Turcas ediderant. (t)

§. XI.

A. 1690. d. 16. Aug. Fridericus Magnus de damnis, bello acceptis, denuo ad Comitata Imperii scribens, petiit, ut immunitate ab oneribus publicis ad tempus ipsi concessa, res eo deducatur in futuro Pacis negotio, ut non omnes ei modo restituantur conditiones, sed & indemnitas præstetur. (u)

Triennio post die 4. Julii Fridericus Basileæ gravi morbo decumbens, testamentum condidit, quo jus primogenituræ & successionem linealem agnaticam, in Durlacensi Linea pridem stabilitam, denuo firmavit, eamque ad superiorem quoque Marchiam Bada-Badensem extendit, Lineæ seniori extinctæ ubi successerit junior. Præterea de alienatione terrarum, de matrimoniis Principum, de educatione liberorum, filiarumque elocatione, de appanagiis, aliisque de rebus decessorum suorum renovavit decreta. Annum decimum octavum completum, legitimam Principum, regimen adeuntium, ætatem constituit. Tutelam denique liberorum suorum conjugii & Carolo Gustavo fratri commisit, quibus Georgium Fridericum Brandeburgicum & Ludovicum Guilielmum Bada-Badensem Marchionem substituit. Executor testamenti Carolus XI. Sueciæ Rex, a Marchione constitutus est.

T t 3

(t) IDEM *l. c.*

(u) IDEM Tom. XVII. pag. 603.

FRID. M.

A. 1696. die 14. Junii Fridericus a Wilhelmo Jacobo, Basiliensi Episcopo, recens creato, Brisgoica Ecclesiæ Basiliensis feuda suscepit.

§. XII.

Tractatus Risvic.

Institutus est denique A. 1697. Risvicensis Pacis tractatus, cui a Conciliis Aulicis Marchionis interfuit HENRICUS WILHELMUS MALERUS, qui promovendis Principis sui commodis, varios Legato Suecico, Pacis Conciliatori, Libellos exhibuit, (x) quibus non restitutionem modo ablatorum, sed & ingentium damnorum compensationem flagitavit. Inter restituenda occurrit

1. Præfectura seu Parochia Kutzenhausen, Hagenoam inter & Weissenburgum sita, a Carolo Gustavo Sueciæ Rege A. 1656. Friderici Magni fratri, Carolo Gustavo, donata, sed Reunionum Gallicarum legi A. 1680. subjecta, fiscoque regio bellicas inter turbas addicta. (y)

2. Rodt vicus insignis, infra Landaviam, quem Zillenhardii nobiles a Badensibus in feudum masculinum tenebant. Brisfacensis Reunionum Camera nihil in hunc vicum sibi juris vindicaverat. Badenses, Zillenhardios investientes, jus collectandi, aliaque suprematus sibi reservaverant jura, quæ ad præsentis usque belli initium tranquille exercuerunt.

(x) Extant in *Actes & Memoires des Negociations de la Paix de Ryswick* Tom. II. pag. 195. 201. 265. 268.

(y) Vide vitam Caroli Gustavi Marchionis.

ER
3. Omnis
Huningensia super
cippis distinctas,
cedunt præcia in
ejusque solibus spe
in dubium. Hæc in
qui capte Marchio.
4. Penso an
12. Post Pacem
restituatur Ma
spectans, e Catal
intererat Legatus,
5. Feuda, not
quæ in variis juribus
habentibus, constitut
tam Reunionum, qu
ut & ei relinquatur
6. Aedes, qu
rolo II. Marchione
post captam Urbem
eo, occupare. Frid
(z) Vide §. in Vitæ
(a) Vide *Actes & Me*
(b) Carolus II. A. 158
ches, Cave Ar

3. Omnis ager, in Rheni insula & dextra ejus ripa, cui Huningensia superstructa sunt munimenta, a vicinorum ditione cippis distinctus, quem Marchici juris esse Galli agnoverant. Accedunt prædia in insulis & altera Rheni ripa, ad Marchionem ejusque subditos spectantia; a nemine unquam negata aut vocata in dubium. Hæc in eo, in quo ante bellum fuerant, statu relinqui cupit Marchio.

4. Pensio annua ob Castrum Landsron A. 1663. constituta. (z) Post Pacem Neomagensem Rex Galliæ pensionem hanc ultro restituerat Marchioni. Idem nunc a magnanimitate Regis expectans, e Catalogo restituendorum, cui ab initio pensionem inferuerat Legatus, expungi curavit. (a)

5. Feuda, nobilibus Alfatiaë a Marchione conferri solita, quæ in variis juribus & bonis, nullam cum suprematu affinitatem habentibus, consistunt. Feudorum istorum jura Marchionibus, tam Reunionum, quam belli tempore illibata permanferant; quæ ut & ei relinquuntur in posterum, Marchio rogat.

6. Aedes, quas Argentinæ possederant Durlacenses, a Carolo II. Marchione A. 1562. coëmtæ, (b) sed a Præfecto Gallico post captam Urbem, invito Marchione, & expulso ejus domestico, occupatæ. Fridericus noster A. 1683. Civitati quidem vendi-

(z) Vide §. 11. Vitæ Friderici VI.

(a) Vide *Actes & Memoires* pag. 266.

(b) Carolus II. A. 1562. ædes has die 3. Febr. a Ludovico Wolfgango de Renchen, Cive Argent. aureis quater mille sexcentis & sexaginta coëmerat.

FRID. M.

derat Domum. At idem restitutionem ejus vehementer nunc urfit.

Denique bello omnino subversus cum fuerit Marchionatus, imminuto ad quartam partem subditorum numero; reditus Principis distracti; instrumenta publica igne consumta; stativis, transitu militum, prædis & rapinis multiplicia data sint damna, quæ novem florenorum excedebant myriades; (c) æquum esse duxit Marchio, ut ejus rei ratio haberetur in Pacis negotio; Gallia Regem interpellans, ut vel in totum vel ex parte ipsum indemnem præstaret. Legati quoque Cæsarei damna, Gallico bello illata, a Gallis esse farcienda contenderant. (d)

§. XIII.

Pax Ryf-
vic.

Sed omnium harum rerum oblivio decreta est Pace. (e) Abolitis Reunionibus extra Alsatiam, (f) omnium bonorum & jurium, quæ ante bellum habuerat, restitutio Marchioni concessa. (g) Speciatim munimenta e regione Huningæ in Marchica ditione exstructa, solo ac ædificiis Marchioni relictis, destructa sunt.

(c) Aestimationem damnorum, quam Suecico Legato, Conciliatori Pacis, Fredericus exhibuit vide in *Actes & Memoires* loco alleg. pag. 213.

(d) *Ibid.* pag. 31.

(e) Art. II. in *Actes & Memoires* Tom. IV. pag. 16.

(f) Art. IV. *ibidem* pag. 17.

(g) Art. IV. hæc verba leguntur: „ Gaudeat etiam Domus Marchica Badensis „ omni jure & beneficio Pacis hujus adeoque etiam Westphalicæ & Neomagenfis, inprimis vero Articulorum IV. & V. hujus Tractatus. „ Articuli hi de restitutione ex capite amnestiæ agunt.

E B
sunt. (h) Argentor
fuisse, de restit
In omni M
bus, bello finito,
Mulbergensē, Scab
devillan. Rozel
Palatium in festivit
chio, cum omni fu
sunt est igne. M
in Geringensem se
sunt flammis.

Arx hæc vic
dū neglecta, a Friede
edico, imposita, sup
tiquum hoc Domus
plus Marchio inhab
Tom. IV.

(h) Art. XXIII. h
æquari mu
„ Ruini exst
„ quoque illi
(i) Div Thuroberg. C
bergia Ducali

funt. (h) Argentoratum in tractatibus pacis Galliae cum addictum fuisset, de restitutione ædium Marchionis nulla facta est mentio.

In omni Marchia sua ædes vix reperit Marchio, in quibus, bello finito, figeret sedem. Pforzheimense, Durlacense, Mulbergense, Stafforticum, Emmedingense, Sulzburgense, Badevillanum, Rœtelenſe Castra perierant incendio. Basiliense Palatium in festivitate, quam Pacis Rîsvicensis causa instituit Marchio, cum omni supellectile & copia rerum fortuito quoque absumtum est igne. Marchio, vix flammis ereptus, relicta Basilea, in Greçingensem se arcem prope Durlacum recepit; quæ sola non subiit flammam.

§. XIV.

Arx hæc vico cognomini, quem Pfinza perluit, adjacens, ^{Arx Gre-} diu neglecta, a Friderico Magno restaurata est. Colli, molliter ^{cing.} edito, imposita, super quem mons vicinus (i) dominatur. Antiquum hoc Domus Badensis patrimonium jam A. 1274. Rudolphus Marchio inhabitavit, qui in Godesavienſe Monasterium libe-

Tom. IV.

U u

- (h) Art. XXIII. hæc habet: „Curabit Rex Christianissimus suis impensis solo
 „æquari munimenta e regione Huningæ in dextra ripa & in insula
 „Rheni exstructa, fundo cum ædificiis Domui Badensi reddendo: pons
 „quoque illic Rheno superstructus destruatur. „

- (i) *Der Thurnberg.* Grezinga hæc Marchica non confundenda est cum Wirtenbergica Ducali.

FRID. M.

ralis, Chartam ei tum dedit, quæ scripta est in *Castro Grechingen.* (k)

A. 1275. Rudolphus I. Romanorum Rex, Rudolphi Marchionis hostis, hoc Castrum confregit. Neglectum per aliquot secula Christophorus Marchio A. 1514. restauravit; quod æra supra portam sinistrae turris, lapidi incisa, docet. Carolus II. Marchio, restaurator Castrorum, Grecingæ Castrum A. 1576. restituit.

Sub Marchione nostro splendidius evasit; promovente Coniuge ejus Augusta Maria. Hæc de secessu suo, maritus ante illam si decederet, sollicita, post Pacem Neomagensem A. 1681. suis sumtibus restauravit hanc arcem, atque ita disposuit, usibus ejus ut videretur aptissima. Finis structuræ impositus A. 1699. Nova conditrix voluit a nomine suo ut Castrum Augustæ, *Augustenburg* appellaretur. Juniorum Scriptorum, ut & incolarum, recepta opinio est, Castrum, a Rudolpho I. Cæsare destructum, in monte, ubi turris est, extitisse. Turris, quæ in monte comparet, speculatoria fuit; a Castro pendens; similis speculæ, quæ a veteribus quoque Marchionibus Pforzhemii supra montem exstructa, hodieque comparet; cujus generis multas Alfatia & omnis olim Germania vidit.

(k) Apud GAMANSIUM *Mf.* pag. 189. vid. Tom. II. *Hist. Bad.* pag. 6. Chartæ huic subscripsit Miles, *Eberhardus de Grecingen.*

FRIDERICUS
civiumque opibus
hemium oppida resti
immunitates prim
privilegia confirma
disciplinam reduxit.
tam et sumtibus
dem instructum.

Caroloburgen
benes habitaveran
magnamque in molen
na cum novum ob H
ininterruptum & suspensi
habitable tamen, cui
runt.

Protestantes
in Helvetiam confuga
Regio, multi in vicin
verunt. Guilielmus
teris, & anno sequente
Marchionem iteris qu
Tom. IV.

§. XV.

Fridericus post diuturnum exilium, in patriam redux, suis ^{Restaura-} civiumque opibus restaurandis totus incubuit. Durlacum & Pforz- ^{tio Mar-} hemium oppida restituit; Durlacensibus in afflictæ fortunæ solatium ^{chiæ.} immunitates plurimas concessit; Mulbergæ, a patre instauratæ, privilegia confirmavit, adauxit; pristinum ubique ordinem ac disciplinam reduxit. Durlacense Gymnasium magnis ab eo restitutum est sumtibus variæque doctrinæ ac linguarum doctoribus denuo instructum.

Caroloburgense Palatium, ubi a Caroli II. temporibus Durlacenses habitaverant Marchiones, A. 1698. reædificare Fridericus magnamque in molem erigere aggressus est, sed in ipso operis conatu cum novum ob Hispaniæ Regni successionem bellum oriretur, interruptum & suspensum est opus; quarta vix parte perfectum; habitabile tamen, cui Marchiones successores nihil novi adjece- runt.

§. XVI.

Protestantes A. 1685. e Gallia pulsi, quum magno numero ^{Coloniæ} in Helvetiam confugissent, neque tantam multitudinem caperet ^{Gallicæ.} Regio, multi in vicinis Germaniæ Principum terris sedem quæsi- verunt. Guilielmus III. Angliæ Rex, humanissimis A. 1698. lit- teris, & anno sequente Fœderati Belgii Ordines Fridericum nostrum Marchionem literis quoque sollicitarunt, ut expulsis præberet re-

FRID. M.

fugium. Exules ab A. 1699. benigne recepit Marchio; iisque publicum religionis suæ exercitium, templa & scholas aliasque libertates concessit. Plures exulum Durlaci, Pforzhemii, Mulbergæ, Grabæ, Stafforti, Steinæ, Aurbaci, Mutschelbachii suas sedes fixerunt. Dein & tractum inter Grabam & Blanckenloch, ut & steriles campos in Neureuthano Præfecturæ Mulbergicæ agro, ipsis excolendos tradidit; unde Gallicæ coloniæ apud Bada-Durlacenses exortæ, quæ ad nostra usque tempora durant. Gallicus prope Grabam vicus nomen Fridericianæ Vallis (*Friderichsthal*) a Marchione nostro accepit. Illi vero, Novalis qui excoluerunt, campos (*Neureuth*) in vico hujus nominis primum habitaverunt, dein, ob dissidia cum incolis exorta, novum quoque in vicinia vicum extruxerunt, qui, ut a Germanico ejus nominis vico distingueretur, Novalia Gallica (*Welschneureuth*) vocatus est. Duabus his Coloniis Fridericus peculiari Diplomate A. 1699. insignia privilegia contulit. (1) Præter libertatem religionis; immunitatem ab oneribus publicis in decennium, & quod imprimis memorandum, a servitute juris Germanici, in Badensium ditionibus consueta, exemptionem perpetuam illis indulgit; qua postrema tamen exemptione non gaudere debent, qui extra duas has colonias aliis in vicis confederint; nisi, qui annum florenum in signum libertatis Marchioni dependerint.

(1) Diploma hoc 10. Dec. 1699. Caroliburgi datum proprie Friderici Vallem

E
A. 1700.
tique Lineæ Durlaci
ad dextram Rheni
fis si lineæ extingue
Gäcebant in
pkins quoque Ma
schone jam A. 169
rbergæ A. 1700.
Herbipolitanus, M
us, Brunsvico-Gu
ns & Badenses Lineæ
cipum conservandam,
scipienda in vestitura
gatis, exaequandos
rum legis decerne
Serenissimi axionna F
& Excellentiss. utror
præterea de modo e

epusque incolae
no datus, illud
(m) Tom. III. pag. 22
(n) De omni hac lite

§. XVII.

A. 1700. d. 30. Jan. Leopoldus Imp. Friderico Magno to-^{Munim. Kehl.}
 tique Lineæ Durlacensi spem succedendi in feudo Munimenti *Kehl*,
 ad dextram Rheni ripam prope Argentoratum sito, Bada-Baden-
 fis si linea extingueretur, concessit. (m)

Glifcebant inter hæc lites de nono Electoratu, quibus im-<sup>Lites de nono Ele-
ctoratu,</sup>
 plicitus quoque Marchio, solenne illud Principum fœdus, cui Ra-
 tisbonæ jam A. 1693. accesserat, in Conventibus Goslariæ & No-
 rimbergæ A. 1700. habitis, consensu suo firmavit. (n) Goslariæ
 Herbipolitanus, Monasteriensis, Constantiensis, Fuldenfis, Gotha-
 nus, Brunsvico-Guelpherbytanus, Hasso-Cassellanus, Anhalti-
 nus & Badenses Lineæ utriusque legati, ad dignitatem Ordinis Prin-
 cipum conservandam, varia inter se pacta inierunt. Placuit in su-
 scipienda investitura Cæsarea, mittendis excipiendisque eorum le-
 gatis, exæquandos esse per omnia Electoribus Principes. Eo-
 rum legatis decernendos esse honores, Electoralibus pares. Ut
Serenissimi axioma Principibus æque ac Electoribus tribuitur, ita
 & *Excellentiæ* utrorumque legatis æquo jure tribuendum. Actum
 præterea de modo excipiendi Cæsarum, Regum, Electorum, ipso-

U u 3

ejusque incolas respicit, sed Fridericus peculiaribus litteris, eodem an-
 no datis, illud ad Welfchneureuthanam quoque coloniam extendit.

(m) Tom. III. pag. 225. seq.

(n) De omni hac lite fuse egimus supra Tom. III. pag. 228.

FRID. M.

rum Principum ceterorumque Ordinum legatos, qui ad Principum Aulas mittuntur. De his aliisque ejusdem argumenti rebus amplissima præcepta scripto consignata sunt. Cœptum Goslariæ opus, paulo post Norimbergæ, quo translatus fuerat Principum Conventus, perfectum. Placita hæc a plerisque Principibus sensim in usum deducta sunt. (o)

§. XVIII.

Bellum
Hispan.

A. 1701. controversia de Hispanica successione in bellum cruentum totius fere Europæ erupit, quo crebris Gallorum incursionibus patuit Marchia. Post Fridlingense anni sequentis prælium omnem Roetelensem Dynastiam deprædati sunt hostes. Hachbergensis quoque Marchia & Dynastia Badevillana occasione Brifacensis & Friburgensis obsidii omnino vastatæ. Fridericus A. 1702. Basileæ quæsitum asylum, ubi Aulam, nuper combustam, reædificari curaverat. (p) Totum triennium Basileæ tum substitit Marchio; nonnisi A. 1705. reversus in patriam.

Fridericus noster cum Ludovico Badensi, agnato suo, a tenera ætate amicitiam coluit, quæ successu temporis aucta, effecit, ut de

(o) Darmstadiensis Landgravius A. 1724. Carolum Wilhelmum Marchionem hortatus est litteris, ut ex præscripto Goslariensis & Norimbergensis Recessuum aliorumque Principum exemplo easdem cum Electoribus ceremonias admitteret. A. 1725. de adornando jure ceremoniali perpetuo in Comitibus deliberatum est.

(p) Antiquitus Hachbergæ Marchiones habitaverant Basileæ. A. 1409. Rudolfus domum habuerat in platea, cui nomen a specula est.

restituenda inter utramque lineam concordia & unione perpetua renovanda, A. 1706. duos hos inter Principes haberentur tractatus. Unionis formula in has leges concepta. Amicitia perpetua inter utrumque Marchionem eorumque successores obtineat, & mutua contra hostes defensio. Tutela legitima utramque inter lineam observetur, neque tutorem legitimum testamento a tutela excludere, sed alios tantum ei addere, liceat tutores. Unius lineæ masculis extinctis, secundum pacta antiqua & Pacis Westphalicæ leges, linea superstes succedat. Successio hæc ad nova quoque singularum linearum acquisita pertineat. Terrarum alienatio prohibita. Filia Princeps unica, quæ una linea extincta superfuerit, thaleros quinquagies mille; duarum filiarum singulæ tricies mille, plures si fuerint, vicena millia thalerorum accipiant singulæ. Clenodia & bona mobilia iisdem relinquuntur. Religio in pristino statu permaneat. Sed pragmaticæ hujus in Badenfi Domo Sanctionis perfectionem interveniens anno sequente Ludovici Badensis obitus impedivit. Complementum ejus filio juniore, qui nunc regnat, levi cum immutatione, servatum.

§. XIX.

Stolhoviense vallum A. 1707. cum perripisset Villarsius, ^{Gesta reliqua.} primum Gallorum impetum, non absque insigni fortunarum suarum dispendio, inferior experta est Marchia. Fridericus noster denuo Basileam aufugiens, eodem tamen anno in Marchiam rediit.

FRID. M.

Comitatus Novi Castrum in Helvetia, Mariæ, Longuevillanorum postremæ, obitu eodem tempore quum vacasset, inter alios competitores quoque comparuit Marchio, qui præter cognationem cum Longuevillanis, antiqua pacta, de succedendi jure inter Hachbergenfes, Longuevillanorum majores & Badenses Marchiones inita, pro se allegavit. Cæsar Bernatibus Friderici nostri causam commendavit, sed irrito conatu. Comitatus ille, ut constat, ad Brandeburgicam Domum pervenit.

Anno sequente Ebersteinensem Comitatum, quem ante decennium Marchio noster sub reluendi conditione coëmerat, Bada-Badensibus agnatis, Ludovici Wilhelmi filiis, accepta centies mille florenorum forte, restituit. Eidem immunitatis a tributis Imperii; compensandorum, quæ bello acceperat, damnorum, spes facta est Comitiali decreto.

Gertrudenbergæ apud Batavos A. 1709. cum ageretur de pace, Fridericus sua quoque postulata Legatis exhibuit. Conventus inter ipsa primordia sua abruptus, ac continuatum est bellum, cujus finem Marchioni nostro videre non licuit.

§. X X.

Obitus &
Chara-
cter.

Eodem enim Pacis tentatæ anno die XXVI. Julii, sexagesimum secundum ætatis annum agens Fridericus Magnus singulari cum constantia decessit; Pforzhemii in crypta majorum sepultus. Princeps vere bonus & probus; quem tamen in illa tempora servaverat

ERN
verat cælum, quib
Memoriam ejus apu
& amor in civis; q
iniquitatem locut
lacum loca in redder
Fridericum appelle
Rhenum, flagrantibu
nus locum, reddidit
Princeps liter
Tres ille pr
vitem & causas ma
mas, pluribus locis es
propositum illud caruit.
Ordinis ornatus est torqu
Tom. IV.

(9) FRIDERICI GO
Commentatio P
HARRRCHT
nisi adscripta
Basis Different
Et si integrato, ut
tom IV. V. VI. VII.
quod Friderici ca
rupta.
(10) Factum id occasione
Fridericus.

verat cœlum, quibus terribiora nullum ævum vidit Badense. Memoriam ejus apud posteros durabilem reddiderunt lenitas ejus & amor in cives; quorum commodis, quantum per temporum iniquitatem licebat, sollicitus prospexit. Palustria prope Durlacum loca ut redderet sicca, Fossam construxit, merito quam *Fridericianam* appelles, qua derivatis in Albam, & cum ea in Rhenum, stagnantibus aquis, loca ficcavit, regionemque, minus fertilem, reddidit graminum & herbarum feracem. Literas amavit Princeps literatus; Mathematicis præsertim studiis delectatus. Tres ille priores Marchici juris partes, quæ processum civilem & causas matrimoniales pertractant, sub incudem revocatas, pluribus locis emendari jussit. Interveniente tamen bello propositum illud caruit. successu (q) A Rege Daniæ Elephantini Ordinis ornatus est torque. (r)

Tom. IV.

X X

(q) FRIDERICI GOTTLIEBII L. BARONIS DE LOEWENSTERN
*Commentatio PRAESIDE FERDINANDO CHRISTOPHORO
 HARPPRECHTO Tubingæ A. 1691. defensa atque Friderico nostro Mar-
 chioni adscripta sub Rubro: Juris communis & provincialis Marchico-
 Badensis Differentiæ principes in materia contractuum successionis ex testamento
 & ab intestato, ut & in criminalibus, sive ad Juris Marchico-Badensis Par-
 tem IV. V. VI. VII. Tres priores partes omisit LOEWENSTERNIUS,*
 quod Friderici eas emendandi conatus, ardente tum bello, fuerat inter-
 ruptus.

(r) Factum id occasione matrimonii, quod cum Holfatica Principe contraxit
 Fridericus.

FRID. M.

§. XXI.

Spon-
salia prima.

Ducturus erat in matrimonium Carolam Elisabetham, Caroli Ludovici, Electoris Palatini, filiam; quæ dein Aurelianensium Duci Philippo fratri Ludovici XIV. nupsit. Sponsalia jam fuerant contracta. Sed ad Electorem futurum socerum, magno cum comitatu, Sobernhemium quum proficisceretur Fridericus, in milites Palatinos, qui ob turbas de Wildfangiatu hinc inde tum vagabantur, incidit; qui Marchicos equites, quos Lotharingos putaverant, male tractarunt. Marchio, apud socerum ea de re conquestus, Electorem facinus suorum excusare intelligens, negotium de matrimonio abruptit.

Matri-
mon. cum
Holfat.
Principe.

Interjectis aliquot annis Fridericus animum adplicuit ad Augustam Mariam, Friderici Ducis Holfatiæ filiam, A. 1649. Gottorpii natam, cum qua Hufumi in Slesvicensi Ducatu, ubi Maria Elisabetha, sponsæ mater, sedem habebat, A. 1669. mense Decembri, sponsalia præfens contraxit. (s) Nuptiæ varias ob causas in annum sequentem dilatæ. Fridericus A. 1670. Hufumum redux, die 15. Maji matrimonium inivit. Christianus Albertus, Holfatiæ Dux, sponsæ frater, festivitati interfuit. Brevi post Marchio conjugem solenni ceremonia ad Caroloburgense suum Palatium deduxit, (t) atque cum ea per triginta sex annos felici

(s) *Diarium Europ.* Part. XXI. pag. 200.

(t) Occasio hinc nata PHILIPPO JACOBO SPENERO, ut librum conscri-

E R
matrimonio vixit.
per comes adhaerit:
octogenaria fere senNumerosam
dit, quum lex in te
1. Fridericus Mag
febr. decessit L
crypta sub Chor
2. Friderica Augu
25. Julii extincta
3. Christina Sophia
Jan. 1676. xti
4. Claudia Magdalen
April. 1676. h
5. Catharina, nata
ninga-Hartenbur
A. 1746. die 11. r
6. Carolus Wilhelm
Tom. IV.bece, cui Tit. B
san Francofurti
utrinque familia
impressus adjecit.

matrimonio vixit. Utramque inter fortunam Uxor marito semper comes adhæsit; cui superstes vitam produxit ad A. 1728. quo octogenaria fere senex Augustæburgi apoplexia periit.

§. XXII.

Numerosam Marchioni undecim liberorum sobolem de-
dit, quorum sex in tenera ætate defuncti sunt.

1. Fridericus Magnus, natus die 13. Jan. 1672. proximo die 24. Febr. decessit Laufannæ; in Cathedralis Ecclesiæ Basiliensis crypta sub Choro depositus.
2. Friderica Augusta, nata die 21. Maji 1673. anno sequente die 25. Julii extincta.
3. Christina Sophia, nata die 17. Dec. 1674. denata die 22. Jan. 1676.
4. Claudia Magdalena Elisabetha, nata 15. Nov. 1675. die 18. April. 1676. fato functa.
5. Catharina, nata die 10. Oct. 1677. Johanni Friderico Leininga-Hartenburgico Comiti A. 1701. die 19. Junii nupsit; A. 1746. die 11. Aug. defuncta.
6. *Carolus Wilhelmus*, patri in Marchia Durlacensi successit.

Tom. IV.

XX 2

beret, cui Tit. *Herflammung beyder Hæuser Baden und Holstein*, impressum Francofurti A. 1672. fol. cura Meriani, qui Imagines Principum utriusque familiæ & festivitatis nuptiarum, quæ Durlaci celebratæ, æri impressas adjecit.

FRID. M.

7. Johanna Elifabetha, nata A. 1680. die 3. Oct. Eberhardo Ludovico Wirtenbergico Duci A. 1697. die 16. Maji nupta, A. 1757. die 2. Jul. e vivis excessit Kirchemii, haud procul a veteri Teccæ Castro, in Wirtenbergico Ducatu; ubi vidua vixerat.
8. Albertina Friderica, nata die 3. Julii 1682. Christiano Augusto Duci Holfatiæ lineæ Gottorpiensis, Lubecensi Episcopo die 2. Sept. 1704. matrimonio juncta, A. 1755. die 22. Dec. mortua Hamburgi; Princeps fortunata, cui filium Adolphum Fridericum Regem Sueciæ, & ex filia neptem Catharinam, futuri Russiæ Imperatoris uxorem, nunc Imperatricem, videre contigit.
9. Christophorus, de quo separatim agemus.
10. Carola Sophia, nata 1. Martii 1686. vix triennio transacto, die 3. Oct. 1689. decessit.
11. Maria Anna, nata die 3. Julii 1688. denata die 8. Martii 1689.

ER

C

CAROL

FRIDER

Carolus

d. 27

rois

bus

imbutus, una cum fr
giam, Germaniam, A

Exorto dein Be
creatus, exercitum Im
erat, secus est, mag
Philippburgi primum i

(*) Vita Friderici VI. 8

CAPUT XI.

CAROLUS GUSTAVUS

FRIDERICI MAGNI FRATER.

§. I.

Carolus Gustavus Friderici VI. filius junior, natus ^{Initia} _{ejus.} d. 27. Sept. 1648. nomen suum ab avunculo Carolo Gustavo, dein Sueciæ Rege, accepit. Artibus ille & disciplinis, quæ Principem decent, imbutus, una cum fratre Friderico Magno Marchione per Belgium, Germaniam, Angliam, Galliam atque Italiam fecit itinera.

Exorto dein Belgico bello, Suevicæ Legionis Chiliarcha creatus, exercitum Imperii, cui pater summo cum imperio præerat, secutus est, magnisque se objiciens periculis, in obsidione Philippiburgi primum in præsidiarios impetum fecit. (a)

Xx 3

(a) Vita Friderici VI. §. 17.

CAROL.
GVSTAV.
Præfekt.
Kuzen-
husan.

Kuzenhusanam Præfecturam, in inferiore sitam Alfatia, jam A. 1656. a Carolo Gustavo, Sueciæ Rege dono acceperat. A. 1680. die 22. Martii Senatus Alfatiae supremus, sedens Brisaci, eum vocavit, ut ratione hujus Præfecturæ possessionis suæ titulum ederet ac supremum Regis agnosceret dominium. (b) Exhibuit ille tabulas donationis Sueciæ Regis, quæ tamen non impediverunt, quo minus Præfectus & incolæ Kutzenhusani paulo post Weissenburgi homagium Regi præstare cogerentur. Denique in bello Gallico, quod paulo post enatum, Præfectura hæc fisco regio addicta est; Carolus Gustavus contra Gallos pro Imperio quod tulerat arma. (c) At Pace Rivicensi Kuzenhusana Præfectura, salvo supremo Regis imperio, Marchioni restituta.

§. I I.

Gesta mi-
litar.

Inter hæc Carolus Gustavus Sueciæ se addixerat militiæ, primarii vigilum Præfecti (d) munere ei delato. Sed apud Suecos omnia tranquilla dum essent, A. 1684. Circuli Suevici copias in Hungariam Cæsari contra Turcas adduxit atque in oppugnatione Vivarini A. 1685. strenue fortiterque pugnavit. (e)

(b) *Recueil des Arrêts de la Chambre de Metz & de Brisac* pag. 252.

(c) Vide *Actes & Memoires des Negotiations de la Paix de Ryswic* Tom. II. pag. 268.

(d) General-Wachtmeister.

(e) WAGNER in *Historia Leopoldi* Tom. I. pag. 654.

E R
Eodem anno
Imperii datis, peti
Ducibus ratio sui h
lata, quam eo certi
nuper nos sine laude

Ne dñ post
mus nomenclorum P
quar Legiones A
pæbi feliciter gest
amine ad eum tur
rit, tutissimoque it
Danubium poneret, e

A. 1694. cum I
visset, hostes ut redd
copiarum ad Schreck
retur. Strazgemat
leucis supra Schreck

(1) LINDORF. Aff.

(2) General-Feldzeug

(4) LINDORF. Aff.

(5) Quere Histoire v

Europ. Tom. XI

Eodem anno die 27. Nov. literis, Vindobonæ ad Comitia Imperii datis, petiit, ut in creandis proxime exercitus Germanici Ducibus ratio sui haberetur, Præfecti Vigilum sibi dignitate collata, quam eo certius sperare sibi liceat, quod in bello Hungarico nuper non sine laude rem gesserit. (f)

Nec diu post ad altiorem militiæ gradum ascendit, supremus tormentorum Præfectus (g) Circuli Suevici creatus, cujus quatuor Legiones A. 1688. contra Turcas in Hungariam, rebusque ibi feliciter gestis, in Germaniam reduxit mense Nov. Circuli nomine ad eum tum scriptæ sunt litteræ, ut brevissimo, quo poterit, tutissimoque itinere Sueviam peteret, hibernaque sua ad Danubium poneret, copiasque omnes retineret conjunctas. (h)

A. 1694. cum Ludovicus Badensis Rhenum transire decrevisset, hostes ut redderet securos, Carolum Gustavum cum parte copiarum ad Schreckam confidere iussit, ut ibi transiturus crederetur. Stratagemate hoc decepti sunt hostes. Ludovicus tribus leucis supra Schreckam libere Rhenum transivit. (i)

(f) LONDORP. *Act. publ.* Tom. XII. pag. 472.

(g) General-Feldzeugmeister.

(h) LONDORP. *Acta publ.* Tom. XIV. pag. 280.

(i) QUINCY *Histoire militaire de Louis le Grand* Tom. III. pag. 39. & *Theatrum Europ.* Tom. XIV. pag. 599.

CAROL.
GVSTAV.

A. 1700. in Sueciam iter suscepit, ut a corona Suecica debitorum solutionem urgeret, sed parum profecit. (k)

§. III.

Obitus.
Uxor &
liberi.

Obiit Carolus Gustavus A. 1703. die 24. Octobris; Princeps, extra vitia positus; bonitatem mentis, lenitatem morum, cum fratre habens communes. Constans inter eos concordia. In gratiam eos inter se unquam rediisse non reperimus. In rebus militaribus dignum se prosapia, ex qua natus est, ab ineunte ætate præstitit; in Aula Cæsarea gratia pollens.

Uxorem habuit Annam Sophiam, Antonii Ulrici, Ducis Brunsvico-Guelpherbytani filiam, A. 1659. die 29. Octobris natam, quam A. 1677. sibi matrimonio junxit. Ex ea sequentes liberi prodierunt.

Christina Juliana, nata die 12. Sept. 1678. Johanni Wilhelmo Duci Saxoniae Ifenacensi nupsit A. 1697. defuncta die 10. Julii 1707.

Carolus, natus 30. Martii, denatus 30. Aug. 1680.

Fri-

(k) Vid. Vita Frid. VI. §. 10.

E. R.
Fridericus
die 18. Maji vita e
Carolus An
die 31. Maji A. 1692

Carolus Gu
it
ipit heredem; ut
mum ejus, & F
prognatae. Quam I
Domus, renunciavit
in transactio Pförzhe
inter utramque Domu
Frankfurti depona
bita & Carolo Gust
actiones, eidem Ma
que conjugii transfe
Carolo Gustavo, Su
derici VI. conjugii, i
finæ Julianæ & Hen
quando eveniret, rel

Tom. II.

(l) Alienatio, vivo a

Fridericus Rudolfus, natus die 13. Maji 1681. anno sequente die 18. Maji vita excessit.

Carolus Antonius, natus die 29. Jan. 1683. novennis puer die 31. Maji A. 1692. extinctus est.

§. I V.

Carolus Gustavus moriens filiam, Christinam Julianam, ^{Hereditas ejus.} scripsit heredem; unde inter Johannem Wilhelmum, Ifenacensem, maritum ejus, & Fridericum Magnum, Marchionem, difficultates prognatæ. Quum Ifenacensi nuberet Christina, secundum statuta Domus, renunciavit juribus, si quæ habuerat. A. 1704. die 3. Martii transactio Pforzhemii inita est, qua Marchio, in amicitiae pignus inter utramque Domum, fratris hereditatem, speciatim mobilia Francofurti deposita, jus in 40. millia florenorum, a Suecis debita & Carolo Gustavo a matre prælegata, aliaque nomina & actiones, eidem Marchioni competentes, Christinæ Julianæ ejusque conjugii transferipsit; Alsaticam Kuzenhufæ præfecturam, a Carolo Gustavo, Sueciæ Rege, Christinæ Magdalenæ, sorori, Friderici VI. conjugii, ipsique Carolo Gustavo donatam, eidem Christinæ Julianæ & Ifenacensi relinquens. Alienationis casus si aliquando eveniret, reluendi jus sibi Marchio servavit. (1) Ex ap-

Tom. IV.

Y y

(1) Alienatio, vivo adhuc Friderico Magno, facta. Præfectura venditione in

CAROL.
GVSTAV.

panagio patris filiae quæ solvenda supererant, Marchio certis & statutis temporibus se solutarum promisit.

Hanoicam Domum transivit; Badensibus reluendi jure non usis. Johannes Fridericus, Leininga-Hartenburgicus Comes, A. 1715. a Carolo Wilhelmo literis petiit, ut reluendi jus in ipsum transcriberet. Facultatem præscriptione sublatam esse, Marchio respondit.

ERN

CA

CAROL

A

Caroli

Ne

Ar

eo

ne ministræ. Post atro

ne Neomagi terra maris

alpeit Caroloburgi, die

Ereftam & vividam ind

artes infillabant ephete

Abolicens Lat

quam Palzia, Arces,

Marchionis Badensis

fumassent. Elegantiori

privatus. Ex Helvetia

ad Rhenum; politicis &

fuzuro præferim necesse

Tom. IV.

CAPUT XII.
CAROLUS WILHELMUS.

A. 1709 - - 1738.

§. I.

Carolum Wilhelmum fingens alma rerum mater ^{Ortus}
Natura, dubia fuisse videtur, Herculem an ^{ejus,}
Amorem formaret. Formavit utrumque. In
eo ornando Veneres & Gratiae fuerunt Natu-
rae ministrae. Post atrox belli septennalis Europaei incendium, pa-
ce Neomagi terra marique conclusa, Carolus Wilhelmus lucem
aspexit Caroloburgi, die 28. Januarii A. 1679. vera Pacis propago.
Erectam & vividam indolem mirati sunt doctores, qui scientias &
artes instillabant ephebo.

Adolescens Laufannam & Genevam missus est A. 1690. ^{Studia li-}
quum Palatia, Arces, Castella, urbes, oppida, vici & villae ^{terar,}
Marchionatus Badensis, bellico nuper incendio flagrantibus, adhuc
fumassent. Elegantioribus ibi literis incubuit strenue; ut juvenis
privatus. Ex Helvetia redux, A. 1692. profectus est Trajectum
ad Rhenum; politicis & Juris publici disciplinis, Principi regenti
futuro praesertim necessariis, operam daturus. Tantus ardor fuit

CAROL.
WILHEL.

Principis ephēbi, ut ab ore Professorum assiduus hæreret auditor, ipseque sententias & præcepta eorum avidus suo calamo exciperet; domum reportaturus thesauros, quos suo tempore in Marchiæ suæ finem effunderet. Scripta hæc hodieque in scriniis Aulæ servantur.

§. II.

Itinera
Anglic.

Trajecto in Angliam vicinam mari, A. 1693. bis iter suscepit. Primum cum Gemmingio, suo Ephoro, solus, ubi Regiam Aulam, Magnates, Viros illustres & doctos omnis generis, Urbes, Emporia, Portus, Academias adiit, nihil visu dignum omittens; mense Junio redux Trajectum.

Fine anni Ludovicus Bada-Badensis quum in Angliam transfiret; de belli ad Rhenum, contra Gallos gerendi, summa deliberaturus cum Rege, juvenis Marchio agnatum comitatus est; tanti Herois vestigia in ipso quoque secuturus itinere. Helvetusflusii duo Marchiones quum conscenderent navem, exorta fuit tempestas, transitum quæ prohibitura videbatur. At necessario transeundum. Liberis tum carebat Ludovicus Wilhelmus. Carolus Wilhelmus sedecimo ætatis anno, cum unico fratre, unica spes fuerat Domus. Gloria & spes tantæ profapiæ credita tum ventis & fluctibus maris. Julii Cæsaris exemplo Heros Badensis navarchum excitare tum poterat, Ludovicum vehis & Ludovici fortunam. Ad Withaliam appulit navis undecimo Januarii. Amicitia testimonia, honores, quibus a Rege & ab omni ejus Aula exce-

ERN

pus est Ludovicus W
ad Batavos die 14. M

Primum iter i

fuit gloriosum. Agn

glis injecit Principis

Germanie luri orna

Ex Britannia

Instit tum quoque

Suevico tormento

mentia militie A. 16

Bellonam progressus;

profecerat.

Vix reverus e

admiranda veteris & ju

mam usque penetravit

Casalæ urbis obfidione

domus, quam Princeps

ea vix petem promov

Denique aliud mo

nie septentrionalis Rep

mus A. 1696. medios i

(a) Tom. III. pag. 211.

ptus est Ludovicus Wilhelmus, in ejus vita exposui. (a) Rediit ad Batavos die 14. Martii 1694.

Primum iter in Angliam Principi nostro fuit utile; alterum fuit gloriosum. Agnatus & comes itineris tanti Herois spem Anglis iniecit Principis, non Domui tantum suæ, sed & universæ Germaniæ futuri ornamento.

§. III.

Ex Britannia redux agnatum in castra sequi decrevit. ^{Tirocin. militiæ.} Interfuit tum quoque bello patruus, Carolus Gustavus, in Circulo Suevico tormentorum Præfectus. Tantis sub præsidibus tirocinia militiæ A. 1694. fecit Carolus Wilhelmus; a Musis ad Bellonam progressus; in cujus schola ille tam celeriter ac in altera profecerat.

Vix reversus e castris, ante finem anni, Italiam petiit; Iter Ital., admiranda veteris & junioris ævi monumenta visurus. Ad infimam usque penetravit Italiam; peregrinator curiosus; in reditu Casalæ urbis obsidioni interfuit. Florentia terræ motu quassata, domus, quam Princeps noster inhabitaverat, concidit, quum ex ea vix pedem promovisset.

Denique aliud majoris momenti iter per præcipuas Germa- <sup>Iter Sue-
cicum.</sup> niæ septentrionalis Regiones Daniæque Regnum Carolus Wilhelmus A. 1696. medios inter belli tumultus suscepit; profecturus in

(a) Tom. III. pag. 213.

CAROL.
WILHELM.

Sueciam, ut ibi Regem & Regiam matrem, materteram suam, inviseret, quæ sui ex sorore nepotis fortunæ & gloriæ generose invigilaverat. Appulit ibi Martio mense.

§. I V.

Spes ma-
trim.Sue-
cici.

Hedwigis Eleonora, Caroli Gustavi, Regis Sueciæ, vi-
dua, ex Holfatiæ Ducum familia prodiens, Hedwigi Sophiæ, pri-
mogenitæ Caroli XI. Regis filiæ, nepti suæ, Carolum Wilhel-
mum destinaverat maritum. Rex & omnis Regia Aula florentif-
simum septendecim annorum adolescentem omnibus amicitia te-
stimoniis excipiebant. Matrimonio hoc Regia Suecica Domus
cum Marchica Badensi perpetuo sanguinis vinculo jungenda vide-
batur. At res caruit successu. Princeps maritandus, non satis
cautus, & liberius vivens, displicuit Suecis, ubi severiores illo
tempore mores regnabant.

Enimvero monitore & consilio egens juvenis Princeps, co-
mites habuerat, experientia rerum destitutos & consilii inopes, in
quibus præsidium ille nullum invenit, sibi soli relictus. Amissa
matrimonii spe, post septem ibi mensium moram, Holmia profe-
ctus est.

Res, ut geri debuerat, si gesta fuisset, Regium in Domo
Badensi jam diadema splenderet. Bipontino-Palatinis apud Sue-
cos extinctis, virtute matrimonii hujus successissent Baden-
ses; Hasso-Cassellanis & Ducibus Holfatiæ exclusis, qui jus suum
a Caroli XI. filiabus deducunt, quarum senior Hedwigis Sophia,

Carolo Wilhelmo des-
Duci, unde Holfatiæ

Quam Suecia
obtulit: Wimbega:
læta: que Principem
eodem Principem pro-
mois duplex A. 1697
relata fuit Germaniæ
ante de novo turbat

Enimvero novi
æ epocha fuit. quæ tre-
cipus prima fulmina pleri-
tur. Fida hæc Rheni &
precedentis furoribus u-
vum in ea belli resurgen-
omnium judicio strenu-
Ludovici Badenſis, anti-

(*) Dama Durlacensis,
quæ alio ex fonte
finitas Schwarzbu-
induit, in Regium
quæ Carolo Frider-
jus competere, grad-
na Magdalena Bipon-
Caroli Wilhelmi Ma-

Carolo Wilhelmo destinata, dein nupsit Friderico IV. Holfatiæ Duci, unde Holfatici juris in Suecicam coronam origo. (b)

CAROL.
WILHEL.

§. V.

Quam Suecia Carolo Wilhelmo recusaverat conjugem, ei obtulit Wirtenberga; reciproco utriusque Domus matrimonio læta; quæ Principem Virginem Durlacensi Domui dedit, ut ex eadem Principem pro Wirtenbergica acciperet Domo. Ceremonia duplex A. 1697. peracta; tempore, quo Pace Rifvicensi reddita fuit Germaniæ quies; infecuta Caroli II. Regis Hispaniæ morte de novo turbanda.

Matrim.
Wirtenb.

Enimvero novi seculi ortus novæ quoque tempestatis bellicæ epocha fuit, quæ tredecim per annos per Europam detonuit; ejus prima fulmina plerumque ad Rhenum & in Marchia vibrantur. Fida hæc Rheni & Germaniæ custos; novennialibus belli præcedentis furoribus agitata, nondum respiraverat, quum novum in ea belli resurgeret theatrum; in quo Carolus Wilhelmus omnium judicio strenuus comparuit athleta; magno agnati sui, Ludovici Badensis, animatus exemplo.

Bellum
de suc-
cess. Hi-
span.

(b) Domus Durlacensis, extincto Carolo XII. Sueciæ Rege, jus in Sueciæ Regnum alio ex fonte derivavit GOTTFRIDUS RUHLMANNUS, Confiliarius Schwarzburgicus, qui scripto, A. 1722. typis vulgato, ostendere studuit, in Regium Sueciæ solium Carolo Wilhelmo Badensi potius, quam Carolo Friderico, Holfatiæ Duci, & Gustavo Samueli Bipontino jus competere, gradu prior quod esset. Jus Badense autem a Christina Magdalena Bipontina, Caroli IX. Regis nepte, Friderici Magni matre, Caroli Wilhelmi Marchionis avia, deducit.

CAROL.
WILHEL.

Conscribendus ad defensionem miles, parandæ legiones, constituendi militares Præfecti. Sueviæ Ordines, quibus virtus Marchionis juvenis nota, Tribuni militum summique vigiliarum Præfecti munus ei contulerunt unanimes.

§. V I.

Obsidio
Landav.

A. 1702. bellum a Cæsare & Imperio declaratum est Gal-
lis. Landaviæ obsidio a Ludovico Badensi, belli duce, suscepta; in qua singularem egregiæ fortitudinis sibi laudem Marchio noster comparavit. Hostis die 14. Aug. ex urbe erumpens, ex vallis, quæ circumdabant urbem, jam ejecerat Cæsareos. Carolus Wilhelmus, revocatis in pugnam militibus, tanta vi repulit hostes, festinato ut cursu repeterent urbem. Marchio fortiter dimicans, grave vulnus in femore accepit, ex quo diu decubuit. (c) Josephus, Romanorum Rex, literis ad Carolum datis, magnam ei fortitudinis laudem adscribit.

Prælium
ad Frid-
ling.

Restitutus a vulnere, ad copias, quæ tuendæ Brigovix ad Fridlingam substiterant, eodem anno se contulit. Galli, cum valido exercitu Rhenum ad Huningam transgressi, tanta vi Cæsareos, viribus inferiores, adorti sunt, ut equitatu primo impetu pul-

(c) MARTINIERIUS in *Historia Ludovici XIV.* Principem nostrum in oppugnanda urbis obsessæ fossa una cum Comite Sueffionense & Comite Kœnigseggii periisse perscripsit. Eadem habet QUINCY *Hist. militaire de Louis le Grand* Tom. III. pag. 589. ROUSSET *Histoire militaire du Prince Eugene* Tom. II. pag. 62. & ipse AUCTOR *Theatri Europæi* Tom. XI. pag. 1151.

pullo interfectoque Fi
inclinaret ad fugam;
cum Wilhelmo Friede
tos refecit, magno
re reddidit victoriam C
ve vulnus accepit.

Ferdinandus Car
rum Cæsari Legatum

A. 1703. Kehl

o mediam penetratur
torico Wilhelmo, agn
sive saltibus per Ballau
strueto, impetus hostium
cum Scirumio Comite,
castra habebat, Princeps

Galli, vallo Se
in Sueviam penetrave
improvisio aggressi. Di
menta direpta. At
Dessaviæ copias pedest
hostibus, levi detrimen

Tom. IV.

(d) Continet Tom. III
(e) General-Feldmarschall

pulso interfectoque Furstenbergio Comite, copiarum duce, acies inclinaret ad fugam; quæ Caroli nostri virtute restituta est. Ille cum Wilhelmo Friderico, Onolsbacensi Principe, ordines turbatos refecit, magno ardore pugnam instauravit, dubiamque fere reddidit victoriam Gallis; (d) sed magna virtute pugnans, grave vulnus accepit.

Fortitudine Caroli Sueviæ Ordines moti, summum copiarum Circuli Legatum (e) eum eodem anno renunciarunt.

§. VII.

A. 1703. Kehlense propugnaculum expugnatum a Gallis; ^{Vallum Stolhov.} in mediam penetraturis Germaniam; nisi Princeps noster cum Ludovico Wilhelmo, agnato suo, exercitus ductore, vallo a Nigræ filvæ saltibus per Buhlum ad Stolhovam & ad Rhenum usque constructo, impetus hostium & incurfiones retardasset. Denique cum Stirumio Comite, Campi Marefchallo, qui ad Danubium castra habebat, Princeps noster suas copias junxit.

Galli, vallo Stolhovienfi neglecto, per Kinzingæ vallem in Sueviam penetraverant; Stirumium vigesimo Septembris ex improvise aggressi. Dissipatus fuerat equitatus Cæsareus; impedimenta direpta. At Carolus Wilhemus cum Principe Anhaltino Dessaviæ copias pedestres ingenio suo & arte militari, mediis ex hostibus, levi detrimento accepto, recepit.

Tom. IV.

Zz

(d) Conferatur Tom. III. pag. 240.

(e) General-Feldmarschall-Lieutenant,

CAROL.
WILHEL.

Rebus tam gloriose gestis, promeruit juvenis heros, ut Leopoldus Imperator die 20. Nov. supremum exercitus sui eum constituerit Legatum. (f)

Prælium
ad Spir-
bach.

Tallardus, Gallici exercitus dux, eodem tempore Landaviam obsedit. Landgravius Hassiæ & Nassoviæ Comes ad liberandam urbem copias adduxerunt e Belgio; Marchionem nostrum invitantes, ut expeditioni huic accederet focus. Accessit, & cum parte copiarum prope Manhemium substitit; Rhenum transire non ausus, donec de sententia Ludovici Badensis, ad quem summa rerum spectabat, per nuntios certior fieret. Inter hæc Tallardus gravi ad Spirbacum prælio Germanicum exercitum oppressit. Marchio, reductis copiis, in sequenti hieme Stolhoviani valli curam & custodiam habuit.

§. VIII.

Prælium
ad Hoch-
stad.

Ineunte A. 1704. Tallardus ad Huningam superaverat Rhenum, novas Bavaro ut adduceret copias. Carolus Wilhelmus Eugenii Principis, qui Tallardum observaturus ad Danubium accesserat, secutus est castra, atque inter equitum Præfectos celeberrimæ ad Hochstadium pugnae die 13. Aug. magna cum laude interfuit. (g) In dextro enim cornu collocatus, Gallorum aciem, opportunitate loci superiorem, quarto impetu fregit & tanta ipse

(f) General-Feldmarschall-Lieutenant.

(g) Adi Tom. III. pag. 258.

pugnavit audacia, ut signum militare, manu sua detractum signi-
fero, ad suos pertulerit.

CAROL.
WILHEL.

Post Hochstadiense proelium altera Landaviae a Caesareanis
suscepta est obsidio. Carolus Wilhelmus die 20. Sept. hostes ex
ea identidem erumpentes, in urbem rejecit, eaque capta, durante
hieme, ad Stolhoviani valli custodiam rediit. A. 1705. Suevici
Ordines eum tormentorum Praefectum renunciarunt supremum.

Marchio
tormen-
tor. Prae-
fect.

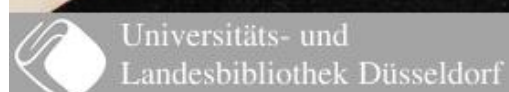
Maxima inde Caesarei exercitus pars sub Wirtembergae
Duce Treviros petiit, ut junctis cum Marlborughio armis, ad Mo-
sellam transferretur belli theatrum. Marchioni nostro & Thungio,
Campi Mareschallo, Rhenensis superior tractus cum Lauterbur-
gico vallo commissus est, ut modica utrumque manu defenderent.
Villarsius, Julio ineunte, cum justo exercitu aggressus est vallum;
sed re infecta in Alsatiam se recipere coactus est. Paulo post Cae-
sarei in Alsatiam irruptionem fecerunt. Marchio com meatuum
curam suscepit.

Vallum
Lauterb.
propu-
gnat.

§. I X.

At A. 1706. ipse cum Thungio copias in Alsatiam duxit;
a Germania ut averteret Gallos. Ob paucitatem suorum proelio
tamen decertare non ausus, intra munitiones se continuit. Thun-
gius, a Ludovico Badensi Rastadium, ubi aegrotabat, evocatus,
Carolo Wilhelmo soli tradidit militare imperium; quod feliciter
gessit; omnes Villarsii eludens conatus. Sed post Thungii redi-

Gesta re-
liqua.

CAROL.
WILHEL.

tum Duces Cæsarei, quod appropinquaverat hiems, relictis Alsatiae castris, cum exercitu Rhenum transierunt.

Ludovici Badensis obitus A. 1707. Germaniam vehementer afflixerat. Galli duabus ex partibus vallum, Rhenum inter & Silvam Nigram, perrumpere studuerunt. Villarfius sine Maji cum triginta millium armatorum exercitu illam ejus partem, quæ oppidum Buhlram tangebatur, aggredi constituit. Tantis viribus impar Carolus Wilhelmus, quum duo tantum peditum millia & sexcentos fere equites sub signis haberet, Wirtembergæ Ducis imploravit auxilium; qui alteram valli partem, versus Rhenum prope Stolhovam quinque millibus armatis defenderat. Sed alia via transierant hostes. (h) Marchio vigesimo tertio Maji quarta vigilia, militibus paucis in valle relictis, ipse cum maxima equitatus parte discessit, equitibus imperans, ut ad primum hostium impetum, reliquis peditibus post terga receptis, sequerentur. Ita incolumis cum omnibus copiis Carolus Wilhelmus Pforzheimium evasit, ubi ceteris se ducibus, qui a vallo quoque discesserant, conjunxit. Inde brevi post cum duabus cohortibus missus est Ulmam; urbem consilio & manu Præfectus ut regeret. Paulo ante Cæsar, literis die 12. Maji datis, supremi rei tormentariæ Præfecti ei munus commiserat.

A. 1708. Bellum molliter gestum est. Vallum ad Etlingam constructum, cujus defensionem Marchio suscepit. Anno sequenti pater ejus decessit.

(h) Conf. Tom. III. pag. 270.

Tum vero
rum regimen, quod
dux; eo feliciore cu
Rhenum exercitus ne
qua de re Ludovicus
foerat conquestus.

Carolus VI. A
et Hispania in Germ
Marchio processit, in
num anno redit do

A. 1712. Suevi
tionem, fratri suo Chri

Apud Helvetios
lum, ab Abbate S. Gal
tum auctor fuit atque
amicus Helvetiæ, om
morum ardore gestum,
consilia, Cæsar ipse, P
& Wirtembergæ Dux,

Inter hæc Galli
jestina pace, quum in G
chicæ terre ab exercit

§. X.

Tum vero a bellicis octo annorum curis ad terrarum sua-^{Regi-}
rum regimen, quod felicibus auspiciis adiit, conversus est belli-^{men adit,}
dux; eo feliciore cum conversione rerum, quod Germanicus ad
Rhenum exercitus necessariorum rerum copia plerumque carebat;
qua de re Ludovicus Wilhelmus, ut in Vita ejus edocui, toties
fuerat conquestus.

Carolus VI. A. 1711. electus est Cæsar. Post electionem
ex Hispania in Germaniam transeunti, Oenipontem usque obviam
Marchio processit, indeque Venetias iter instituens, sequenti de-
mum anno rediit domum.

A. 1712. Suevicam, cui præerat huc usque, Ordinum Le-
gionem, fratri suo Christophoro tradidit.

Apud Helvetios atrox hoc tempore civile flagraverat bel-
lum, ab Abbate S. Galli excitatum; qui Toggenburgensium mo-
tum auctor fuit atque promotor. Carolus Wilhelmus vicinus &
amicus Helvetiæ, omnem operam dedit, ut bellum, magno ani-
morum ardore gestum, componeretur. Pacifica sua ut interponeret
consilia, Cæsar ipse, Palatinus Elector, Wirzburgensis Episcopus
& Wirtenbergæ Dux, Marchionem suis litteris hortati sunt.

Inter hæc Galli, composita cum Anglis & Batavis Ultra-
jectina pace, quum in Germaniam belli molem converterent, Mar-
chicæ terræ ab exercitibus utrimque multa mala perpeffæ sunt,

CAROL.
WILHEL.

quæ suis consiliis suaque autoritate Princeps, quantum in ipso erat, correxit.

§. XI.

Prælim.
Pacis
Rastad.

Pacificationi, inter Gallos atque Imperium Rastadii celebratæ, interfuit, suis ipse rebus intentus. At Badam Ergoviæ, ubi pax consummata, suos misit Legatos.

In omni hujus belli decursu non modo Ludovici Badensis, agnati sui, sed & Eugenii, herois illius Sabaudi, amicitia usus est familiari.

Literæ
Eugenii
Princip.

Primæ quum emicuisset pacis scintillæ, Sabaudus, Rastadii versatus, die 5. Januarii A. 1714. literas dedit ad Carolum Wilhelmum, quibus ei significat, Galliæ Regem pronum esse ad pacem ineundam cum Cæsare, & quidem conditionibus minus duris, quam fuerant Ultrajectinæ. Primum hac super re nuntium ab Aulæ Electoralis Palatinæ Administris se accepisse, eumque in finem cum Villarzio, Franciæ Mareschallo, nuper die 26. Decembris A. 1713. Rastadii instituisse colloquium. Addit, spe tamen se fuisse deceptum; Gallos enim Landaviam & Fortalitium Ludovici velle retinere, nec reddere Friburgum, nisi eis Brisacum & Kehla, aut Philippiburgum reddantur, vel certe munimentis priventur. Bavarïæ & Colonia Electorum restitutionem, cum reparatione damnorum, ante omnia peti. Conditiones has rejecisse se scribit Sabaudus, & Rastadio parasse discessum; at a Villarzio se fuisse retentum, qui Regis sui expectarat responsa. Rediit

Verfaliis nuntius. I
Remisit reparatione
atque Landaviam se
Alfatia æstum Rhe
termini perbentur.
Sabaudus inguratus
sumus, quam ad M
Sabaudum sefellit.
minis pacis.

Marchio ad

Eugenium Sabaudum
11. Maji 1714. literas
& nostro hoc seculo Ma
pingit, petique, grava
nis & Villarzio hum
aterque; in ipso futur
Pax denique B
retur, compositoribus
Marchio.

Petit primo,
stize allodia tandem rat
Secundo, ut Ci
Badensibus circumdata
si; ob damna bellorum

Verfaliis nuntius. De restitutione Electorum Rex nihil remisit. Remisit reparationem damnorum; Fortalitium Ludovicianum atque Landaviam se non redditurum professus. Sed & de limite Alfatiae actum. Rhenus & Queicha Germaniam inter Galliamque termini petebantur. Regium axioma postulatum pro Bavaro. Sabaudus auguratus est, recurrendum ad arma. Hæc epistolæ summa, quam ad Marchionem perscripsit. Conjectura tamen Sabaudum fefellit. Ad maturitatem pervenerunt Rastadii Præliminaria pacis.

§. XII.

Marchio ad Imperatorem, ad Comitia Augustana, ad Eugenium Sabaudum, & ad Villarsium, Rastadii hærentes, die 11. Maji 1714. literas perscripsit, in quibus mala, quæ superiore & nostro hoc seculo Marchia Badensis perpeffa est, graviter depingit, petitque, gravaminum suorum ut habeatur ratio. Eugenius & Villarsius humanissimis formulis Marchioni responderunt uterque; in ipso futuræ pacis negotio optima quæque polliciti.

Pax denique Badæ Helvetiæ quum eodem anno constitueretur, compositoribus pacis per legatum quatuor petita sua obtulit Marchio.

Petit primo, ut jurium suorum in Geroldseccianæ Dynastiae allodia tandem ratio habeatur.

Secundo, ut Civitas Neoburgi ad Rhenum, bello everfa & Badensibus circumdata terris, ab Austriaca domo tradatur Badensi; ob damna bellorum sine fine accepta,

CAROL.
WILHEL.

Tertio, ut eadem Domus eandem ob causam ab oneribus Imperii & Circuli liberetur ad tempus.

Quarto ut ad simultaneam investituram bonorum, de quibus ab aliquo tempore investiti fuerunt Marchiones Bada-Badenses, admittatur quoque Durlacensis Domus. (i)

Restituta pace, redditæ quidem sunt Marchioni a Gallis insulæ Rheni; Huningæ munimentis vicinæ; (k) damnorum autem, quæ passus est immensa, nulla habita ratio.

§. XIII.

Fœdus
contra
Nobilit.

Maulbronnense illud Principum contra Nobiles, Cæsari sine medio subjectos, olim initum fœdus, A. 1713. die 11. Febr. inter Principes renovatum est. Firmarunt illud Johannes Wilhelmus, Palatinus Elector; Johannes Philippus, Herbipolitanus Episcopus; Georgius Wilhelmus, Baruthinus, Wilhelmus Fridericus, Onolzbacensis, Marchiones, Eberhardus Ludovicus Wirttembergæ Dux, & Ernestus Ludovicus, Darmstadiensis Landgravius. Carolus Wilhelmus noster, a Landgravio invitatus, fœderi accessit. At Cæsar non probavit hoc fœdus.

Bellum
Turci-
cum.

A. 1715. Turcicum in Hungariæ finibus bellum, felici cum successu, a Cæsare gestum est. Bis mille militum Legionem ei A. 1716. Marchio in auxilium misit; usum ejus ad decennium Cæsari relinquens; qui supremi castrorum Marechalli dignitate eum con-

(i) *Electa Juris publ.* Tom. VI. pag. 693. seq.(k) Vid. *Instrum. Pacis Badensis* Art. VIII.

condecoravit. Finito decennio, Legionem omnem Cæsari in perpetuum reliquit.

CAROL.
WILHEL.

§. XIV.

Alta quies apud Germanos, post duodecim annorum bella, quum tandem regnasset, Carolus Wilhelmus de sua quiete & otio sollicitus, Palatium CAROLSRUHAE exstruxit. Quindecimus hujus seculi annus Palatio & oppido suas dedit origines.

Carlsru-
ha condi-
ta.

Ad consilium hoc suscipiendum non una eum impulerat ratio. Vix quarta pars Caroloburgici apud Durlacenses Palatii a patre fuerat magnis sumptibus constituta. Filius immanes timens impensas concinnius meditatus est opus, in quo agriculturæ & hortorum studiosus, liberius, tranquillius, sine curis, rusticam veluti vitam transigeret.

Elegit ergo novæ sedi silvam magnitudinis immensæ, quæ bis mille passibus, versus boream, distat Durlaco. In silva hac prostravit arbores, robora, quercus annosas, ut viridaria vasta, xyftos, ambulacra & hortos omnis generis, stagna, piscinas, ex ingenio ipso suo ordinaret, plantaret; Imperatoris Diocletiani imitatus exemplum. Ipse totius operis architectus; quin & sæpe hortulanus. Placuit ei circularis forma; quæ Palatium, oppidum, hortos & silvas suo ambitu complexa est.

Octangula turris est; a qua XXXII. viæ plurimum horarum pulcherrimæ; radiorum instar, ad peripheriam procedunt.

CAROL.
WILHEL.

Viæ latæ & amœnæ; per densas filvas directæ. Primum ejus lapidem posuit Princeps die XVII. Junii, ceremonia solenni; novum quæ peperit Ordinem Equestrem; secundum Ordinis Torquatorum in Badensi Domo exemplum. (kk)

A nomine & ab otio suo locum CAROLSRUHAM vocavit. Nummus memorialis hac super re cufus est, quem suo loco exhibeo. (l)

§. XV.

Palatium
Principis.

Ante turrin Palatium Principis figura curva extenditur; aspiciens austrum. Palatio spatiosus prætenditur hortus; rarioribus vegetabilis regni plantis, & fruticibus confitus; quem porticus circularis vel peristylum cingit, ædibus altioribus constans, quæ aspiciunt Palatium; retro quod spatiosa est filva phasiana.

Civitas
ipfa.

Reliqua pars Circuli, quæ totius est quarta; destinata fuit Civitati, novem perviæ viis; quæ totidem radii sunt, ab octangula illa turri, ad extrema tendentes. Radios hos lata, elata

(kk) Ernestus Fridericus Fasciæ cæruleæ instituit Ordinem, qui brevi duravit. Vide supra pag. 118.

(l) Epigraphe, Tabulæ insculpta Palatio primo, ligneum quod erat, his constitit verbis: Sylva domicilium ferarum fuit anno MDCCXV. COSMOPOLITA pro requie inveniendâ stationem meam hic elegi, ut mundo fastidiisque abstraherer. O vanitas! nullam inveni. Ubi homo, ibi mundus. Contra voluntatem meam populus affluxit civitatemque erexit. VIDE VIATOR homo proponit, DEUS disponit. Non voluntas, sed gratia ter optimi requiem animi dat, quam sperat CAROLUS. Anno MDCCXXXVIII.

& longissima via pub
tes; quarum exterior
Ecclesiæ, Gymnasium

Anam cum e

mium; a parte occid
fruticumque rariorum

Templum Civi

lens Novembris.

fam. liam Romano-

A. 1718. Con

Reduam, Expensa

Durlaco Carlsruham t

consularum

Privilegia Civi

omnium Religionum P

vium ut subito crederet

ex improbitate e terra fi

te forme, omnium ez

cessor convertit in lap

Equester Fide

communes sunt; duo

Tom. IV.

(*) MALICHIUS in

A. 1718. Carolarum

& longissima via publica permeat, Civitatem in duas dissecans partes; quarum exterior fossa provinciali terminatur. Viam hanc duæ Ecclesiæ, Gymnasium, & Curia Civitatis versus boream aspiciunt.

Aulam cum oppido a parte orientis equilia & hippodromium; a parte occidentis xysti & phytothecæ plures, arborum fruticumque rariorum per hiemem custodes, connectunt.

Templum Civitatis A. 1717. Concordiæ dedicatum est Calendis Novembris. Reformati suam quoque condiderunt Ecclesiam; suam Romano-Catholici. Nec recusata Synagoga Judæis.

A. 1718. Consilium Aulicum, Tribunal Justitiæ, Camera Redituum, Expenfarum, Computorum, Consistorium, Fiscus, Durlaco Carlsruham translati sunt. Gymnasium nonnisi A. 1724. translatum.

Privilegia Civitati quæ concessit magnanimus Princeps, omnium Religionum Protector, facile effecerunt, numerus civium ut subito cresceret. Carlosruha, lignea tum licet ac simplex, ex improvise e terra sine fastu exurgens, concinnitate & novitate formæ, omnium exterorum allexit oculos. (m) Ligna successor convertit in lapides.

§. XVI.

Equester *Fidelitatis* Ordo, cujus origines cum Carlosruha communes sunt; duo Insignia habet, quorum alterum pendet ab

Ordo Fidelit.

Tom. IV.

Aaa 2

(m) MALSCHIUS in libro, cui Titulus: *Noctes vacivæ* seu Miscella curiosa A. 1728. Carolsruhæ edita, 8vo has descripsit origines,

CAROL.
WILHEL.

Equitum collo; alterum sinistro togæ lateri affutum. Crux aurea operis encausti, in octangularem cuspidata formam, prius Insigne est; cui vox *Fidelitatis* superscripta. Litera C. duplex, altera alteri implicata, *Caroli* conditoris nomen Equitibus semper in memoriam revocat. Fascia, cui appensa crux aurantii coloris, cum argenteo limbo ad pectus usque descendit. Crux, togæ affuta, argentei coloris, grandior stella extans & undatim striata. Inter quatuor stellæ radios repetita est quoque litera C. duplex, ut in cruce appensa.

Mediocris primitus fuerat horum Equitum numerus, qui hodie ad LXV. excrevit. Ordinis Præses est Marchio Durlacensis Regens; a cuius arbitrio numerus Equitum pendet. Omnes Principes Domus Badensis nascuntur hujus Ordinis Equites. Amicitia, temperantia, fides, commendantur Equitibus. Hi autem, ante receptionem, quatuor nobilitatis majorum suorum gradus a parte patris & matris probare tenentur. Carolus Wilhelmus, novi Ordinis conditor, ipse fuit Ordinis S. Huberti Eques, quem a Johanne Wilhelmo Electore acceperat.

Instituta hæc splendori Domus & Aulæ suæ Marchio noster dicavit. Transimus ad aliud, moribus corruptorum civium corrigendis & miseriæ humanæ sublevandæ dicatum.

§. XVII.

Orphanotroph.
Pforz.

A. 1716. optimus Princeps orphanis, pauperibus & hominibus infirmis alendis; facinorosis, prodigis, dementibus, coër-

cedis; pueris atque
ædes construxit;
Calendis Maji 1718
instravit.

Egregium hoc
est. Insuper alia Col
omnium xenodochio
to amari sunt redit

A. 1718. Car

Conventu S. Blasii v

fuit, a Marchionibus

tamen, ut Protestanti

servaret. (n) Decim

hastilem; decimæ nova

nicales in Hachbergæ

olite, ut & decimæ

San Blasianis concessi

Novæ dein lib

ortæ, A. 1733. alia in

nonnulla de suo jura r

Hügelsheim renuncia

(n) Conventio hæc im

cendis; pueris atque puellis erudiendis, amplissimas Pforzhemii ædes construxit; intra biennium absolutas. Inaugurationem Calendis Maji 1718. factam, Carolus Wilhelmus sua præsentia illustravit.

Egregium hoc institutum redditibus a Marchione instructum est. Inter alia Collegiatae D. Georgii Pforzheimensis, ut & omnium xenodochiorum, quæ in Marchia fuerant, eidem instituto attributi sunt redditus.

A. 1718. Carolus Wilhelmus cum Augustino, Abbate & Trans-
actio cum
Abb.
S. Blasii. Conventu S. Blasii varias difficultates composuit. Jura in vico *Ried*, a Marchionibus hucusque exercita, Abbatiaë reliquit; ita tamen, ut Protestantibus ibi sacrorum libertas, sibi jus circa sacra servaret. (n) Decimæ in Sallneck, Tüllicke, Demberg, Oberhaüßem; decimæ novales in Wittnau & Vogelbach; Curiaë dominicales in Hachbergæ, Roetelæ, Badevillæ Dynastiis, antea abolitaë, ut & decimæ plures aliaque hinc inde jura, pactione hac San Blasianis concessa.

Novæ dein lites sub eodem Marchione quum fuissent extortæ, A. 1733. alia inita est Conventio, qua Carolus Wilhelmus nonnulla denuo jura reliquit Abbati, qui vicissim juri collaturæ in Hügelsheim renunciavit.

A a a 3

(n) Conventio hæc immutata est nova transactione A. 1751. de qua suo loco.

CAROL.
WILHEL.

§. XVIII.

Lis super
Dynast.
Lahr.

Disputatio cum Nassovio-Saræpontana Domo super Lah-
rana Dynastia A. 1719. recruduit. Ad perficiendum negotium
Missi ut constituerentur a Cæsare Nassovii petierunt, per quos in
possessionem Lahræ immitterentur; diuturna possessione & perce-
ptione redituum, Badensibus fortem pecuniæ restitutam esse cau-
fati. Judicium Aulicum die 6. Julii rem ad Cameram Imperii, quæ
seculo superiore eam examinaverat, remisit, atque Rescripto d. 22.
Maji 1720. Carolo Wilhelmo Marchioni injunxit, ne ufuras, sen-
tentia declaratoria A. 1670. qua moratorium ad causam Lahrensẽm
extensum est, abolitas, rationibus inferret, atque in ejus rei fidem
rationes, a Missis Cæsareis adornatas, intra bimestre tempus Ju-
dicio Aulico exhiberet. Rescripto huic non paruit Marchio. Ju-
diciũ Aulicum A. 1721. d. 27. Jan. Electori Palatino & Hasso-
Cassellano Landgravio rei executionem commisit. Camera Im-
perii d. 11. Junii ejusdem anni mandatum inhibitorium Marchioni
concessit, quo vetuit, ne rationum traditio & immissio Nassovio-
rum in Lahræ possessionem in Judicio Aulico urgeretur ulterius.

At A. 1725. Cæsaris sententia Nassoviis Lahram addixit. (o)
Ipso autem executionis sententiæ tempore, inter Durlacenses &

(o) Edita a Durlacensibus sunt varia scripta.

1) Actenmæssiger Bericht in Sachen Baden-Durlach contra Nassau-
Saarbrücken die Herrschaft Lahr betreffend.

2) Höchstgemüßigte Vorstellung derer Hochfürstl. Baaden-Durla-
chischen Gerechtsamen wider das Fürstl. und Græfl. Haufs Nassau die
Herrschaft Lahr betreffend.

Nassovios A. 1727.
quam Durlacenses p
contenti, fructus, a
mentis compendarent

Senior Brunsv

liendo preterita, Car
nicæ iusta, A. 171
venit Linea, in No

nonur.

Speciatim Luc
Cælaris focer, in sena
per legatos rem in Con
proposuit.

Carolus Wilhelm
Wilhelmus & Ludovic
tanniae Rex, per liter

3) Summari
to Nassu-Saarbr
paulaten Reich

4) Kurtze C
nen und ohnge
am den Streit su
Sarrischen betre

(p) Blunkeburgum A.
Immo novi Injuri
gio sigitavit Lud

Nassovios A. 1727. ita transactum est, ut hi Lahrensi Dynastia, quam Durlacenses per sexaginta sex annos possederant, recepta contenti, fructus, a Durlacensibus perceptos, cum creditis & augmentis compensarent.

§. XIX.

Senior Brunsvicensium Linea in Nono Electoratu stabiliendo præterita, Carolo VI. Imp. per conjugem Elisabetham affinitate juncta, A. 1719. magnopere laboravit, ut extincta Hanoverana Linea, in Nonum Electoratum succedendi spes illi decerneretur.

Extensio
IX. Ele-
ctor.
quæsitæ.

Speciatim Ludovicus Rudolphus, Blanckenburgicus, (p) Suffrag. Blanckenb. Cæsaris focer, in senatum Principum se admitti postulavit. Cæsar per legatos rem in Comitibus & in singulorum Principum Aulis proposuit.

Carolus Wilhelmus, cui Brunsvicenses fratres, Augustus Wilhelmus & Ludovicus Rudolphus, ut & Georgius Magnæ Britanniae Rex, per literas, eodem anno scriptas, causam hanc eni-

3) Summarische Vorstellung, was in Sachen Baden-Durlach contra Nassau-Saarbrücken puncto declarationis moratorii vor einem hochpreislichen Reichs-Hofrath vorgegangen.

4) Kurtze Gegenbeleuchtung, Einiger vor wenig Zeit erschienenen und ohngefähr zugeschiedt gekommenen Nassauischen Impressorum den Streit super moratorio zwischen Baden-Durlach und Nassau-Saarbrücken betreffend.

(p) Blanckenburgum A. 1708. ex Comitatu in Principatum fuerat conversum. Intuitu novi hujus Principatus locum & suffragium in Principum Collegio flagitavit Ludovicus Rudolphus.

CAROL.
WILHEL.

xe commendaverant, desiderio eorum & Cæsaris voluntati se non defuturum ostendit. In Comitiiis tamen plures per annos res fuit protracta.

Landgra-
vior. lite-
ræ.

Uterque Landgravius Hassiæ literis A. 1727. ad Marchionem datis, rem periculi plenam esse judicarunt. Hac enim spe ad nonum Electoratum, novam Principum Ordini parari injuriam. Blanckenburgense suffragium reliquis Brunsvicensium si innectatur suffragiis, Principum alternantium ordini atque dignitati id fore periculosum.

Respon-
sio March.

Respondit Badensis, rem impediri non posse. Consultum tamen judicavit, intuitu noni Electoratus, ad Guelpherbytanam quoque Lineam extendendi, ut Principes certis sibi conditionibus prospiciant. Dandum aliquid dignitati Cæsaris & affinitati, qua ille Ludovico Rudolpho conjunctus. In eandem sententiam Carolus Wilhelmus ad Legatum suum in Comitiiis fine hujus anni scripsit.

§. X X.

Turbæ
Basil.
Episcop.

Circa id tempus Basiliensis Episcopatus magnis motibus concussus est sub Conrado Episcopo. Ordines provinciales subditique graves contra eum proferebant querelas, quæ bellum intestinum minabantur. Cæsar subditos, ad officium ut redirent, frequentibus mandatis hortatus est. Missus ab eo Austriaci Regiminis Friburgensis Cancellarius; in subditorum conatus ut præsens in-
inqui-

ER
inquireret. Car
tiam, suum quoque
componendis turbis
bor. Incolarum fur
supplicio auctorum
Solemnis nu
Badensis filie, cum
celebrata sunt Rasta
novum Domus Bade
que gratulatus.
A. 1726. Ca
conjuncti sunt Marchi
possederat, ex qua J
com juribus & bonis
chioni vendidit. M
illud transtulit; a cui
illud redemit.
A. 1729. me
ros aliquos Marchioni
lite exemptionis fori c
dente. Rorillenses
ut & incolis vici per
Tom. II.

CAROL. WILHELM.

inquireret. Carolus Wilhelmus, ad Episcopi Spirensis instantiam, suum quoque misit Legatum, qui anno 1732. & sequente componendis turbis operam navaret Brondruti. Sed irritus labor. Incolarum furor per octennium sæviit; Gallicis copiis atque supplicio auctorum rebellionis denique repressus.

Solemnia nuptiarum Augustæ Mariæ, Ludovici Badabensis filia, cum Aurelianensium Duce A. 1724. die 18. Junii celebrata sunt Rastadii. Carolus Wilhelmus festivitati interfuit; novum Domus Badensis cum Borbonia vinculum agnato suo sibi-que gratulatus.

A. 1726. Castrum & vicus Baufchlott perpetuo vinculo ^{Baufchlott.} conjuncti sunt Marchiæ. Landenbergensis Familia illud quondam possederat, ex qua Johannes Christophorus Castrum & vicum cum juribus & bonis annexis A. 1604. Georgio Friderico Marchioni vendidit. Marchio in Erhardum Rammingium A. 1609. illud transtulit; a cujus successoribus denique Carolus Wilhelmus illud redemit.

§. X X I.

A. 1729. mense Dec. Judicium Rotvilense Aulicum subditos aliquot Marchionis e vico Schellbronñ proscribere ausum est; lite exemptionis fori coram Tribunali Aulico Imperii adhuc pendente. Rotvilenses Vasallo Marchionis, Baroni de Gemmingen, ut & incolis vici per literas minaces prohibuerunt, ne proscriptis

Tom. IV.

Bbb

Caesaris voluntati se non
ures per unum se iuit
A. 1727. ad Martio-
unt. Hac enim spe
Ordini parari inju-
brunsvicensium si in-
ritum atque dignitati
posse. Consultum
Guelpherbyanum
sibi conditionibus
& affinitati, qua
sententiam Caro-
fine hujus anni
magnis motibus
provinciales sub-
que bellum in-
ium ut rediret,
Austriaci Regi-
natus ut praesens
inqui-

CAROL. WILHEL. victum receptumque præberent. Querela ad Marchionem delata. Hic adiit Cæsarem & ab eo mandatum contra Judicium Rotvillense petiit atque impetravit.

Comitat. Moerching. A. 1730. familiæ erciscundæ ultimi Moerchingæ in Lotharingia Comitum Johannis X. sine mascula prole A. 1688. defuncti, causa, diu agitata in tribunalibus Lotharingicis, Nanceiano & Consilio Status tandem decisa est. Magdalena Wilhelmina, conjux Marchionis, cum fratre, Wirtenbergico Duce, commune jus in partem Comitatus Moerchingæ sibi competere rata, in coheredum numero comparuit; at cecidit causa.

Castrum Carlshausen. Castrum Carlshausen cum parte vici Dürren Carolus Magnus Leutrum ab Ertingen, Domus Badensis Vasallus, A. 1730. die 31. Maji quadraginta mille florenis vendidit Marchioni, qui Corpus Equestre in exercitio juris collectandi, prouti illud hucusque exercuit, se non turbaturum promisit.

§. XXII.

Jus in success. Juliac. Mascula Bipontii Ducum stirpe A. 1731. cum Gustavo Samuele extincta, jus aliquod in partem successionis Juliacensis Carolo Wilhelmo accrescere visum est. Christina Magdalena, Frederici VI. Marchionis conjux, Caroli Wilhelmi avia, neptis fuerat Magdalænæ, tertio genitæ Guilielmi Juliacensis Ducis filiæ, quæ Johanni Palatino Bipontino in matrimonium collocato, una cum tribus fororibus in Juliacenses ditiones, tanquam feuda successio-

ERN
nis promiscuæ, post Jo
sibi vindicavit. (g)
in casum deficientium
centem successionem
Fridericus, Hollandiæ I
roris Caroli XII. Regis
quarum partem succe
speciem, post obitu
mi, is quoque suum a
am tempus esse rati
Tom. IV.

(g) Prodit A. 1654. Vers
nis, cujus instrumen
unum se solum
A. 1546. inque eo in
jure fundatum. fol.
§. 74. tradit, Palati
onu tertiam ejus
rom duarum tertia
die ejusque postm
ho intelligit P u r a
nes, pater Gustavi
Magdalena, Fride
uor Magni Gabrieli
Friderici Landgravi
(r) Vid. §. 41. Vita Fride

nis promiscuæ, post Johannis Guilielmi fratris obitum A. 1609. jus sibi vindicavit. (q) Christina Magdalena, Friderico VI. nubens, in casum deficientium stirpis Bipontinæ masculorum, sua in Juliacensem successionem jura sibi diserte servaverat. (r) Carolus Fridericus, Holsatiæ Dux, filius Hedwigis Sophiæ Suecicæ, sororis Caroli XII. Regis, ex eadem Bipontina gente prognatæ, in quartam partem successionis Juliacensis, ad Lineam Bipontinam spectantem, post obitum Gustavi Samuelis, Bipontinorum postremi, jus quoque suum allegavit, & scriptis defendit. Durlacenses tum tempus esse rati sunt, quo & ipsi in successionem hanc sua

Tom. IV.

Bbb 2

(q) Prodiit A. 1654. Vera ac perspicua demonstratio causæ Juliacensis successionis, cujus instrumentum Pacis Art. IV. §. ult. dirimendi gratia meminit, unicum ac solum decidendi principium esse privilegium Carolinum A. 1546. inque eo intentionem Domus Palatino - Ducalis optimo maximo jure fundatam. fol. PUFENDORF. de rebus Friderici Wilhelmi Lib. IX. §. 76. tradit, Palatinum Neoburgicum cum Friderico Ludovico Palatino circa tertiam ejus partem actionis Bipontinæ transegisse, cum reliquarum duarum tertiarum una ad Fridericum Palatinum, altera Regem Sueciæ ejusque patrui atque amitæ spectaret. Regem Sueciæ Carolum XI. hic intelligit PUFENDORFIUS, cujus patruus erat Adolphus Johannes, pater Gustavi Samuelis, Bipontini Ducis; amitæ erant Christina Magdalena, Friderici VI. Marchionis conjux, Maria Euphrosyna, uxor Magni Gabrielis Comitis de la Gardie & Eleonora Catharina, uxor Friderici Landgravii Hassio-Eschwegensis.

(r) Vid. §. 23. Vitæ Friderici VI. Marchionis.

CAROL.
WILHEL.

producerent jura. Carolus Wilhelmus enim non Gustavo Samueli tantum, Bipontinorum Ducum postremo, sed & Magdalenæ Juliacensi, Wilhelmi filiaë, Johanni Bipontino nuptæ, gradu propior erat, Carolo Friderico Holfatiæ Duce. Ulrica Eleonora, Sueciæ Regina, ex eadem Bipontina stirpe progrediens, eodem plane, quo Carolus Wilhelmus Marchio cognationis gradu Gustavo Samueli & Magdalenæ Juliacensi fuerat conjuncta. Unde illa ægre tulit, inter Candidatos Juliacensis successionis comparuisse quoque Holfatiæ Ducem. A parte Badensium nihil memorabile hac in re gestum.

§. XXIII.

Exules
Protest.

Protestantes Helvetiæ Cantones A. 1731. literis a Marchione petierunt, ut Protestantibus e Pragelassii aliisque Pedemontii vallibus, numero 800. a Rege Sardiniaë propter religionem expulsis, miseramque in Helvetia vitam trahentibus, in Marchia permitteret sedem. Carolus Wilhelmus, Gallicas exulum colonias, a patre in Marchiam susceptas, caufatus & vastatam bello provinciam, tot hominibus alendis non sufficere providens, petitum denegavit.

Exercit.
juris mo-
net.

A. 1732. Ludovicus Georgius, Bada-Badensis, exercitium juris monetandi in sexennium Carolo Wilhelmo reliquit; qui eodem anno officinam suam Carolsruhæ & A. 1734. Durlaci exer-

cont. (s) Post hæc de ca
da deliberatum, sed re
nerarii, a Durlacensi
nis fidem adigerentur
Durlacensis in Convent
nici, Bararici, Suev
habita, utriusque Mar
mine artis suæ testimo

A. 1733. Rothb
climibus lites, vicin
emuerant, Carolo V
vendiderunt. Eadem pa
que renunciatum est. E
directo Marchio conjunx

A. 1733. exort
tionem Sanislai & Au

(s) Principes vicini pote
trium ut sibi solis
rent. Res ipsa
quo jure, Cæstrum
rim ludentis mone
questor eulâ appa

cuit. (s) Post hæc de communi utriusque Lineæ officina instituen-
da deliberatum, sed res non perfecta. A. 1761. placuit, ut mo-
netarii, a Durlacensi Marchione constituti, in utriusque Marchio-
nis fidem adigerentur. Probator monetæ (Müntzwaradein)
Durlacensis in Conventu probationis trium Circulorum, Franco-
nici, Bavarici, Suevici, Augustæ Vindelicorum eodem anno
habito, utriusque Marchionis nomine comparuit & præeunte exa-
mine artis suæ testimonium accepit.

CAROL.
WILHEL.

A. 1733. Rothbergenfes Nobiles, post longas cum Mar-
chionibus lites, vicum Hertingen in Brisgovia, quem in feudum
tenuerant, Carolo Wilhelmo, Marchioni pro 20000. florenis
vendiderunt. Eadem pactione mutuis actionibusque utrim-
que renunciatum est. Emtione hac dominium utile cum dominio
directo Marchio conjunxit.

Vicus
Herting.

§. XXIV.

A. 1733. exortum est ad Rhenum bellum, propter ele-
ctionem Stanislai & Augusti III. ad Regium Poloniæ solium. Mar-

Bellum
Polon.

Bbb 3

(s) Principes vicini potentiores Palatinus & Wirtenbergicus, monetandi arbi-
trium ut sibi solis vindicarent, Badensem monetam deprimere studue-
runt. Res ipsa nunquam in dubium vocata, quippe Principum anti-
quo jure, Cæsarum privilegiis & Circuli conventionibus innixa. Inte-
rim Badensis moneta, pro temporis ratione, nunc rarior, nunc fre-
quentior cusa apparuit.

CAROL.
WILHEL.

chicæ terræ Gallicis inundatæ copiis. Carolus Wilhelmus evitandis furoribus belli, Basileam se contulit, & soluta quotannis Galliæ, durante bello, certa tributi summa, a terris suis multa mala avertit. In bello hoc Marchio noster supremus copiarum Circuli Suevici Campi-Mareschallus creatus est. Post biennium reduces vidit delicias pacis.

Directo-
rium Cir-
culiSuev.

Eberhardi Ludovici, Wirtembergæ Ducis, morte A. 1733. Suevici Directorium Circuli, ob conservandam religionis paritatem, sibi deberi, Carolus Wilhelmus contendit. Ulrico Duce expulso, ab A. 1532. usque 1537. idem jus exercuerat Domus Badensis. Responsum est; Directorium non personæ, sed Principatui inhærere. Agnatum successorem, ob sacra mutata, non arcendum esse a prærogativa & juribus, constanter possessis. Alexander, novus Wirtembergæ Dux, Romano-Catholicæ religioni addictus, pollicitus est, Evangelico Corpori se adstiturum constanter & non nisi Evangelicos Legatos ad Circulum missurum; id quod, vivente adhuc Eberhardo, per Literas, die 28. Febr. A. 1733. datas, promiserat.

Vicus
Crenz-
ach.

A. 1735. die 2. Maji Marchio noster vicum Crenzach, prope Basileam, a Friderico de Bærenfels, qui a Durlacensi domo eum in feudum tenuerat, pro 32. mille & 500. florenis coëmit. (t)

(t) Supererat pars Austriacæ Domus in vico Crenzach admodum exigua, quam denique Carolus Fridericus A. 1741. ab Austriaca quoque Domo acquisivit.

Dimacharum G
nostri concedita est im

Eodem anno d

Junxerant se Badenlibu

Hallæ Landgravia, ex

gina Sæcie, cui amici

ut negotium sub exa

cifum

Annus 1738. v

Junio superioris anni a

nante tamen semper &

rebus; aëre libero semper

Ardoris suis lætus valeo

ctu apoplexia profiratus

ctans. Sepultus est i

ipse extruxit.

Tatamentum jan

Carolus Fridericum, i

nunciavit heredem. Vi

& Carolo Augusto, Chr

fuert, florum natu ma

(e) Vide Vitem Frid. VI.

Dimacharum Circuli Suevici Legio A. 1737. Marchionis nostri concredita est imperio.

CAROL.
WILHEL.

Eodem anno debitorum Coronæ Suevicæ (u) res agitata. Junxerant se Badensibus Isenacenses & præsertim Carola Christina, Hassiæ Landgravia, ex Isenacensi Domo prognata, quæ cum Regina Sueciæ, cui amicitia vinculo erat conjuncta, literis egit, & ut negotium sub examen revocaretur, obtinuit, sed nihil decisum.

Causa
Suecica;

§. X X V.

Annus 1738. vitæ Caroli Wilhelmi fuit postremus. Junio superioris anni apoplexia tactus, utcumque restitutus est; mente tamen semper & animo valens. Expedivit negotia; præfuit rebus; aëre libero semper gavifus. Die 11. Maji cubitum iturus, Aulicis suis lætus valedixit; optime se valere professus. At noctu apoplexia prostratus, morti succubuit; eam nondum expectans. Sepultus est sub altari Carolsruhenfis Ecclesiæ, quam ipse extruxit.

Obitus
Marchionis.

Testamentum jam A. 1736. die 6. Januarii conscripsit, quo Carolum Fridericum, nepotem suum, juxta leges Domus, renunciavit heredem. Viduæ Marchioni, novi Principis Aviaë, ut & Carolo Augusto, Christophori, qui defuncti Marchionis frater fuerat, filiorum natu maximo, commendavit successoris tutelam,

Testament.

(u) Vide Vitam Frid. VI. §. 9. & 10.

CAROL.
WILHEL.

ita quidem, ut Sanctioris Senatus consiliarios eis adjungeret. Bada-Badenfis Marchio & Haffo-Darmstadienfis Landgravius instituti sunt executores testamenti.

§. XXVI.

Chara-
cter.

Princeps fuit indolis amœnæ, vividi ingenii, comis, blandus; nemini non primo statim intuitu amabilis. Magnis rebus gerendis idoneus. Magnitudinis animi & fortitudinis bellicæ non rara prostant exempla. Res omnes suas ipse vidit, examinavit, tractavit, emendavit, correxit. Præfectis & subditis, infimis ut summis, liber ad eum aditus. Querimoniis singulorum cujuscunque ordinis audiendis certos dies impendit; non raro usque ad solis occasum.

Justitiæ
amans.

Justitiæ tantus amor, ut ipse tribunalia frequenter inviseret, sententiisque ferendis interesset. Quod si res dubia, suis ipse sumtibus Juris Consultorum & Academiarum consilia expetiit. Civibus, quos belli calamitas afflixerat, ex ærario suo subvenit, quod parsimonia Principis, magnas inter expensas, non interrupto Aulæ nitore, nunquam fuit exhaustum.

Majorum suorum debita maxima ex parte, imo fere omnia exsolvit; paratæ pecuniæ thesaurum relinquens. Res majoribus ejus incognita.

Amicitiam vicinorum Principum omnibus humanitatis officiiis devinxit. Lites, cum eis exortas, amica compositione, etiam

etiam cum jurium fuor
nislai, Poloniae Regis

Honorem cui
tices, plantis & flores
magnis impensis comp
ter, sed secundum rigi
& magnæ molis volu
ne studium non per
pen, naturæ indagato

Litteras, quas a
dilexit; sententiam suam
nibus declarans; optimis
gendis ut & colloquiis ho
delectatus.

In omni suo vice
ciarum, elegantie ama
quæ ille Christianos ince
rat primus; nec imitator
Principe sere reprehendi
storie scripser. GRAM
Tom. IV.

etiam cum jurium suorum dispendio, quandoque diremit. Stanislai, Poloniæ Regis, amore & amicitia præ aliis floruit.

§. XXVII.

Hortorum culturæ præ omnibus studiis deditus fuit. Fructus Hortorum, plantas & flores a remotissimis terris, abundantiam amans, magnis impensis comparavit; res has non tumultuarie aut obiter, sed secundum rigidas Botanices regulas exacte pertractans, & magnæ molis voluminibus ordine classium describens. Chæmiæ studium non pertinax, sed transitorium fuit, quale Principem, naturæ indagatorem, decebat.

Litteras, quas a teneris didicerat, per omne vitæ tempus dilexit; sententiam suam latino idiomate identidem in subscriptionibus declarans; optimis libris variarum artium & scientiarum legendis ut & colloquiis hominum, in sua arte peritorum, quotidie delectatus.

In omni suo vitæ commercio facilis. Spectaculorum, deliciarum, elegantiam amans; nec ab Orientalium Gynæceis alienus, quæ ille Christianos inter Principes in Palatium suum introduxerat primus; nec imitorem invenit. Unus ergo in tam amabili Principe fere reprehenditur a venere nævus, quem Gallicæ Historiæ scriptor, GRAMMONDUS, in Henrico IV. excusare vi-

CAROL.
WILHEL.

fus est; populos ea labe raro opprimi censens; quod, qui amat, vix potest sævire. (x)

§. XXVIII.

Uxor &
liberi.

Caroli Wilhelmi uxor fuit Magdalena Wilhelmina, Wilhelmi Ludovici, Wirtembergæ Ducis, filia, Eberhardi foror. Nata A. 1677. die 7. Septemb. nupta die 27. Junii 1697. mortua die 30. Oct. 1742. Durlaci, ubi vidua vixit; Pforzhemii sepulta; Princeps pia, in adversitatibus constans; trium liberorum mater; mortuo marito tutrix nepotum, quos illa, duobus filiis superstes, educavit Durlaci.

Carolus
Magnus.

Carolus Magnus, Caroli Wilhelmi filius senior, natus die 21. Jan. 1701. atque Lausannæ, ubi studiorum causa cum fratre versabatur, die 12. Jan. A. 1712. mortuus. Corpus, Basileam translatum, in Summi Templi crypta sub Choro quiescit; amabilis ephebus; de quo optima quæque sibi promiserant Parentes & Marchia.

§. XXIX.

Frider.
Princeps
heredit.

FRIDERICUS, Caroli Wilhelmi filius junior, hanc lucem aspexit A. 1703. die 7. Oct. Stutgardiæ; quo mater belli metu ad fratrem confugerat. Singularem curam habuit pater, doctrina

(x) GRAMMONDUS *Histor. Gall. Lib. I. pag. 9.*

ERN

& literis liberaliter a p
ei Præceptores adjunx
Carolo, & Friderico,
Lausannam; Frideric
mite, Episcopo prudent

Carolus post de
cessis in Frider
die 21. Sept.) relicta
ubi a Villaregio
pus, reliqua Gallia pe
cum XV. Regem pueri
Metas, Argentoratum a
bus literis & artibus, pra

A. 1718. patre
Friderico Lemingensi it
præstantissimis artium
Regia saepe versatus,
conjunctus. Ducissam

Tom. II.

(y) Hic sibi in vivis e
major

& literis liberaliter a puero ut institueretur Fridericus. Optimos ei Præceptores adjunxit, atque octavo ætatis anno cum fratre Carolo, & Friderico, Comite Leiningensi, consobrino, eum misit Lausannam; Friderico Emichone Joanne Barone Uxkullio comite, Ephoro prudente. (y)

Carolus post duos menses quum decessisset Lausannæ, successione jura in Fridericum transmisit. Hic biennio post (1714. die 29. Sept.) relicta Lausanna, Genevam petiit atque Lugdunum; ubi a Villaregio, Franciæ Marechallo, honorifice exceptus, reliqua Gallia peragrata, versus finem anni 1715. Ludovicum XV. Regem puerum invisit Lutetiæ. Inde per Nancejum, Metas, Argentoratum ad penates reversus. Redux elegantioribus literis & artibus, præcipue mathematicis, se tradidit.

§. XXX.

A. 1718. patre auctore, novum in Galliam instituit iter; Iter Gall. Friderico Leiningensi iterum comite assumpto. Lutetiam delatus, præstantissimis artium Magistris erudiendum se tradidit; in Aula Regia sæpe versatus, cum Ludovico XV. familiaritate quadam conjunctus. Ducissam quoque Aurelianensem viduam, ex Pala-

Tom. IV.

Ccc 2

(y) Hic adhuc in vivis est Præses Regiminis, venerandus senex, octogenario major.

CAROLI
WILHELM.

tina domo ortam filiumque ejus, Francici Regni eo tempore Rectorem, Philippum, Aurelianensium Ducem, crebro invisit; ab omnibus amice exceptus; qui præstantiam ingenii in eximio hoc Principe magis, quam sanguinis vinculum, se diligere falsi sunt.

Iter Belg.

A. 1720. mense Aprili, relicta Gallia, in Belgium abiit, præcipuisque Belgii Austriaci urbibus perlustratis, die 16. Maji Hagam Comitum appulit. Vicinas ibi civitates, Lugdunum, Delphos, Amstelodamum adiit; tempus ita distribuens, ut mane incumberet literis, scriptoque consignaret ea, quæ in exterarum gentium moribus notatu digna ipsi videbantur.

Angl.

Anno sequenti die X. Maji, conscensa Slufis nave, contendit in Angliam; sæva in transitu tempestate jactatus. Londini Georgium I. Regem, omnemque regiam familiam salutavit. Præcipuos Angliæ Portus, Urbes, Academias, Arces spectator quum adiiisset, die quinto Julii ejusdem anni regia navi, post octo dierum navigationem, Roterodamum reversus; Ultrajectum invisens, per Westphaliam contendit Cassellas, ubi humanissimo Caroli Landgravii hospitio exceptus & ægre dimissus, Hanoviæ Comitem, Landgravium Darmstadiensem, Electorem Palatinum, Carolum Philippum, invisit; qui A. 1723. eum S. Huberti torque ornavit. Itinere triennali finito in Marchiam rediit.

Ab hoc tempore
alluefaceret filium, om-
ratam rem domesticam

A. 1724 Frideri-
cianio post ab-
Prebetus.

Sed antequam
sui laudes pararet, Fr-
schali morbo correptus
per aliquot annos minu-
tranquilli animi Princeps
tate sua omnium sibi con-

Viginti quatuor
tio Julii duxerat Annæ
Frisonis, Principis Nat-
superstes, in Caroloburg
animo ægra. Ex hac c-

I. CAROLU
die 22. Novemb. qui Ca-
cessit & in ea nunc regn-

§. XXXI.

Ab hoc tempore Carolus pater, publicis negotiis ut ^{Publicis;} _{vacat ne-} ^{gotiis.} affuefaceret filium, omnia cum eo communicavit confilia; at separatam rem domesticam eum voluit habere.

A. 1724. Fridericus a Circulo Suevico Legionem obtinuit. Quadriennio post ab eodem Circulo constitutus est Vigiliarum Præfectus.

Sed antequam novum erumperet bellum, in quo bellicas ^{Obitus} _{ejus.} fibi laudes pararet, Fridericus, viginti novem annorum juvenis, lethali morbo correptus, ante patrem decessit die 26. Martii A. 1732. per aliquot annos minus prospera valetudine usus. Sedati & tranquilli animi Princeps; expers vitiorum, qui comitate & lenitate sua omnium sibi conciliaverat amorem.

Vigefimum quartum ætatis annum ingressus, A. 1727. ^{Uxor &} _{liberi.} 3tio Julii duxerat Annam Carolam Amaliam, Johannis Wilhelmi Frifonis, Principis Nassovio - Araufionensis filiam, quæ marito superstes, in Caroloburgensi palatio vivit Durlaci; corpore sana; animo ægra. Ex hac duos filios procreavit Fridericus.

I. CAROLUM FRIDERICUM, natum A. 1728. die 22. Novemb. qui Carolo Wilhelmo, avo suo, in Marchia successit & in ea nunc regnat.

CAROL.
WILHEL.

II. WILHELMUM LUDOVICUM, natum die 14. Jan. A. 1732. qui A. 1747. Cohortem Batavicam Chiliarcha obtinuit. A. 1753. Arnhemii urbis Gubernator; anno sequente vigiliarum Præfectus omnium pedestrium Reipublicæ copiarum creatus est. (z) Princeps, qui Arausiorum & Badensium heroum sanguinem jungens, Fœderati totius Belgii oculos in se convertit.

Unica Caroli Wilhelmi filia fuit Augusta Magdalena, nata die 13. Nov. A. 1706. mortua Basileæ die 25. Aug. A. 1709. in Summo Templo ibidem sepulta, multis lacrymis Parentum composita.

(z) *General-Major.*

CA
CHR I
CAROLINatus
a pa
Helv

etiam se contulit. Bi
domum.

Eodem anno ad
profectus, Centurionum
dioni interit; sequenti
mitum veritus.

A 1704. præcip
Batavicum ad exercitum
exercitui Cæsareo actor
ad Treviros collecto, su
sus est; ipse ab agnato

(a) *General-Adjutant.*

CAPUT XIII.
CHRISTOPHORUS
CAROLI WILHELMI FRATER.

§. I.

Natus A. 1684. die 9. Octobris, vigesimo secundo Natales & gesta.
 ætatis anno Laufannam, & anno post Genevam
 a patre missus est, literis ut ingenium excoleret.
 Helvetia inde & utroque Belgio peragratis, Lu-
 tetiam se contulit. Biennio ibi transacto, A. 1702. reversus est
 domum.

Eodem anno ad exercitum Batavorum in Brabantiam
 profectus, Centurionum ordini adscriptus est atque Leodii obfi-
 dioni interfuit; sequenti hieme nunc Ultrajecti, nunc Hagæ Co-
 mitum versatus.

A. 1704. præcipuas Germaniæ Principum Aulas obivit.
 Batavicum ad exercitum reversus, sub finem anni domum rediit,
 exercitui Cæsareo actor ut interesset. In exercitu hoc, A. 1705.
 ad Treviros collecto, supremi Militiæ Adjutoris (a) munere fun-
 ctus est; ipse ab agnato suo, Ludovico Badensi, sublimia artis

(a) General-Adjutant.

CHRISTOPH.

militaris addiscens. A. 1708. Chiliarchæ honos a Josepho Impatore delatus est Christophoro. Suevicam cohortem fratris, Sueviæ Ordinum consensu, A. 1712. obtinuit.

A. 1719. supremus vigiliarum Præfectus Circuli Suevici creatus est; paulo ante ab Electore Palatino Ordini S. Huberti adscriptus.

§. I I.

Obitus.
Uxor &
liberi.

A. 1723. die 2. Maji ætatis anno XXXIX. decessit; Princeps vita dignus longiore. Matrimonium A. 1711. die 5. Dec. iniverat cum Maria Christina Felicitate, Johannis Caroli Augusti, Leiningensis Comitis, filia, A. 1692. d. 29. Dec. nata, quæ quadriennio post obitum mariti, Johanni Wilhelmo, Isenacensium Duci, nupsit, A. 1734. d. 3. Junii defuncta.

Ex ea Christophorus tres filios, hodieque superstites, suscepit, quos ordine nativitatis expono.

§. I I I.

CAROLUS
LVS
AVGVSTVS.I. CAROLUS AUGUSTUS JOHANNES
REINHARDUS.

Hic die 14. Nov. A. 1712. lucem adspexit. In Aula Caroli Wilhelmi, patrui, ab ineunte ætate optimis moribus ac institutis formatus, Johanne Reinhardo Gemmingio, duce & ephoro, una cum fratribus A. 1727. Laufannam missus est; ubi per quadriennium

num literis operam
tinam aliasque Aulas
invitarus, eodem an
Castellis honorifice ex

ubi in Ultrajectina Aca
minum delatus, totius
rum plures sui devini

Chiliarchæ (8)

Ordines Palatinus H

quæque illo tempore

bello, Carolus Augu

tem accepit. Ordin

Præfectum eum renunc

genio, Principe Sabau

Duce tribus expedition

fuit. Postremo hoc

Præfecti gradum eum

Finito inter ha

tus, ad expeditionem

patruo, Caroli Frideri

Tom. II.

(8) Oberster

(c) General-Feldwacht

nium literis operam navavit. In Marchiam redux A. 1731. Palatinam aliasque Aulas invisit. Matrem, Ducis Ifenacensis viduam, invisurus, eodem anno Altstadium iter suscepit, a Rege Sueciæ Cassellis honorifice exceptus. Altstadio ad Batavos profectus est, ubi in Ultrajectina Academia literis strenue incubuit. Hagam Comitum delatus, totius Europæ Procerum ibi legatos invenit; quorum plures sibi devincire studuit.

Chiliarchæ (b) dignitatem A. 1733. ei detulerunt Sueviæ Ordines. Palatinus Elector inter Ordinis S. Huberti Equites eum quoque illo tempore recepit. Exorto inter Galliam & Imperium bello, Carolus Augustus A. 1733. a patruo Circuli Suevici cohortem accepit. Ordines Sueviæ eodem anno summum vigiliarum Præfectum eum renunciarunt. Dignitate hac ornatus, sub Eugenio, Principe Sabauda, & Carolo Alexandro, Wirtembergæ Duce tribus expeditionibus annorum 1733. 1734. & 1735. interfuit. Postremo hoc Carolus VI. Cæsar ad supremi vigiliarum Præfecti gradum eum quoque extulit. (c)

§. I V.

Finis inter hæc bello, in Aula patruum aliquamdiu versatus, ad expeditionem Turcicam profecturus, A. 1738. mortuo patruo, Caroli Friderici, ætate minoris, adiit tutelam, eamque

TUTOR
CAROLI
FRID.

Tom. IV.

Ddd

(b) Oberster.

(c) General-Feldwachtmeister.

CHRISTOPH.

per octennium inter perpetuas fere belli turbas magna cum laude, conjunctim cum Marchione vidua, gessit.

Dignitates militares.

A. 1742. summi quoque vigiliarum Præfecti dignitas a Carolo VII. Imp. Principi nostro collata.

A. 1743. Sueviæ Ordines eum Campi Mareschallum Generalem Locumtenentem crearunt; quam dignitatem post aliquot annos ab Imperatore quoque Francisco & ab Imperatrice, Regina Hungariæ, obtinuit.

A. 1750. decreto Comitiorum Imperii, quod Cæsar. d. 25. Apr. confirmavit, Campi Mareschallus Generalis Locumtenens Imperii, una cum Augusto Georgio Bada - Badensi, agnato, designatus est.

A. 1753. post Maximiliani, Principis Hasso - Cassellani obitum Campi - Mareschalli Generalis Imperii dignitas in Ludovicum Brunsvicensem, qui Præfecturam tormentorum hucusque gesserat, fuit collata. Tum vero Carolus Augustus noster supremi tormentorum Præfecti munus ambivit, illudque decreto Comitiorum Imperii, a Cæsare d. 11. Mart. 1754. confirmato, una cum Georgio Wilhelmo Darmstadiensi Principe, obtinuit.

A. 1757. in exercitu Imperii, quem Princeps Saxoniae Hildburgufanus & Fridericus Palatino-Bipontinus contra Boruffiæ Regem ducebant, tormentorum Præfecti munere functus est Carolus Augustus.

A. 1759. die 14

que tormentorum com

A. 1760. die 17

sare firmato, Campi M

delatus; gloriam suam

II. CAROL

natus die 13. Nov. 1713

aeribus Fratri naru maj

veris, a Ludovico Ge

Cæsarea Badensi manij

burgi obsidioni & Italicae

A. 1735. in Italia

in eadem Badensi cohorte

A. 1737. In Hung

finem militavit.

A. 1741. Cæsareæ

tum conscipit cohortem

Mariæ Theresiæ Reginae

duxit, ut perpetuis tem

Præfecturam haberet. I

Tom. II.

(6) Grenadier-Hauptmann.

A. 1759. die 14. Dec. ab Ordinibus Sueviæ summus quoque tormentorum constitutus est Præfectus.

A. 1760. die 17. Martii, trium Collegiorum decreto, a Cæsare firmato, Campi Marechalli Generalis Imperii gradus ei fuit delatus; gloriam suam aucturo, si quando redeundum ad arma.

§. V.

II. CAROLVS WILHELMVS EVGENIVS, CAROL. WILHEL. EVGEN. natus die 13. Nov. 1713. in addiscendis litteris & conficiendis itineribus Fratri natu majori adhæsit comes. Ad bellica studia conversus, a Ludovico Georgio Bada-Badensi A. 1734. in cohorte Cæsarea Badensi manipulum obtinuit, eodemque anno Philippi-burgi obsidioni & Italicæ Cæsareanorum expeditioni interfuit.

A. 1735. in Italia militaris, Pyrobolariorum Centurio (d) in eadem Badensi cohorte creatus est.

A. 1737. In Hungaric adversus Turcas bello usque ad ejus finem militavit.

A. 1741. Cæsareæ valedicens militiae, Germanicorum militum conscripsit cohortem, quam anno sequente Sardiniae Regi, Sardin. Regi militat, Mariæ Theresiæ Reginae partes suscipienti, in Italiam ea lege adduxit, ut perpetuis temporibus Princeps Badensis ejus cohortis Præfecturam haberet. In proelio ad Cuneum (Coni) Pedemontii

(d) Grenadier-Hauptmann.

CHRISTOPH.

A. 1744. Hispanos inter atque Sabaudos commisso, strenue rem gessit. Sardiniae Rex, virtutem ejus remuneraturus, ad altiores militiae gradus eum pedetentim promovit. A. 1745. creatus est Cohortium Ductor. (e)

A. 1746. summi vigilum Praefecti; A. 1749. supremi exercitus pedestris Legati (f) dignitate condecoratus, qua ad hunc usque diem fruitur; Aulæ Sabaudicæ gratia florens.

§. VI.

CHRISTOPH.

III. CHRISTOPHORVS, in lucem editus A. 1717. die 5. Jun. itinerum, quæ fratres instituerunt, socius A. 1733. Altstadium ad Ducissam Isenacensem matrem cum venisset, Dux Isenacensis copiarum suarum Centuriam ei dedit, in cohorte, quam pro Imperatore conscripserat. Isenacenses hæ copiae præsidium tenebant Brisaci, quum Cæsar eas eodem anno Mantuam transtulit in hiberna. Eadem copiae A. 1735. ex Italia in Hungariam cum mitterentur, visum est patruo Marchioni, melius esse, ut ad Rhenum militaret Christophorus. Commendavit eum Wirtembergæ Duci, qui Adjutoris Generalis gradum ei eodem contulit anno.

A. 1736. die 9. Junii Wirtembergicæ cohortis Cæsareæ Sub-Chiliarcha creatus est.

(e) Brigadier.

(f) Lieutenant - Général d'Infanterie.

A. 1738. in Ha
luntarius interfuit mili
ratus. Sub-Chiliarch
constitutus, A. 1739-
titer rem gessit; vuln
Alba Graeca a Turcis

A. 1741. Ch
Chilarcha, & anno
Atriaci a Borussia p
ge, a Gallis defensæ,
que Principis eminuit

A. 1744. suprem
ria nominatus, ad exerc
vum ducebat, se conat
Alatia duxit; pugnae a
Silesiam, ubi bellum
in pugna ad Strigavian
nia. Paulo post Belg
ni se junxit atque A. 17
sequente in proelio ad
suae specimina edidit.

A. 1738. in Hungariam profectus, bello contra Turcas voluntarius interfuit miles; in prælio ad Corniam in brachio vulneratus. Sub-Chiliarcha dein cohortis Cæsareæ pedestris Moltkianæ constitutus, A. 1739. in prælio ad Krozkam, in Serviciæ regno, fortiter rem gessit; vulnere in imo ventre accepto. Post prælium Alba Græca a Turcis obsessa & infecuta mox pace iisdem relicta est.

§. VII.

A. 1741. Christophorus Moltkianæ cohortis factus est ^{Bellum Austriac.} Chiliarcha, & anno sequente in prælio ad Czaslaviam, in quo Austriaci a Borussis prostrati, fortiter pugnavit. In obsidione Prægæ, a Gallis defensæ, ab Austriacis oppugnatae, Christophori quoque Principis eminuit virtus.

A. 1744. supremus vigiliarum Præfectus à Regina Hungariæ nominatus, ad exercitum, quem Carolus Lotharingus ad Rhenum ducebat, se contulit. Rheno trajecto, peculiare agmen in Alsatia duxit; pugnae ad Pfaffenhovium interfuit. Paulo post in Silesiam, ubi bellum cum Borussiae Rege recrudit, translatus, in pugna ad Strigaviam A. 1745. ducis & militis executus est munia. Paulo post Belgicæ Austriacorum contra Gallos expeditioni se junxit atque A. 1746. in gravi ad Raucousium prælio & anno sequente in prælio ad Laffeldam, prope Tungros, fortitudinis suæ specimina edidit.

CHRISTOPH.

A. 1753. cohortem Cæsaream, cui Maximilianus, Hasso-Cassellanus, eo anno defunctus, præerat, Imperatrix Maria Theresia Principi nostro tradidit; qui anno sequente Campi Marechal-lus Generalis Locumtenens ab eadem creatus est.

Bellum
Boruff.

In nupero bello inter Aufriacam Domum & Boruffiæ Regem A. 1756. prælio ad Lobosium Bohemiæ, & anno sequente prælio ad Pragam & obsidioni ejusdem urbis strenuus interfuit actor.

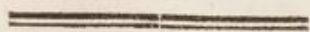
A. 1758. ad Hochkircham Lusatiae particeps fuit victoriæ, quam reportaverat Auftria.

Eodem anno supremi tormentorum Præfecti munus ab Imperatrice illi delatum.

A. 1759. Aufriacorum agmini, quod exercitui Imperii conjunctum est, summo cum imperio præfuit.

A. 1761. d. 13. Maji decreto Comitiorum Germaniæ supremi quoque tormentorum Præfecti dignitate ornatus; Aulæ Cæsareæ carus. In Coronatione Josephi II. ad Cæsaris mensam functus est Diribitoris officio.

Triga hæc Fratrum mira inter se vivit concordia. Rerum gestarum memoriam recolunt pace; ad Martis theatrum olim alacriores ut redeant; nunquam non memores, ex alto Badensium se sanguine prognatos.

excedit. In ambiguitate
neare stilo; judicium d
tionis suspensionem ut ser
bendi licentiam media v
DERICI Regimen,
expositurus, hanc viam
studiosus.

CAPUT XIV.

CAROLUS FRIDERICUS

AB ANNO 1738.

§. I.

rincipis vivi vitam perscribere, arduum & ^{Introitus.} difficile opus est. Nihil amoris, nihil obsequio dare, humanæ mentis fere indolem excedit. In ambiguitate hac tutior via, res gestas simplici delineare stilo; judicium de rebus gestis relinquere Lectori, assentionis suspensionem ut scriptor evitet, qui inter adulationem & scribendi licentiam media via incedere studet. CAROLI FRIDERICI Regimen, in quo ratio, non affectus, dominatur, expositurus, hanc viam ingrediar; veritatis & brevitatis ubique studiosus.

CAROL.
FRIDER.

Carolo Wilhelmo CAROLUS FRIDERICUS, A. 1728. die 22. Nov. Carolsruhæ natus, nepos avo, decennis successit. Tutela ejus & cura regiminis, ob invaletudinem matris, testamento decessoris, paternæ commendata est aviæ, Magdalenæ Guilielminæ, quæ vidua in Caroloburgi apud Durlacenses palatio Marchionem una cum fratre educavit sollicitè; ephoro & præceptoribus idoneis, cum quibus curas educationis divideret, instructa.

Carolus Augustus, Caroli Wilhelmi Marchionis ex fratre Christophoro nepos, cum avia partitus est onus tutelæ. (a) Avia A. 1742. extincta, Carolum Wilhelmum Eugenium, fratrem, tutelæ socium accepit. Prima Tutorum cura fuit, ut antiquum illud vinculum, quo variæ Badensium ditiones Domui Palatinæ adstringebantur, abolerent. Res, A. 1740. cœpta tractari, a Marchione nostro regimen adeunte, perfectâ; ut suo loco docemus.

Majoris

(a) Magdalenæ Guilielminæ & Carolo Augusto adjunctum Consilii intimioris Collegium, cujus præcipua membra Fridericus Emico Joannes Baro de Uxküll, & Reinhardus Baro de Gemmingen; ille Regiminis, hic Cameræ Præfides, hodieque viventes. Christianus Dietericus Stadelmann, Joannes Christophorus Cellarius, Joannes Henricus Wielandt, Joannes Burcardus Boch, Joannes Justus Ludecken & Fridericus Theobaldus Sahler mortui.

ERN

Majoris momen
cum Maria Theresia,
num herede, infirmit
atque Baden's de Sau
duraverant lites; quo
striaci. Controversia
mens sequenti subscrip
milliam foreorum per
ritus his renunciatis,
pro pro liberis Imper
Austriaca pars vici Cr
no dominio ad Marchio
transita & jure recipiend
& feminæ si quando defec

Marchio per qu
ampliandis bonarum li
transivit Lausannam; t
Croulazii præsertim atq
tus; in scientiis, artibus
scendis, peregit bienniu
Europæ partes ut peregr
Tom. IV.

Majoris momenti fuerunt tractatus, quos iidem Tutores cum Maria Theresia, Caroli VI. Imp. filia, Austriacarum ditiorum herede, instituerunt. A longo jam tempore Austriacos inter atque Badenses de Saufenbergæ, Rætelæ & Badevillæ Dynastiis, duraverant lites; quod suprematum in eas sibi vindicabant Austriaci. Controversia A. 1741. finita die 29. Junii pactione, quæ mense sequenti subscriptione firmata. Summa ducentorum triginta millium florenorum perfoluta Mariæ Theresiæ, quæ omnibus juribus suis renuncians, Dynastias illas una cum Schopfhemio oppido pro liberis Imperii allodiis agnovit. Eadem transactione, Austriaca pars vici Crenzach, prope Basileam; cum omni supremo dominio ad Marchionem transfivit; servato Austriacis innoxio transitu & jure recipiendi hanc partem, Badensis Domus masculi & feminae si quando defecerint.

§. I I.

Marchio per quinquennium educatus Durlaci, A. 1743. ^{Studium litterar.} ampliandis bonarum literarum studiis, exemplo patris & avi transfivit Lausannam; ubi celeberrimæ illius Academiæ Virorum, Croufazii præsertim atque Bochari, societate & doctrina excitatus; in scientiis, artibus ac usitatioribus Europæ linguis addiscendis, peregit biennium; majore cum emolumento præcipuas Europæ partes ut peregrinator inviferet.

CAROL.
FRIDER.

Peregrinationis initium A. 1745. ab Aula Francica fecit. Ibi primum Regii sanguinis Principem, Aureliani Ducem, Domini Badensi affinitate conjunctum, ut & alios Aulæ Proceres invenit amicos. Post plurium mensium moram, a Rege & Regia Aula omnibus amicitiae testimoniis cumulatus, A. 1746. discessit Lutetia. Apud Batavos aviam maternam, Mariam Ludovicam, ejusque filium, Wilhelmum Carolum Henricum Frisonem, avunculum suum, invisit; novum Fœderati Belgii illo tempore fidus; quem omnium septem Provinciarum Gubernatorem nuper elegerant populi; quod ante eum Arausionis Principum obtigerat nulli. Batavicum iter Marchio anno sequenti (1747.) repetiit, atque ex Batavia transnavigavit in Angliam.

Itinera hæc, magno cum fructu peracta, erectum Principis nostri genium ita perfecerunt, ut ante justam ætatem par videretur, qui Marchiæ suæ gubernacula tractaret.

§. III.

Regi-
men adit.

Tempus, quod legitimæ ætati deerat, publico Diplomate A. 1746. Cæsar supplevit. Vigesimo secundo Novembris Marchiæ suæ scepra CAROLUS FRIDERICUS magnis & felicibus capessivit auspiciis. Imperialium feudorum investitura tamen non nisi post quatuor insecuta est annos. Franciscus Cæsar A. 1750. die 14. Augusti contulit eam Marchionis legato.

In literis feudali-
bo, Comitatus Eber-
berg & Ufenberg dis-
sti accessit quoque in
Comitatus, quam Cr

Immerregna Pri

incommodis & variis
Marchio adolescens.

locolæ obliviti tum
pessi sunt bellis. Turc

ti, sed & parsimonie sti

ca, quæ exinguenda fu

cia publica vel reparari

tes & vias publicas, ex

more, straverunt; m

chiam; felicissimi regin

Post tot gravia
potentibus vicinis maj

DERICUS Marchiar

friacæ Domus ligio libe

ditus, tranquillus & fe

In literis feudalibus Badæ & Hachbergæ Marchionatus ambo, Comitatus Ebersteinensis dimidia pars, ut & Dynastiæ Malberg & Usenberg distinctim memorantur. A. 1756. die 3. Augusti accessit quoque investitura alterius dimidiæ partis Ebersteinii Comitatus, quam Cronsfeldii & Wolckensteinii olim possederant.

§. I V.

Interregna Principum, ætate minorum, non raro solent esse ^{Marchiæ} ^{status.} incommodis & variis casibus obnoxia. Contrarium expertus est Marchio adolescens. Feliciorum tutelam nunquam Marchia vidit. Incolæ oblivisci tum cœperunt malorum, superioribus quæ perpeffi sunt bellis. Tutores œconomicarum rerum non modo periti, sed & parsimonix studiosi, cumularunt thesauros; debita pauca, quæ extinguenda fuerant, solverunt; Ecclesias & alia ædificia publica vel repararunt, vel a fundamentis exstruxerunt; pontes & vias publicas, exemplo antea inaudito, & Romano quidem more, straverunt; muniverunt; variis institutis ornarunt Marchiam; felicissimi regiminis insequentis præludia.

Post tot gravia bella, post tot dissidia & lites, quas cum potentibus vicinis majores perpeffi sunt, CAROLUS FRIDERICUS Marchiam a debitis; a præcipuis litibus; ab Austriacæ Domus ligio liberam accepit, ejusque regimen adiit expeditus, tranquillus & fere omnino pacatus; quod nulli ante eum

CAROL.
FRIDER.

contigerat Marchioni. Nihil ergo supererat, quam ut ipse felix suæ quoque Marchiæ Ordines institutis & legibus novis redderet feliciores.

Legislatoris est, exterorum populorum nosse mores, illosque inspicere propius, ut ex omnibus feligat, quæ patriis institutis superaddat, vel tollat abusus. Finem hunc ut assequeretur Marchio noster, nonnulla itinera, quæ fecerat ephebus, repetiit juvenis; terras jam visas doctioribus ut reviferet oculis; nondum visas sollicitus & curiosus ut examinaret scrutator.

§. V.

Nova
Marchio-
nis itine-
ra.

Ab Italia initium faciendum esse ratus est; qua rerum mirabilium feracior nulla in orbe tellus, seu vetera seu recentia spectes. Iter hoc anno 1750. suo ipse consilio suscepit; atque in eo, quidquid superior, media atque infima Italia monstrant, vidit, examinavit, perlustravit, peregrinator attentus; non ea modo, quæ Politicus sagax, sed & quæ Physicus, quæ Mathematicus, quæ Historicus observare solet, oculo indagatore contemplatus.

Ab Italis redux haud difficulter perspexit, ex Italico itinere majorem se percepisse utilitatem, quam ex Britannico, quod ante quadriennium susceperat. Britannicæ itaque dotes & indolem cogniturus intimius; quæ neglexerat, suppleturus, ad transmari- nas illas partes alterum iter instituit. In divitem illam Insulam appulsus Marchio, inter Sodales Societatis Scientiarum Londi-

nenis receptus est. P
veritates reconditas i
ei lingua, quam non
lice, quam Italianam p
Ab exteris redi
thesaurus per itinera c
cepit

Sed ante omni
mi
compendæ. Ger
temporibus ea conditio
diversas regiminis for
or.
er
modo vicini, sed & rem
oriuntur, multiplicat
decidendis haudquaque
CAROLUS FRID
Domo patris, cum al
veteres & novas lites i
ceps, conditio ut si pate
atque adeo terras suas si
sine tribunalium strepitu
emendanda fuerant pecc
suo tutela jam ceptæ.

nensis receptus est. Placuit ei indoles nationis simplex & libera; veritates reconditas indagandi mens constans & firma. Placuit ei lingua, quam non minus ac Gallicam deamat; non ignarus Italicæ, quam Italiam peragrans didicerat.

Ab exteris redux & multifaria rerum cognitione refertus, thesauros per itinera collectos, in Marchiæ suæ finum effundere cœpit.

§. VI.

Sed ante omnia difficultates, quæ supererant, cum vicinis componendæ. Germanicæ Reipublicæ Ordinum ab antiquis temporibus ea conditio fuit, ut ob diversos potentiæ gradus, ob diversas regiminis formas, multiplices leges, & juniore ævo ob religionis dissidia, perpetuis inter se litibus colliderentur, non modo vicini, sed & remoti; quarum litium materiæ indies novæ oriuntur, multiplicantur; ita ut summa Imperii tribunalia illis decidendis haudquaquam sufficiant. Intellexit hos morbos **CAROLUS FRIDERICUS**, qui rebus cum Austriaca Domo pacatis, cum aliis quoque Statibus, Marchiæ contiguis, veteres & novas lites ita componere decrevit æquissimus Princeps, conditio ut si pateretur humana, omnes evulisset radicitus, atque adeo terras suas sine labe & maculis, sine ambagibus litium, sine tribunalium strepitu transmisisset ad posteros. Præ omnibus emendanda fuerant peccata majorum & perficiendæ Conventiones, sub tutela jam cœptæ.

CAROL.
FRIDER.

§. VII.

Cum Do-
mo Pala-
tina.

Carolus I. Marchio, in bello Palatino captus, ut libertatem redimeret, plura Marchionatus sui loca Friderico I. Electori A. 1462. vinculo feudali adstrinxit, uti supra ostendi. (b) Trecentos per annos non inventus est Marchio, qui grave hoc, re-
luibile quod fuerat, relueret onus. CAROLUS FRIDERICUS quarto regiminis suscepti anno (1750.) opus, a tuto-
ribus cœptum, cum Carolo Theodoro Electore perfecit. (c) Pforzhemium, cum reliquis terris, (d) ab hoc onere liberatum, pristino restitutum est statui. Sexagies mille floreni Palatino per-
soluti sunt; nexus omnis feudalis dimissus. Transactionem agnati utriusque Domus firmarunt.

Sed & aliæ inter Electores Palatinos & Marchiones Bada-
Durlacenses de finibus regundis, de dominio Rheni ejusque limitibus coërcendis; de auro Rhenensi, de jure piscandi controversiæ, (e) A. 1750. die 14. Maji transactione solenni compositæ fuerunt. Con-
ventiones, A. 1720. & A. 1740. his super rebus initæ, renovatæ. Imo & lites, de Conventionum interpretatione identidem natæ, a Marchione sublatae sunt.

(b) Tom. II. pag. 177. seq.

(c) Die 14. Maji.

(d) Castrum nempe & vicus Graben, Castrum & vicus Stein.

(e) Ueber die Wërther, Gold-Salmen und Vogel-Grund.

ERN

Terminavit
mii, Altensteige &
rico Wirtembergis
Camera Imperiali non
tenberge Dux. omni-
tes Comitatus Eberfi-
das oblatam, sed a
et jura in vicum N
Cafimiri, ultimi Ebe-
Quæstura Castrensi (h)
reliqui. Addita paratæ
rum summa. His condi-
in Ducis Wirtembergæ
Nov. A. 1753. facta.

(f) Vite Ernestum Fr-

(g) Comitatus, ultimi E-

re Sophie Eithe-

in de feuda, a C-

Domus in feudum

firmam contulit

Ab. Sophia sine

cui aperta fuerit

(h) Burgogey.

§. VIII.

Terminavit & litem, quæ super Befighemii, Mundelshe-
mii, Altensteigæ & Liebenzellæ Præfecturas, ab Ernesto Friderico Wirtenbergicis venditas, (f) quatuor sub Marchionibus in Camera Imperiali non potuit terminari. Carolus Eugenius, Wirtenbergæ Dux, omnia quæ sibi vindicabat jura in dimidiam partem Comitatus Ebersteinensis, (g) Wirtenbergæ Ducibus quondam oblatam, sed a Spirensibus vel Bada-Badensibus possessam, ut & jura in vicum Neuenburg, a Spirensi Ecclesia post mortem Casimiri, ultimi Ebersteinensis Comitis, occupatum, una cum Quæstura Castrensi (h) Gernspaci, CAROLO FRIDERICO reliquit. Addita paratæ pecuniæ centies trigies mille florenorum summa. His conditionibus memoratæ quatuor Præfecturæ in Ducis Wirtenbergæ potestate manserunt. Compositio die 29. Nov. A. 1753. facta.

(f) Vide Ernestum Fridericum pag. 213.

(g) Casimiri, ultimi Ebersteinensium Comitis, vidua, filiæ posthumæ Albertinæ Sophiæ Esther nomine, omnia filiæ hujus jura in allodia Ebersteinensia & feuda, a Comitibus Ebersteinensibus pendentia, Wirtenbergicæ Domui in feudum obtulerat. Wirtenbergæ Dux A. 1667. primam investituram contulit Albertinæ Sophiæ, quæ sæpius dein repetita, donec Alb. Sophia sine mascula prole defuncta, feuda hæc Wirtenbergico Ducatui aperta fuerunt.

(h) Burgvogtey.

CAROL.
FRIDER.

§. IX.

Cum Ab-
batia
S. Blasii.

San Blasiana Benedictinæ Familiæ Abbatia, in silva Martiana, axiomate Principis & cultu literarum florens, multas quæ decimas in Marchia possidet, cum Carolo Wilhelmo A. 1718. inierat pactum, quod statutis Domus Badensis contrarium esse, CAROLUS FRIDERICUS existimavit. Itaque cum Meinardo Abbate A. 1751. die 2. Januarii nova inita est pactio, qua vicus *Ried* Nigræ silvæ cum omnibus ejus juribus Marchioni ejusque heredibus in perpetuum relictus est. Pacta annorum 1718. & 1733. in plerisque firmata. Novæ huic pactiõni stabiliendæ placuit, ut ejus confirmatio peteretur a Cæsare, qui literis die 3. Maji A. 1752. datis, conventionem ratam esse jussit. Marchiones agnati jam anno præcedente eam quoque firmaverant; quorum literas Confirmationi suæ inseruit Cæsar. Difficultates, ob executionem præcedentis pacti exortæ, A. 1754. die 15. Aug. penitus sublatae sunt. Restituta Marchionem inter & Blasianam Abbatiam firma concordia.

Cum Ab-
batia
Schutter.

Anno sequente cum Schutterano quoque Offonis in Ortenuvia Monasterio, & quadriennio post cum Cisterciensi Tennebacensium Cœnobio, varias super difficultates, veteres & novas, tam amice transactum, ut omnes hi Cœnobitæ in transigendo Marchionem non adversarium, sed amicum experti sint.

Idem

ERNES

Idem de Basilien-
pitulo, quod inira cum A
Basileæ, rem sibi cum n
tellexit.

Sachsenbergici fam-
& Badense Dynastiis,
Imper. dein Helvetici
firmo amicitiae vinculo con-
diti; Durlacensis Lineæ c-
curavit, quod filius ejus,
vixit transgressus, adauxi-
lantes, in ea domum p-
exulta, Fridericus Magnus
ejus continuatum; in quo p-
ria & veteres Chartæ poci-
quam Caroburgense apu-
culi superioris bello combu-
qua sevis belli tempestatibus
in suo Palatio usi. Hæc
multa ad victum necessaria
vendendum utilitas; quæ
tem redundat.

Tom. IV.

Idem de Basiliensis Ecclesiæ Cathedralis dicendum est Capitulo, quod inita cum Marchione nostro A. 1756. Conventione Basileæ, rem sibi cum æquissimo Principe esse grata mente intellexit.

CAROL.
FRIDER.

§. X.

Saufenbergici sanguinis Marchiones Badenses, Rœtelæ & Badevillæ Dynastiis, Saufenbergæ adjectis, cum libera olim Imperii, dein Helvetici fœderis, Rauracorum Civitate Basilea firmo amicitiae vinculo conjuncti fuerunt. Saufenbergicis extinctis, Durlacensis Lineæ conditor Ernestus, amicitiae fœdus continuavit, quod filius ejus, Carolus II. ad Protestantium sacra publice transgressus, adauxit. Marchiones, incolatu illius urbis fruentes, in ea domum possederant, quæ A. 1698. cum fuisset exusta, Fridericus Magnus construxit Palatium, a successoribus ejus continuatum; in quo pretiosa Gentis tempore belli; Tabularia & veteres Chartæ pacis quoque tempore, servantur, postquam Caroloburgense apud Durlacenses Palatium Gallico seculi superioris bello combustum. Urbs asyla Marchionum, in qua sævis belli tempestatibus illi semper vixerunt securi, sacris suis in suo Palatio usi. Hæc ex vicinis Marchionatus locis & vicis multa ad victum necessaria accipit, unde reciproca ementium & vendentium utilitas; quæ necessario in Principis quoque utilitatem redundat.

Cum Civitate Basiliensi.

CAROL.
FRIDER.

Vicinitas longo temporis tractu gravamina peperit; de viis, de limitibus, fluminibus, pontibus, de vectigalibus, de decimis & mensura decimarum, de jure patronatus varioque ejus exercitio; ut & de oneribus ejus, & quæ alia hujus, generis sunt. Gravamina hæc in amico congressu, examini placido ut subjicerentur, Basileæ inter partes conventum. Res omnis A. 1756. Julio mense tractata, brevissimo tempore composita; quod nunquam non evenire solet, ubi utrimque bona fide proceditur.

§. XI.

Cum Comit.
Neu-
perg.

Nec minus æquum ac generosum litium terminatorem Suevica Equestris Neupergiorum, nunc Comitum, familia CAROLUM FRIDERICUM experta est. Pecuniarium hæc inter alia feudum, a Badensibus pendens, ab antiquo possedit, sed, ob neglectam aliquandiu investituram, felonix accusata, post disceptationes diuturnas ad Aulicum Cæsaris Judicium A. 1752. detulit litem. Res ad Curix Pares remissa; sed anno sequenti ita composita, ut extingueretur pecuniarium feudum. Vicorum autem feudalium, Adelshoven prope Eppingam, & Klingenberg prope Heilbronnâ, suspenderetur nexus, quamdiu Neupergii subsisterent masculi; his vero extinctis, tamquam feuda aperta revertentur ad Marchionatum. Bœnigheimensis Curia ex feudo in Neupergense allodium conversa.

ERNE

Eodem anno Sc
ab Imperatore Carolo VII
ti fuerunt. Demum an
mentes, ne novæ confi
communicantur confilia.
est denique A. 1745. ut
Sereni; (f) h ipi in literis
milia meretur. Decretur

Wirtenberge Du
alem dignitatem erecti
prærogativam tribuerunt.
num iuris, ad medium us
chionum nomen, nomini
ri. (n) Eberhardi Barba
creatus est primus, in
chionis in eam propensio

Tom. II.

(i) Durlachig vel Durck

(f) Durlachigig.

(l) A. 1757. die 16. Januarii.

(n) Maximilianus I. Imperator

que omnium de Advocat

gno Badensem præpon

Eodem anno Stolbergæ & Ifenburgo - Budingæ Comites ab Imperatore Carolo VII. in Principum Imperii ordinem cooptati fuerunt. Domus antiquæ de tuenda dignitate sua sollicitæ; timentes, ne novæ confunderentur cum suis, frequentia inter se communicarunt consilia. Res in Comitibus tractata. Conventum est denique A. 1745. ut Principibus novis axioma concederetur *Sereni*; (i) si ipsi in literis ad Principes antiquos *Serenissimi* (k) formula uterentur. Decretum hoc consensu Marchionis firmatum. (l)

§. XII.

Wirtembergæ Duces ab illis temporibus, quibus ad Ducalem dignitatem evecti sunt, præ Badenfibus Marchionibus sibi prærogativam tribuerunt. In Conventionibus, inter utramque Domum initis, ad medium usque seculi superioris, Badenfibus Marchionum nomen, nomini Ducum non semel postpositum occurrit. (m) Eberhardi Barbati, qui ex Comite Wirtembergæ Dux creatus est primus, in Imperio auctoritas & Christophori Marchionis in eum propensio originem dederunt prærogativæ, quæ

Tom. IV.

Fff 2

(i) *Durchlauchtig* vel *Durchlauchtig Hochgeboren.*(k) *Durchlauchtigst.*

(l) A. 1747. die 16. Januarii.

(m) Maximilianus I. Imperator in diplomate, quo Conventionem inter utramque domum de Advocatia in Herrenalb A. 1497. confirmat, Wirtembergico Badensem præponit.

CAROL.
FRIDER.

ob Principatus septem seculorum antiquitatem debebatur Baden-
sibus. Hi de juribus suis tandem magis edocti, cum Wirtenber-
gæ Ducibus de ordinis prærogativa disputare cœperunt. Conven-
tus hac super re non semel instituti, non semel abrupti. Propo-
sita alternatio, qualis inter quinque Principes, in Comitibus Impe-
rii alternantes, observatur. A. 1747. decretum est denique, ut in
Instrumentis pactionum, quæ Wirtenbergici Durlacensibus tra-
dent, Marchio; in illis, quæ Durlacenses Wirtenbergicis traditu-
ri sunt, Wirtenbergæ Dux præponeretur. Alternandi hæc ratio
primum adhibita fuit in Conventione, quam de libertate ratiū in
Wirma, Nagolda, Enzia, Neccaro, ambo inter se Principes eodem
anno die 11. Aprilis in Wildbadensibus Thermis iniverunt.

§. XIII.

Seniora-
tus.

Duas inter Lineas Badenses in Comitibus Imperii & Con-
ventibus Circuli Suevici Senioratus Lineæ non prædriam consti-
tuit, sed Senioratus Regiminis; ita decernente Westphalicæ Pacis
statuto. (n) Friderico Magno Durlacensi A. 1709. e vivis sublato,
Senioratus Regiminis & prædria a Durlacensibus ad Bada-Ba-
denses pervenit, atque ultra semifeculum apud eos permansit. Lu-
dovicus Georgius, linea & regimine senior, quum A. 1761. deces-
sisset, sedendi in Comitibus & suffragandi prioritas ad CARO-

(n) Art. IV. §. 26.

ERNE

LUM FRIDERICU

pervenit.

Affessoris Camera

tati, locus quum vacat,

Scamni rem denunciat,

rem communicat, sive

dus Affessor. Convenit

natus Director Scamni P

eos nomine Circuli Came

Germanicæ stylo loquor.

Protestantium Scamno Do

rem proprio & reliquor

competere contendit. Al

cularibus A. 1740. Wirten

dens, sui juris affessor. (

vitus Marchio, Candidatus

dum, nominavit Ioh. Wil

munere fungitur, nomine

Præsentationem, more p

densi commutavit.

(o) Vide Lexic. Böhme

supra, hoc pertinet

LUM FRIDERICUM, ut Badensium in regimine seniore,
 pervenit.

CAROL.
FRIDER.

Assessoris Camerae Imperialis, a Circulo Suevico praesentati, locus quum vacat, Directorium Circuli Directori Principum Scamni rem denuntiat, qui cum Ordinibus ejusdem Religionis rem communicat, sive Catholicus, sive Evangelicus constituendus Assessor. Convenitur de uno pluribusve nominandis. Nominatos Director Scamni Principum Directori Circuli denuntiat, ut eos nomine Circuli Camerae Imperiali praesentet. Juris publici Germaniae stylo loquor. Durlacensis hodie solus est in Principum Protestantium Scanno Director. Unde ei soli quoque Assessorem proprio & reliquorum Statuum nomine nominandi jus competere contendit. Ab hoc ordine procedendi in Comitibus Circularibus A. 1740. Wirtembergicus quum recessisset, reclamavit Badensis, sui juris assertor. (o) A. 1746. majorum suorum jure gavifus Marchio, Candidatum, in Assessorem Camerae promovendum, nominavit Ioh. Wilh. L. B. de Riedesel, qui hodie Assessoris munere fungitur, nomine tamen & loco Electoris Palatini, cujus Praesentationem, more praesentatis Circulorum solenni, cum Badensi commutavit.

Nomina-
tio Asses-
soris Ca-
merae.

Fff 3

(o) Vide LUNIG *Bibliotheca Deductionum* Tom. I, voce *Cammergericht* ubi scripta, huc pertinentia, recensentur.

CAROL.
FRIDER.

§. XIV.

Nova ac-
quifita.

Tranquillitate, quantum potis erat, cum vicinis restitu-
ta, de Marchia sua, terris augenda, sollicitus quoque fuit providus
Princeps.

Infra Landaviam, Vogesum inter & Rhenum, vicus in-
fignis est *Rhod*, oppido similis, qui post Comites Bitenses (*Bitfeh*)
extinctos, ad Wirtembergicam Domum, & ab hac A. 1603. ad Ba-
densem transivit. (p) Vicum hunc Fridericus V. Jo. Dieterico a
Zyllenhard, Equiti, A. 1635. in feudum masculinum concessit;
reservato sibi cum Suprematu, collectandi jure & provocatione
ad suum tribunal. Liberalitatem majorum Marchio noster cor-
rexerit, atque a Zyllenhardiis, pro septuagies septies mille florenis,
redimens feudum, A. 1752. dominium utile cum directo conjunxit.

Munzes-
heim.

Eadem expertus est fata Munzeshemii vicus; Ebersteinen-
sis Comitatus allodium. Albertus Hofwarth, ex Kirchemia valle
Eques, A. 1326. a Friderico Marchione eum, ut feudum masculi-
num, accepit. Joannes Philippus Hofwarthus a Kirchem A. 1675.
extinctus est, suæ Gentis postremus. Vicum Fridericus VI. Mar-
chio, Friderico & Bernhardo, filiis naturalibus, & Friderico
extincto, Bernhardo soli ejusque posteris A. 1678. in feudum
masculinum tradidit. Unde Munzeshemiorum Familia. (q) At
filius Bernhardi, Fridericus Augustus A. 1761. accepta pecuniæ

(p) Adi supra pag. 113. in Ernesto Friderico.

(q) Vide supra Cap. VII. §. 26.

summa, consensu filiorum
suo restituit feudum.

Sed & Godelshausen

allodium verus Et h

& Erdbrecht Marchio n

ma, pignoris titulo, cor

Lerracum, vic

familia nobilis nomen du

sibi Raetelæ & Saufenber

lriæ, ut & Capituli Ra

Baselanum Castrum belli

A. 1493. jus Nundinarum

Imp. A. 1452. Romæ firm

CUS A. 1756. ex vico

est tota indoles loci, curam

Dynastiæ Praefecto. Infi

& incolæ. Lerracum in

(r) Lerraco cum Ecclesia

Basilie A. 1485. memo

(s) Hugo de Lerrach A.

A. 1197. idem Marchio

Aliud Castrum vetus L

Carm. Boss. Lib. I. Ca

(t) Basiliensium Capitulum R

(u) Nunti occasione hac a

fumma, consensu filiorum, CAROLO FRIDERICO no-

CAROL.
FRIDER.

stro restituit feudum.

Sed & Gondelshemii vicus est, Menzingiorum Nobilium ^{Gondelsheim.} allodium vetus. Et hunc vicum, una cum villis Bonartshausen & Erdbeerhof Marchio noster A. 1761. pro insigni pecuniæ summa, pignoris titulo, comparavit.

§. X V.

Lœrracum, vicus major, (r) cum Castro olim, unde ^{Lœrracum opidum.} familia nobilis nomen ducebat, (s) in Visanæ vallis aditu fitus, ubi Rœtelæ & Saufenbergæ Dynastiæ Præfecti atque Cancellariæ, ut & Capituli Rœtelani (t) fedes est ab eo tempore, quo Rœtelanum Castrum bellico igne deletum. Rupertus Cæsar jam A. 1403. jus Nundinarum huic loco concessit, quod Fridericus IV. Imp. A. 1452. Romæ firmavit. CAROLUS FRIDERICUS A. 1756. ex vico Civitatem constituit. Immutata brevi est tota indoles loci, curante Gustavo Magno, Barone Walbronnio, Dynastiæ Præfecto. Instituta varia & fabricæ faciunt, ut vicini & incolæ, Lœrracum in Lœrraco jam quærant. (u)

(r) Lœrracho cum Ecclesia in Literis institutionis Sant Albanensis Cœnobii Basileæ A. 1083. memoratur. URSTISII *Epitome Hist. Basil.* pag. 123.

(s) Hugo de Lœrrach A. 1350. Ottonis Marchionis iram in se provocavit. A. 1357. idem Marchio Castrum in Lœrrach emit ab Urfula de Baden. Aliud Castrum vetus *Lœrrach* erat in Buchsgovia Helvetiæ. URSTISII *Chron. Basil.* Lib. I. Cap. XVI. pag. 52.

(t) Rœtelanum Capitulum Rudolphus Marchio A. 1428. instituit.

(u) Nummi occasione hac a Lœrracensibus cusi sunt.

CAROL.
FRIDER.

Emmedingam Marchionatus Hachbergici caput, cui Jura Civitatis Jacobus A. 1590. concesserat, Marchio noster A. 1757. adauxit suburbio, ab illa parte, ubi vicus est Emmedinga inferior. Privilegiis invitati sunt, qui suburbium auferent, ornarent.

§. XVI.

Palatium
novum
Carlsruh.

Sed jam ordo rerum requirit, ut a Marchicis Præfecturis ad ipsum Principis accedamus Palatium. Quanta ibi omnibus in partibus occurrit commutatio rerum. CAROLUS FRIDERICUS, Marchiæ regimen adiens, novi Palatii, quod inhabitaret, exstruendi impositam sibi esse necessitatem intellexit. Difficilis opus; aliquandiu incertus; Caroloburgense, a Proavo inchoatum Durlaci Palatium, num ipse perficeret, an temporarium, ab Avo Carolsruhæ constructum, reconstrueret funditus. Utramque in partem deliberatum est diu. Carolsruha denique vicit. Silvæ, tot itineribus perviæ, viridiorum amœnitas, opportunitas novos hortos plantandi, tota indoles tractus, collibus nec nimis vicini, nec ab illis nimis remoti; aliæque rationes induxerunt Marchionem, ut Carolsruham præferret; perituram, si Marchio illam deferuisset. Sed novum erat exstruendum Palatium. Destructo itaque ædificio priore, fundamentis ejus superstruxit novum, quod hodie contuemur.

Palatium non magnæ molis, non amplum, sed concinnum, nitidum & elegans; in quo splendor cum parsimonia, decor cum

ERNE

gignitate conjunctus; quæ
virtuti, honori, Palladii
stromata, marmora ex
visceribus effossi, exor
atque effossi iustis; orien

Carolsruham Ca
LUS FRIDERICUS
regna annorum, quæ
novos continuavit nep
dulsit us, qui lapidea lip
a Principe formam. (x)

Vicina Carolsruhæ
Cœnotium; quod ex Ber
in Carlsruham A. 1406. o
torum florenorum reditu
chio, (y) qui non implev
bello rufiano direpta, i
Tom. IV.

(x) Buzois auf Modeln
(y) Gregorii XII. Literæ
in Bala-Duracensis

dignitate conjunctus; qualem decebat esse Principis Aulam, quæ virtuti, honori, Palladi, Musisque dicata. Hanc aulæa & peristromata, marmora omnis generis, ex ipsius Marchiæ sinu & visceribus effossa, exornant; quæ ille primus omnium aperuit atque effodi jussit; orientalium æmula.

§. XVII.

Carolsruham Carolus Wilhelmus sibi exstruxit, CAROLUS FRIDERICUS eam reddit æternam. Immunitatem Carolsruhæ oppidum. triginta annorum, quam oppidanis concesserat avus, ad decem novos continuavit nepos; singularia beneficia ex ærario suo indulgit iis, qui lapidea ligneis substituunt, secundum præscriptam a Principe formam. (x)

Vicina Carolsruhæ est Godesavia; Benedictinæ olim Regulæ Godesavia exstructa. Cœnobium; quod ex Bernhaldi Marchionis voto Gregorius XII. in Carthusiam A. 1406. conversurus erat, si annuos quadringentorum florenorum redditus novos prioribus additurus fuisset Marchio, (y) qui non implevit conditionem. Abbatia hæc A. 1525. bello rusticano direpta, incensa. Carolus II. ædificium novum

Tom. IV.

Ggg

(x) Baugnade auf Modelmæfige Hæuser.

(y) Gregorii XII. Literæ ad Moguntinum Archiepiscopum, hac super re datæ, in Bada-Durlacensi Tabulario supersunt.

CAROL.
FRIDER.

ibi in suos usus A. 1553. construxit; quod filius ejus Ernestus Fridericus ampliavit. Palatiolum A. 1689. bellicis flammis consumtum, restauravit Carolus Wilhelmus. A. 1735. iterum incendio non bellico, sed fortuito, eversum, CAROLUS FRIDERICUS noviter exstructum, variis œconomicis rebus, ibidem institutis, amplificat.

§. XVIII.

Agricul-
tura.

Agriculturæ, omnibusque partibus ejus ita prospicit optimus Princeps, ut loca palustria ficcare, sicca humectare, arida ad fertilitatem adaptare, fertilia fertiliora reddere quovis modo laboret. (z)

Magnæ ei curæ est plantatio arborum, ad elegantiam & utilitatem hortorum, viarum, imo & ad incrementa silvarum. Quantum fuerat in saltibus vacuum, quod jam frondibus viret.

Fabricæ.

Nutriendis bombycibus moros magno numero plantavit; unde seta frequens jam prodit. Institutæ hinc Durlaci fabricæ setarum, uti Pforzhemii sunt fabricæ pannorum. Industria Principis excitat industriam civium, quin & allicit externos. Vigent in Marchia fabricæ ferri, bractearum, filorum ferreorum, cultorum, acuum, coriorum, candelarum cerearum, vasorum, quæ porcellanæ sunt æmula, papyri, xylinarum omnis generis telarum, earum præsertim, quæ Perficæ appellantur.

(z) Variæ hac super re diversis temporibus editæ constitutiones.

Pforzhemii & Schopfheim
dealbantur. Plures fabri-
men Principis cura, in
tantum Marchiæ, sed &
cægala terre & fluminum

Ex rupibus &
memora omnis generis
Ad indagacionem eorum

Rœtelanæ Dyna-
quo via publica sternitur.
arborescens, frutes, mul-
rum inter caelum & nigru-
& flumina referet. Marmo-
saxa & cutes repræsentat

Saulenbergicus Te-
dis columnis marmor pro-
cans; rosis hinc inde ma-

Tom. II.

(1) Lincis die 5. Aprilis A.

(2) Marmora hæc descripsit
ficticia Bada-Durl. me-
sibus, cui Tit. Vermo

Pforzhemii & Schopphemii linteæ & gossypinæ telæ apricatione dealbantur. Plures fabricæ, licet in infantia sint, benefica tamen Principis cura, indies augentur & crescunt; qui non suæ tantum Marchiæ, sed & exterorum velificaturus commercio, vegetigalia terræ & fluminum ad dimidium reduxit.

CAROL
FRIDER.

§. XIX.

Ex rupibus & visceribus Marchiæ, ab aliquo tempore, marmora omnis generis effodiuntur; quin & Achates & Jaspis. Ad indagationem eorum præmiis allekti sunt cives. (a)

Marmora
in Mar-
chia re-
perta.

Rœtelanæ Dynastiæ vicus Velmlinga ostentat marmor, quo via publica sternitur. Candidum est, in subflavum vergens; arbusculas, frutices, muscos, ad vivum effingens. Color figurarum inter cæsiûm & nigrum, venis flavescens interfectus, vias & flumina refert. Marmor hoc Florentino, quod rudera urbium, saxa & cautes repræsentat, præferendum.

Sausenbergicus Tannenkirchæ vicus aptissimum conficiendis columnis marmor producit; cujus color flavus, gilvus, albicans; roseis hinc inde maculis interspersus. (b)

Tom. IV.

Ggg 2

(a) Literis die 3. Aprilis A. 1754. publice datis.

(b) Marmora hæc descripsit Perill. JO. JAC. REINHARDUS, Consilii Sanctioris Bada-Durl. membrum; Vir aliis pluribus scriptis editis clarus, in libro, cui Tit. *Vermischte Schriften* Part. IV. pag. 441.

CAROL.
FRIDER.

§. XX.

Lapides
generosi.

Reperiuntur & rupes lapidum generosiorum feraces. Prope Wœffingam in Præfectura Steinensi saxum entrochis, conchis & cornubus Ammonis refertum se obtulit. Prope Eichstetam Hachbergicæ Marchiæ inventæ sunt Jaspides, quæ lemniscos fericumque repræsentant. Præcipuus in Denzlingæ finibus est syenites, candidi, atrii & rubri coloris, maculis marcasitarum decorus. Occurrunt & lapides, carchedoniis, amethystis & syenitibus mixti; imo & præstans apud Effringam Roetelanam Dendritis.

Teniæ, carbones bituminosi, quin & gagates, hinc inde effodiuntur, rubro, violaceo, albo, coloribus præditi. Sunt, qui, onychum instar, circulis signati, sardios inter numerandi sunt lapides, quibus ad ignem eliciendum uti solent agrestes.

Mitto aurum, ex Rheno quod prodit, argentum & varia æris genera, ex metallifodinis Sulzbergicis quæ quotidie prodeunt.

Societas
Oeco-
nom.

Promovendis harum rerum progressibus, sollicitus Princeps *Oeconomicam Societatem* instituit, quæ ipso præsentate & præfide, deliberat, quid fontibus, aquis, fluminibus, agris, frugibus, pratis, pascuis, nemoribus, silvis, hortis, viis, fabricis, metallifodinis, domibus, vicis, oppidis, civibusque expediat. Societatis hujus leges die 8. Febr. A. 1765. in lucem emissæ.

ERNES

Oeconomicis hæ
RICUS junxit Politic
num civem, in suo que
parte plus præfideit solu
res; live ecclesias &
civitates, oppida, soci
viam publicarum, vic
genum, fortuito casu i
chie pars est, quam ille
Leges has in unum si re
ne Codex, aliis Princip
Principium ab ipsa
rsus est. Admittitis, C
gula bene vivendi præfieri
natio A. 1750. & probata

Ecclesiis & schol
quidem, ut A. 1749. & i
deratorum ex ærario suo
sialtica nova A. 1750. cor

(*) Recitum fecit Moser

§. XXI.

Oeconomicis his rationibus CAROLUS FRIDE-
 RICUS junxit Politiam, quæ populis normam vivendi, ut bo-
 num civem, in suo quemque statu, decet, præscribit. In hac
 parte plus præstitit solus, quam omnes ejus præstitere majo-
 res; five ecclesias & scholas, five tribunalia, five singulas
 civitates, oppida, societates, tribus, vicos, forestalium rerum,
 viarum publicarum, viduarum, pupillorum, pauperum & indi-
 gentium, fortuito casu infeliciam, curam intuearis. Nulla Mar-
 chie pars est, quam ille non legibus novis & institutis animavit.
 Leges has in unum si redigas corpus, concinnus inde oritur Poli-
 tie Codex, aliis Principatibus qui inserviat normæ.

Principium ab ipsa Aulæ suæ emendatione ducendum esse
 ratus est. Administris, Consiliariis, officialibus, satellitibus re-
 gula bene vivendi præscribitur brevis. Publicata est hæc Ordi-
 natio A. 1750. & probata ab exteris. (c)

§. XXII.

Ecclesiis & scholis non una lege prospexit Marchio, ita Ecclesiis
 quidem, ut A. 1749. & A. 1754. salaria parochorum & ludimo-
 deratorum ex ærario suo non parum adauxerit. Agenda Eccle-
 siastica nova A. 1750. correctæ & auctiora imprimi curavit. Ec-
 & scholis prospicit.

Ggg 3

(c) Recudi eam fecit MOSERUS in Libro, ejus Rubrum est Hofrecht.

CAROL.
FRIDER.

clesiarum visitationibus, singulis annis instituendis, eodem fere tempore legem & modum præscripsit. Quinquennio post Parochorum etiam Synodos annuas ordinavit; in quibus de rebus, ad ecclesiarum curam & disciplinam spectantibus, tractandum; de theologicis disputandum sit rebus. Prima Synodo in Diocesisibus peracta; generalem, quæ vocatur, Synodalem Constitutionem, promulgavit, qua Superattendentes, parochis, scholarum magistris, officii, disciplinæ & vitæ, quæ ipsos deceat, norma præscripta est. (d) Quæ singulis annis monenda, supplenda, corrigenda sunt, singularibus Principis rescriptis expediuntur.

Gymna-
sium Ca-
rolsruh.

Carolsruhenſe Gymnaſium novis redditibus dotavit, novis legibus & doctoribus auxit. In omnibus Marchiæ ſuæ oppidis & vicis juvenus ut ſtudioſe inſtituatur & erudiat A. 1755. proſpexit.

Vitæ ſubditorum conſulens, obſetriciæ artis magiſtros, qui obſetrices doceant, dirigant, imo ipſis parturientibus ſuccurrant, conſtituit. Juvenes, addiſcendæ huic arti intentos, ſtipendiis & beneficiis ſublevat. Chirurgiæ cultores in patria diſcendi ne carerent occaſione, corporis humani ſtructuram publice Carolsruhæ juſſit doceri. Prodiit hunc in finem Ordinatio die 6. Aug. anno 1763.

(d) *General-Synodalverordnung* d. d. 25. Maji 1756.

Orphanotrophium
inſtitutum Pforzheim.

A. 1752. emendavit.

Ergaltulum loco, a r

Alendis pauperibus Car

terario ſuo redditus A. 17

chiæ pecuniæ Conſtitu

cium deſtractorum pr

de ſuo redditus annui in

redibus ludimagiſtroru

ex terario ſuo inſtruxit.

ſicipes reddidit, cum pr

ſuerint aduoci. (f) Offi

reles, ex provincia migrat

A. 1756. ſuperſta

ut conſulere quæſit.

bus (h) ceremoniis, aliis

ita quidem ut cum parſit

(b) Scripta hac de re libe

hant, ſic auch Toll-

Zuſtand Arbitrar

(f) A. 176.

(g) A. 175.

(h) Dum hæc ſuper re edit

Orphanotrophium atque ergastulum, a Carolo Wilhelmo institutum Pforzhemii, CAROLUS FRIDERICUS A. 1752. emendavit, statutis novis, ædificiis & redditibus auxit. Ergastulum loco, a reliquis ædibus separato, construxit. (e) Alendis pauperibus Carolsruhæ & Durlaci oppidorum annuos ex ærario suo redditus A. 1748. assignavit. Eleemosynas totius Marchiæ peculiari Constitutione A. 1761. ordinavit. Viduabus Officialium defunctorum prospecturus A. 1758. fiscum constituit, unde certi redditus annui iisdem penderentur. Similem fiscum pro viduabus ludimagistrorum A. 1760. erexit. Utrumque redditibus ex ærario suo instruxit. Servos, glebæ addictos, libertatis participes reddidit, cum primum officio, sive ecclesiastico, sive civili fuerint admoti. (f) Officiales omnes eorumque viduas atque heredes, ex provincia migrantes, a jure detractus liberavit. (g)

A. 1756. superflua abrogavit festa; opificum & agricolarum ut consuleret quæstui. Baptismalibus, nuptialibus, funebribus (h) ceremoniis, aliisque festivitibus præscriptus est modus; ita quidem ut cum parsimonia celebrentur. Sepultura in Eccle-

(e) Scriptus hac de re liber, cui Tit. *Umständliche Nachricht von dem Wayfenhause, wie auch Toll- und Kranckenhause zu Pforzheim, ingleichem von dem Zucht- und Arbeitshause daselbst.* Carlsruhe 1759.

(f) A. 1762.

(g) A. 1751.

(h) Duæ hac super re editæ Constitutiones A. 1754. & 1755.

CAROL.
FRIDER.

siis edicto anni 1753. prohibita. Omnis per Marchiam abolitus est luxus & sublata luxuria.

§. XXIII.

Processus
tribuna-
lium.

Longus & tortuosus Tribunalium processus in subhastationibus, (i) in causis civilibus (k) atque criminalibus, (l) in compendium redactus est; temerariis & malitiosis litigatoribus erepta refugia. Sublatus juramentorum abusus; impediendis perjuriis atque mendaciis certæ leges constitutæ. (m) Perhorrescentiæ, quod vocant, juramentum aboliturum est peculiari Edicto. (n) Ufurariis ac foeneratoribus, Judæis præsertim, qui variis artibus ad paupertatem rusticos redigunt, injecta sunt frena. (o) Furta, stupra & adulteria severioribus pœnis coercita. (p)

Sed & præ aliis commendabilis est incendiorum Ordinatio A. 1758. d. 25. Sept. promulgata. (q) Incolarum Marchiæ Domus igne

(i) Prodiit hac super re Constitutio A. 1752. die 26. Febr.

(k) Processus civilis ordinatus Constitutione A. 1752. die 20. Sept.

(l) Processum Criminalem correxit Constitutio A. 1753. die 10. Febr.

(m) A. 1762. die 9. Octobris,

(n) A. 1757. die 10. Sept.

(o) Constitutio A. 1747. die 23. Jan.

(p) Plurimas Ordinationes collectas vide in *denen Carlsruher Wochenblättern* ab A. 1757 - 1766.

(q) *Brandaffecurationsordnung.*

igne aliove modo si p
ejus concurrunt. (17)
incendiis A. 1763. Conf

Publicas vias, a
nere, munire, Marchio
est primus. Opus,
pliam, regimem cum v
vis Ordinationibus edic
pulis, nisi securitate
rage assuetos errone
ribus ex ipso quoque a

Præcipua error
die ordinat, & in
Tom. II.

(19) Numerum, que sing
tur ratio. Summa p
fa, in hunc finem in
distribuitur. Civibus
significatur. Refarci
tur domus, incendi
(2) Constitutio hac super re

igne aliove modo si perit, omnes incolæ ad reædificationem
ejus concurrunt. (qq) Imo & de præcavendis extinguendisque
incendiis A. 1763. Constitutio prodiit.

Publicas vias, non ære subditorum, sed suis sumptibus ster-
nere, munire, Marchio noster omnium Germaniæ Procerum visus
est primus. Opus, durante tutela cœptum, continuavit, am-
pliavit, regimen cum vix adiiisset, atque A. 1747. & sequenti no-
vis Ordinationibus editis firmavit. Inutiles autem cum sint viæ
publicæ, nisi securitate muniantur, constituit custodes, qui vitæ
vagæ assuetos erroneosprehendunt; quos ergastulis includit; sum-
ptibus ex ipso quoque ærario suo suppeditatis. (r)

§. XXIV.

Præcipua enarro. Sunt enim & alia, quæ quoti-
die ordinat, & in posterum ordinaturus est Badensium

Tom. IV.

Hhh

(qq) Damnorum, quæ singulis annis incendio facta sunt, Decembri mense ini-
tur ratio. Summa pro ratione pretii ædificiorum, quod quisque cen-
su, in hunc finem instituto, professus est, inter cives totius provinciæ
distribuitur. Civibus, quid refarciendum, quid conferendum, publice
significatur. Refarciuntur damna, ea tamen lege, vt statim reædificen-
tur domus, incendio quæ perierunt.

(r) Constitutio hac super re facta die 25. Sept. A. 1756.

CAROL.
FRIDER.

nostri seculi Solon; præsentibus & futuris indefinenter prospiciens.

Legislationi, quam exposuimus, coronidem imponit mutæ Linearum Badensium in Marchionatibus successione Pragmatica Sanctio; CAROLO FRIDERICO Auctore, GEORGIO AUGUSTO Promotore, nuper constituta; (s) dignum suis conditoribus opus; perpetuæ magnitudinis & gloriæ Domus firmamen; politicos majorum errores emendans; qui, uti terras acquirere & comparare noverant, ita comparata conservare & in unum corpus indivisum constringere si voluissent, quantis opibus auctior ante plura jam secula floruisset Serenissima Domus; non impari cum potentioribus gradu æstimanda. Complementum hoc politicæ prudentiæ CAROLO FRIDERICO fata servarunt; qui ea, quæ Rudolphi, Bernhardi, Christophori, Marchiæ totius possessores, præstare debuerant, tandem præstitit primus.

Primus ille quoque a Gallia obtinuit, ut cives Marchici per univrsam hoc regnum non haberentur Albini, sed suc-

(s) Vide Tom. III. pag. 303. Legati munus in gravissimo hoc negotio obiit Augustus Joannes de Hahn, Vicepræsidis in consilio regiminis & ecclesiastico munere conspicuus.

cessionis essent capaces
Marchio. (t)

Gesta hæc fecit
expono, legislatorem d
varum relinquat. Sed
tari & a majoribus acc

Virtutibus his p
runt matres virtutum.
diorum; a novorum tr
contrahendo, alienus;
monia, nihil detrahens
sticus & luxu. Sine
Liberalis in pauperes,
non persequitur, non oc
crys color.

Tom. IV.

(t) Passio inter Ludovicu
20. Novembris A.
1. mensis Decembris

cessionis essent capaces; quod & Gallis in terris suis concessit Marchio. (t)

§. XXV.

Gesta hæc secundum ordinem temporum dum simpliciter Elogium Principis. expono, legislatorem depingo, qui omnia rimatur, nihil inobservatum relinquit. Sed ita leges fert, ut & ipse leges, quas a natura & a majoribus accepit, religiose observet.

Virtutibus his parsimonia & moderatio præsent; tot aliarum matres virtutum. Animus hinc Principis a vexationibus subditorum; a novorum tributorum exactioibus, & ab ære alieno contrahendo, alienus; raro inter Magnates exemplo. Parsimonia, nihil detrahens Aulæ splendori. Splendor luxuria destitutus & luxu. Sine avaritia parcus, sine profusione liberalis. Liberalis in pauperes, populares & exteros. Exteras religiones non persequitur, non odit, sed protegit, ut suam; suæ sine hypocrysi cultor.

Tom. IV.

Hhh 2

(t) Pactio inter Ludovicum XV. & CAROLUM FRIDERICUM inita die 20. Novembris A. 1765. Argentorati. Instrumentum Regis, datum 8. mensis Decembris die, elegantissima Bulla firmatum.

CAROL.
FRIDER.

§. XXVI.

Splendor
literarum
& artium.

Litteris & artibus novus in dies splendor, ad posteros duraturus, sub Marchione nostro accedit. Non cives modo, sed & exteri omnes, qui Aulam ejus invifunt, aperte hoc prædicant. Literati cujuscunque nationis & ordinis in ea excipiuntur benigne, læti in ea morantur, & ab ea inviti discedunt; discedentes omni humanitatis genere cumulantur; redeundi sibi veniam expetunt & obtinent.

Expertus hoc est Illustris CASSINIUS A. 1763. ex Gallia in Germaniam missus, Lineam Argentorato ut duceret Vindobonam, Marchicas quæ permeat terras. Geographiæ Germanici Imperii perficiendæ institutum hoc inferviturum intellexit Marchio, suisque sumptibus opus in terris generose promovit, atque continuando Geographiæ solidioris studio instrumenta ex Gallia jussit afferri. Linea meridionali in suo Palatio ducta, progressibus futuris ipse præludit. Singularem Principis nostri in se humanitatem ore & scripto per Literatum orbem gratus prædicat CASSINIUS, doctrinæ & virtutum ejus præco sincerus. (u)

(u) CASSINI in Relatione Itineris sui Germanici A. 1763. Gallice scripta Part. I. pag. 23. & Part. II. pag. 51. Titulus Libri est: *Relation de son*

§. XXVII.

Publica Graphices & Diagraphices Schola A. 1764. Alia, juvenuti aperta; qui primus est omnium artium gradus. Hæc est illa linea, singulis diebus quam magnus ille duxit Apelles.

Bibliothecam Aulicam, quam a majoribus mediocrem acceperat, CAROLUS FRIDERICUS quotidie amplificat, ornat, libris omnium scientiarum & artium adauget, diversas ejus partes in unum corpus juncturus. Aditus ad Bibliothecam hanc omnibus diebus nemini non patet.

Nummophylacium, quod Fridericus VI. dives reliquit, supplere atque præstantius reddere, quin & medii ac junioris ævi nummis augere fatagit.

Publicæ hæc sunt Principis, quem describimus, virtutes. Virtutes domesticæ. Domesticas & privatas si spectes, quas ille, maritus & pater, quo-

Hhh 3

Voyages faits en Allemagne par ordre du Roy par Mr. de Cassini de Thury.
Paris 1763.

CAROL.
FRIDER.

tidie exercet, quam felix ejus cum Conjuge animorum conjunctio; quam amabilis in Principum filiorum educatione concordia; quos præcepto non magis, quam exemplo ipse suo, quin & ipsa quandoque institutione sua, regit & dirigit; sollicitus & benignus pater; si necesse est, gravis; ipse pietatis in Præceptorem quondam suum vix visum exemplar.

§. XXVIII.

Conjux.

In blando Marchionis nostri consortio vivit CAROLINA LUDOVICA, Hassiaca, Ludovici VIII. Darmstadiensis Landgravii filia, nata A. 1723. die 11. Julii, nupta die 28. Jan. A. 1751. Heroica Conjux; Mariti comes virtutum; comes itinerum, in qua, ut in Elisabetha illa Britannica, (x) Scriptores, quæ mirentur, inveniunt; quæ vituperent, quærent. Marchica Rhea, partu suo centum jam complexa nepotes; similem sibi & marito sobolem gignit & educat. Marchica Pallas, quæ, vegetabilis regni admiranda dum scrutatur Maritus, ex minerali & animali regnis cumulat thesauros; pictura (y) & scalprio Apellis & Pyrgotelis æmula; omnium artium & scientiarum cultrix, amica, patrona. (z)

(x) ORLEANS *hist. des revolutions d'Angleterre* Lib. VIII. pag. 176.

(y) Hafniensis pictorum Academia A. 1763. eam sociam recepit.

(z) Insigne Astronomicum duorum voluminum opus, Lutetiæ A. 1764. in

ERN

Prodiere ex t

1. CAROLUS
rū A. 17552. FRIDERICUS
lucm3. LUDOVICUS
die 9. Febr. A.Quartus filius A.
hemii sepultus.Angusta hæc sobo
hardos, Carolos, Ernel
populis sicut redivos,
stabilicam, ad feros pro
duratura in ævum.quarta forma impre
scribit; doctrinam
eas fecerit. CAS
allegimus.

Prodierunt ex thoro hoc

1. CAROLUS LUDOVICUS, natus die 14. Februa-
rii A. 1755.
2. FRIDERICUS, die 29. Augusti, A. 1756. editus in
lucem.
3. LUDOVICUS WILHELMUS AUGUSTUS, qui
die 9. Febr. A. 1763. orbem aspexit.

Quartus filius A. 1764. die 29. Julii periit in partu, Pforz-
hemii sepultus.

Augusta hæc soboles, spes & expectatio Marchiæ, Bern-
hardos, Carolos, Ernestos, Fridericos, Ludovicos Badensibus
populis sistet redivivos, atque felicitatem patriæ, patre regnante
stabilitam, ad feros propagabit nepotes. Soboles, cara cælo &
duratura in ævum.

quarta forma impressum, Lalandius auctor Serenissimæ Marchioni ad-
scripsit; doctrinam ejus in artibus & scientiis celebrans; quod & ante
eum fecerat CASSINIUS in *Relatione Itineris* A. 1763. quam supra
allegavimus.

CAROL.
FRIDER.

Annus MDCCLXVI. Badensem hanc Historiam terminat. Præterita futurorum speculum quum esse soleant, gratulandum est Badensibus populis, tali quod sub Principe vivant, novum Marchiæ qui conditurus est seculum; quod a memori & grata posteritate appellabitur Aurea Badensium Aetas.

NUMIS

NUM
BADA · D

F X

Metallicam
Cæsareo
centi &

eis debemus.

Heræana Marchio
nunquam in publicum pro
mentis in Cæsarea gaza se
vnummōs nobis suggellit.

Duriores a seculi
taria usi sunt, unde frequen
nummi.

Tom. IV.

(*) Perthesius L. B. de Se
pudentie publicæ des
vit.

(†) Perthesius SCHLANG
de re numismatica cel

(‡) HERGOTTUS in Na
morum in Præf.

NUMISMATUM
BADA - DURLACENSIVM
EXPOSITIO.

Metalliam Ernestiadum Badæ Marchionum seriem Cæsareo, (a) Suecico, Gothano, (b) Durlacensi & Palmiano Carolsruhæ, Nummophylaciis debemus.

Heræana Marchionum Badensium Tabula, æri incisa, quæ nunquam in publicum prodiit, sed cum aliis ejusdem Heræi fragmentis in Cæsarea gaza servatur, (c) nonnullos primi ordinis nummos nobis suggestit.

Durlacenses a seculi fere XVI. temporibus officina monetaria usi sunt, unde frequentiores eorum, quam Bada-Badensium nummi.

Tom. IV.

lii

- (a) Perillustris L. B. de SENCKENBERG, Consiliarius Imp. Aulicus, Jurisprudentiæ publicæ decus, ex Cæsarea gaza ea, quæ damus, suppeditavit.
- (b) Perillustris SCHLAEGERUS, Gothani thesauri Custos, scriptis eruditissimis de re numismatica celebris, nobis transmisit Gothana.
- (c) HERRGOTTUS in *Nummotheca Principum Austriæ* Parte I. Tomi II. *Monumentorum* in Præfat. §. 19. Heræi Tabularum fragmenta describit.

FRONTISPICIUM TABULARUM.

In superiore Frontispicii Nummorum Durlacensium parte Zaringicum comparet sigillum, equitem exprimens galeatum cum vexillo. Sigillum est Bertoldi IV. ab illo diversum, quod in Numismatum Bada-Badensium Frontispicio exhibui. Adhæret Chartæ A. 1181. quæ in Capituli Sancti Ursti feriniis Solodori servatur; ab Illustri Zurlaubio Franciæ Campi-Mareschallo, ejus studium inferuendi Badensium rebus heic publice laudandum, nuper ad me missum. Inscriptio: BERHTOLDVS. DEI. GRA. DVX. ET RECTOR. BVRGVNDIE.

In inferiore Frontispicii parte sigillum Bada-Durlacense majus posuimus.

T A B U L A I.
E R N E S T U S.
I

Numisma argenteum, elegans, formæ majoris, Ernesti, Bada-Durlacensium fatoris, pallio principis induti, repræsentans imaginem. Caput reticulo cinctum, quod crines involvit. Christophorus, Ernesti pater & ejus frater Bernhardus in Christophorianæ familiæ Tabula eadem forma comparent. (d) Aurea torques ex collo propendet ad pectus. Epigraphe:

(d) Tom. II. pag. 248.

BADA - DURLACENSIS

V. G. G. ERNSTI

HOCHBERG

Dei Gratia Ernesti

In averia parte:

NIT SCHIMPF

Ernsti illudre not

Soltingitur Aera MDX

deesse videtur discordia,

frater exorta. Ernestus

quærit, constantem in or

eadem anno restituta in

bulæ IV. Bada-Badensium

Nummus unilateralis

heimenes tessellæ. Manus par

In infima nummi parte lito

nummum ambit, Aera MI

conjugalis inter Ernestum

M A R C

E R N

Unilateralis argentea

thæ, Ernesti filia, quæ V

Tom. IV.

V. G. G. ERNST. MARGRAVE. ZU. BADEN. UND
HOCHBERG.

Dei Gratia Ernestus Marchio Badensis & Hochbergensis.

In averfa parte:

NIT SCHIMPF MIT ERNST.

Ernesto illudere noli.

Subjungitur Aera MDXXXIII. Occasionem nummi cudendi dedisse videtur discordia, in dividenda Philippi hereditate inter fratres exorta. Ernestus, de Confiliariis fratris non semel conquestus, constantem in omni hoc negotio animum ostendit. At eodem anno restituta inter fratres concordia, quam nummus Tabulae IV. Bada-Badensium sistit.

II.

Nummus unilaterialis, in quo Badensis baltheus & Spanheimenses tessellae. Manus junctae cor tenent, ex quo prodeunt rosae. In infima nummi parte lithospermum conspicitur. In circulo, qui nummum ambit, Aera MDXXXIII. comparet. Monumentum conjugalis inter Ernestum & Ursulam Rosenfeldiam concordiae.

M A R G A R E T H A

ERNESTI FILIA.

I.

Unilaterialis argenteus, moduli majoris, nummus Margarethae, Ernesti filiae, quae Wolfgango Oetingensi Comiti nupsit.

MARGARETH. MARGGRAVIN. ZV. BADEN. IRS.
ALTERS XX.

Id est: *Margaretha Marchio Badensis ætatis suæ XX.*

II.

Eadem Margaretha. In postica parmula Badensis cum Spanheimensibus tessellis. DROLLINGERUS Margarethæ, Caroli I. Marchionis filiæ, Abbatissæ Lucidæ Vallis, A. 1496. defunctæ, attribuit nummum, (e) quod Durlacenses ante Georgii Friderici ætatem, Spanheimensibus tessellis non fuerint usi. Spanheimensia, ante Georgium Fridericum, Insignia non adhibuisse Marchiones, non equidem negaverim; at Principes feminas illis usas esse, ejusdem Margarethæ apocha, Carolo fratri A. 1558. data, ostendit; quæ Margarethæ refert sigillum, in quo Oetingensia cum Spanheimensibus comparent. Elisabetha, Margarethæ soror, Conrado Comiti Castellæ nupta, A. 1544. usa est sigillo, quod Spanheimensia Castellensibus jungit. Denique Margaretha sæculari, non ecclesiastico, habitu decoratur. Literæ & scalprum artificis a seculi XV. ruditate abhorrent, & cum nummis Ernesti ac Caroli II. conveniunt.

(e) In Schedis.

Aureus forme oblongæ
D. G. MARCHI
ANNO

In averti scutum q
aurea argentea Leo ruber,
ra In secunda est ala ar
aurea cerulea; Ufenbergæ
aurea coccinea trabem aure
Badevillanum deigma. In
vultu pellibus emergens; A
fides elypeus Badensis. Qu
superiores coronatæ sunt. Pr
ro coronatum exhibet; Bris
quæ proprie Badensis est,
culata, sustinet. Tertia h
ctu ornatum, qui thorace
Reliquarum galearum alter
cujus vesti ruberæ in pectore
inheret. Postremæ denique
catæ jura in monasteria que
te Aera MDLIX.

TABULA II.
CAROLVS II.
I.

Aureus formæ oblongæ, nummus Caroli II. CAROLVS.
D. G. MARCHIO. BADENSIS. ÆTAT. *lis* XXX.
AN. *no*

In averſa ſcutum quadripartitum, in cujus prima parte in area argentea Leo ruber, aurea corona ornatus; Zaringica teſſera. In ſecunda eſt ala argentea, ſemicirculo aureo inſignita, in area cærulea; Uſenbergæ Dynaſtiam deſignans. Tertia ſiſtit in area coccinea trabem auream, cantheriis tribus nigris exaratam; Badevillanum deigma. In quarta eminent leo dimidius ruber, ex variis pellibus emergens; Roetelanum Inſigne. Quatuor areis inſidet clypeus Badenſis. Quinque galeæ ſcutum cingunt. Tres ſuperiores coronatæ ſunt. Prima leonem exorientem rubeum, auro coronatum exhibet; Briſgoici Landgraviatus teſſera. Media, quæ proprie Badenſis eſt, arietina duo cornua, introrſus denticulata, ſuſtinet. Tertia hermam virilem oſtentat, cæruleo amictu ornatum, qui thorace alam argenteam Uſenbergicam gerit. Reliquarum galearum altera Badevillana, herma juvenili ornata, cujus veſti rubeæ in pectore palus aureus, cantheriis diſtinctus, inhæret. Poſtremæ denique galeæ tiara episcopalis inſidet; advocatiæ jura in monaſteria quædam deſignans. In ima nummi parte Aera MDLIX.

Iii 3

I I.

Nummus argenteus formæ oblongæ, præcedenti similis, sed formæ paulo minoris; anno Caroli XXX. Aeræ Christianæ 1559. cufus.

I I I.

Uncialis Caroli II. thorace & manicis ferreis instructi, dextra hastam gestantis, sinistram capulo gladii admoventis. Annus 1572. Inscriptio: CAROLUS. D. G. MARCHIO. IN. BADEN. ET HACH.berg. In averfa scutum quadripartitum Bada-Durlacense, eo ordine, quem modo exposuimus. Literæ G. W. G. scuto circumscriptæ, indicant artificis nomen. Inscriptio continuat titulum:

LAND. IN. SUS: DNS: IN. ROT: ET. BADEN-
WIL. (f)

Landgravius in Saufenberg, Dominus in Ræteln & Badenweiler.

I V.

Nummus argenteus, forma semissis, in quo aquila Imperii duplex cum corona & epigraphe:

MAX. II. IMP. AUG. P. F. DECR.

Maximiliani II. Imperatoris Augusti, Pii, Felicis, Decreto.
Averfa pars Durlacensia deigmata, eodem modo, quo in præce-

(f) Uncialis hic æri incusus est in libro, cui Tit. *Sammlung rarer und merkwürdiger Gold- und Silbermünzen* Leipzig 1751. pag. 55.

BADA - DURLA
centibus Caroli II. nummis,
D. G. MARCHE. BADE

T A B

C A R O L

A
reum numisma, Ann
imaginem sistens,

ANNA von gottes

GEBORNE

etatis 44

Anna Dei Gratia Mar

Rheni etatis an

In postica parte Durlacensia
mate:

ICH ACHT ALLE

STUM GEWI

WERDE

Omnia vispendo, ut su

æra: 1584.

dentibus Caroli II. nummis, collocata, exhibet. CAROLUS.
D. G. MARCH. BADE.

T A B U L A I I I .

A N N A

C A R O L I I I . U X O R .

Aureum numisma, Annæ Palatinæ, Caroli II. conjugis viduæ,
imaginem sistens, capite vittato.

*ANNA von Gottes Gnaden MARGGRAFIN zu BADEN
GEBORNE PFALZGRAVIN BEY RHEIN.
Ætatis 44.*

*Anna Dei Gratia Marchio Badensis, nata Comes Palatina
Rheni Aetatis anno 44.*

In postica parte Durlacensia Insignia, Palatinis juncta, cum lem-
mate:

*ICH ACHT ALLES FOR KOT DAS ICH CHRI-
STUM GEWINNE VND IN IHM ERFVNDEN
WERDE.*

Omnia vilipendo, ut lucrifaciam Christum & in eo justificer.

UBAT Aera: 1584.

ERNESTUS FRIDERICUS.

I.

Nummus, formæ oblongæ. Ernesti Friderici caput, ERNEST. FRID. D. G. MARCH. BAD. ET HACHBERG. A^o. *Ætatis* 24. 1584. In averfa parte Durlacensia Insignia eodem ordine, qui in prioribus Caroli II. nummis comparet. Ernestus Fridericus eo anno regimen adiit.

II.

Nummus concordiæ, inter Ernestum Fridericum & Georgium Fridericum; A. 1596. firmatæ. Marchia Hachbergæ, Jacobi morte vacans, Georgio Friderico soli certis tum conditionibus relicta est. Antica pars spicula repræsentat, quæ duæ manus, e nubibus prodeuntes, amplectuntur. Inscriptio: VIRIBUS UT JUNCTA HÆC RUMPUNTUR SPICULA NULLIS SIC OMNE IMPERIUM FIRMAT CONCORDIA FRATRUM. Postica habet Durlacensia Insignia, uti præcedens. Additus A. 1596. Inscriptio: ERN. FRID. ET GEORG. FRID. MARCH. BAD. ET HACHB. LAND. SVS. DNI. ROT. ET BADENW. FRATRES.

 TABU-

BADA - DURL

 TA
 ERNESTU

 Ernesti Friderici effigi
 In averfa compare
 pro junctis duorum fratru
 forte innuit concordiam
 ONNIBVS.

 Nummi memorial
 A. 43. cufi. In utroq
 MARCH. BAD. In post
 Durlacensia Insignia in av
 cum Aera 1603.

 TA
 GEORGIUS

 Imago Marchionis: GE
 HACHB. LANDG.
 bus imponum: PVLVI

 Nummus argenteus
 ge: GEORG. FRID. Dils
 Tom. IV.

TABULA IV.
ERNESTVS FRIDERICVS.

III.

Ernesti Friderici effigies. ERN. FRID. D. G. MARCH. BAD.
In averfa comparet figura monstrosa. Duæ manus, in cly-
peo junctæ duorum fratrum, Ernesti Friderici & Georgii Friderici
forte innuunt concordiam. Lemma: NEC. NVLLI NEC.
OMNIBVS.

IV. V.

Nummi memoriales, formæ oblongæ, Ernesti Friderici
A. 43. cusi. In utroque protome ejus: ERN. FRID. D. G.
MARCH. BAD. In posteriore additur: ET HOCHB. ÆTA. 43.
Durlacensia Insignia in averfa utriusque nummi parte comparent,
cum Aera 1603.

TABULA V.
GEORGIVS FRIDERICVS.

I.

Imago Marchionis: GEORG. FRID. D. G. MAR. BAD. ET
HACHB. LANDG. In postica ossium caput, duobus ossi-
bus impositum: PVLVIS ET VMBRA SVMVS.

II.

Nummus argenteus, cum ejusdem Marchionis togati effi-
gie: GEORG. FRID. D. G. MARCHIO BAD. ET HACH.

DERICVS
Ernesti Friderici capu-
D. ET HACHBERG.
Durlacensia Insignia co-
mumis comparet. Er-
Fridericum & Geor-
ria Hachberge, Ja-
eris tum conditioni-
ntat, quæ duæ ma-
Inscriptio: VIRI-
NTUR SPICULA
FIRMAT CON-
Durlacensia Insignia,
tio: ERN. FRID.
D. ET HACHB.
W. FRATRES
TABU.

In altera parte crux, quatuor circumdata parmulis, quarum prima Zaringicum leonem, secunda alam Usenbergicam, tertia Badevillanam trabem, quarta leonem, e pellibus emergentem, Rœtelnanum insigne, prodit. In medio crucis parmula præcipua cum Badensi baltheo. Inscriptio:

LAND. Z. SVSENB. DO. IN. ROT. ET BADENWI.
Landgravius in Susenberg, Dominus in Rœteln & Badenwiler.

III.

Nummus quadratus argenteus, in quo parmula cum tessera Badensi:

Georg Friderich marggrav zu Baden.
Georgius Fridericus Marchio Badensis.

In postica globus Imperii, cruce distinctus, in quo numerus 84. Addita Aera: 1609.

IV.

Nummus argenteus, secundo hujus Tabulæ nummo similis, nisi quod A. 1610. cufus.

TABULA VI.

GEORGIUS FRIDERICUS.

V.

Nummus quadratus argenteus, formæ majoris, cum Georgii Friderici effigie:

BADA - DURL

GEORG. FR.

C. A. SPO.

Georgius Fridericus

bergensis L.

him.

In postica scutum, in tres

ris parmula prima leonem

cum, tertia Spanheimense

theus Badensis, quem ab

stent symbola, stipant.

corinet, in quorum prim

etus; secundo Rœtelnan

baltheus Laurentis; ceteri

Aera: 1622. In ambitu tit

ET EBERS. D. A. R.

Et Eberstein, Dominu

berg.

Georgius Fridericus primu

& insignia Bada - Badensia

rioris Marchiæ possessor

Marchia, possessione Vindol

Tom. IV.

(c) Tom. III. pag. 60.

GEORG. FRI. D. G. M. BA. ET HACH. LA. SV.
C. A. SPO.

*Georgius Fridericus Dei gratia Marchio Badensis & Hach-
bergensis Landgravius Saufenbergæ Comes a Spon-
heim.*

In postica scutum, in tres regiones distinctum. Regionis superio-
ris parmula prima leonem Brisgoicum, secunda alam Usenbergi-
cam, tertia Spanheimenses tessellas exhibet. In medio scuti bal-
theus Badensis, quem ab uno latere aper, ab altero rosa, Eber-
steinii symbola, stipant. Infima scuti regio quatuor laterculos
continet, in quorum primo palus Badevillanus, cantheriis distin-
ctus; secundo Rætelanæ fasciæ, ex quibus eminet leo; tertio
baltheus Lahrensis; denique leo Malbergensis. Supra scutum
Aera: 1622. In ambitu tituli reliqui:

ET. EBERS. D. A. ROT. BADENW. LOR. ET MALB.
*Et Eberstein, Dominus a Ræteln, Badenweiler, Lor & Mal-
berg.*

Georgius Fridericus primus fuit in ordine Ernestiadum, qui titulos
& insignia Bada-Badensia in nummis figillisque adhibuit; supe-
rioris Marchiæ possessor quod esset. Restituta Eduardinis hac
Marchia, pactione Vindobonensi (g) A. 1627. conventum est, ut

Tom. IV.

Kkk 2

(g) Tom. III. pag. 89.

utraq;ue linea iisdem gentilitiis uteretur insignibus; quod ab hoc tempore constanter obtinuit.

VI.

Nummus uncialis argenteus, A. 1622. cufus, Georgii Friderici effigiem, titulos & insignia eadem, ut in præcedente nummo, formula exhibens.

TABULA VII.

GEORGIUS FRIDERICUS.

I.

Nummus argenteus, cum Georgii Friderici, loricati & baculum tenentis, effigie. Ad caput Marchionis annus 1627. In ambitu:

GEORG. FRID. D. G. M. BAD. ET. HAC. LA. SV.
C. A. SP.

Georgius Fridericus Dei gratia Marchio Badensis & Hachbergensis Landgravius Susebergæ Comes a Sponheim.
Pars averfa scutum Marchionis sistit, in tres regiones divisum, quas Tabula præcedente num. V. descripsimus. Inscriptio:

ET EBERS. D. A. ROT. BADENW. LAR ET MAL.
Et Eberstein, Dominus a Rœteln, Badenweiler, Lar & Malberg.

Nummus argenteus
cum inscriptione, quam
scutum quadripartitum,
Ulenbergia duplex. Sup
geros indicat. Epigrapha
GENSIS 1622.

Nummus itidem ar
bitre descripsimus, similis

Nummus bracteatus
in parva fistula. Litera
Marchionem Badenensem indicat

TAB

FRID

Nummus argenteus,
gei effigie & literis
F. D. G. M. Z. R. V. 1
Fridericus Dei Gra

VIII.

Nummus argenteus, in quo Georgii Friderici loricati effigies cum inscriptione, quam modo memoravimus. Aversa habet scutum quadripartitum, in quo duplex Badensis baltheus & ala Ufenbergica duplex. Supra scutum numerus 24. totidem crucigeros indicat. Epigraphæ: MONETA. NOVA. HACHBERGENSIS. 1622.

IX.

Nummus itidem argenteus, illi, quem num. VII. hujus Tabulæ descripsimus, similis, nisi quod Aera in eo nulla comparet.

X.

Nummus bracteatus, minimi moduli, baltheum Badensem in parmula sistens. Literæ G. F. M. Z. B. *Georgium Fridericum Marchionem Badensem* indicant.

TABULA VIII.

FRIDERICUS V.

I.

Numisma argenteum, formæ oblongæ, cum Friderici V togati effigie & literis:

F. D. G. M. Z. B. V. H.

Fridericus Dei Gratia Marchio Badensis & Hachbergensis.

In averſa parte roſaria cum emblemate: ROSA NON SINE SPINIS: variam ejus fortunam denotant.

I I.

Nummus elegans, in quo Fridericus quoque togatus: FRIDERICUS. MAR. BADEN. ET. HOCHBERG.

In averſa extat figura feminæ, inter gladios & ſpicula tranquillæ. E longinquo amphitheatrum & templum. In ambitu:

CONSCIENCIA VIRTUTI SATIS AMPLUM
THEATRUM.

Solatia hæc Principis in adverſa fortuna.

I I I.

Nummus quadratus argenteus, in quo Fridericus armatus cum baculo:

FRIDERICH V. G. G. M. Z. BA. V. HA. L. Z. SV. G. Z. S.
*Fridericus Dei gratia Marchio Badensis & Hachbergensis,
Landgravius Suſenbergæ, Comes Spanheimenſis.*

In averſa ſcutum tripartitum, ſimile illi, quod Tabula VI. num. V. deſcripſimus. Ab utroque latere ſcuti Aera 1626. In ambitu tituli complementum:

V. EBERS. H. Z. ROT. BADENW. LOR. V. MALBE.
*Et Eberſteinensis, Dominus in Rœteln, Badenweiler, Lor
& Malberg.*

TABULA IX.

FRIDERICUS V.

IV. V. VI.

Tres nummi, sola fere magnitudine inter se diversi. Antica Friderici armati imaginem; postica Badensia omnia deigmata in scuto tripartito refert atque titulos Marchionis.

VII.

Nummus argenteus, formæ minoris, A. 1626. cufus, in quo Fridericus armatus cum insignibus.

TABULA X.

FRIDERICUS V.

VIII.

Nummulus, ab una parte Badenſem baltheum; ab altera Alam Ufenbergicam in parmulis exhibens: MONETA NOVA HACHBERGENSIS 1622.

IX.

Nummus, ejuſdem cum præcedente valoris, Badenſem fiſtens baltheum, cum galea coronata, ex qua cornua prodeunt.

FRID. V. G. G. M. Z. BA. V. HA.

Fridericus Dei gratia Marchio Badenſis & Hachbergensis.

In averſa numerus VIII. totidem obolos; verba:

LANDMVNZ. *Monetam provincialem* indicant. Addita
Aera 1622.

X.

Nummus ab una parte Friderici imaginem; ab altera Badenſem baltheum in parmula referens. Inſcriptio titulos & Aeram 1623.

X I.

Nummus, Fridericum ſiſtens togatum, cum Aera 1624. Scutum averſæ in tres regiones diſtinctum, quas expoſuimus Tab. VI. num. V.

X I I.

Nummus minimi moduli. Parmula Badenſis cum litteris:

F. M. Z. B.

Fridericus Marchio Badenſis. Aera 1625.

=====
TABULA XI.
FRIDERICUS VI.

I.

Friderici VI. effigies: FRID. D. G. MARCHIO. BAD. ET HOCHB. Poſtica ſymbolum ejus, tres coronas, inter ſe junctas; lauream vel triumphalem, querceam vel civicam, gramineam vel obſidionalem ſiſtit. Epigraphe: HIS ORNARI AVT MORI.

II. Num-

Numisma argente
Friderici. Averſa cubi
copiæ duo, decuſſatum
NA COMES

Nummus argente
cubus, quem irrigat plu
SVICTVS ARBO
LIBERAL IN
Liberalitas in Juv
Additur Aera 1669.

Gymnaſii, premium diſt

TAB
BERNHAR
CARDINALIS

Nummus Guſtavi Ade
marata religione
Antica pars ſine effigie
beus: Beruhardus Guſtavi
Romana Ecclēſia Cardin
Tom. IV.

II.

Numisma argenteum, formæ oblongæ, in quo protome Friderici. Aversa caduceum habet cum petaso alato. Cornua copiæ duo, decussatim posita. Lemma: VIRTVTI FORTVNA COMES.

III.

Nummus argenteus cum Friderici imagine. In postica furculus, quem irrigat plantator. Lemma: TANDEM FIT SVRCVLVS ARBOR. In imo:

LIBERAL. IN IYVENT. GYMN. DVRLAC.

Liberalitas in Iuventutem Gymnasii Durlacensis.

Additur Aera 1669. Fridericus nummum hunc adolescentibus Gymnasii, præmium diligentiae distribuit.

TABULA XII.

BERNHARDUS GUSTAVUS

CARDINALIS ABBAS FULDENSIS.

I.

Nummus Gustavi Adolphi, qui frater fuerat Friderici VI. & mutata religione Bernhardi Gustavi nomen assumerat. Antica pars sine effigie est, inscriptionem sequentem siglis exhibens: *Bernhardus Gustavus Dei & Apostolicæ Sedis Gratia Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Princeps Abbas Fuldensis Marchio*

Tom. IV.

LII

Badensis Coadjutor confirmatus Campidonensis & Sigburgensis
 XXII. Februarii MDCLXXII. In parte averfa comparet
 palma; cujus superiori parti impositum est pondus. Ad arboris
 pedes sunt Bernardi Gustavi Insignia, quibus supereminet Cardi-
 nalitius Galerus. Clypeus quadripartitus. In prima & quarta
 area argentea crux nigra, Fuldenfis Abbatia deigma. In secun-
 da & tertia, quæ aurea est, baltheus ruber dexter; Badense infi-
 gne. Inscriptio: SVB PONDERE. Traditio est, palmas sub
 oneribus magis virefcere. Nummum habet SCHANNATUS. (h)

I I.

Nummus priori similis. Inscriptio: *Bernhardus Gustavus*
Abbas Fuldenfis, Marchio Badensis & Hochbergenfis, Confirmatus
Coadjutor Campidonensis & Siegburgensis Canonicus Coloniensis
& Argentinensis MDCLXXII. Eodem, quo præcedens, anno
 cufus. Cardinalitæ dignitatis nulla heic mentio. In postica, quæ
 palmam & scutum, ut nummus præcedens, exhibet, Abbatialis
 infula & pileus Principum scuto impositus. Retro scutum sunt
 pedum abbatiale & gladius, ecclesiasticæ ac secularis jurisdictionis
 indices. (i) Unde nummus hic præcedenti est prior.

(h) *Hift. Fuldenfis* Tab. II, numism. n. XVII.

(i) Nummum hunc dedit quoque KOELERUS *Munzbelustigungen* Tom. I.
 pag. 225.

Caput Christianæ, Fr
 cupis junctæ.

CHRISTINA. D.

Christina Ducissa Sa

garia & W

Hachbergenf

In averfa parte anchora: s

CONFUSA RECEDE

inducant nomen artificis.

Eodem Christiana.

cui pileus Principum impo

nigras transversas cum se

insigne. Altera area, aur

sem completitur. Epig

IVL. CLIV. MONT. A N

Tom. IV.

TABULA XIII.

CHRISTINA

FRIDERICI VI. FILIA.

I.

Caput Christinae, Friderico Duci Saxoniae Gothano secundis nuptiis junctae.

CHRISTINA. D. S. I. C. M. A. & W. N. M. B. & H.
Christina Ducissa Saxoniae, Juliaci, Cliviae, Montium, Angariae & Westphaliae nata Marchionissa Badensis & Hachbergensis.

In averfa parte anchora: SPES CONFISA DEO NUNQUAM CONFUSA RECEDIT. In imo Aera: 1703. Literae C. W. indicant nomen artificis.

II.

Eadem Christina. Pars antica refert scutum bipartitum, cui pileus Principum impositus. Prima area scuti trabes aureas & nigras transversas cum ferto viridi rutaceo exhibet; Saxonicum insigne. Altera area, auro fulgens, coccineum baltheum Baden- fem complectitur. Epigraphe; CHRISTINA. DUX. SAX. IVL. CLIV. MONT. ANG. ET. WESTPH.

Postica sequentem inscriptionem continet: *Nata in arce Wolgast MDCXLV. Aprilis XXII. Patre Friderico Marchione Bada-Durlacensi Matre Christina Magdalena, Palatina Rheni Nupta MDCLXV. Julii XXVII. Alberto Marchioni Brandenburgico Onoldino & post hujus fata XIV. Viduitatis anno facta Friderici Ducis Saxoniae, Juliaci, Cliviae, Montium, Angariae & Westphaliae Uxor MDCLXXXI. Aug. XIV. Vidua MDCXCI. Aug. II. defuncta Altenburgi MDCCV. Decembris XX. sepulta ibidem ejusdem anni mensisque XXIV.*

TABULA XIV.
FRIDERICUS MAGNUS.

I.

Nummus maximi moduli, A. 1682. cufus. Friderici Magni effigies. FRIDER. MAGN. M. Z. BAD. V. HACH. 1682. *Fridericus Magnus Marchio Badensis & Hachbergensis* 1682.

In postica est Augusta Maria, Friderici Magni Conjux. AVG. MARIE. MARG. BAD. HACHB. NAT. D. D. S. C. E. HOLST.

Augusta Maria Marchionissa Badensis & Hachbergensis, nata Ducissa de Schlesvich & Holstein.

BADA - DUR

Friderici Magni
ephippio, phaleris crit
RIA DUCUNT. Ad

T A

FRIDER

Ejusdem Marchionis im
PACE ET BELLO.

Fridericus Magnus
GER. LANDSWEHR
valoris.

Inscriptio utriusque
G. G. MARG. Z. BAD. V.
Z. SPOX. V. EBER. H.

Fridericus Magnus
bergensis, Landgravius
Ebersteinensis, Dominus E

I I.

Friderici Magni effigies. In averfa equus concitatus, ephippio, phaleris cristisque ornatus: QUO FAS ET GLORIA DUCUNT. Additur A. 1689.

T A B U L A X V.

F R I D E R I C U S M A G N U S.

I I I.

Ejusdem Marchionis imago. In postica equus phaleratus: ET PACE ET BELLO. Aera 1677.

I V.

Fridericus Magnus. In averfa: XVI. BZ. HACHBERGER. LANDSWEHRUNG. XVI. Bajoci, Hachbergensis valoris.

Inscriptio utriusque lateris FRIDERIC. MAGNVS. V. G. G. MARG. Z. BAD. V. HACHBERG. LAND. Z. SAUS. G. Z. SPON. V. EBER. H. Z. R. B. L. V. M.

Fridericus Magnus Dei Gratia Marchio Badensis & Hachbergensis, Landgravius Saufenbergæ, Comes Sponheimensis & Ebersteinensis, Dominus Rœtelæ, Badevillæ, Lahræ & Malbergæ.

V.

Ejusdem Friderici imago & scutum, Badensia deigmata tribus regionibus complectens, cum pileo. Inscriptio utriusque lateris titulos Marchionis exprimit. Duodecim crucigerorum nummus.

VI.

Nummus superioris dimidius.

TABULA XVI.

FRIDERICUS MAGNUS.

VII.

Nummulus; tertia pars præcedentis. In antica velamentum, ubi galea Badensis coronata, cornibus distincta. In postica tres parmulae, se invicem tangentes. Prima Badensem baltheum & Spanheimenses tessellas, decussatim positas; secunda alam Usenbergicam; tertia leonem Brisgoicum sistit.

VIII.

Nummus duodecim crucigerorum, cujus antica & postica similis est præcedenti.

IX.

Nummus novem crucigerorum. In antica est parmula, cum baltheo Badensi. Inscriptio:

BADA - DURL

FRID. MAG. T. G.

Fridericus Magnus

bergen.

In postica est ala Usenberg

F. M. HACHRL.

Fürstlich Marggr

i. e. Monta Marc

Nummus, ab una
modum Badensem exhiben

Nummulus, in quo e

XIX Oboli duo. In alter

H. LANDSWEHR

Moneta valoris Hach

TABU

CAROLU

FRIDERICI

N Nummus argenteus eleg

CAROL. GU.

Carolus Gustav

Hachb

FRID. MAG. V. G. G. MARG. Z. B. V. HACHB.

Fridericus Magnus Dei Gratia Marchio Badensis & Hachbergensis.

In postica est ala Usenbergica. Inscriptio hujus literis:

F. M. HACHB. LANDSWEHRUNG.

Fürstlich Marggräflich Hachbergische Landswehrung.

i. e. *Moneta Marchica valoris Hachbergici.*

X.

Nummus, ab una parte Friderici effigiem, ab altera parmulam Badensem exhibens.

XI.

Nummulus, in quo clypeus Badensis & inscriptio: II. P F E N N I N G *Oboli duo.* In altera parte Usenbergica ala & verba:

H. LANDSWEHRUNG.

Moneta valoris Hachbergici.

TABULA XVII.

CAROLUS GUSTAVUS

FRIDERICI MAGNI FRATER.

Nummus argenteus elegans, in quo Caroli Gustavi imago.

CAROL. GUST. D. G. MAR. BAD. HACH.

Carolus Gustavus Dei Gratia Marchio Badensis & Hachbergensis.

In imo additur nomen artificis: ANTON MEIBVSCH. Postica focum habet & ignem, super quem pendet e nube manus, gladium tenens, cui supereminet laurea. Baltheus Badensis pileo Principis tectus. Aera 1683. In ambitu: AVIDA PERICVLI VIRTVS.

JOHANNA ELISABETHA
FRIDERICI MAGNI FILIA.

Nummus celebrandæ memoriæ nuptiarum Johannæ Elisabethæ cum Eberhardo Ludovico Duce Wirtembergæ A. 1705. cufus. Capita conjugum Principum jugata in Antica comparent; cum inscriptione:

EBERH. LUD. ET IOH. ELISAB. D. G. DVCES
WURTEMB. E. T.

*Eberhardus Ludovicus & Johanna Elisabetha Dei Gratia
Duces Wirtembergæ & Teccæ.*

Mulleri artificis nomen ad latus conspicitur.

In postica Cupido, qui seposito arcu & pharetra lauream pileo innectit. E longinquo palatium & hortus. Epigraphe:
COGIT IN UNVM.

Nummus, ab una p
Henavensis; ab
Caroli Galari Marchion

D. G. JOHAN. V

Dei Gratia Joh

Civis, A

CHRISTINA

M. B. A. D. 1

Christina Juliana

Christianis Ba

Cufus est nummus A. 170

Nummus ejusdem
ejus cum titulis, quos in
quo precedens, A. 1704

Postica feminam r

TIMOR DOMIN

SIR. L. I

Tam. IF.

TABULA XVIII.
CHRISTINA JULIANA
CAROLI GUSTAVI FILIA.

I.

Nummus, ab una parte Johannis Wilhelmi, Ducis Saxoniae
Ifenacensis; ab altera Christinae Julianae, conjugis ejus,
Caroli Gustavi Marchionis Filiae, imagines exhibens.

D. G. JOHAN. WILH. DUX. SAX. I. C. M. A. ET W.

*Dei Gratia Johannes Wilhelmus, Dux Saxoniae, Juliaci,
Cliviae, Montium, Angariae & Westphaliae.*

CHRISTINA JULIANA D. G. DUC. SAX. NAT.

M. BAD. D.

*Christina Juliana Dei Gratia Ducissa Saxoniae nata Mar-
chionissa Bada-Durlacensis.*

Cusus est nummus A. 1704. ætatis Johannis Wilhelmi 38.

II.

Nummus ejusdem Christinae Julianae. Antica effigiem
ejus cum titulis, quos indicavimus, exhibet. Cusus est eodem,
quo præcedens, A. 1704. ætatis Christinae 26.

Postica feminam refert ad Deum preces fundentem:

TIMOR DOMINI EST INITIVM SAPIENTIAE.

SIR. I. 16.

TABULA XIX.
CAROLUS WILHELMUS.

I.

Imago Caroli Wilhelmi: *Carolus Guilielmus Dei Gratia Marchio Badena-Durlacensis & Hochbergensis* Literæ P. H. M. Mulleri artificis indicant nomen. Aversa leonem coronatum & signa militaria refert: **AVDACEMENT FORTVNA CORONAT.** In imo æra: **MDCCVIII.**

II.

Nummus Carolsruhæ conditæ memor. Ab una parte delineatio urbis & arcis; ab altera: *Carolus Wilhelmus Marchio Badena-Durlacensis primum lapidem fundamentalem arcis Carolsruhæ ponebat A. MDCCXV. die XVII. Junii.* Inferius duo grypharum insistentium, torquem tenentes, ex qua crux, Ordinis Fidelitatis insigne propendet.

TABULA XX.
CAROLUS WILHELMUS.

III.

Caroli Wilhelmi effigies & tituli. In aversa leo dormiens: **QVIESCO.** In imo **MDCCXXXVI** & nomen Genevensis artificis *I. Daffier.*

IV. Idem

BADA - DURLACENSIS

Idem. In positiva
graphie: **VITILITATI**
In imo: **ARGENTIE.**

TAB
CAROLUS

Caroli Wilhelmi protoma
ro, pileo Principis texta,
torques ambit, ex qua crux
nummi 1721.

Idem aversa securum
balthæus, sive Ufenbergica
gnibus Ordinis Fidelitatis
30. FREUTZER
XXX. Crucigeri
Annus nummi cudi: 1736.

Idem. In aversa:
20. KR. FVRST. B.
Tom. IV.

IV.

Idem. In postica argentifodina Sulzbergenfis cum epigraphe: **VUTILITATI DVRLACI FELICITER PATET.**
 In imo: **ARGENTIF. SULZBURG. 1720.**

TABULA XXI.
 CAROLUS WILHELMUS.

V.

Caroli Wilhelmi protome. In postica baltheus Badensis in scuto, pileo Principis tecto, quod duo sustinent gryphi. Scutum torques ambit, ex qua crux Ordinis Fidelitatis pendet. Annus nummi 1721.

VI.

Idem averfa scutum habet tripartitum, in quo Badensis baltheus, ala Usenbergica & leo Brisgoicus. Peripheria insignibus Ordinis Fidelitatis condecorata. Subjungitur:

30. KREUTZER LANDMVNTZ.

XXX. Crucigeri Provincialis moneta.

Annus nummi cusi: 1736.

VII.

Idem. In averfa:

20. KR. FVRST. BAD. DVRL. LAND-MVNTZ. 1732.

Tom. IV.

Mmm 2

*Viginti Crucigeri Provincialis Monetæ Bada - Durlacensis
1732.*

VIII

Idem cum verbis: PRO BONO PUBLICO. In
aversa:

X. KREUTZER. 1732.

Decem Crucigeri 1732.

In ambitu:

FVRST. BADEN DVRLACH. LANDMVNTZ.

Moneta provincialis Bada - Durlacensis.

TABULA XXII.
CAROLUS FRIDERICUS.

I.

Parmula columnæ affixa, Badevillanum referens palum. Fi-
gura manum levans ad cœlum. OBSEQUIVM JV-
RARE PARATA. Aera: 1738. In postica scutum, a duo-
bus gryphis sustentatum; a quo crux Ordinis Fidelitatis propen-
det. In ambitu: *Magdalena Wilhelmina, Marchio Badensis, nata
Ducissa Wirtenbergiæ, Administratrix. Carolus Augustus Mar-
chio Badensis & Hachbergenfis Administrator.*

II.

Ara, parmulis Badensibus ornata, cum igne & epipraphe:

BADA - DURLACH

VOBIS. PIA. CORDA
Postica præcedenti similis

Ara cum thuribul-
theum, altera aliam Uen-
VESTRA. VOTA.
præcedens

Florens. Crux
AD LEGEM IMPE
60. KR.

Sexaginta
Postica habet parmulam,
in tuorum ad instar præce-

TABU
CAROLUS

Ara cum igne & parm-
CENSIS LETA SA
duo cornu copie &
PRINCIPI QUEQUE
A. 1746. in memoriam M
redevntis, culus.

VOBIS. PIA. CORDA. SACRAMVS. In imo annus 1738.
Postica præcedenti similis.

III.

Ara cum thuribulo & parmulae duae; altera Badensem baltheum, altera alam Usenbergicam referens. Epigraphe: PRO. VESTRA. VOTA. SALVTE. Aera 1738. Postica uti præcedens.

IV.

Florenus. Crux Ordinis *Fidelitatis* insigne. Epigraphe: AD LEGEM IMPERII CVSA. 1740. Infra crucem: 60. KR.

Sexaginta Crucigeri.

Postica habet parmulam, cum baltheo Badensi. Inscriptio nomina tutorum ad instar præcedentium exhibet.

TABULA XXIII.
CAROLUS FRIDERICUS.

V.

Ara cum igne & parmula Badensi: MONETA DVRLACENSIS LETA SACRIFICIA FERENS. In averſa duo cornua copiae & fol: REDVCI SERENISSIMO PRINCIPI QVÆQVE FELICIA OPTANS. Nummus A. 1746. in memoriam Marchionis, a Gallico & Batavico itinere redeuntis, cufus.

Mmm 3

VI.

CAROLI FRIDERICI effigies. In averfa scutum, basi infiftens, pileo & torque Ordinis Fidelitatis ornatum, Badenfia deigmata. Duæ feminæ ad latus utrumque basis. Altera globum terreftrem & annulum five corollam; altera cornu copiæ tenet & libram: MODERATE ET PRVDENTER. In imo æra MDCCLI.

TABULA XXIV.

CAROLUS FRIDERICUS.

VII.

Nummus CAROLI FRIDERICI & CAROLINAE LUDOVICAE conjugio dicatus. Femina ftans dextra palmitem, finiftra cornu copiæ tenet. Ad pedes feminæ: MINERVA CATTORVM. In ambitu: HAEC TANTVM DIGNA CONNUBIALI FOEDERE IUNGI.

In averfa duplex fcutum, in quorum uno baltheus Badenfis; in altero Haffiacus leo coronatus, tæniis tranfverfis argenteis & rubris diftinctus. In ambitu: FIRMAT AVGVSTAE GLORIAM GENTIS POPVLIQVE SALVTEM TALLIS CONIVNCTIO. Inferius æra: MDCCLI.

VIII.

Nummus in memoriam nativitatıs duorum filiorum CAROLI FRIDERICI cufus. Capita jugata Parentum:

BADA - DURLA

D. G. CAR. FRID

M. N. L. H.

D*ei* Gratia Carolus

Carolo Loui

Haffia.

In pofica et femina feder

phe:

DAS GESCHL.

SEYN, PS

Profapia p*ro*rum er

Anterius:

DIE GEBVRTE

D. 14. FEB.

Nativitas Principum

et Friderici die

TABU

CAROLUS

Marchionis effigies. In po
ficum, quod Badenfes refl

D. G. CAR. FRID. MARG. BAD. & CAR. LOVISA

M. N. L. H.

*Dei Gratia Carolus Fridericus Marggravius Badensis &
Carola Louisa, Marchionissa, nata Landgravia
Hassiae.*

In postica est femina sedens, duos tenens infantes, cum epigraphe:

DAS GESCHL. DER FROM. WIRD GESEGN.

SEYN. PS. 112.

Profapia piorum erit beata, Psalm. 112.

Inferius:

DIE GEBVRTH DER PRINZ. CAR. LVD.

D. 14. FEB. 1755. V. FRID. D. 29. AVG. 1756.

Nativitas Principum Caroli Friderici die 14. Febr. 1755.

& Friderici die 29. Aug. 1756.

TABULA XXV.

CAROLUS FRIDERICUS.

IX.

Marchionis effigies. In postica scutum, velamento pileoque conspicuum, quod Badenses tesseras tribus regionibus complectitur.

X.

Caput Marchionis. Aversa Badensem baltheum offert. Epigraphe: **AD NORMAM CONVENTIONIS.** Infra scutum Aera: 1763.

X. EINE FEINE MARCK.

Decem hujus generis nummi Marcam puram conficiunt.

X I.

Nummus ejusdem cum præcedente valoris; Marchionis effigiem referens. In postica Badensis clypeus, singularum ditiorum tesseras continens; quem duo sustinent gryphi. Inscriptio uti præcedens.

SUPPLEMENTUM I.

CHRISTOPHORUS I.

I.

Effigies S. Petri, clavem tenentis. Ante eum parmula, baltheum Badensem & Spanheimenses tessellas decussatim exhibens. **CHRISTOF. D. G. MARCHIO BADENSIS.** In aversa crux, cui intermixtæ quatuor parmulae, quarum una duplicem baltheum Badensem; altera Spanheimenses tessellas; tertia alam Usenbergicam; quarta, in duas areas divisa, Lahrensem baltheum & Malbergensem leonem repræsentat. Inscriptio: **MONETA NOVA BADENSIS.**

H. S.

S. Bernharti Marchionis effigies. Ad latera epigraphe **BEAT. SANCTI LEONIS MAJORS,** in quo Baltheum quatuor ambiunt parmulae, una leonem, e pellibus, quæ e regione est, inferens; quarta tres falces a Christophoro acquisite. **NOVA BADENSIS.**

SUPPLE

BERN

Imago Bernharti, cujus Baltheum quatuor ambiunt parmulae, una leonem, e pellibus, quæ e regione est, inferens; quarta tres falces a Christophoro acquisite. **NOVA BADENSIS.**

PHIL

Unilateralis nummus

Tom. IV.

I I.

S. Bernardi Martyris loricati & lanceam cum vexillo tenentis effigies. Ad latus Bernardi annus nummi cusi 1512. Epigraphe BEAT. SANCT. BERNARD. MARTIR. In postica scutum majus, in quo Badense & Spanheimense insignia. Scutum quatuor ambiunt parmulae. Prima baltheum Badensem, secunda leonem, e pellibus emergentem, Roetelanum insigne; tertia, quae e regione est, fasciam Lahrensem & leonem Malbergensem; quarta tres fascias transversas, Dynastiae Rodemacheranae, a Christophoro acquisitae, deigma ostentat. Epigraphe: MONETA NOVA BADENSIS.

SUPPLEMENTUM II.

B E R N H A R D U S.

Imago Bernardi, cujus caput reticulo, crines involvente pileoque contactum: BERNHARDUS DEI GRATIA MARCHIO BADENSIS. In postica Badense & Spanheimense insignia. ANNO SALUTIS MDXXXIII.

P H I L I B E R T U S.

Unilateralis nummus Philiberti, filii Bernardi:

Tom. IV.

Nnn

IL S.

PHILIPERT. MARGRAF ZV BADEN VND G. Z.
SPONHEIM.

Philibertus Marchio Badensis & Comes Sponheimensis.

C A E C I L I A.

Nummus memorialis Cæcilie, Sueciæ Principis; cufus
antequam Christophoro, Bernhardi filio, nuberet. CECILIA
PRINCEPS SUECIE. Latus hoc convenit nummo, qui in-
ter Numismata Bernhardinæ Lineæ Tab. V. comparet. Aversa
feminam repræsentat sedentem, tranquillam, manum amphoræ
applicantem. Nummus hic in thesauro regio Holmienfi inter ra-
riores servatur.

SUPPLEMENTUM III.

PHILIPPUS.

Nummulus sub Philippo, Philiberti filio, cufus. Badenſem &
Spanheimenſem teſſeras, decuſſatim poſitas, exhibet:

PHILIP. D. G. MARCH. BAD. C. SP.

Philippus Dei Gratia Marchio Badensis Comes Sponheimensis.

Numerus 87. annum nummi cufi 1587. designat. Postica dupli-

BADA - DURLACENS

cum Imperii aquilam, & Imperii g
præſentat cum verbis: RUD. II
Numerus 2. globo imprefſus,
valorem.

WILHE

Unilateralis nummus forma
hemi togati effigiem omnesque tit

Wilhelmi togati effigies &
conſpicuum aureique Velleris cir
omnia designata, in tres regiones di
nus nummi cufi 1674

FERDINANDUS M.

Unilateralis quoque nummus
Wilhelmi, ante patrem defuncti, cu

FERDIN. MAXIMIL

HACH.

Tom. IV.

cem Imperii aquilam, & Imperii globum, superaddita corona, re-
 præsentat cum verbis: RUD. II. D. G. ROM. IMP. S. AUG.
 Numerus 2. globo impressus, duorum crucigerorum indicat
 valorem.

W I L H E L M U S.

I.

Unilateralis nummus formæ oblongæ, A. 1627. cufus, Wil-
 helmi togati effigiem omnesque titulos continens.

II.

Wilhelmi togati effigies & tituli. Scutum averfæ, pileo
 conspicuum aureique Velleris circumdatum torque, Badensia
 omnia deigmata, in tres regiones distributa, comprehendit. An-
 nus nummi cufi 1674.

F E R D I N A N D U S M A X I M I L I A N U S.

Unilateralis quoque nummus, Ferdinandi Maximiliani, filii
 Wilhelmi, ante patrem defuncti, cum epigraphe:

F E R D I N . M A X I M I L . D . G . M A R C H . B A D . E T
 H A C H .

DEN VSDG. Z
 ponheimensis.
 A.
 æ Principis; cufus
 abere. CECILIA
 enit nummo, qui in-
 . comparet. Averfa
 , manum amphoræ
 jo Holmici inter ra-
 III.
 , cufus. Badenſem &
 a politas, exhibet:
 . S. P.
 ſis Comes Sponheimenſis.
 ſignat. Poſtica dupli-

SUPPLEMENTUM IV.
LUDOVICUS WILHELMUS.

I.

Victoriæ ad Nissam & ad Widdinum, quas Ludovicus Wilhelmus reportavit, eudendo huic nummo occasionem dederunt. Leopoldus Imperator laureatus comparet in curru triumphali, manu tenens Victoriâ alata, quæ coronam lauream gestat.

LEOPOLDVS M. P. F. A. P. P.

Leopoldus Magnus Pius Felix Augustus Pater Patriæ

Inferius: TRIUMPHATOR GENT. BARB.

Postica Ludovici Wilhelmi effigiem offert in tabula. Additur delineatio proelii inter Turcas & Christianos. Nissa & Widdinum urbes e longinquo comparent. In imo: TVRCAE ANNO VNO TER DEVICTI. 1689.

II.

Victoria ad Salankemen. Fortuna gubernaculum tenens, ad aram consistit, capiti militis, Romano more vestiti, palmamque tenentis, lauream imponit. Aquila in globo. Epigraphe:

BADA - DURLACEVS
QUOD INSTAT EXPEDIET
VICTORIA LEOPOLDO ET I
P. P. AA. VIRTUTE LVV.
TVRCIS PARTA. In margine: A
IN ORIENTE VICTORIA.
orientar, Turcicis spoliis insignem.
namque gestans, tabulæ sequent
VIREB HOSTIVM FRACTA
cum camelo tauroque. Epig
XIV. MILLIB. CASTRIS
CVIII. DIREPTIS. In
R. XIX. AVGVSTI AV
AVGVSTI.

II
Nummus ejusdem victoriæ
vici effigies cum epigraphe:

LUDOVICVS PRINC

*Ludovicus Princeps Bada
ralis Locumtenens.*

In postica miles armatus, hosti
sens; dextra caput Turcæ;

QUOD INSTAT EXPEDIET VICTOR. Inferius: VICTORIA LEOPOLDO ET IOSEPHO TRIUMPH. F. F. P. P. AA. VIRTUTE LVD. WILH. M. BADENS. DE TVRCIS PARTA. In margine: AVSTRIAE EXCELLENS IN ORIENTE VICTORIA. Altera nummi pars tabulam ostentat, Turcicis spoliis insignem. Victoria globo insistentem palmanque gestans, tabulae sequentia verba inscribit: SPES ET VIRES HOSTIVM FRACTAE 1691. Turca vincens catenis cum camelo tauroque. Epigraphe: CAESIS TVRCAR. XXV. MILLIB. CASTRIS CVM TORMENT. BELL. CLVIII. DIREPTIS. Inferius: AD SALENKAMEN D. XIX. AVGVSTI AVGVSTIS NOSTRIS VERE AVGVSTI.

III.

Nummus ejusdem victoriae ad Salankemen testis. Ludovici effigies cum epigraphe:

LVDOVICVS PRINCEPS BADENSIS C. M. G. L.

Ludovicus Princeps Badensis, Caesareae Majestatis Generalis Locumtenens.

In postica miles armatus, hostium spoliis ad Danubii ripam insistentem; dextra caput Turcae; sinistra vexillum clypeumque gestans.

IV.

ELMUS.

Ludovicus Wilhelmi occasione dedit in curru triumphalem coronam lauream

Pater Patria

ARB.

in tabula. Ad Nissa & Wid- TURCAE AN-

maculum tenens, effigies, palmam. Epigraphe:

stans. In vexillo litera L. cui imposta corona, Ludovici nomen
indicat. Clypeus cum labaro. E longinquo agmina militum;
Salankemen atque Waradinum. In ambitu: TVRCARVM AD
ZEMLIN STRAGES ANNO SALVTIS
MDCLXXXI.

FINIS TOMI QUARTI ET HISTORIÆ
BADENSIS.

SEQUUNTUR

DOCUMENTA.

TABI.

ERNESTVS.

I

NIT SCHIMPF
MIT ERNST
M. D. XXXIII.

II

MARGARETHA
ERNESTI FILIA.

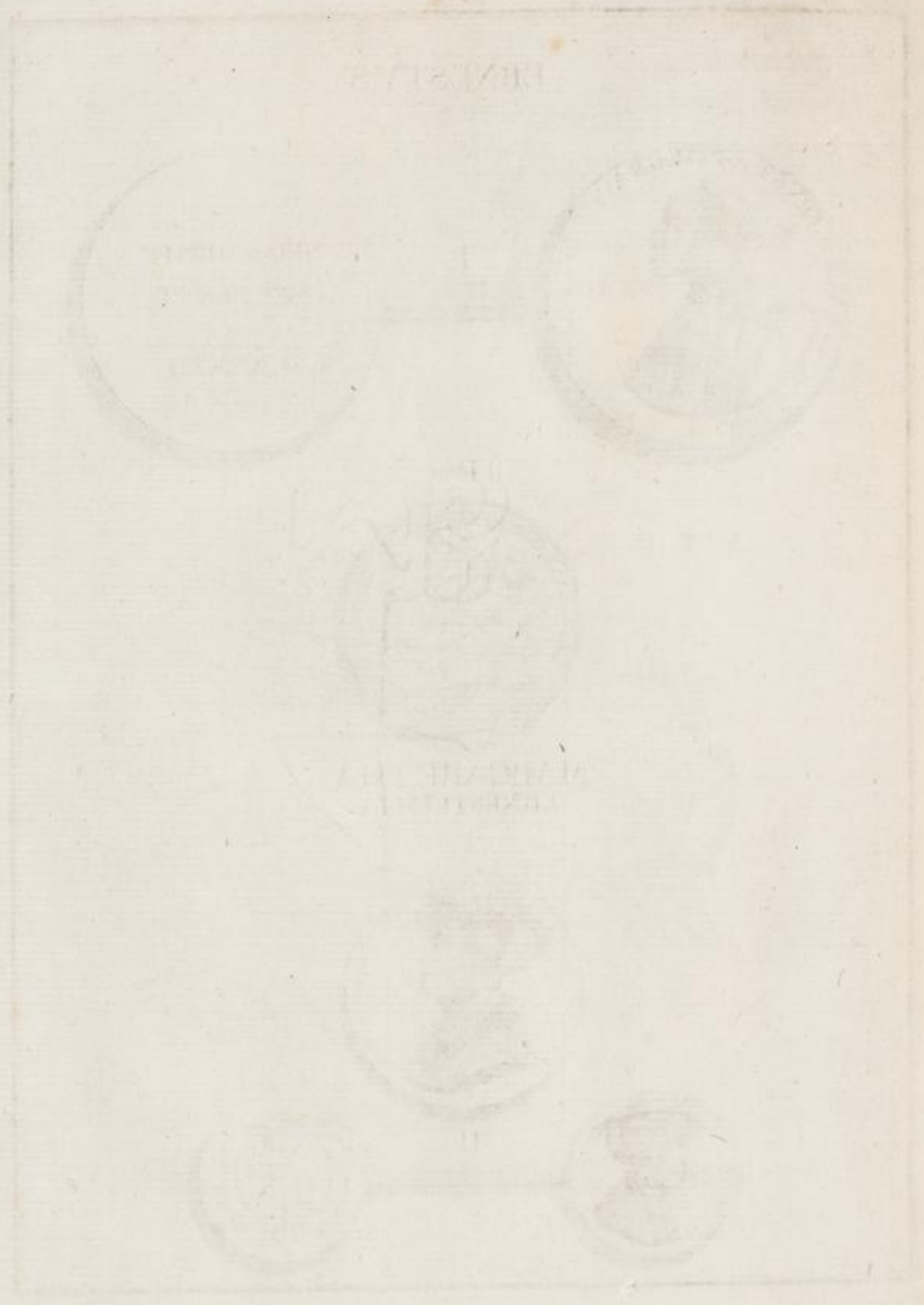
I

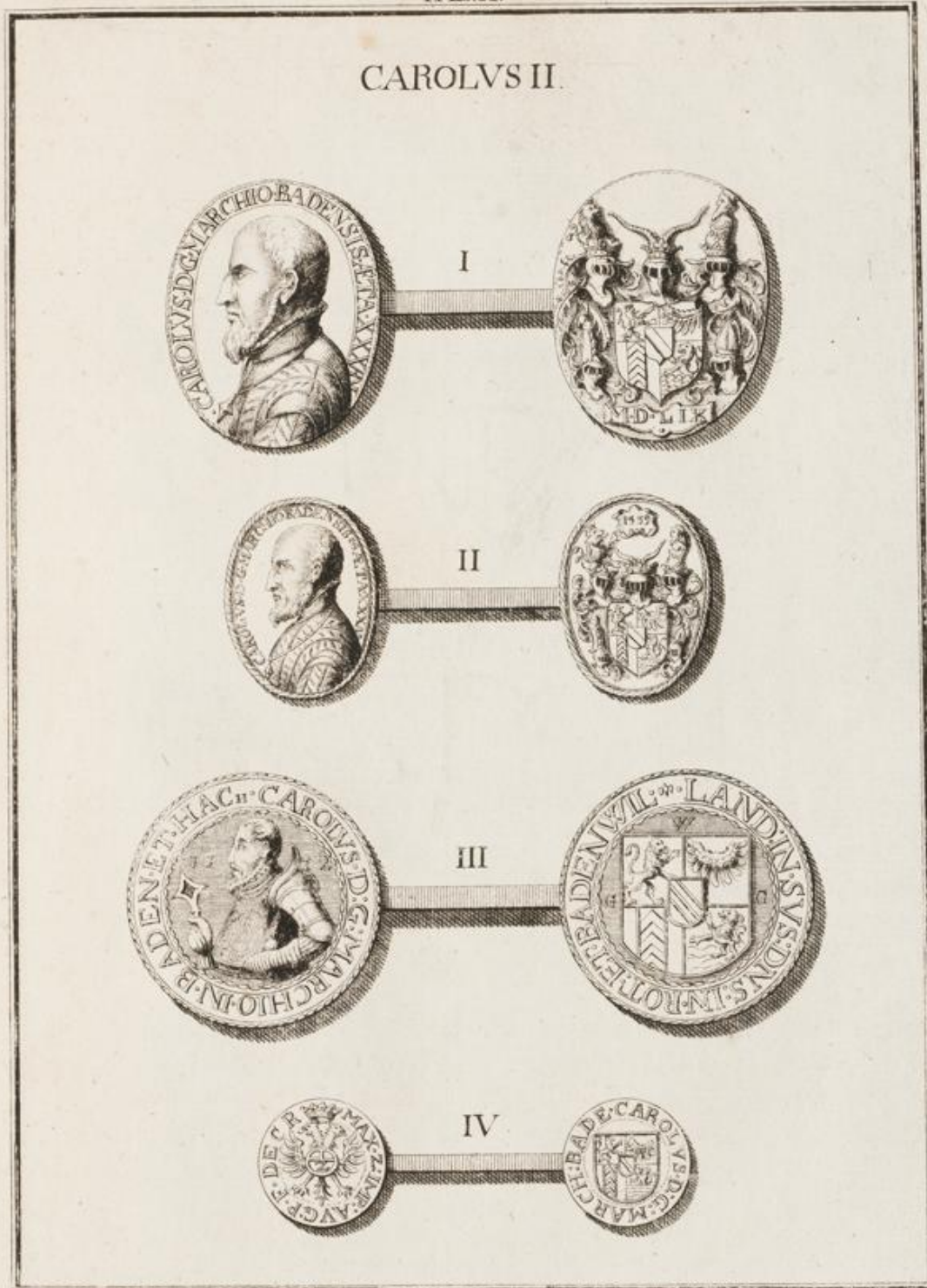
II

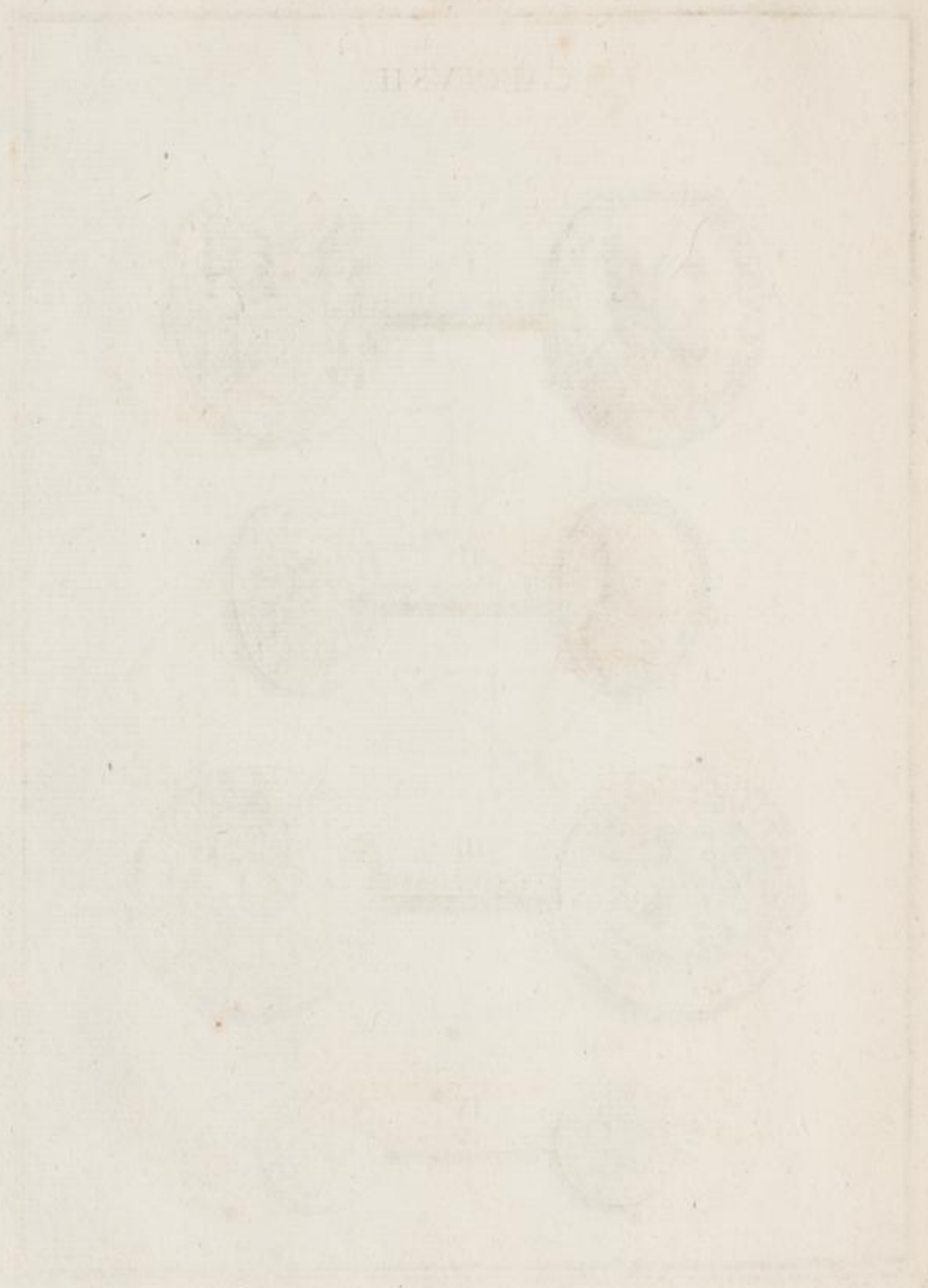
EXPOS.
a, Ludovigenomen
uo agmina mison;
TVRCARVM AD
SALVTIS
HISTORIE
A.

CAROLVS II.

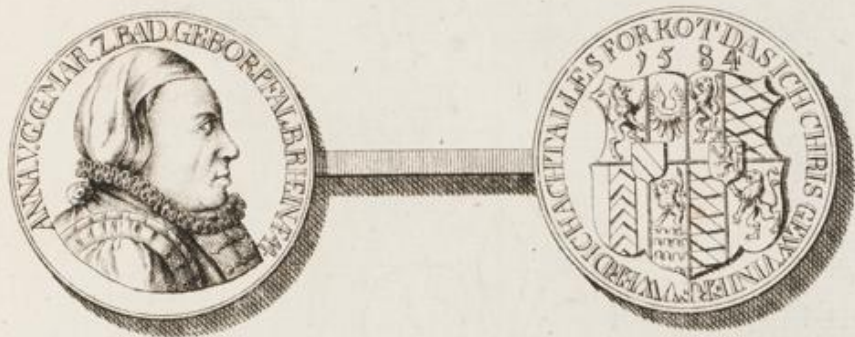
HERZOG

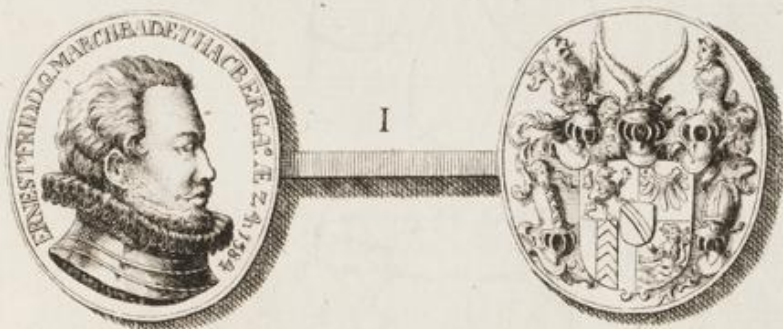
ERNI

ANNA
CAROLI II VXOR.

ERNESTVS FRIDERICVS

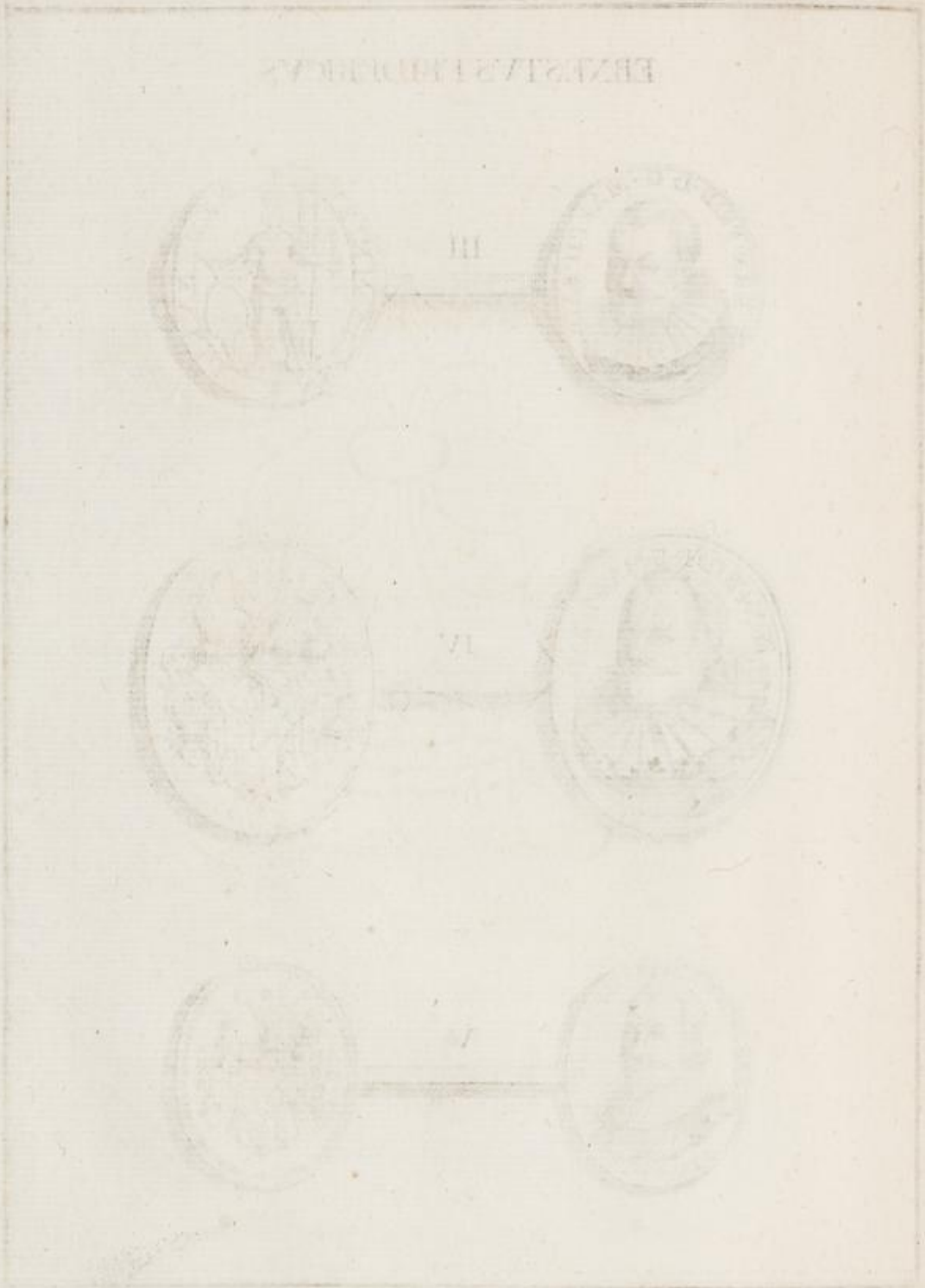

ERNE

TAB. II.

ERZSTÄDTEN

GEORGE

GEORGIUS LUDWIGUS

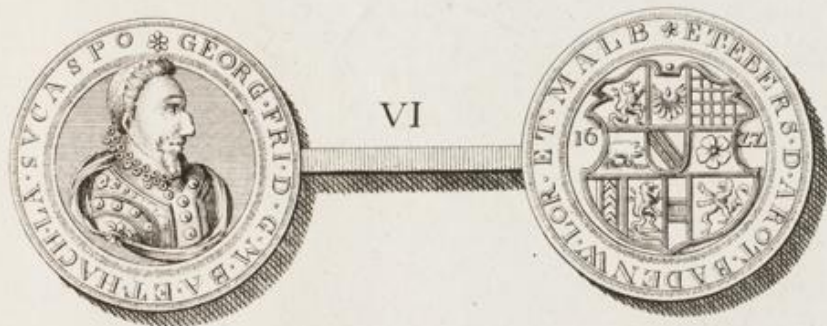
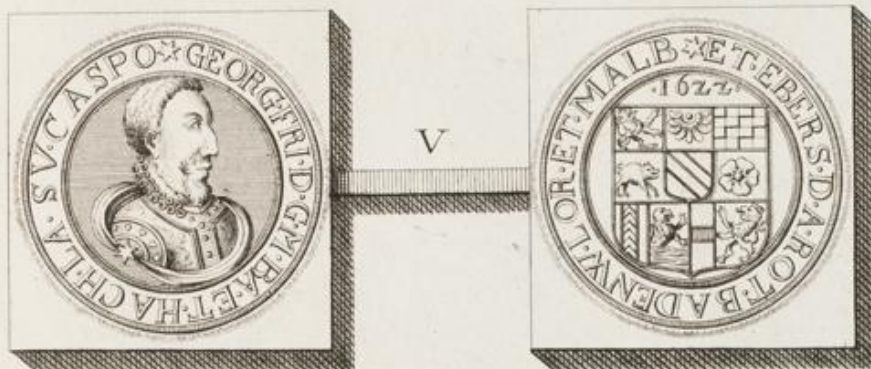

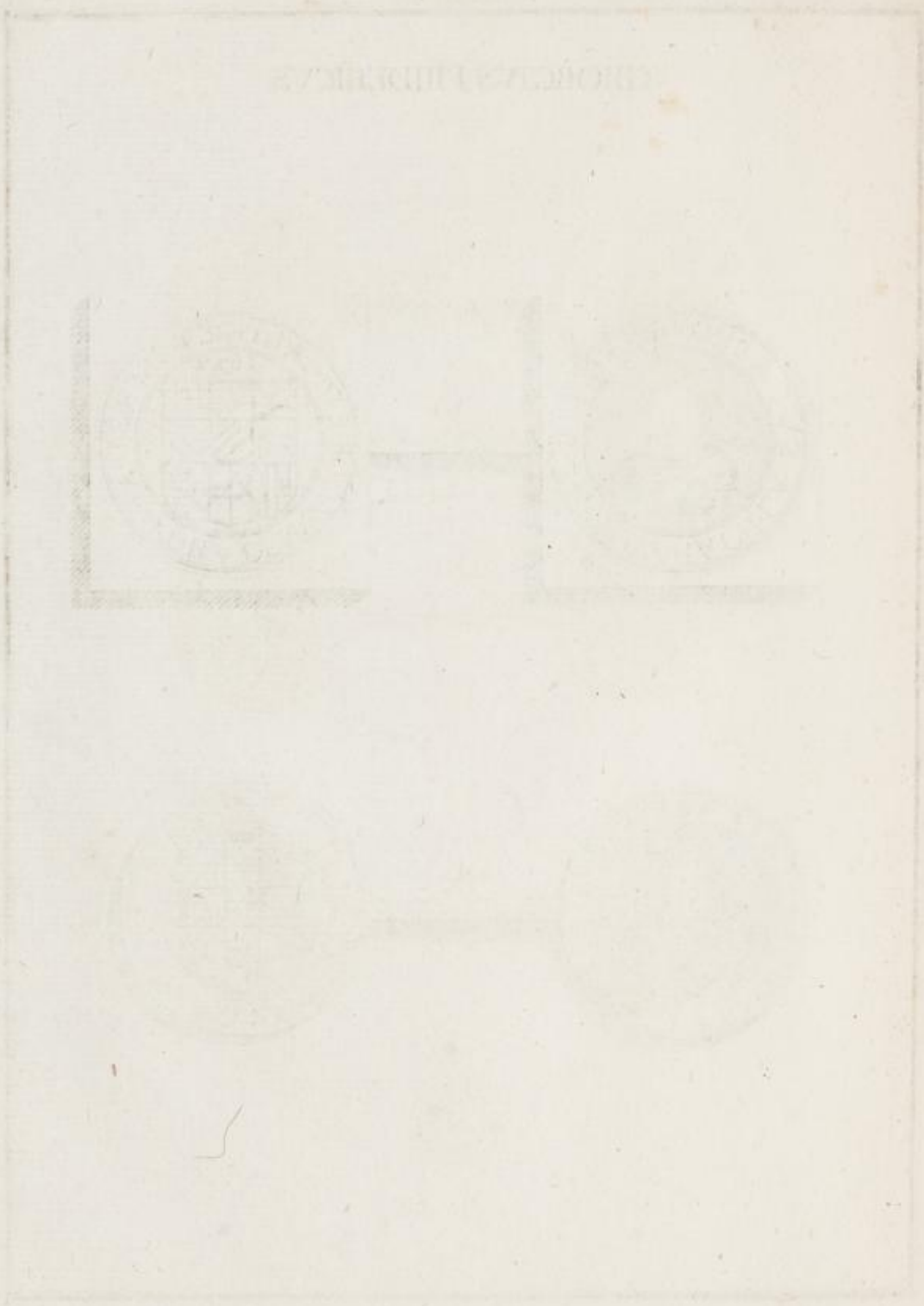
GEOR

TAB. VI.

GEORGIUS FRIDERICVS.

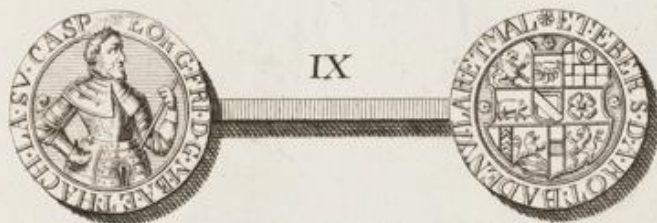
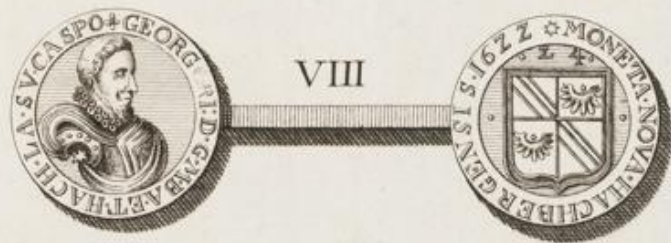
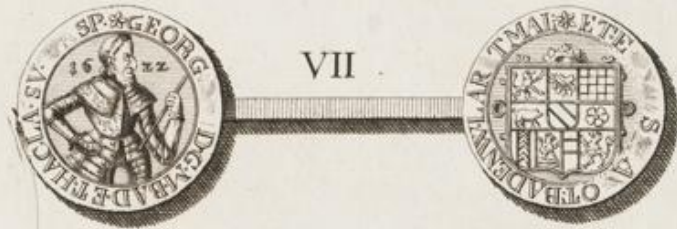

GEOR

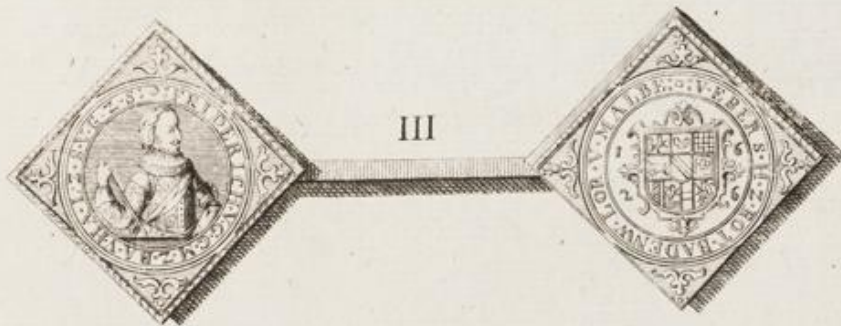
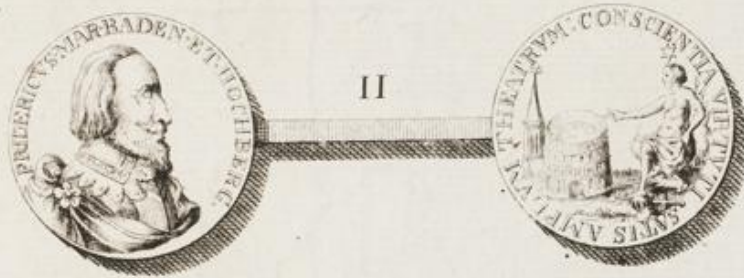
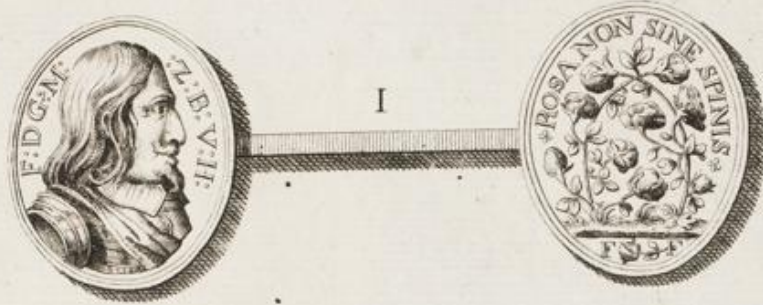
GEORGIUS FRIDERICVS.

X

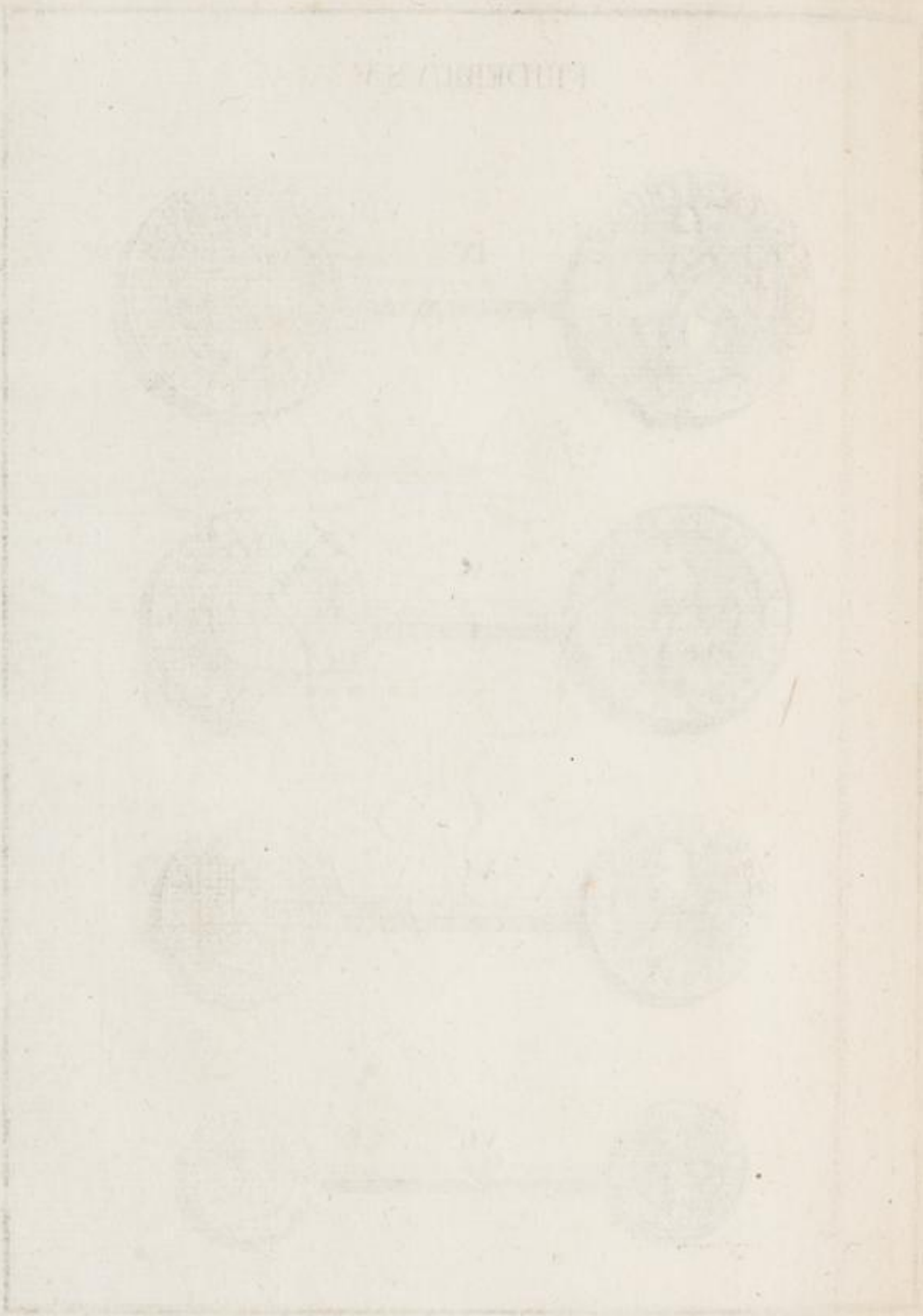

FRIDERICVS V.

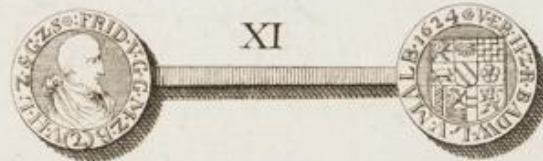
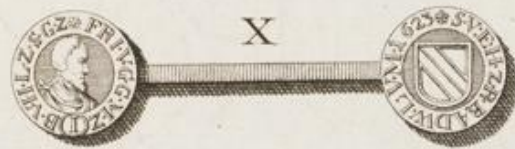
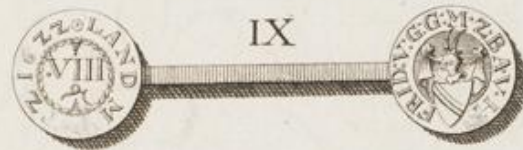
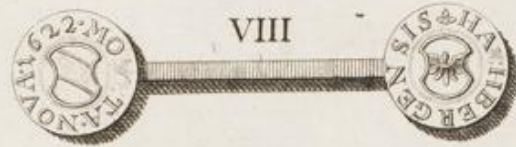

1787

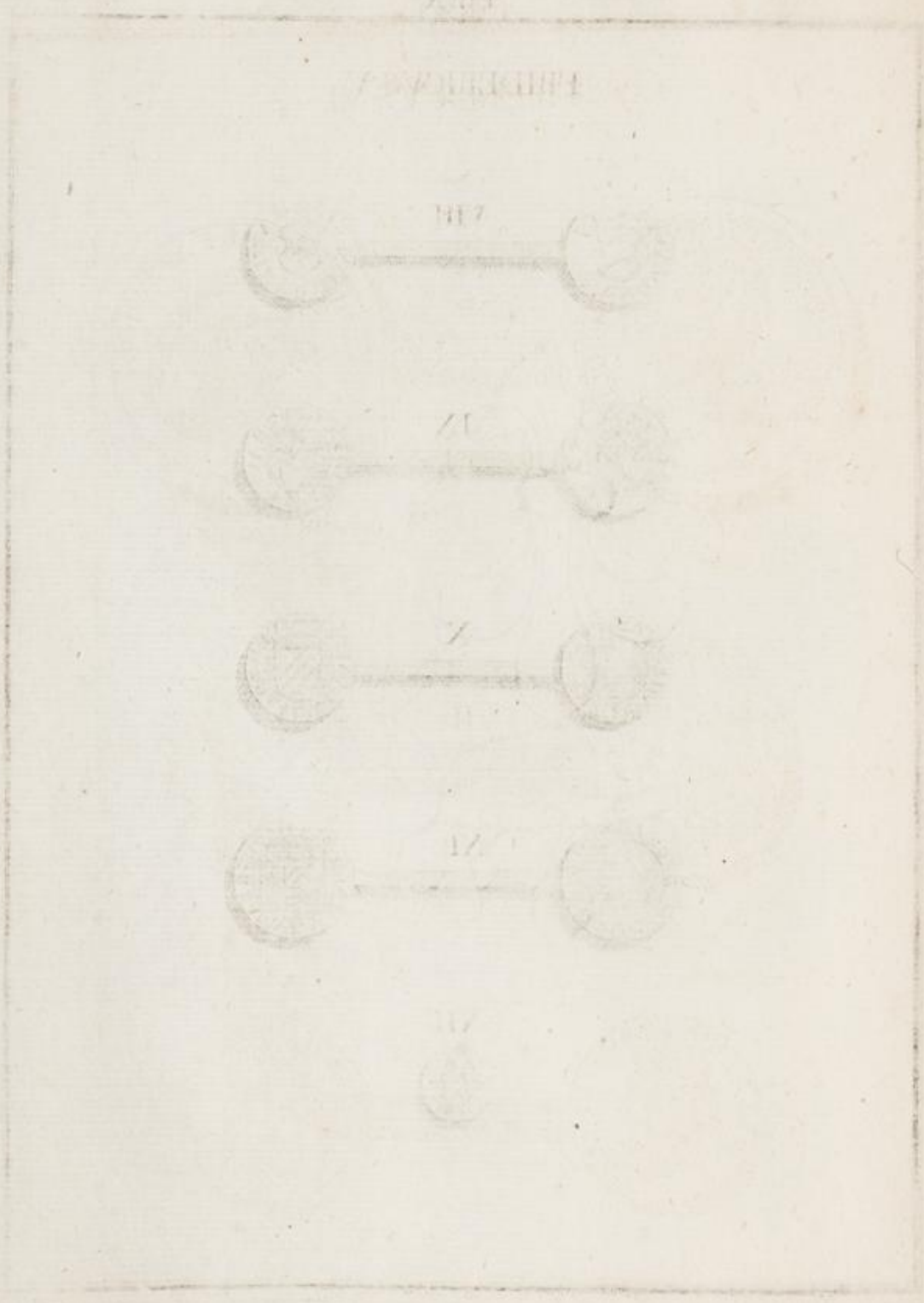
TAB. X.

FRIDERICVS V.

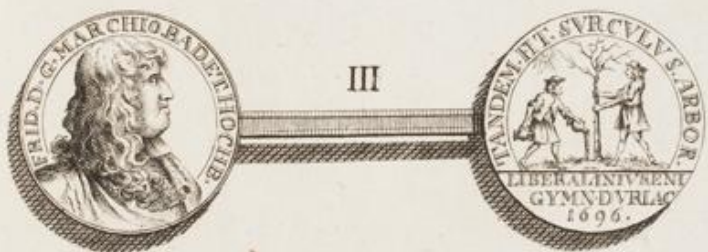
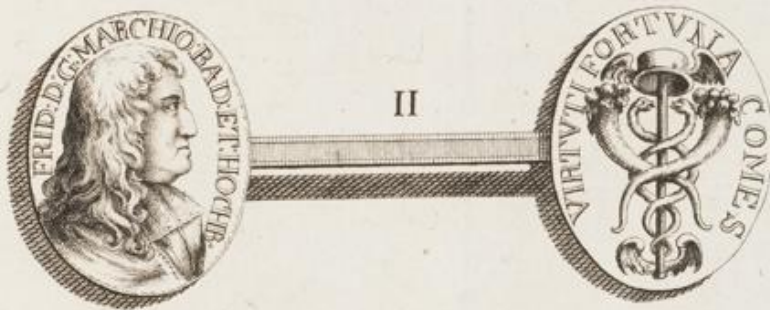
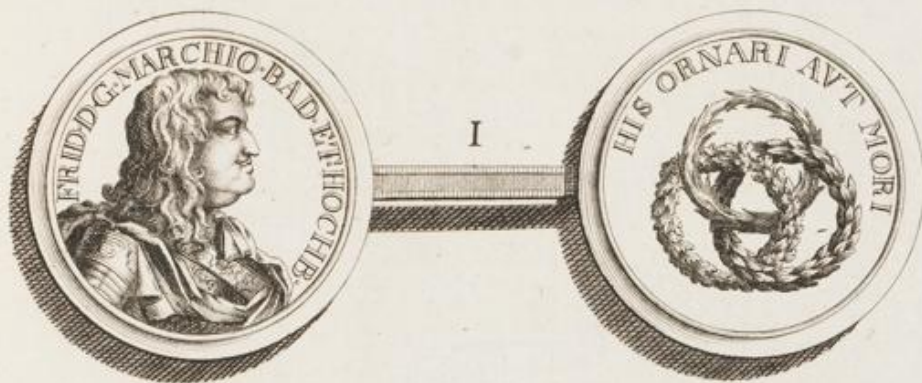
XII

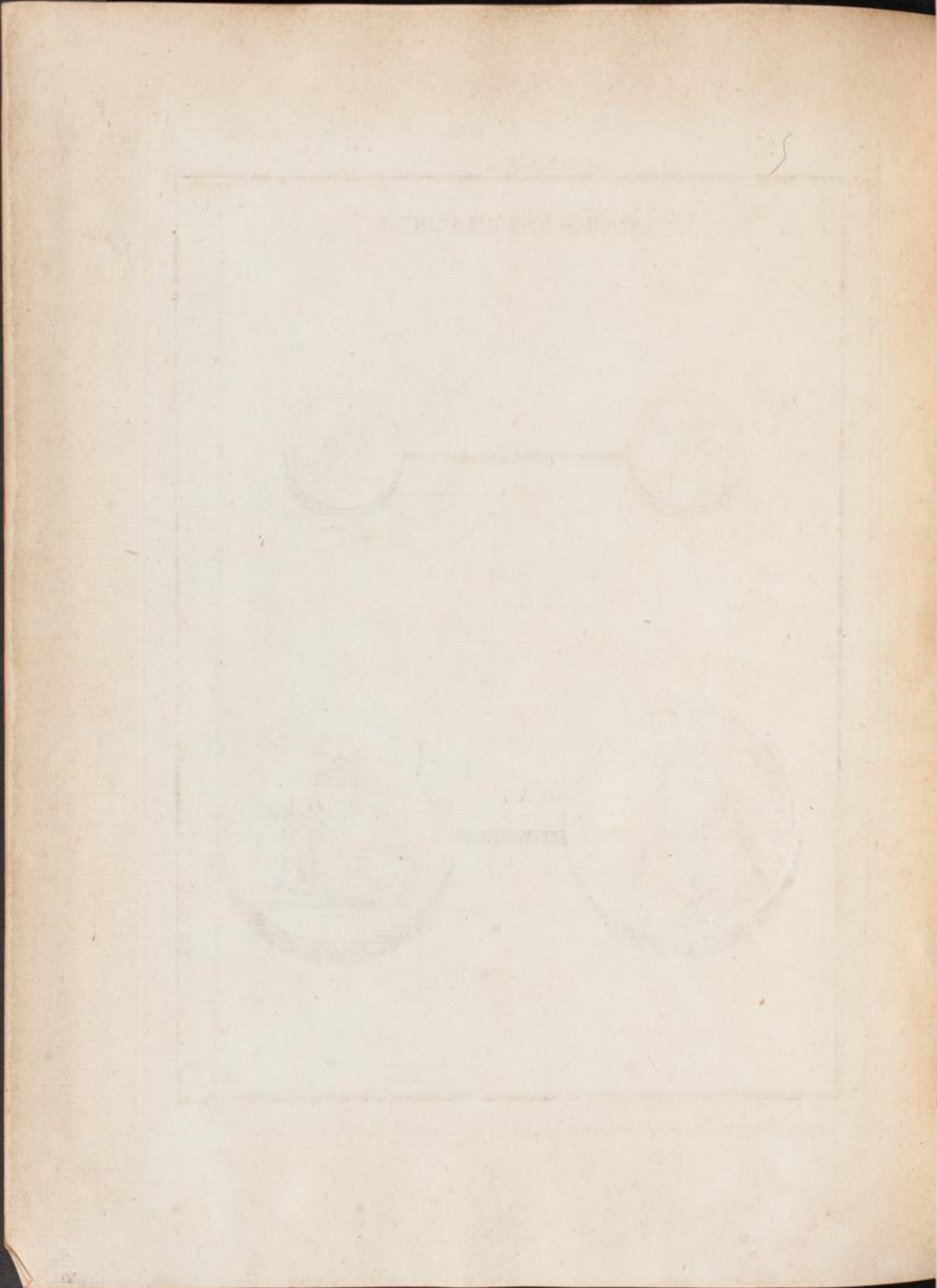

TAB. XI.

FRIDERICVS VI.

TAB. XXI

CAROLVS FR

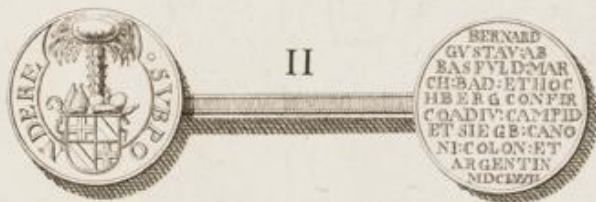
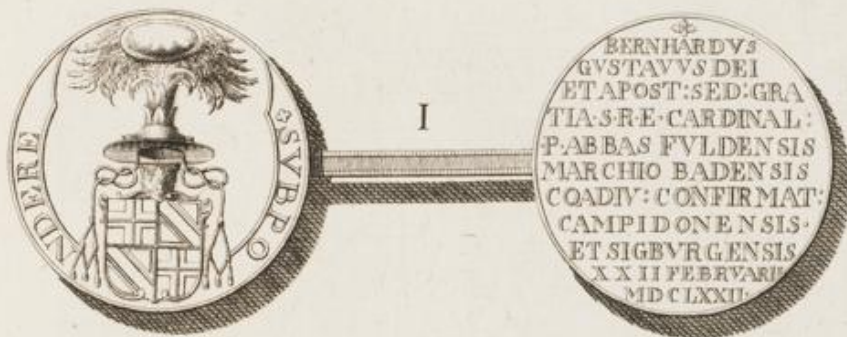

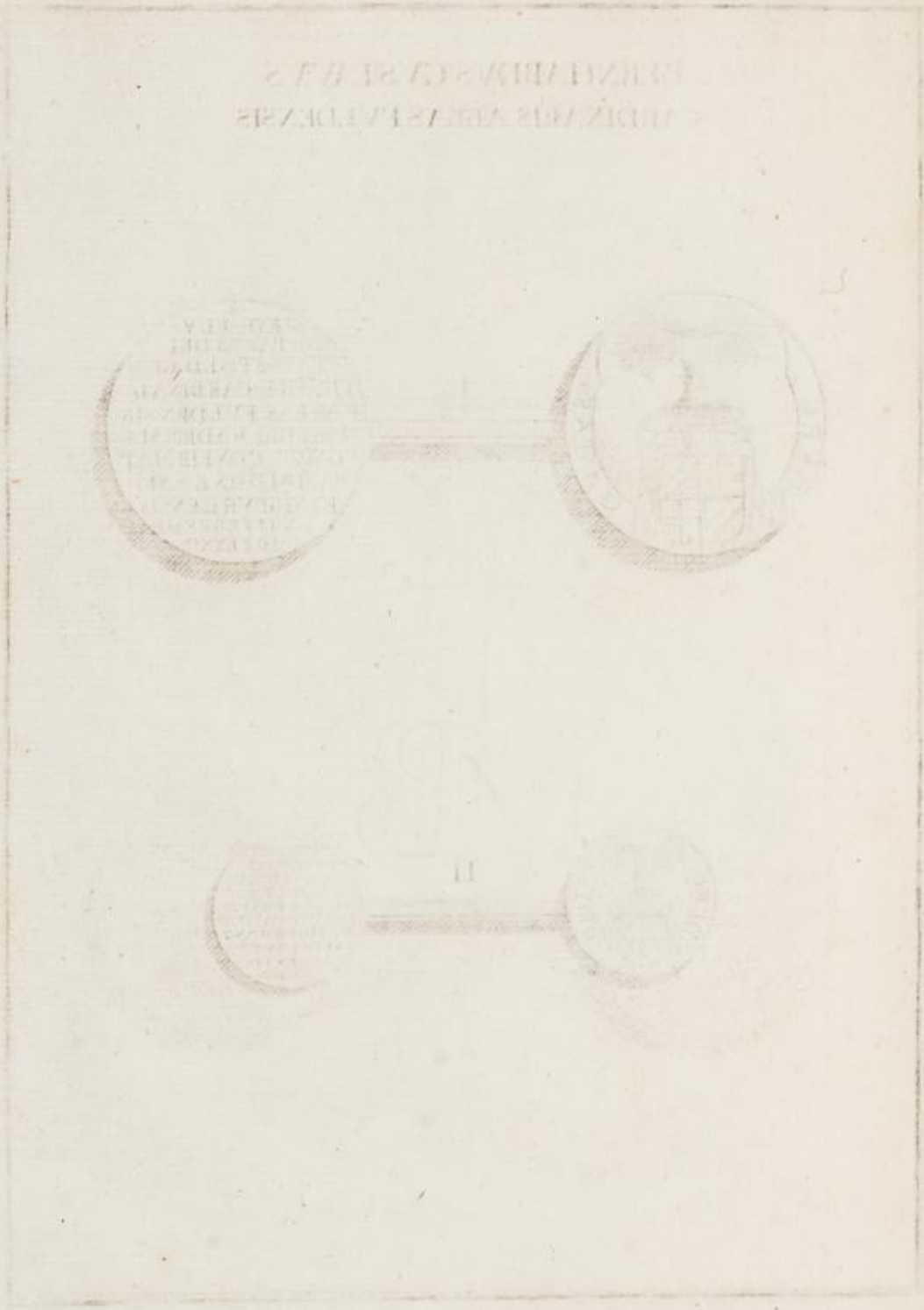
VII

VIII

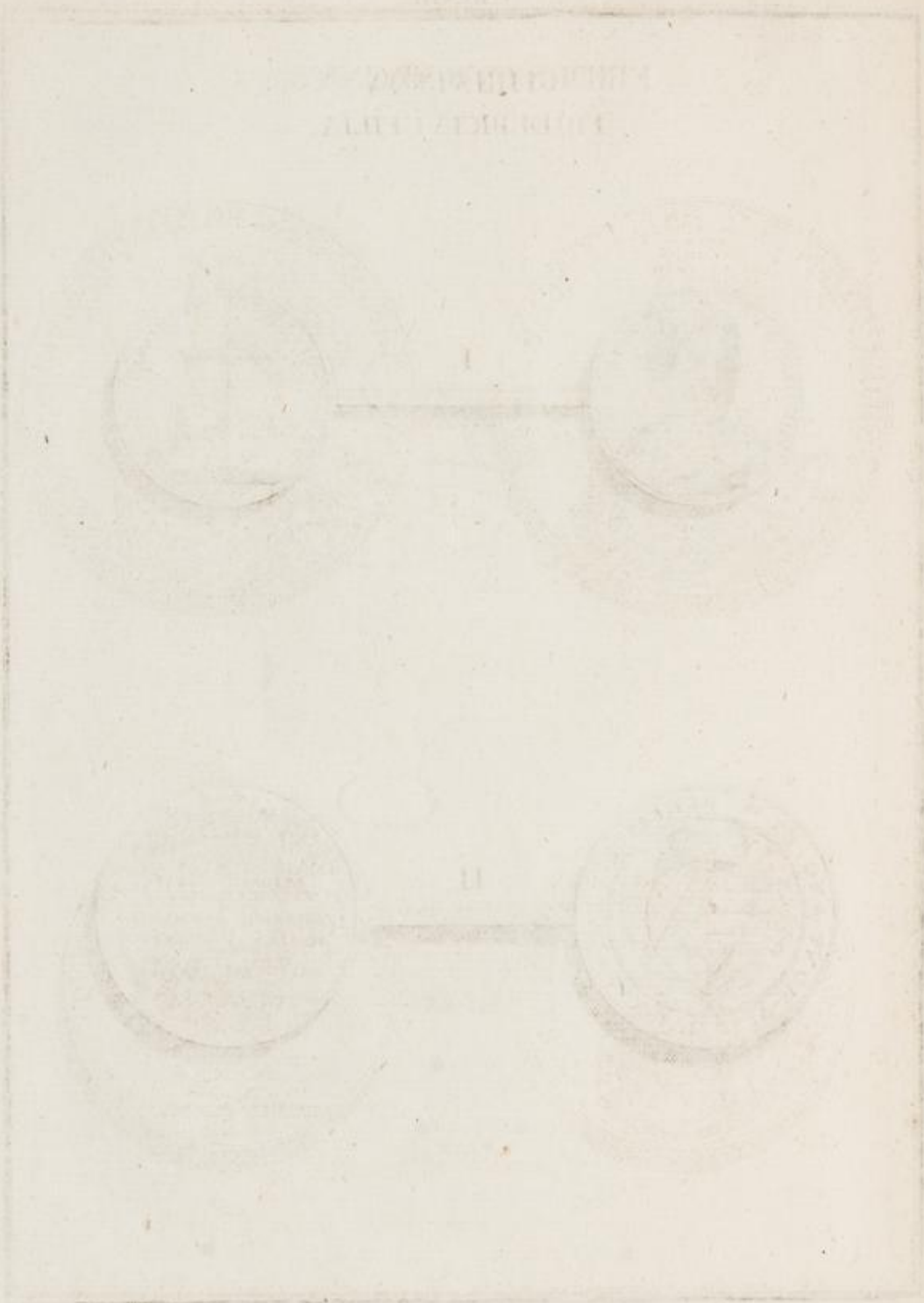
BERNHARDVS GVSTAVVS
CARDINALIS ABBAS FVLDENSIS.

RESHA

DEUTSCHLAND
ZUM NACHDACHEN

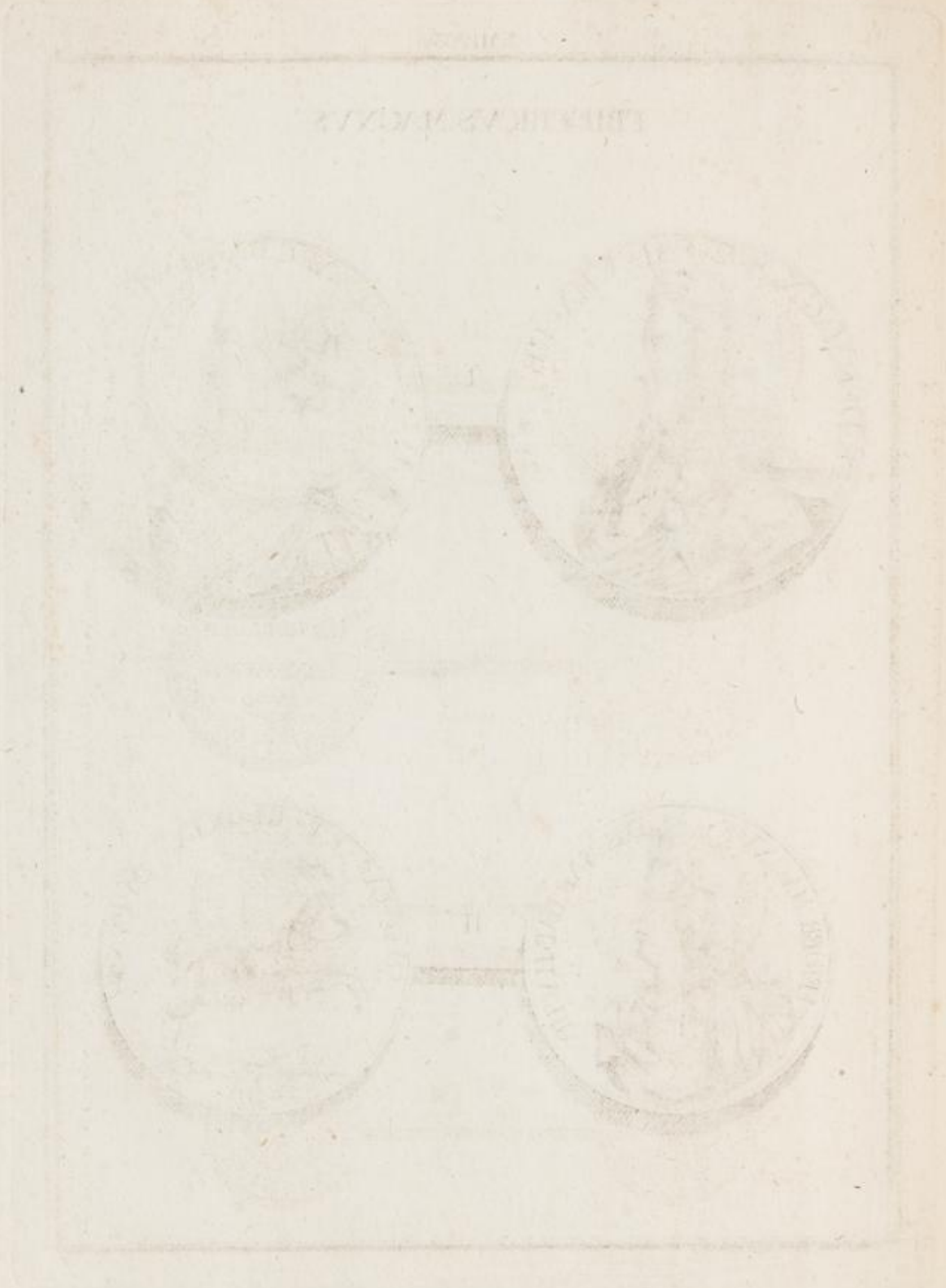

FRID

FRIDERICVS MAGNVS.

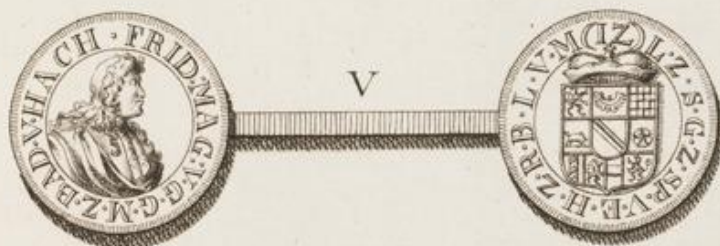
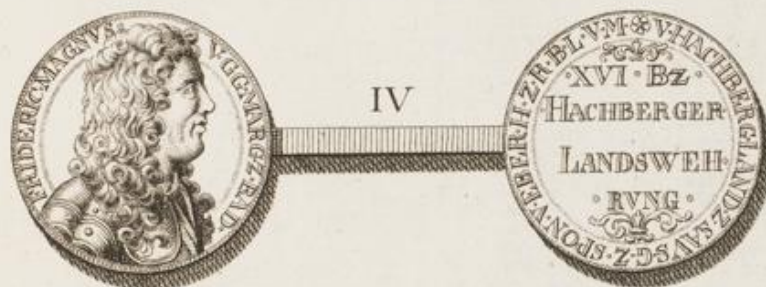

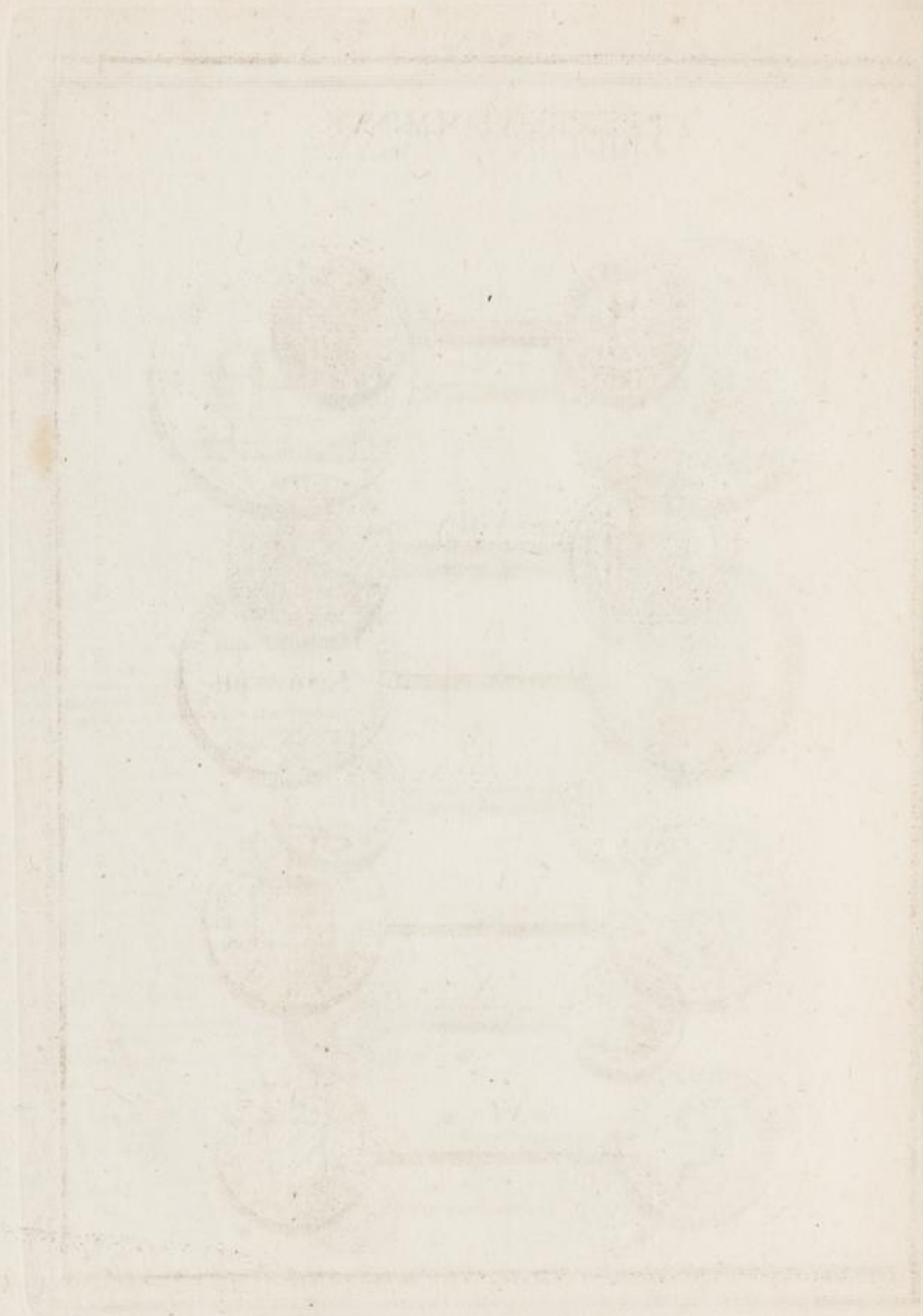

FRIE

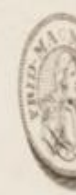

FRIDERICVS MAGNVS.

FRID

TABLE

CHARLES VI
EMPEROR

JOHANNES
EMPEROR

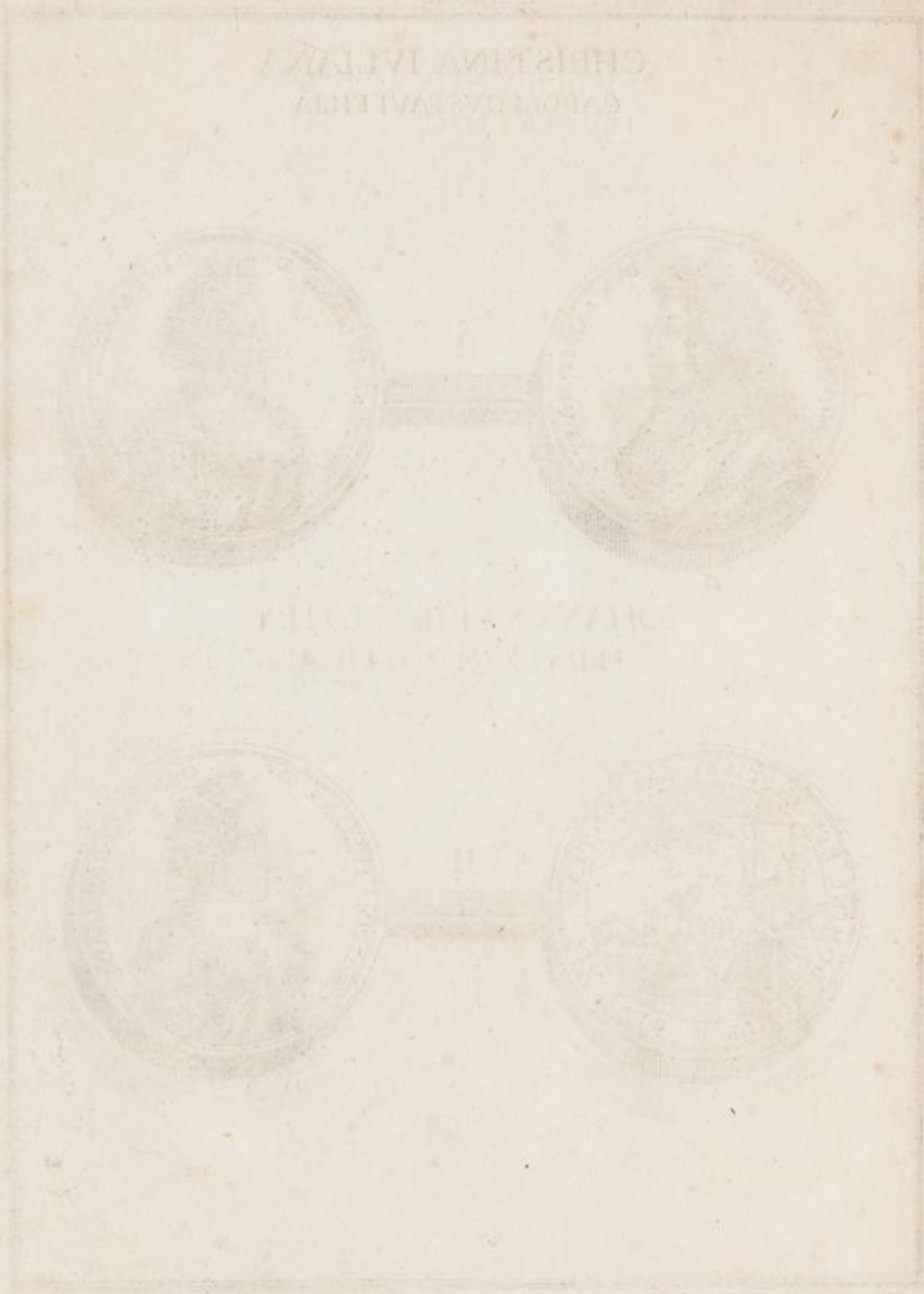

CA
FR

IOH

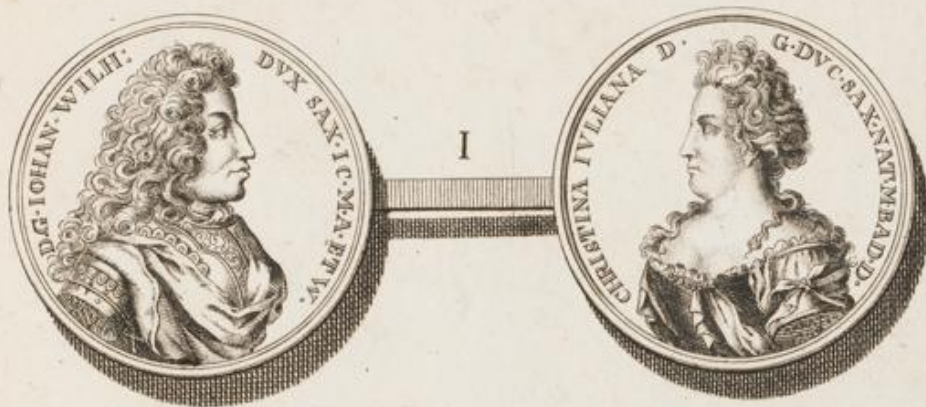

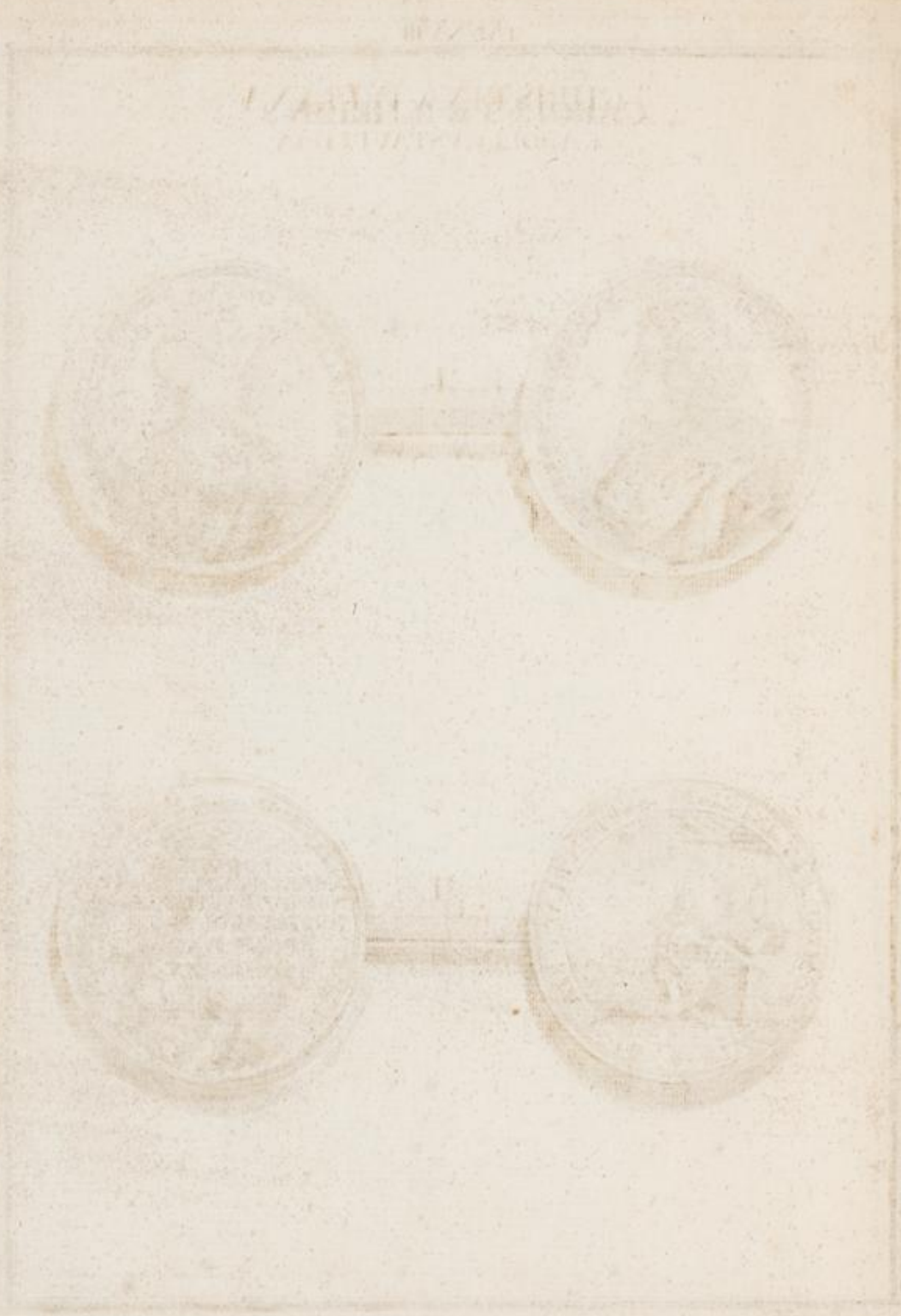
CHRISTINA IVLIA
CAROLINA BAVARIA

CHRISTINA IVLIA
CAROLINA BAVARIA

CHRISTINA IVLIANA
CAROLI GVSTAVI FILIA.

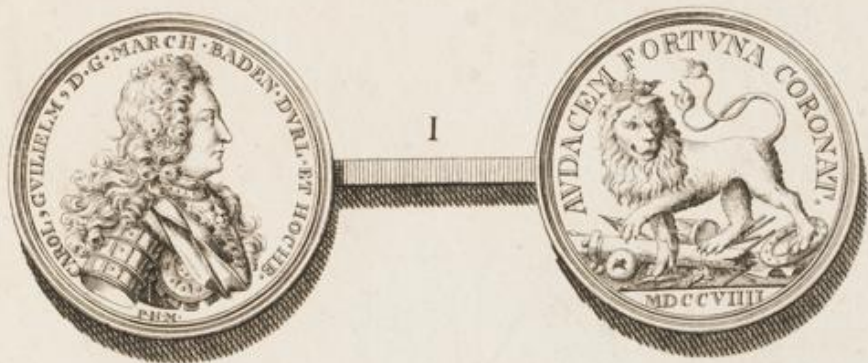

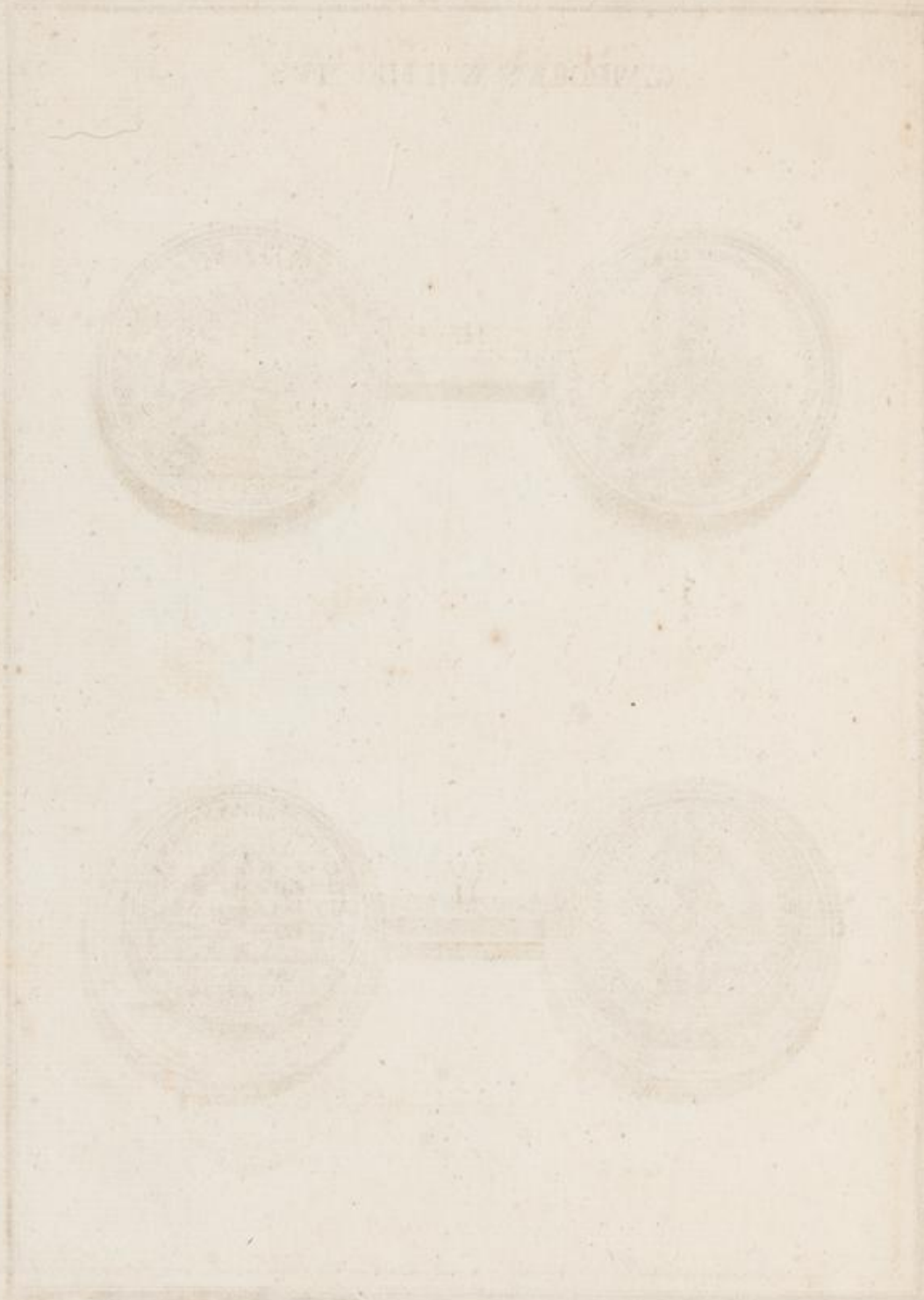

1777
KUNST DER OPTIK
VON J. J. SCHROTER

CAROLVS WILHELMVS.

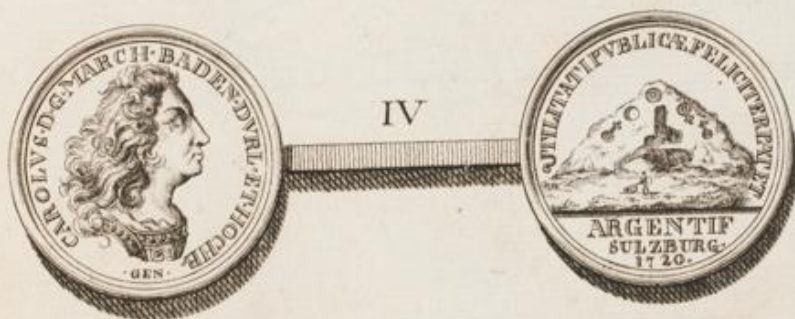

CAP

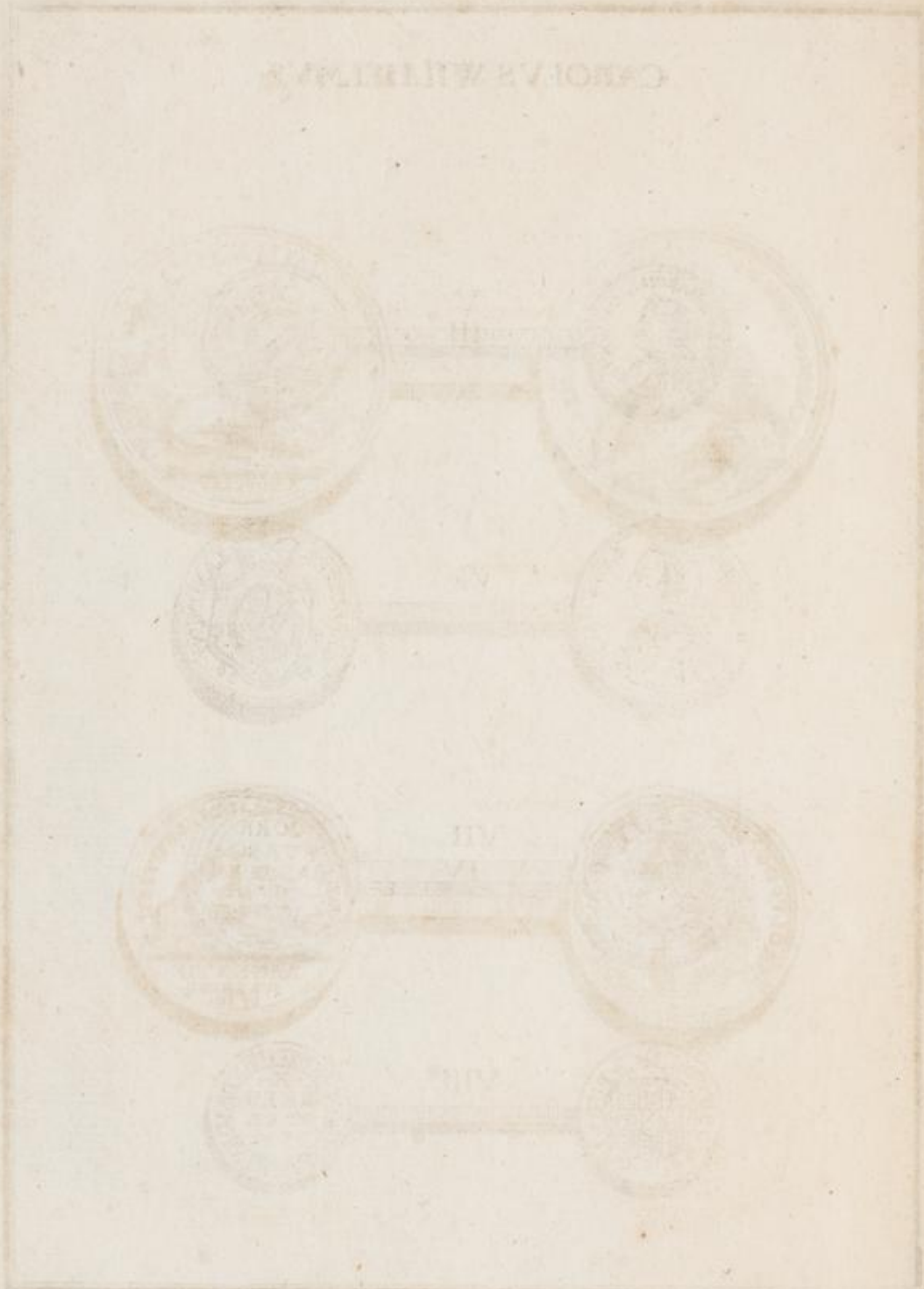

CAROLVS WILHELMVS.

1740

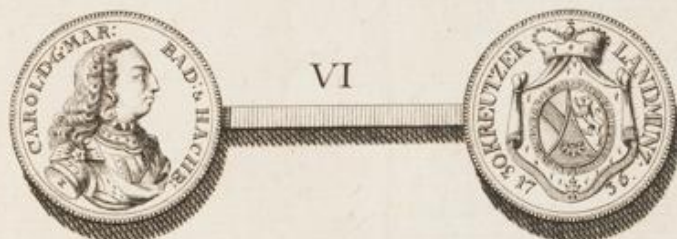
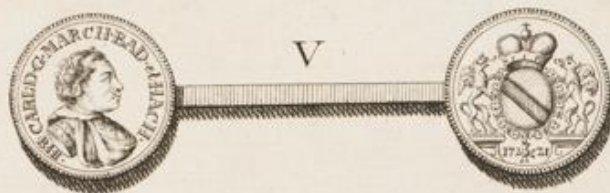
CAROLVS WILLIAMS

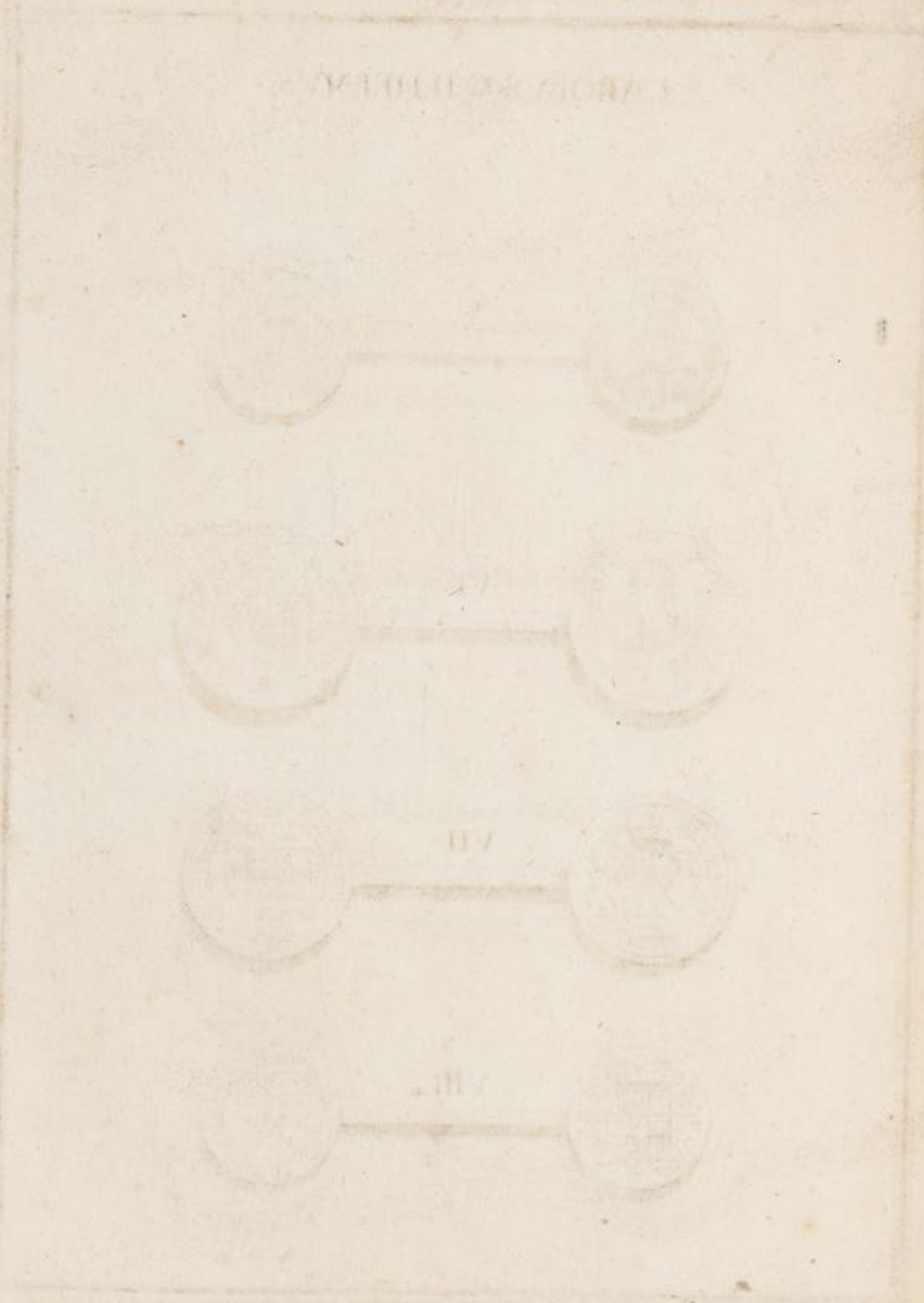

CAR

CAROLVS WILHELMVS.

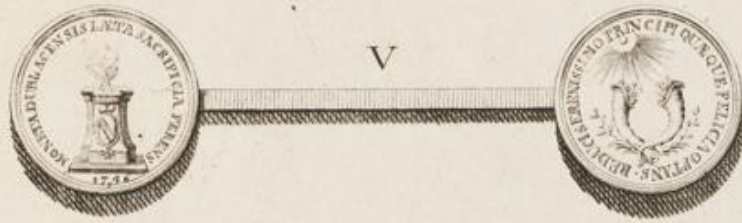
CAROLVS I

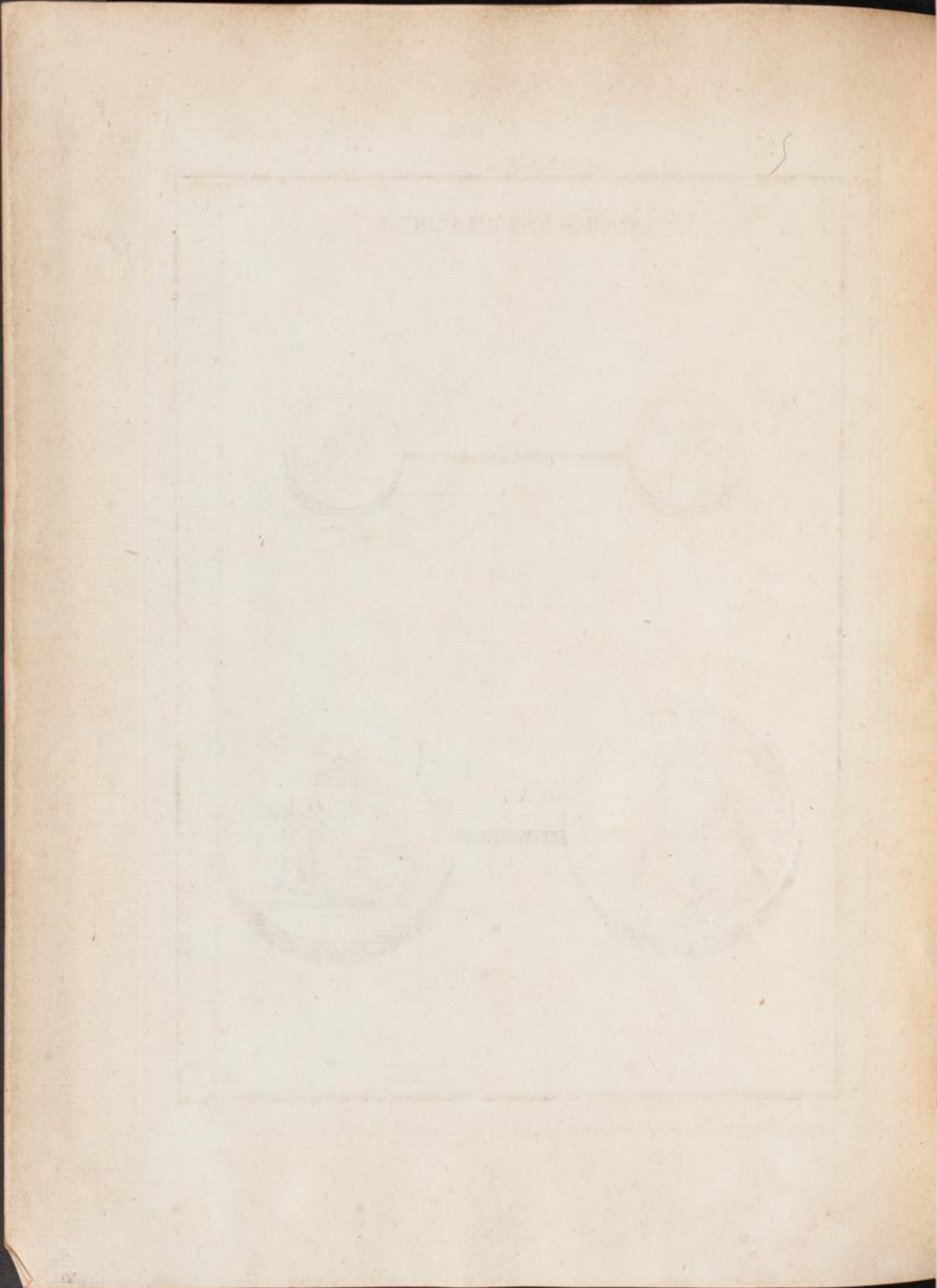

CAROLVS

CAROLVS FRIDERICVS.

TAB. XXI

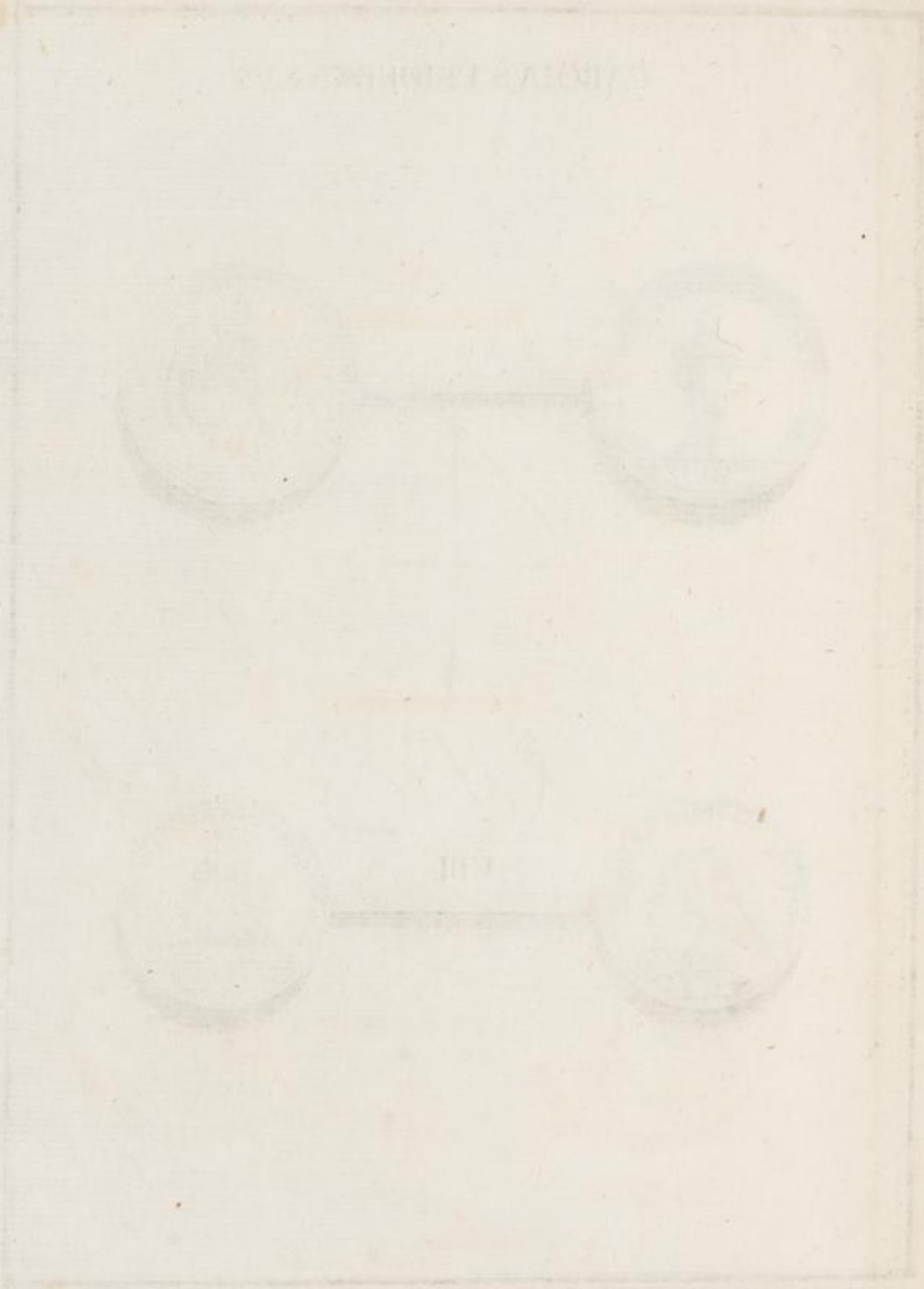
CAROLVS FR

VII

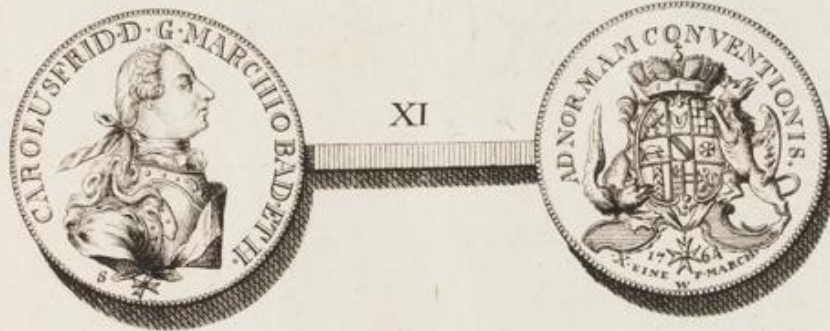
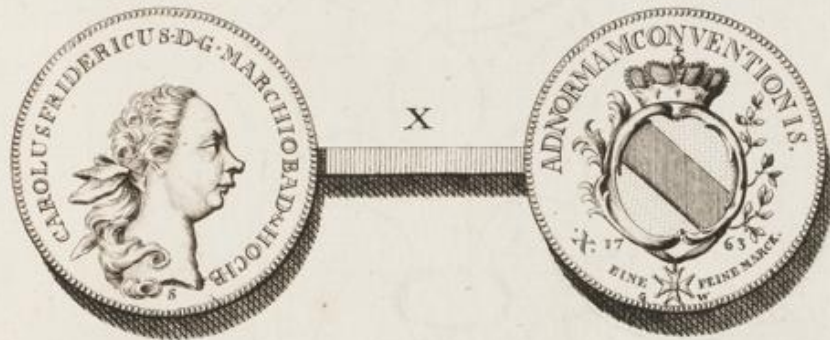
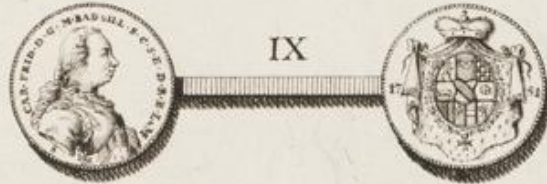
VIII

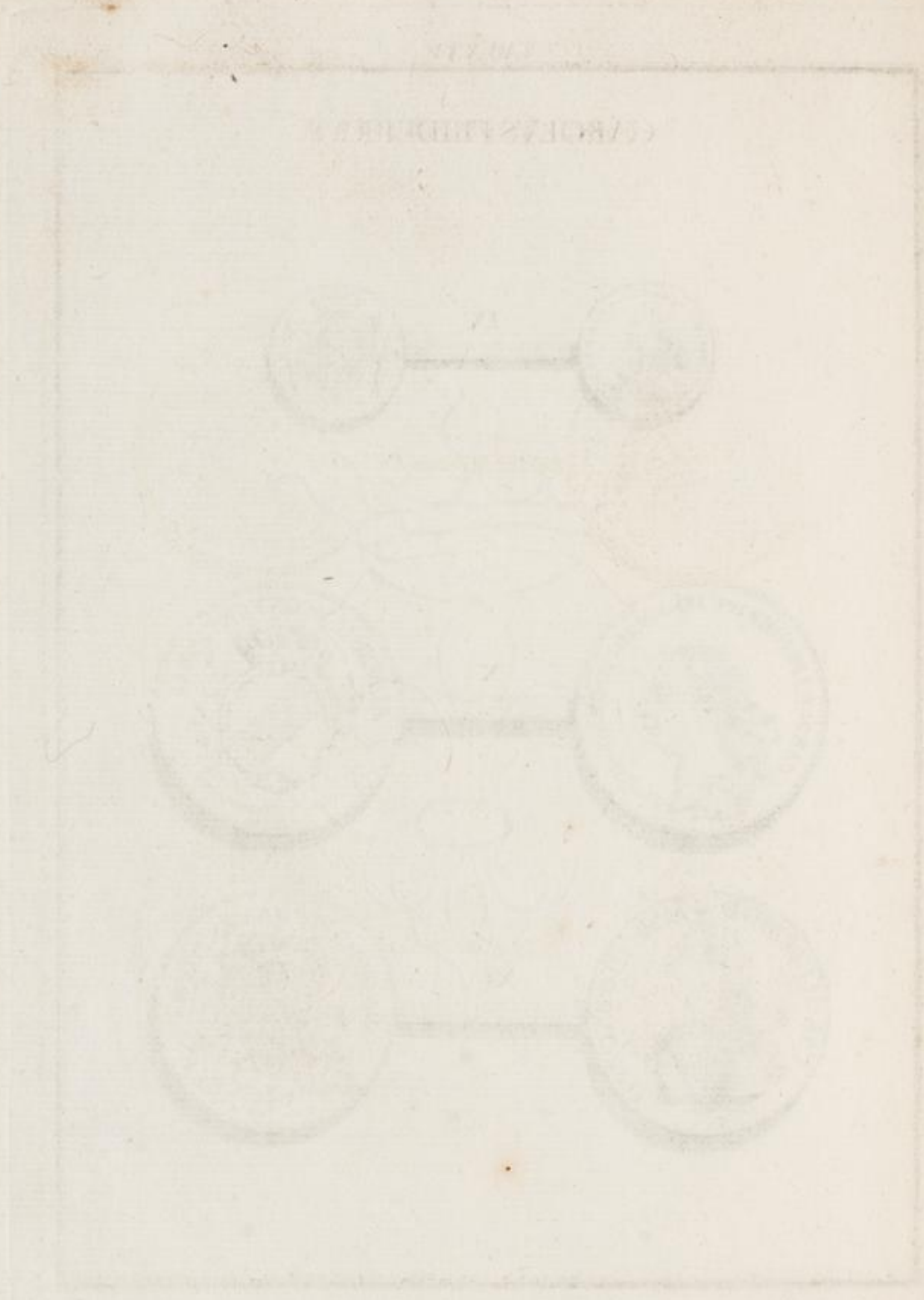

CAROL

CAROLVS FRIDERICVS.

1727

PHILIPPUS

SUPPL

BERG

PHI

SVPPLEMENTVM II.

BERNHARDVS.

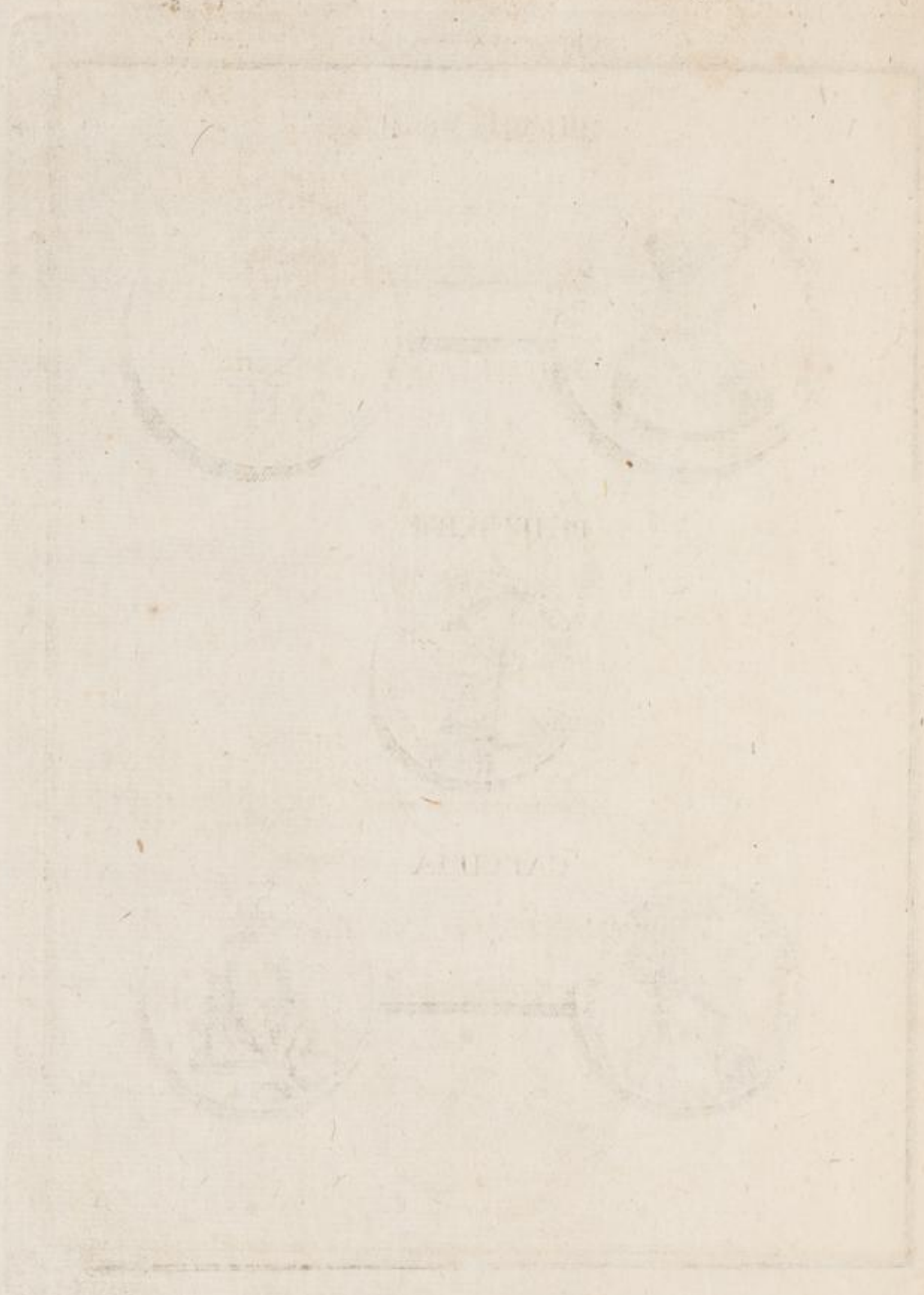
PHILIBERTVS.

CAECILIA.

2

FERDIN

IVD

SVPPLEMENTVM IV.

LVDOVICVS WILHELMVS.

